

T.C
ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

**ŞEYH RAMAZAN KAYA’NIN HAYATI, ESERLERİ VE TASAVVUFİ
GÖRÜŞLERİ**

Hazırlayan:
Tahir ÇALIŞKAN

Danışman:
Doç. Dr. İbrahim BAZ

Yüksek Lisans Tezi

ŞIRNAK, 2018

T.C
ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

**ŞEYH RAMAZAN KAYA'NIN HAYATI, ESERLERİ VE TASAVVUFİ
GÖRÜŞLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan:

Tahir ÇALIŞKAN

Danışmanı:

Doç. Dr. İbrahim BAZ

ŞIRNAK, 2018

BİLİMSEL ETİŐE UYGUNLUK

Tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin bir kısmının veya tamamının, bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Tezi Hazırlayan

Tahir ÇALIŞKAN

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

Şeyh Ramazan Kaya'nın Hayatı, Eserleri ve Tasavvufi Görüşleri adlı Yüksek Lisans Tezi, Şırnak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan:
Tahir ÇALIŞKAN

Danışman:
Doç. Dr. İbrahim BAZ

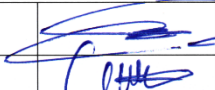

Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Başkanı:

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Sait UZUNDAĞ

KABUL VE ONAY SAYFASI

Doç. Dr. İbrahim BAZ danışmanlığında Tahir ÇALIŞKAN tarafından hazırlanan “Şeyh Ramazan Kaya’nın Hayatı, Eserleri ve Tasavvufi Görüşleri” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Şırnak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimler Anabilim Dalında **Yüksek Lisans** Tezi olarak kabul edilmiştir.

07 /11 /2018

JÜRİ	İMZA	
Danışman	:Doç. Dr. İbrahim BAZ	
Üye	:Dr. Öğr. Üyesi M. Saki ÇAKIR	
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Nurullah AGITOLU	

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun tarih ve
..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

...../...../.....

Dr. Öğr.Üyesi Ahmet GÜL
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

İslam'ın bätini yüzü olan tasavvuf, mürşid-i kâmillikle günümüze kadar gelmiştir. İslam'ı ihsan¹ derecesinde yaşamak ve yaşatmak amacı edinen tasavvufta; dinin gerekliliklerini taviz vermeden yerine getiren veliler; İslam'ın ilk yıllarından günümüze kadar insanlığa ışık saçmış, maneviyatı yaşama ve yaşatma şiarını kendilerine görev edinmişlerdir. Samimi irşat ve tebliğleri ile İslam dininin dünyanın en uzak beldelerine kadar yayılmasında büyük rol oynamışlardır. Bahsedilen mürşid-î kâmillerden biri de çalışmamızın konusunu oluşturan Şeyh Ramazan Kaya'dır. (ö.1991)

Tasavvufu anlamamanın en önemli yollarından birisi, tasavvufun ana eksenini oluşturan mürşid-i kâmilleri anlamaktır. Mutasavvıflara göre tasavvufu anlamak tasavvuf kitaplarını okumakla olmaz. Her ilmin bir öğretmeni vardır ve ilim öğretmeni öğrenilebilir. Tasavvufun öğretmeni ise mürşitlerdir. Tasavvufta mürşit, Allah'a (c.c.) gidilecek yoldan daha önce gittiği için yolun zorluklarını, tehlikelerini bilir. Mürşitler, kendilerine bağlanan müritlerine bu yolda maddi ve manevi açıdan yardımcı olurlar.

Şeriatı hayatının her anında merkeze koymuş, sevgi ve hoşgörü içerisinde İslam'ın anlaşılması amacıyla ömrünü geçirmiş olan Şeyh Muhammed Emin Ramazan Kaya hakkında günümüze kadar herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Bunun nedeni, yakın zamanda vefat etmiş olması ve belli bir şeyh nesebinden gelmemesidir. Hayatı hakkında yazılı bir kaynak bulunmaması ve özellikle şiirlerinin derlenmemiş olması da daha önce akademik bir çalışma yapılmasını zorlaştırmış olabilir. Bu çalışma ile hayatı, eserleri ve görüşleri hakkında toplu bir bilgi sunulmaya çalışılmıştır.

¹ İhsan kavramını mutasavvıflar Cibril hadisindeki anlamı ile kullanmışlardır. (Cebrail, Peygamber Efendimize “Bana ihsandan haber ver” dediğinden Efendimiz, “Allah'a o'nu görüyormuşsun gibi ibadet etmendin. Çünkü her ne kadar sen onu görmüyorsan da o seni muhakkak görür” diye buyurmuştur). (Buhârî, İman 1; Müslim, İman 1); İhsan Kavramı, Kur'an'da iyilik etmek ve iyi davranmak (Yûsuf Sûresi, 12/3 100; İsrâ Sûresi, 17/23), iyi ve güzel fiil işlemek (Nâhl Sûresi, 16/30; Yûnus Sûresi, 10/26), bir ameli, bir fiili ve bir görevi en iyi bir şekilde ve hakkıyla yapmak (Bakara Sûresi, 2/12; Nisâ Sûresi, 4/14 anlamlarında kullanılmıştır.

Çalışmamız giriş, üç bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Giriş bölümünde çalışmanın konusu, amacı, yöntemi ve Şeyh Ramazan'ın yaşadığı dönem ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Birinci bölümde Şeyh Ramazan Kaya'nın Hayatı başlığı altında; doğumu, evliliği, tahsil hayatı ve tasavvufa intisabı gibi konular açıklanmıştır.

İkinci bölümde Şeyh Ramazan Kaya'nın eserleri hakkında bilgi verilmiştir.

Üçüncü bölümde ise Şeyh Ramazan Kaya'nın tasavvufi görüşlerine yer verilmiştir.

Son asırda yaşamış mutasavvıflardan Şeyh Ramazan Kaya'yı konu edindiğimiz bu çalışmada, maksadımız, sadece yaşadığı bölgede bilinen ve hakkında hiçbir akademik çalışma yapılmamış olan bu zatı anlamak ve anlatmaktır. Kamil insanları anlamak ve layıkıyla anlatabilmek mümkün olmasa da bu niyetle çalışmaya başladık. Ancak bu zatı asla yeterince tanıtip açıkladığımız iddiasında değiliz. Temennimiz bu çalışmanın daha ileri seviyedeki çalışmalara basamak teşkil etmesidir.

Bu çalışmanın hazırlanmasında başta danışman hocam Doç. Dr. İbrahim Baz'a, kendisi ile yaptığımız mülakatlarda babası ile ilgili değerli bilgiler veren Şeyh Ahmet Kaya Efendi ve değerli oğlu Sabit Kaya'ya, değerli hocam Ömer Nas ve kendileri ile mülakat yaptığım ve isimlerini sayamadığım diğer halife ve müritlere, çalışma boyunca beni anlayışla karşılayıp desteklerini esirgemeyen değerli eşim ve aileme içtenlikle teşekkür ederim.

Çalışma ve gayret bizden, yardım ve muvaffakiyet Cenab-ı Allah'tandır.

Tahir ÇALIŞKAN

Şırnak 2018

**TEZİN BAŞLIĞI: ŞEYH RAMAZAN KAYA'NIN HAYATI,
ESERLERİ VE TASAVVUFİ GÖRÜŞLERİ**

Tez Yazarının Adı SOYADI: Tahir ÇALIŞKAN

Şırnak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri

Yüksek Lisans, Kasım 2018

Danışman Unvanı Adı SOYADI: Doç. Dr. İbrahim BAZ

Şırnak, 2018

ÖZET

Bu tez çalışmasında, XX. yy.da yaşamış büyük mutasavvıflardan olan Şeyh Ramazan Kaya'nın Hayatı, eserleri ve tasavvufi görüşleri incelenmiştir. Mutasavvıfımız 1928 yılında Siirt'in Kurtalan ilçesine bağlı Soğuksu köyünde doğmuş, zahiri ilmi eğitimini Siirt çevresinde almış, daha sonra Cizre'deki hem Nakşî hem de Kadiri Şeyhi olan Seyyid Muhammed Kadri'ye intisap etmiştir. Yıllarca Şeyhinin yanında amel edip hilafet almıştır. Şeyhinin vefatından sonra, Siirt ve Van'da yıllarca tasavvufi hizmet edip mürit yetiştirmiştir. 1991 yılında Van'da vefat etmiştir.

Çalışmamız, giriş ve üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde; çalışmamızın konusu, amacı, yöntemi ve Şeyh Ramazan'ın yaşadığı dönemde sosyal ve siyasi durumu ile Siirt ve Van bölgesinde tasavvufi durumu anlattık.

Birinci bölümde Şeyh Ramazan Kaya'nın Hayatı; çocukluğu, ailesi, tahsil hayatı ve tasavvufi hayatı anlatılmıştır. Hayatı ile ilgili bilgiler çocukları, halife ve müritleri ile görüşmeler yaparak elde edilmiş ve akademik bir üslup ile değerlendirilmiştir.

İkinci bölümde Şeyh Ramazan'ın bir kısım şiirlerine ve bazı kerametlerine yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde ise Şeyh Ramazan'ın Tasavvufi görüşlerine yer verilmiştir. Tasavvufi görüşleri; şiirlerinden, halifeleri ve müritleriyle yapılan röportajlardan derlenerek akademik bir üslup ile değerlendirilmiştir.

Anahtar sözcükler: Şeyh Ramazan Kaya, Tasavvuf, Nakşibendiyye, Halidiyye

THESIS TITLE: SHAYKH RAMAZAN KAYA'S LIFE AND MYSTIC VIEWS

Thesis Author's Name& Surname: Tahir ÇALIŞKAN

**Şırnak University Institute of Social Sciences Basic Islamic Sciences
master's thesis, November 2018**

Supervisor: Associate Professor İbrahim BAZ

Şırnak 2018

ABSTRACT

In this thesis, life, works and mystic views of Sheikh Ramazan Kaya, one of the great mystics who lived in the 20th century, were examined. Our Sufi was born in 1928 in Siirt, Soğuksu Village of Kurtalan, then took his visible education in the vicinity of Siirt and later connected to Seyyid Muhammed Kadri who was the Sheikh of both Naqshish and Kadiri. He has been with sheikh for many years and received caliphate. After the death of the sheikh, he educated his disciples in Siirt and Van for many years. He died in Van in 1991.

Our study consists introduction and three main sections. In the introduction section, we discussed the subject, purpose, method and the social and political situation of Sheikh Ramazan in the period he lived and the state of the mysticism in Siirt and Van.

In the first chapter: Life, childhood, family, collecting life and mystic life of Sheikh Ramazan Kaya were told. Information about his life was obtained through interviews with his children, caliphs and followers and evaluated with an academic style.

In the second chapter: some of the poems and some miracles of Sheikh Ramazan are included.

In the third chapter; Sheikh Ramadan's views on Sufism are included. His Sufi viewpoints have been evaluated in an academic manner by collecting from his poems, caliphs and disciples' structured interviews.

Key Words: Sheikh Ramazan Kaya, Tasavvuf, Nakshibendiyye, Halidiyye

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
KISALTMALAR.....	X
GİRİŞ.....	1
1. Tezin Konusu ve Amacı.....	1
2. Yöntem.....	1
3. Şeyh Ramazan Kaya'nın Yaşadığı Döneme Genel Bakış.....	2
BİRİNCİ BÖLÜM	
ŞEYH RAMAZAN KAYA'NIN HAYATI	
A. HAYATI.....	5
1. Doğum Yeri ve Tarihi.....	5
2. İsmi ve Mahlası.....	5
3. Ailesi.....	6
3.1. Babası ve Annesi.....	6
3.2. Aile Şeceresi.....	6
4. Çocukluğu ve Tahsil Hayatı.....	7
5. Tahsil Gördüğü Medreseler ve Hocaları.....	8
6. Evliliği ve Çocukları.....	11
7. Askerliği.....	12
8. Hac ve Umre Ziyaretleri.....	12
B. TASAVVUFÎ HAYATI.....	15
1. Mensup Olduğu Tarikat: Nakşibendî Tarikatı.....	15
2. Tasavvufa İlgisinin Başlaması ve Mürşit Arayışları.....	17

3.	Tasavvufa İntisabı.....	19
4.	Şeyhi Seyyid Muhammed Kadri.....	20
5.	Seyr u Sulûku ve Hilafeti.....	22
6.	Tarikat Silsilesi	23
7.	Şeyhliği.....	24
8.	Tesirleri.....	29
9.	Halifeleri.....	31
9.1.	Şeyh Ahmet Kaya.....	32
9.1.1.	Çocukluğu.....	32
9.1.2.	Eğitimi	33
9.1.3.	Tasavvufa İntisabı	35
9.2.	Şeyh Abdurrahman eş-Şaviri.....	36
9.2.1.	Eğitimi	37
9.2.2.	Tasavvufa İntisabı	38
9.2.3.	Eserleri.....	41
9.3.	Seyda Seyyid Taha Yıldırım.....	42
9.3.1.	Eğitimi	42
9.3.2.	Tedrisatı.....	43
9.3.3.	Tasavvufa İntisabı	44
9.4.	Seyda Molla Ömer Nas.....	46
9.4.1.	Eğitimi	46
9.4.2.	Tedrisatı.....	47
9.4.3.	Tasavvufa İntisabı.....	48
9.5.	Seyda Molla Ömer Erzen	49
9.5.1.	Eğitimi	50
9.5.2.	Tedrisatı.....	51
9.5.3.	Tasavvufa İntisabı.....	51

10.	Kişiliği	52
10.1.	Şemali ve Şahsiyeti.....	52
11.	Tasavvufi Kişiliği	54
11.1.	Maddeye Değer Vermemesi	54
11.2.	İnsanlarla Muamelesi.....	55
11.3.	Adaleti	56
11.4.	Misafirlere Karşı Tutumu	56
11.5.	Müritleri ile İlişkisi.....	57
11.6.	Hayvanlara Muamelesi	57
11.7.	Kadınlara Karşı Tavrı	58
11.8.	Çocuklara Karşı Tavrı	58
11.9.	Yemek Adabı.....	58
11.10.	Sohbet Şekli.....	59
11.11.	Günlük Yaşantısı	60
11.12.	İnsanları Etkilemesi	61
12.	İlmî Kişiliği.....	63
13.	Eğitime, İlme ve Âlime Verdiği Değer.....	63
14.	Âlim ve Şeyhlere Ziyaretleri	65
15.	Vefatı ve Türbesi	66
16.	Şeyh Ramazan Hakkında Talebelerinin Yazdığı Şiirler	68
16.1.	Allah Bir Güneş Çıkardı	69
16.2.	Dostların Dostu.....	71
17.	Bazı Kerametleri/ Menkıbeleri	76

İKİNCİ BÖLÜM

ESERLERİ

1.	Hain Dünya.....	97
2.	Süleyman'ın Halinden Eser	101

3.	Evet, Evet, Evet Ah Kısa Boylu	101
4.	Âlemin Yaptıkları	106
5.	Ey Mürit.....	107
6.	Dünya Ehli Dünya Ehli.....	111
7.	Yaratıcı Her Eksiklikten Münezzehtir	112
8.	Ey Muhammed Biliyorsun ki.....	114
9.	Süleyman Der Ki	115
10.	Ay Süleyman Senin Derdin	116
11.	Burçtaki İnci	118
12.	Bize Sonbahar Oldu.....	121
13.	Benaniğ Yaylasına Ulaştım	124
14.	Cesedin Garip Rızası	126
15.	Zin'in Mercanı	129

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TASAVVUFİ GÖRÜŞLERİ

1.	Tasavvuf	130
2.	Tarikat.....	133
3.	Mürşit.....	135
4.	Mürit	138
5.	Tevbe	142
6.	Aşk.....	144
7.	Züht.....	146
8.	Kalp	148
9.	Seyr-u Sülûk	150
10.	Zikir	153
11.	Tefekkür-i Mevt.....	155
12.	Rabıta.....	157

Sonuç	160
KAYNAKÇA	161
EKLER	166
1. Şeyh Ramazan'ın Mürşidi Seyyid Muhammed Kadri'nin Fotoğrafi ...	166
2. Şeyh Ramazan Kaya'nın Fotoğrafi	166
3. Şeyh Ramazan'ın Halifesi Şeyh Ahmet Kaya'nın Fotoğrafi	166
4. Şeyh Ramazan'ın Halifesi Ş. Abdurrahman eş-Şaviri'nin Fotoğrafi ...	166
5. Şeyh Ramazan'ın Halifesi Molla Ömer Nas'ın Fotoğrafi.....	166
6. Şeyh Ramazan'ın Halifesi Seyyid Taha Yıldırımın Fotoğrafi	166
7. Şeyh Ramazan'ın Halifesi Molla Ömer Erzen'in Fotoğrafi.....	166
8. Seyyid Muhammed Kadri'nin Türbesinin Dıştan Görüntüsü	166
9. Seyyid Muhammed Kadri'nin Türbesinin İçten Görüntüsü.....	166
10. Şeyh Ramazan Kaya'nın türbesinin dıştan görüntüsü	166
11. Şeyh Ramazan Kaya'nın Türbesinin İçten Görüntüsü	166
12. Şeyh Abdurrahman eş-Şaviri'nin Kabrinin Fotoğrafi	166
13. Şeyh Ramazan Kaya'nın Bazı Kasideleri.....	166
14. Şeyh Ramazan Hakkında Talebelerinin Yazdığı Şiirler	166

KISALTMALAR

a.s.	: Aleyhisselam
b.	: Bin, İbn
bkz.	: Bakınız
c.	: Cilt
c.c.	: Celle Celâluhu
çev.	: Çeviren
Hz.	: Hazreti
Haz.	: Hazırlayan
h.	: Hicri
ks.	: Kadesellahu sırrehu
k.v.	: Kerremellahu vechehu
m.	: Miladi
no:	: Numara
ö.	: Ölümü
r.a.	: Radiyallahu anh
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfalar arası
s.a.v.	: Salallahu Aleyhi Vesellem
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
ter.	: Tercüme
vs.	: Vesaire
yay.	: Yayınları
yy.	: Yüzy

GİRİŞ

1. Tezin Konusu ve Amacı

Tezin konusu 20. Yüzyıl mutasavvıflarından Şeyh Muhammed Emin Ramazan Kaya'nın hayatı, eserleri ve tasavvufi görüşleridir.

Şeyh Ramazan Kaya'yı konu edinen bu çalışma; onun hayatını, görüşlerini tespit etmek ve tanıtmak amacıyla hazırlanmıştır. Yaşamında devamlı ziyaretçileri olmasına rağmen; döneminin zorlu sosyal, siyasi durumu sebebi ile yeteri kadar tanınmamıştır. Çalışma, bilhassa bu eksikliği gidermeyi amaç edinmiştir.

Şeyh Efendi'nin, yaşamında ‘‘Bu kadar âlim ve hoca var, bu güzel sohbetlerden Allah (c.c.) rızası için bir iki satır yazan olmadı’’² serzenişi de çalışmanın motivasyonunu oluşturmuştur.

2. Yöntem

Şeyh Ramazan Kaya'nın basılmış bir esere sahip olmayışı, hakkında bilgi edinilmesini zorlaştırmıştır. Hayatının araştırılması yöntemi çoğunlukla kendisini tanımış, onunla vakit geçirmiş halife ve talebelerine ulaşmak, ailesi ve yakınlarından bilgi almakla mümkün olmuştur.

Şeyh Ramazan'ın müritlerinin eğitim durumu, yaşanılan bölgenin sosyo-ekonomik durumu ve tarikatının hitap ettiği kitle, hakkında yazılı bir kaynak yazılmasını zorlaştırmıştır. Mevcut çalışmanın yöntemi, Şeyh Ramazan Efendi ile ilgili ilk akademik çalışma olmanın zorluklarından etkilenmiştir. Bu zorluklarla beraber vefatından sonra, yaşanılan dönemin sosyal konjonktürü sebebiyle Türkiye'nin çeşitli illerine dağılan talebelerinden bilgi almak amacıyla; Şırnak, Siirt, Van, Gaziantep, Adana, Mersin, Yalova ve İstanbul illerinde çeşitli görüşmeler gerçekleştirilerek yoğun bir saha çalışması yapılmıştır. Bu bağlamda çalışmanın temeli ekseriyetle halife ve müritleri³ ile yapılan röportajlara dayanmaktadır.

² Kişisel Görüşme, Seyda Seyyid Taha Yıldırım, İstanbul, 01.12.2015

³ Sözlükte ‘‘irade ve talep eden, isteyen, arzu eden’’ anlamına gelen kelime, tasavvufta, kendisi için Allah'ın irade ettiğinden başka bir şey istemeyen, Allah'ın iradesi karşısında kendi iradesini hiçe sayan; tarikata giren ve şeyhe bağlanan, derviş demektir. (Süleyman Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabcacı Yayınları, İstanbul 2012, s. 263.)

3. Şeyh Ramazan Kaya'nın Yaşadığı Döneme Genel Bakış

Şeyh Ramazan'ın doğumu XX. yüzyılın başlarında, Osmanlı imparatorluğu dağıldıktan sonra Cumhuriyetin kurulduğu ve cumhuriyetin ilke ve inkılâplarının hızlı bir şekilde hayata geçirildiği döneme denk gelmektedir.

Şeyh Ramazan'ın hayatta olduğu süreçte (1928-1991) Türkiye'de yedi Cumhurbaşkanı görev yapmıştır. Bunların isimleri ve görev süreleri şöyledir:

Mustafa Kemal Atatürk (1923-1938), İsmet İnönü (1938-1950), Celal Bayar (1950-1960), Cemal Gürsel (1960-1966), Cevdet Sunay (1966-1973), Fahri Korutürk (1973-1980), Kenan Evren (1982-1989) ve Turgut Özal (1989-1993).

1923-1950 yılları arasında tek parti döneminde, Osmanlı döneminde var olan ümmetten millete ve ulus devlete geçiş ve bu süreçte bir kısım toplumsal değerlerde eksen kayması görülmüştür. Ancak 1950 sonrası Adnan Menderes'in Başbakan olması neticesinde toplumsal beklentiler doğrultusunda bazı değişiklikler yaşanmıştır. 1932 yılından itibaren Türkçe okunan ezanın tekrar Arapça okunmaya başlanmış olması, toplum nezdinde olumlu bir karşılık bulmuştur.

Osmanlı Devleti'nin son döneminde, diğer kurumlar gibi eğitim kurumları da büyük bir çöküntü içinde idi. Osmanlı Devleti'ndeki eğitim kurumları olan medreseler, kuruluş ve yükseliş dönemlerinde gerek eğitim kadrosu, gerekse programları bakımından çok ileri bir seviyedeydi. Fakat 17. yüzyıldan itibaren, devletin diğer kurumlarındaki gerilemeye paralel olarak eğitim kurumları da gerilemiştir.⁴

Devletin yıkılışını önlemek amacıyla yapılmaya başlanan yenilikler çerçevesinde eğitim kurumları da yeniden düzenlendi. Tanzimat döneminde, askeri okullardan başka, Avrupa'dakilere benzer modern eğitim kurumları açıldı. Medrese ve modern devlet okulları dışında, kendi dillerinde eğitim yapan azınlık ve yabancı okulları da vardı. Bu okullarda okutulan farklı dersler sebebiyle ayrı duygu ve düşünce, değişik kültür ve davranışa sahip insanlar yetişti. Bu uygulama, ülkede milli kültürün gelişmesine büyük ölçüde engel olmaktaydı. Bu sebeple milli bir kültür oluşturulamıyordu.⁵

⁴ www.meb.gov.tr/belirligunler/10kasim/inkilaplari/tevhid_tedrisat. 16.03.2017.

⁵ www.meb.gov.tr/belirligunler/10kasim/inkilaplari/tevhid_tedrisat. 16.03.2017.

Kurtuluş Savaşı'nın amacı, milli birliğin sağlanması idi. Bu sebeple kurtuluş savaşı zaferinden sonra Türkiye Büyük Millet Meclisinde 3 Mart 1924 tarihinde Tevhid-i Tedrisat (Öğretim Birliği) Kanunu kabul edildi. Bu kanunla medreseler kapatıldı ve Türkiye Cumhuriyeti sınırları içindeki bütün okullar, Milli Eğitim Bakanlığına bağlandı.⁶

Kapatılmadan önce özellikle İstanbul ve diğer büyük şehirlerde, sistemli bir şekilde medreselerde eğitim ve öğretim faaliyetleri yürütülüyordu; fakat Anadolu'da, özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesinde sistemli bir şekilde olmasa da her camide, her köyde camiye yapışık bir odada cami imamı tarafından çocuklara eğitim verilmekteydi. Tevhid-i Tedrisat kanunundan sonra medreseler kapatıldı ve bu medreselerde eğitim yasaklandı. Bölgenin tek eğitim kurumu olan bu küçük medreselerin kapatılmasından sonra yasak olmasına rağmen ücra köylerde az da olsa eğitim yapılabilmekteydi.

Şeyh Ramazan Efendi'nin, eğitim hayatına baktığımızda, bizzat o da bu uygulamadan etkilenmiş ve diğer imkânsızlıklarla birleşince adeta eğitim alma imkânı kalmamıştır.

Medreseler gibi tekke ve zaviyeler de Osmanlı toplumunda eğitim ve kültür açısından çok önemli bir yere sahipti. Ancak Osmanlı Devletinin son dönemlerine doğru her alanda başlayan bozulmalar tekke ve zaviyelerde de görülmeye başlanmıştır.

Tevhid-i Tedrisat kanunundan sonra, 30 Kasım 1925'te kabul edilen bir yasa ile tekke, zaviye ve türbeler de kapatıldı. Aynı kanunla bütün tarikatlarla birlikte şeyh, derviş, dede, mürit gibi unvanların kullanımı kaldırılmıştır.

Türkiye'nin her bölgesinde olduğu gibi tekke ve zaviyelerin kaldırılmasından Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde de tasavvufi faaliyetler etkilenmiştir. Bölgedeki şeyh ve mürşitlerin çoğu tasavvufi faaliyetlerini devam ettirebilmek için ya Irak'a ya da Suriye'ye göç etmek zorunda kalmıştır.⁷ Göç etmeyip bölgede kalan mürşitler de ya gözden uzak bir dağ köyünde hizmetini sürdürmüş ve ya evinde yaptırdığı büyük bir misafir odasında müritleri ile bir araya

⁶ www.meb.gov.tr/belirliGunler/10kasim/inkilaplari/tevhid_tedrisat. 16.03.2017.

⁷ İbrahim Baz, "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Irak ve Suriye'ye Göçen Cizreli Âlim ve Sufiler", *Bilim Düşünce ve Sanatta Cizre (Uluslararası Bilim Düşünce ve Sanatta Cizre Sempozyumu Bildirileri)*, 2012, s. 242

gelip eğitim ve sohbetlerini devam ettirmiştir. Ziyarete gelen müritlerini ancak evinde ağırlayıp, misafir ederek tasavvufi faaliyetlerini sürdürebilmişlerdir. Ancak bütün zorluklara rağmen tasavvufi hizmet ihlas sahibi mürşitler tarafından devam ettirilmiştir.

Bir şeyh olarak Ramazan Kaya, sahip olduğu sakin ve uyumlu kişiliği ile yaşanan bütün siyasi, sosyal ve hatta dini olayları soğukkanlılıkla karşılamıştır. Olabildiğince siyasetten uzak durmaya gayret etmiş, sadece tasavvufi hizmetine odaklanmış, en iyi şekilde hizmet etmeye devam etmiştir.⁸

⁸ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞEYH RAMAZAN KAYA'NIN HAYATI

A. HAYATI

1. Doğum Yeri ve Tarihi

Şeyh Ramazan Kaya Efendi, 1928 yılında (Hicri 1343) Siirt ilinin Kurtalan ilçesine bağlı Yuvalı köyünün⁹ Soğuksu mezrasında¹⁰ dünyaya gelmiştir.¹¹

2. İsmi ve Mahlası

Çalışmamızın konusu olan mutasavvıfımızın ismi Ramazan'dır. Bazen de Muhammed Emin, Muhammed Emin Ramazan, Selim, Selman, Süleyman ve Xemlik gibi isimler ile isimlendirilmiştir. Şeyh Efendi, çeşitli sıfatlarla da anılmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır: 'Kutb-ul arifin', 'Sultan-ul cazibin', 'Server'ül âşikin' ve 'Bahr-ul esrar' gibi.¹²

Halifesi Şeyh Abdurrahman eş-Şavırî, divanında kendisini methetmekte ve 'âlemlere rahmet', 'gönüllere sevgi', 'memlekete aydınlık', 'kalplerin nuru',

⁹ Yuvalı Köyü'n eski ismi Beytil dir.

¹⁰ Soğuksu Mezrası'nın eski ismi Kehnîmır'dır. Siirt'e 27 km. Kurtalan'a 31 km. uzaklıktadır.

¹¹ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

¹² Şeyh Ahmet Kaya, *Menâkıbüs-Süleymaniye min fuyudat-i er-Rahmaniye*, Erbil 1994, s. 50.

‘kalplerin hekimi’, ‘dostların dostu’,¹³ ve ‘bütün güzellikler üzerine doğan Güneş’ gibi sıfatlarla vasıflandırmıştır.¹⁴

şiirlerine ve sohbetlerine baktığımızda kimi zaman ‘Selman’, ‘Selim’, ‘Emin’ gibi mahlaslar kullandıysa da en çok ‘Süleyman’ı kendine mahlas olarak kullandığımızı görüyoruz. Ancak niye Süleyman’ı kendine mahlas olarak kullandığına ilişkin sağlıklı bir bilgiye ulaşamadık.

3. Ailesi

3.1. Babası ve Annesi

Babasının ismi Yusuf, annesinin ismi Hanım’dır. Babasının soyu Hz. Hasan yolu ile Hz. Ali’ye dayanmaktadır.

şeyh Ramazan’ın dedeleri, Seyyid olup Mekke’den Medine’ye, oradan da şam’a g  etmişlerdir. Sekizinci dedesi Galip, Suriye’nin Hama şehrine yerleşmiştir. Buradan da Siirt’in Kurtalan ilçesi ve köylerine gelmiştir. Bir süre şırnak’ın bir köyüne yerleşmişlerse de en son şeyh Ramazan’ın da doğacağı Kurtalan ilçesine bağlı Yuvalı Köyü’nün Soğuksu mezrasına (Kehnîmır’e) yerleşmişlerdir.¹⁵

3.2. Aile şeceresi

şeyh Ramazan Kaya, Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da uzun yıllar ilim ve irşat faaliyetleri yürüten belli ailelerden birine mensup değildir; ancak sözlü kaynaklar onun Hz. Ali neslinden geldiğini ifade etmektedir.¹⁶

Oğlu ve halifesi şeyh Ahmet Kaya’nın bildirdiğine göre aile silsilesi şu şekildedir.

Hz. Ali (r.a.),

Hz. Hasan,

Hasanni Musenna,

Abdullah Mehdi,

¹³ Dostun dostu demekle şeyh Ramazan’ı Peygamber Efendimiz (s.a.v.)in dostu olarak vasıflandırmaktadır.

¹⁴ şeyh Abdurrahman eş-şaviri, *Divan*, N bihar yayınları, İstanbul 2013, s. 228-232

¹⁵ Kişisel Görüşme, şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

¹⁶ Kişisel Görüşme, şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

Musa Cevni,
Abdullah,
Musa,
Davud,
Muhammed,
Yahya Zahid,
Abdullah,
Musa,
Hz. Seyyid Abdülkadir Geylanî,
Seyyid Muhammed,
Ğalib,
Sadeddin,
Zübeyir,
Hacı Hazindar,
Ömer,
Şarî,
Muhammed,
Yusuf,
Şeyh Muhammed Emin Ramazan.¹⁷

4. Çocukluğu ve Tahsil Hayatı

Çocukluğunda yaşlılarından her konuda farklı davranışlar sergileyen Şeyh Ramazan Efendi; oyun oynamayı sevmeyen, ağır başlı, düşünceli, ailesine bağlı ve yardımsever bir çocuk idi. Büyük bir edep ve tevazu ile yetişmiş, daha küçük yaşlarında bile köydeki yaşlılarına örnek olmuştur. Küçük yaşlarda bile kavga eden çocuklar arasında sulh görevini üstlenmiş, hatta bir kavgayı ayırmaya çalışırken

¹⁷ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

çocukların attığı okun gözüne isabet etmesi sonucu sağ gözünden darbe almış ve bu gözü görme yetisini yitirmiştir.¹⁸

Çocukluğu, Siirt'in Soğuksu mezrasında geçmiştir. Yaşadığı tarihlerde bölgede ilkokul dahi bulunmamaktaydı. Kur'an-ı Kerim eğitimini babası ve köy imamından almıştır. Ailenin tek çocuğu olduğu için gününü, işlerinde anne ve babasına yardım ederek geçirmiştir. Bölgenin geçimi ise hayvancılık ve çiftçiliğe dayanmaktadır. Bölge insanının çoğu gibi fakir bir aileden gelen Şeyh Efendi'nin babası da ailesinin geçimini çiftçilik ile sağlamaktaydı. Şeyh Ramazan da çocukluğunda günlük işlerde babasına yardım etmiştir.¹⁹

Gençliğinin ilk yıllarında yörede âdet olduğu üzere Şeyh Efendi de Bitlis'in Hizan ilçesindeki bir medresede talebeliğe başlamıştır. Bir müddet sonra bölgede kıtlık baş göstermiş, köylüler talebe yetiştiremez duruma gelmiştir.²⁰ Kıtlık, medreselerdeki talebelerin dağılmasına sebep olmuştur. Şeyh Ramazan ise medresenin dağılmasından sonra Hizan'a yerleşmiş, orada bir iş bulup çalışmaya başlamıştır.²¹

5. Tahsil Gördüğü Medreseler ve Hocaları

İlk tahsilini köy imamından Kuran-ı Kerim öğrenerek almıştır. Daha sonra, gençliğinin ilk yıllarında bölgedeki diğer çocuklar gibi Şeyh Ramazan Kaya da Bitlis'in Hizan ilçesindeki bir medresede, Seyda Molla Mehmet Bercumî'nin yanında talebeliğe başlamıştır. Kıtlık sebebiyle eğitimine ara vermiş, Hizan'a yerleşip orada evlenmiştir.²²

Evlendikten bir süre sonra eğitimini tamamlamak üzere Siirt'in Kurtalan ilçesine bağlı Kemerli köyüne²³ bağlı Kavaközü mezrasındaki²⁴ Seyda Molla Bedrettin Ertaş'ın yanına talebeliğe gitmiştir. Burada iki yıl boyunca ilim tahsil etmiştir. İlim tahsil etmeye gittiği bu dönem, tasavvuf hilafetini aldıktan sonraki

¹⁸ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

¹⁹ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

²⁰ Medreselerde eğitim gören öğrencilerin beslenmesini köylüler üstlenmekteydi. Buna "tayın" sistemi denir. Kürtçe 'de bu sisteme "ratıb" denmektedir. Buna göre köylüler, yiyeceğini üstlendikleri talebeye, her öğün kendilerine hazırladıkları yemekten ekonomik güçleri oranında vermekteydiler. (Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015)

²¹ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

²² Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

²³ Kemerli Köyün eski ismi Kêwıx'tır

²⁴ Kavaközü mezrasının eski ismi Tanzê'dır

döneme denk gelmektedir. İki yıllık eğitimi boyunca âlet ilmi, fıkıh, hadis, akaid ve tefsir ilimleri okumuştur.²⁵

Dönemin şartları yüzünden küçük yaşta ilme yoğunlaşamamasının eksikliğini, yaşı ilerlemiş olmasına rağmen büyük bir aşkla kapatmaya çalışmıştır.²⁶

Şeyh Ramazan'ın ilim konusundaki keskin zekâ ve çalışkanlığı hocaları tarafından sürekli dile getirilmiştir.

Seyda Molla Bedrettin'in Şeyh Ramazan'ın eğitimi hakkındaki sözleri şu şekildedir: “İki yıl kadar bizde kaldı. Yaşı ilerlemiş olması ve küçüklüğünde yeterince tahsil edinememiş olması hasebiyle derslerine daha çok ilgi gösteriyordu, çok azimliydi. Tefsir, fıkıh ve akaid ilimlerinde iki yıl içerisinde kemale erdi diyebilirim. Bu iki yıl zarfında sabah namazına gittiğimde ben bu zatı uykuda görmedim. Gittiğimde ya mutalaâ ya da ibadet ederken buluyordum. ‘Senin uykun yok mu?’ diye sorduğumda da ‘Olmaz olur mu Hocam, onu defediyorum’ diyordu.”²⁷

Şeyh Ramazan, Siirt merkezde bulunan Seyda Molla Kazım'ın²⁸ medresesinde de bir süre ders okumuştur.²⁹

İlmini bitirip icazet alamamasının sebebini, Şeyh Ramazan, gençliğinin kıtlık zamanlarına denk gelmesi ve evlendikten sonra eski imkânlarla kavuşamaması olarak açıklamıştır.³⁰

Evlendikten sonra eğitimini tamamlamak üzere tekrar talebeliğe giden Şeyh Ramazan; talebelere göre yaşı ilerlemiş olgun ve mutasavvıftır. Dolayısıyla daha çalışkan ve bilinçli bir talebedir. Camide hocasının olmadığı zamanlarda nasihatlerde bulunmuş, sürekli yanındakiler ile dini sohbetler gerçekleştirmiştir.³¹

²⁵ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Bedrettin Ertaş, Siirt, 26.04.2016

²⁶ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Bedrettin Ertaş, Siirt, 26.04.2016

²⁷ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Bedrettin Ertaş, Siirt, 26.04.2016

²⁸ Seyda Molla Kazım, Sultan Memduh Hazretleri'nin torunudur.

²⁹ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

³⁰ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

³¹ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Bedrettin Ertaş, Siirt, 26.04.2016

Şeyh Ramazan, ilim tahsil ettiği Kavaközü mezrası sakinlerini irşat etmiştir. Sohbetlerinde cami tamamen doluyordu. Sohbetinde bulunup tasavvufa ilgisi olmayanların bile zaman zaman cezbe³² kapıldığı görülmekteymiş.³³

Tahsil için köye gitmeden önce dini hassasiyetleri az olan Kavaközü mezrası sakinlerinin durumu, Şeyh Ramazan'ın gelişi ile bambaşka bir hâl almıştır. Hocası Seyda Molla Bedrettin, bu değişimi şöyle anlatmıştır: “Küçük bir yer olan mezrada özel mülkiyet yok gibi idi. Herkes herkesin bahçesinden yiyor, itiraz eden olursa da “Senin değil, medresenin malı” bahanesi ile karşılaşıyordu. Halkta böyle yanlış bir kabul vardı. Bu sırada Şeyh Ramazan bizde okuyor, diğer taraftan köylüleri irşat ediyordu. İki sene kadar bizde kaldı, onun irşadından sonra Allah'a yemin ederim ki değil bahçelere girmek, su kanallarına düşen meyveleri bile çocuklar dahi alıp yemiyordu. Öyle bir tesir etmişti köylülere. Hatta bazen sitem ediyordum onlara, ‘Bu meyveler önceki senelerde de haram değil miydi, o zaman neden yiyordunuz?’ diye.³⁴

Seyda Molla Bedrettin, Şeyh Ramazan'ın talebelikteki davranışları ile ilgili şunları eklemiştir: “Çok alçak gönüllüydü. Nefsini o kadar küçük görürdü ki kendisine Ramazan değil “Ramo” derdi. Ben ‘İnsanların isimlerini bozmak iyi değil’ dediğimde ise bana ‘Kendi ismimi bozuyorum başkalarının değil’ derdi.”³⁵

Şeyh Ramazan, genelde bütün âlimlere, özelde ise ders aldığı hocalarına karşı son derece hürmetkârdı. Şeyh Ramazan Efendi, tanıdığı tüm imamlara “Seyda” diye hitap ederek ilim erbabına gerektiği gibi davranırdı. Âlim olan misafirlerini uğurlarken sokağa kadar eşlik edip öyle uğurlarmış. Kendisini yetiştiren hocalarını talebeliğinden sonra da unutmamış, onları ömür boyu yâd etmiştir. Ders alınan hocalara karşı vefalı olunması, saygıda kusur edilmemesi gerektiğini sohbetlerinde sık sık dile getirmiştir.³⁶

Hocası Seyda Molla Bedrettin, Şeyh Ramazan'ın kendisi ve hocalarına karşı son derece hürmet gösterdiğini her defasında dile getirmiş, bunu onunla ilgili şu

³² Sözlükte ‘çekmek’ anlamına gelen kelime, tasavvufta, Allah'ın kulu kendine çekmesi ve yüce huzuruna yükselmesi demektir. (Süleyman Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabcacı Yayınları, İstanbul 2012, s. 89.)

³³ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Bedrettin Ertaş, Siirt, 26.04.2016

³⁴ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Bedrettin Ertaş, Siirt, 26.04.2016

³⁵ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Bedrettin Ertaş, Siirt, 26.04.2016

³⁶ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

anekdotla anlatmıştır: “Bir gün Van’da kendisine misafir oldum. Çok sevindi, çok hürmet etti. Beni bırakmadı, misafir etmek istedi. Gece kendisinde kaldım ve gece boyunca elinden gelen izzet ikramı büyük bir saygıyla gösterdi. Ertesi gün veda edecekken bana hiç unutamayacağım şu sözleri söyledi: ‘Seyda’m, inan şimdi kapıya seni götürmesi için elli taksi isteyebilirim; ama gönlümden geçen, sizi omzuma alıp Van’ı dolaşmak. Allah’a yemin ederim ki bunu gönülden söylüyorum. Bu benim için büyük bir iftihar olur’ dedi. Herkes bu sözleri sarf edemez, bunları söyleyebilmek için çok mütevazı olmak gerekiyor. Bunun üzerine ben de şükranlarımı iletip evinden ayrıldım.”³⁷

6. Evliliği ve Çocukları

Hizan’a yerleşen Şeyh Efendi, bir müddet sonra Hizan’ın Koçlu köyünden³⁸ Vedhâ Hanım ile evlenmiştir. Şeyh Ramazan’ın bu ilk evliliğinden üç erkek, beş kız olmak üzere sekiz çocuğu olmuştur. Çocuklarından iki tanesi küçük yaşta vefat etmiştir.³⁹

Şeyh Ramazan Kaya, evlendikten bir süre sonra eski köyü olan Kehnîmır’e taşınmıştır. Kıtık sebebiyle köyde baş gösteren toprak kavgaları, aşireti ve akrabası olmayan Şeyh Efendi’nin sahip olduğu küçük miktardaki topraklarının gaspına kadar uzanmıştır. Kendisine yapılan baskı ve köydeki huzursuzluğa daha fazla dayanamayan Şeyh Ramazan, Siirt iline bağlı Şirvan ilçesine taşınmıştır. Babasının yalnız olması sebebiyle köylerdeki büyük aileler tarafından zulme maruz kalması, onun ikinci bir evlilik yapmasına sebep olmuştur. Zira dönemin sosyal ortamı, ailelerin kalabalık olmasını gerektirmekteydi. Şeyh, Şirvan’a bağlı Durankaya köyünden⁴⁰ Dürre Hanım ile evlenmiştir. Bu evlilikten üç kız, yedi erkek olmak üzere on çocuğu dünyaya gelmiştir. Bu çocuklarından üçü, küçük yaşlarda vefat etmiştir.⁴¹

³⁷ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Bedrettin Ertaş, Siirt, 26.04.2016.

³⁸ Koçlu Köyü’nün Kürtçe ismi Patyar’dır.-

³⁹ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

⁴⁰ Durankaya Köyü’nün Kürtçe ismi Gelê’dır.

⁴¹ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

Üçüncü evliliği, Van'a taşındıktan sonra, Özalp ilçesine bağlı Örenburç köyünden⁴² Halime Hanım ile olmuştur. Bu evlilikten üç kız, iki erkek olmak üzere beş çocuğu dünyaya gelmiştir. İki çocuğu küçük yaşta hayatını kaybetmiştir.⁴³

Hacı Vedhâ Hanım'dan olan çocuklarının isimleri; Molla Mehmet, Şeyh Ahmet, Molla Bahattin, Lalihan Hanım, Fatım Hanım, Ayşe Hanım, Memihan ve Aslıhan Hanım'dır.⁴⁴

Hacı Durre Hanım'dan olan çocuklarının isimleri; Molla Masum, Molla Mehmet Şirin, Zakir, Abdalbaki, Mehmet Salih, Firdevs Hanım, Sacide Hanım, Mehmet Zahit, Mehmet Zakir ve Fatma Hanımdır.⁴⁵

Halime Hanım'dan olan çocuklarının isimleri ise Ali, Tahir, Şâmete Hanım, Şakir ve Fatma Hanımdır.⁴⁶

Şeyh Ramazan Kaya'nın, üç evliliğinden, on iki erkek on bir kız olmak üzere toplam yirmi üç çocuğu olmuştur. Bunlardan yedisi daha çocuk yaşlarında iken vefat etmiştir.⁴⁷

7. Askerliği

Şeyh Ramazan Kaya askerlik görevini 1948-1950 yıllarında, bir yılını Muş'ta, bir yılını da Bitlis'te olmak üzere iki yıl olarak ifa etmiştir. Askerde iken sevilen, sayılan biri olan Şeyh, sesinin güzelliği ile dikkatleri üzerine çekmiştir. Arkadaşlarına Kürtçe ilahiler söylerken dilini anlamayan arkadaşları dahi gözyaşı dökmüş, kendisine muhabbetle bağlanmışlardır.⁴⁸

8. Hac ve Umre Ziyaretleri

Şeyh Ramazan, değişik tarihlerde altı defa hac, bir defa da umre ziyareti için kutsal topraklara gitmiştir.⁴⁹ Hayatının her merhalesinde olduğu gibi bu yolculuklarda ve kutsal topraklarda da kendisinden olağanüstü haller sadır olmuştur. Buna şahit

⁴² Örenburç köyün eski ismi Setmanıs'tır.

⁴³ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

⁴⁴ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

⁴⁵ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

⁴⁶ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

⁴⁷ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

⁴⁸ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

⁴⁹ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

olan bazı yol arkadaşları, kendisinden sadır olan çok büyük kerametler aktarmışlardır.

Sevenlerinden Hacı Mehmet Durmuş anlattı:

“Şeyh Ramazan Hazretlerini tanımadan yıllar önce bir rüya görmüştüm. Rüyamda birkaç adam ile birlikte bir yolculukta idik. Yolda ilerlerken büyük bir dönemece vardık onlara ‘Siz durun, ben bir yolu kontrol edeyim’ dedim. Virajı döndüğümde elinde bastonu ile bir dervişi, orada oturur vaziyette gördüm. İçimden bir ses ‘Bu zat Hz. Hızır’dır, onu ziyaret et’ dedi. Gittim ziyaret ettim. Ve ‘sizi tanıdım bana bir şeyler söyleyin yoksa elinizi bırakmam’ dedim. Çok ısrar edince bana şunu söyledi: ‘Kızın fakir, derecen de Allah katında yüksektir’ dedi. Bu rüyadan yıllar sonra, 1976 yılında hac ziyareti için hazırlandık. Yolculuğa çıkacağımız gün hacılar ile bir araya geldik. Baktım yıllar önce rüyamda gördüğüm zat da orada bir sandalyeye oturmuş. Hemen tanıdım ve gidip, elinden tutarak ‘Sizi daha önce rüyamda görmüştüm, sizi tanıdım’ dedim. O da ‘sen benimsin’ dedi. Çok sevindim. İlk buluşmamızda beraber Hac’a gidecektik.

İyi hatırlıyorum, bizi kutsal topraklara götürecek şirket, Konya’dan dört otobüs getirtmişti. Hacıları da araçlara dağıtmışlardı. Ben ayrı bir araçta, Şeyh Hazretleri başka bir araçta olacaktık. Şeyh Ramazan, şirket sorumlusuna ‘Ben bu otobüse binmem ve hiç kimsenin de binmesini tavsiye etmem’ dedi. Sebebi sorulunca da ‘Bu araç Diyarbakır’a varmadan kaza geçirecek’ dedi. Şirket sorumlusunu ikna edemedi. En son şunu dedi: ‘Bu araç kaza yapacak, sırt üstü vaziyette kalacak ve tekerlekleri havada dönecektir.’ Üç araç yola çıktı. Şeyh, bizimle dördüncü otobüse bindi. Biz de onlardan sonra yola çıktık. Hiç kimsenin yerine de oturmadı, ortada bir iskemlenin üstüne oturdu. Böylece hac yolculuğumuz başladı. Daha Diyarbakır’a varmamıştık ki ileride bir kalabalık gördük. Vardığımızda bizim malum otobüsü köprüden uçmuş, sırt üstü ve tekerlekleri havada döner halde gördük. Hemen indik. Yaralıları vardı, onlara yardım ettik. Bizim bindiğimiz otobüsle hastaneye gönderdik. Diğer otobüse bindik, çok geçmeden onun da lastiği patladı. Yolda kaldık. Kendi imkânlarımızla Diyarbakır’a vardık, geceyi otelde geçirdik, ertesi gün yeni otobüsler geldi ve yolumuza devam ettik.⁵⁰

Beraber güzel bir hac ibadeti yaptık. Hac farizasını yerine getirdikten sonra Kâbetullah ile vedalaşıp toplanma yerine geldik. Şeyh Hazretlerinin, vedası uzun

⁵⁰ Kişisel Görüşme, Hacı Mehmet Durmuş, Siirt, 27.02.2016

sürmüştü. Herkes geldi, bir tek o kalmıştı. Bizim şoförümüz daha fazla sabredemedi. ‘Ben daha fazla duramam; gidiyoruz, o kalsın’ dedi. ‘Ne olur Şeyh Hazretlerini bırakmayalım’ diye ne kadar yalvardıysam da şoförü ikna edemedim. Medine’ye doğru yola çıktık, Şeyh Ramazan’ı Mekke’de bıraktık. Bir müddet sonra arabadan acayip bir ses geldi. Aracın bir dinamosu yanmıştı. Yavaş yavaş yol aldık ve Medine ye varıp otelin önüne geldik. Dinamoyu söküp şoför ile tamirciye götürdük. Tamirci, bu tamamen yanmış, tamir olmaz, yenisini takmak lazım, dedi. Şoför, neredeyse hacılardan kazandığı bütün paralarını vererek yenisini taktırdı. Akşamüzeri Şeyh de geldi. Gelir gelmez ‘Başınıza ne geldi’ diye sordu. ‘Efendim, başınıza ne geldiğini biliyorsunuz’ dedim. ‘Allah’a dua ettim, kimseye bir şey olmasın, yolda da kalmasınlar; ama şoförün zararı olsun dedim’ dedi. ‘Efendim, aynen öyle oldu’ dedim.⁵¹

Şeyh Efendi, Hac ziyaretlerinden birinde Siirt’in meşhur âlimlerinden Seyda Molla Bedrettin, Seyda Molla Burhan, Hafız Taha ve Seyda Şeyh Müşerref ile birlikte gitmiş. Şeyh Ramazan bu kutsal seferden şöyle bir anekdotu anlattı: ‘Medine-i Münevvere’de idik. Seyda Molla Bedri, ‘Şeyhim bize biraz sohbet etseniz’ dedi. Ben de onlara kaside söyledim Peygamber Efendimizin özelliklerinden güzelliklerinden bahsettim. Güzel bir sohbet oldu. Sohbetin sonlarına doğru kasidem de üç kere ‘topal, topal, topal’ dedim. Sohbetten sonra Şeyh Müşerref bana gelerek ‘Şeyhim, o kelimeleri bana dediniz değil mi?’ diye sordu. Ben de ‘Evet efendim, size söyledim’ dedim. Tamam, dedi. Hac farizamızı yerine getirdik; dönüş yolunda, Şam’a geldiğimizde Şeyh Müşerref Hazretleri, zemzem ve hurmalarını bize teslim edip orada bizden ayrıldı. Eve gelmeden, doğru Hewlêr’e⁵² Şeyh’ine, Şeyh Mustafa’ya gitti. Mübarek, o topallığı tasavvufta eksiklik olarak değerlendirdi ve şeyhinin yanına o eksikliğini tamamlamaya, düzeltmeye gitti’ dedi.”⁵³

⁵¹ Kişisel Görüşme, Hacı Mehmet Durmuş, Siirt, 27.02.2016.

⁵² Hewlêr, Irak’ın kuzeyinde bir kent olup Arapça ismi Erbil’dir.

⁵³ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

B. TASAVVUFÎ HAYATI

1. Mensup Olduğu Tarikat: Nakşibendî Tarikati

Bu tarikatın kurucusu Bahâüddin Nakşibend'dir (ö.791/1389). Tarikat silsile itibari ile Hz. Ebubekir Sıddık'a ulaşan ve hafi zikri tatbik eden bir tasavvuf yoludur.⁵⁴ Nakşibendiliğin esasları: Şeriatla zahiri temizlemek, tarikatla batını temizlemek, hakikatle kurb-i ilahiye ulaşmak ve marifetle Allah'a ulaşmaktır. Nakşibendiyye, sohbet esası üzerine kuruludur. Rabıtaya önem verilir. Tarikatta özel olan ve yabancıların alınmadığı âyine "*Hatm-i Hâcegân*" adı verilir.⁵⁵

Bu tarikatın gelişimindeki tarihi merhalelerden ilki Abdulhâlık Gucevânî'den (ö.1179) Bahâüddin Nakşibend'e (ö.791/1389) kadar süren dönemdir. Bu tarihler arasında bu tarikat yolunun adı *Hâcegânîyye* ya da *Tarikat-i Hâcegân*'dir. Bu tasavvuf yolunun bir sistem olmasını sağlayan ilk kişinin Abdulhâlık Gucevânî olduğu kabul edilmektedir, Nakşibendîye'nin on bir temel prensibinin ilk sekizini⁵⁶ o ortaya koymuştur.⁵⁷ İkinci tarihi aşama Bahâüddin Nakşibend'den Ahmet-i Farukî Serhîndî'ye (ö. 1034/1624) kadar devam eden dönemdir. Bu süreçte, bu tarikat yolu *Nakşibendiyye* adını almıştır.⁵⁸ Nakşibendiyye'nin temel prensiplerinden üçünü⁵⁹ ihdas eden zat Bahaüddin Nakşibendî'dir. Üçüncü tarihi devre Ahmet-i Fârukî Serhîndî'den Mevlana Halid-i Bağdadî'ye (ö. 1242/1827) kadar olan *Müceddidiyye* adını alan dönemdir. Dördüncü dönem ise Mevlana Halid-i Bağdadî'den günümüze kadar devam eden ve *Halidiyye* adını alan süreçtir.⁶⁰

⁵⁴ Hasan Kamil Yılmaz, *Anahatları ile Tasavvuf ve Tarikatlar*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2004, s. 63

⁵⁵ Mustafa Kara, *Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1990, s. 295.

⁵⁶ Bunlar: Halvet der encümen (Zahirde Halkla batında Hakk ile beraber olmak), Hüş der dem (Her nefeste uyanık olmak), Nazar ber kadem (bakışların ayaklara yönelmesi), Sefer der vatan (kötü ahlaktan iyi ahlaka seyir, seyr-u sülûk manaları taşır), Yad kerd (zikir), Bâz geşt (Nefiy ve isbat ile masivadan uzaklaşmak), Yad daşt (Her an Hakk'dan haberdar olmak), Nigah Daşt (Kalbe gelen havatırı uzaklaştırıp, murakebe etmek). Geniş bilgi için bkz. Osman Türer, *Ana Hatları ile Tasavvuf Tarihi*, ss. 179-181

⁵⁷ Halil İbrahim Şimşek, *Osmanlıda müceddilik XII-XVIII. Yüzyıl*, Suf Yayınları, İstanbul, 2004, ss. 35-37

⁵⁸ Aynı eser, s. 97.

⁵⁹ Üç prensip şunlardır. Vukûf-i zamani (salikin her ab halinden haberdar olması, cenab-ı Hakk'ın huzurunda olduğunu düşünmesi), Vukûf-i adedi (Müridin Şeyhi tarafından verilen zikrin sayısına riayet etmesi), Vukûf-i kalbi (Kalbin Hakk'tan haberdar olması ve zikrin tam şuuruna varmak)

⁶⁰ Şimşek, *Osmanlıda müceddilik XII-XVIII. Yüzyıl*, s. 43-50

Mevlâna Halid-i Bağdadî, zahiri ve batini ilimlerini zatında toplayan büyük bir âlimdir. İtikatta mezhebi Eş'ari olup beş tarikattan da icazet almıştır. Babası Hz. Osman neslinden Hüseyin b. Ahmet'tir. Bağdadın kuzeyinde bulunan Şehrezûr kentinde H. 1190/M.1778 senesinde doğmuştur. İlk tahsilini memleketindeki medreselerde almıştır. Bölgesindeki büyük âlimlerden dersler almıştır. Kısa sürede zahiri ilimlerde yükselerek müderris olmuştur. Hac görevini ifa sırasında Hicaz âlimlerinden hadis okumuştur. Kadiriyye sülûkünü orada tamamlamıştır. Hindistan'da bulunan Nakşibendî şeyhi Şeyh Abdullah Dehlevî'ye gidip bir sene kadar dergâhında hizmet ederek icazetini almıştır. İrşat vazifesiyle memleketine geri dönmüş, daha sonra Bağdat'a ve ardından da Şam'a yerleşmiştir. Hayatının sonuna kadar da ilim ve irşat görevlerini ifa etmiştir.⁶¹

Mevlana Halid-i Bağdadî 116 tane halife yetiştirmiş ve bu halifeler dünyanın dört bir yanına dağılmışlardır. Bu halifelerden biri de mutasavvıfımızın silsilesinde bulunan Şeyh Osman Siracuddin et-Tavilî'(ö. 1283/1866) dir. Tasavvuf silsilesi, Şeyh Osman'dan sonra oğlu Şeyh Bahauddin'(ö. 1298/1881)e, ondan sonra da yine oğlu Şah Ali Husamuddin'(ö. 1358/1939) e geçmiştir. Tavile'de (Bağakun) Nakşibendî tarikatı hizmetini yürüten Şeyh Ali Hüsamuddin, yüzlerce halife yetiştirmiştir. Bu halifelerden biri de Seyyid Muhammed Kadri Haşimi'dir. Seyyid Muhammed Kadri, mürşidinden hilafet alırken dokuz (Nakşibendîyye, Kadiriyye, Rıfayye, Bedeviyye, Dessukiyye, Şazeliyye, Çeştiyye, Sühreverdiyye ve Kübreviyye) tarikattan icazet almıştır.⁶² Seyyid Muhammed Kadri Hazretleri irşat faaliyetlerini Cizre'de yürütmüş ve burada binlerce talebe ve onlarca halife yetiştirmiştir. Bu halifelerden biri mutasavvıfımız Şeyh Ramazan Kaya'dır. Şeyh Ramazan, mürşidinden hilafet alırken beş tarikattan⁶³ icazet almıştır.⁶⁴

Şeyh Ramazan Kaya, beş tarikattan mezundur, Nakşibendî bir silsileden olmasına rağmen, Kadirî zikri, yani cehri zikri veriyordu ve müritlerin yapabilmesi açısından Kadiri tarikatını zamana daha uygun buluyordu. Bunun için daha çok Kadiri tarikatı prensiplerine göre davranmıştır.⁶⁵

⁶¹ Muhammed Abdullah el-Hâni, *Âdab*, Çev. Ali Hüsrevoğlu, Erkam Yayınları, İstanbul 2014, ss.271-277

⁶² Kişisel Görüşme, Seyyid Abdulbaki Haşimi, Cizre, 25.10.2017

⁶³ Bu Tarikatlar, Nakşibendîyye, Kadiriyye, Sühreverdiyye, Çeştiyye ve Kübreviyyedir.

⁶⁴ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

⁶⁵ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

Şeyh Ramazan'ın halifesi Seyyid Taha şöyle bir değerlendirmede bulunmuştur: “Hz. Ali (r.a.) Kadiri tarikatının iznini, Hz. Peygamber Efendimiz'den (s.a.v.) aldıktan sonra, Nakşibendî tarikatının iznini de Hz. Ebubekir'den (r.a.) almıştır. Dolayısıyla Kadiri olan aynı zamanda Nakşî'dir. Ama Nakşibendî Tarikatına mensup biri, Kadirî bir Zat'tan izin almadan Kadirî olamaz.”⁶⁶

2. Tasavvufa İlgisinin Başlaması ve Mürşit Arayışları

Şeyh Ramazan'ın babası Yusuf Efendi, ailece Şeyh Haydar diye bir zata müntesipti. Dolayısıyla tasavvufa yabancı değildi. Bir gün, Şeyh Ramazan henüz çocukken, annesi Hanım Hanım'la Şeyh Haydar'ı ziyarete gitmiştir. Şeyh Haydar, çocuk yaştaki Şeyh Ramazan'ı görünce ilgisini çekmiş ve “O çocuğu yanıma getirin, ona dua edeyim. O bizden mahrum kalmasın, biz de ondan mahrum kalmayalım.” demiştir.⁶⁷

Şeyh Ramazan, genç yaşlarında daha herhangi bir şeyhe tabi olmadan önce çok amel ediyor adeta bir salık gibi seyru sülûk etmeye başlamıştır. Bu dönemde kendisinde değişik haller hâsıl olmuştur.⁶⁸

Şeyh Ramazan'ın büyük oğlu Molla Mehmet, babasının mürşit arayışını şöyle anlatmaktadır: “Babam daha kimseye intisap etmeden öncede bir sofî hayatı yaşıyordu. Kendisi şöyle anlattı: ‘Çok sıkı amel ediyordum. Bir ara uzun bir süre evden hiç çıkmadım. Hatta köylüler beni deli zannedip beni zorla evden çıkarmaya çalıştılar. Ama ben sülûk süresi bittikten sonra ancak çıktım ve camiye gitmeye başlayınca da deli olmadığımı inandılar. Yine bir gün camide iken murakabe halinde idim. Ağzıma, dilimin üstüne simsiyah mürekkep gibi bir damla düştü ve ben damlayı yedim. Tadı acayip acıydı. O andan sonra bana acayip haller ve değişik lisanlar hâsıl oldu. Artık onlarca dilde konuşabiliyordum. Bu ağır yük altında tabiri caizse eziliyordum. Her geçen gün bir mürşide, bir şeyhe olan ihtiyacımı hissediyordum. Artık mürşit aramaya başladım. Bir gün Siirt'te yaşayan Şeyh Alauddin'in (ö.1966) (Şeyh Muhammed Hazin' Firsâfi'in (ö.1892) oğlu)⁶⁹ ziyaretine gittim. Ve kendisi bana şöyle bir teklifte bulundu ‘Gel, layık olmasak bile birbirimize söz verelim; bana intisap et, yanımda amel et’ dedi. Bu talep karşısında kendisinden

⁶⁶ Kişisel Görüşme, Seyda Seyyid Taha Yıldırım, İstanbul, 01.12.2015

⁶⁷ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

⁶⁸ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

⁶⁹ Şeyh Muhammed Hazin Firsâfi hakkında bkz. İbrahim Baz, *Şeyh Muhammed Hazin Firsâfi Hayatı, Eserleri ve Görüşleri*,

biraz zaman istedim. Ona, ‘Ben camiye kadar gidip geleceğim, inşallah döndüğümde size cevap vereceğim’ dedim. En yakın camiye gidip iki rekât namazdan sonra murakabe etmeye başladım. ‘Ey Şeyhim sen kimsen artık ortaya çık, öldürecek misin beni, dayanamıyorum yeter artık; seni bileyim, yeter bu kadar. Yoksa Şeyh Alauddin’e gidip intisap edeceğim.’ dedim. Yarı uyku yarı uyanık olduğum bir halde iken bana bir ses geldi ve ‘Ben Seyyid Kadri’yim, Cizre’deyim. Bana gel, şeyhin benim. Seni ancak manevi yönden ben besleyebilirim; kuyularla uğraşma, denize gel’ dedi. Cizre’deki evini bile tarif etti. Camiden çıktım. Şeyh Alauddin’e gittim. Daha ben konuşmadan, Şeyh; şeyhin ben değilim, kalbinin anahtarı bende değil, dedi. Efendim ben şeyhimi tanıdım, dedim. Şeyhim Cizreli Seyyid Muhammed Kadri’dir, dedim. Bunu duyunca Şeyh Alauddin çok sevindi ve şöyle dedi: ‘Kutlu olsun, mübarek olsun. Allah’a yemin ederim ki demirden bir bastonun, çelikten bir ayakkabın olsaydı ve cihanı dolaşsaydın bu zattan daha iyisini bulamazdın.’ Artık yolculuk hazırlıkları başladı, Şeyh efendiden 80 lira borç aldım. Hatta Şeyh Alauddin üzerimdeki elbiselerin çok mütevazı olması hasebiyle beni terzisine gönderip Cizre’ye giderken giymem için elbise diktirdi.”⁷⁰

Şeyh Ramazan’ın güzel bir huyu vardı. Nerede bir âlim, bir şeyh varsa gider ziyaret ederdi. Yine bir gün Siirt’te bir şeyhin ziyaretine gitmiş ve aralarında şöyle bir konuşma geçmiştir: Ziyaretine gittiği zat Şeyh Ramazan’a, “Gel bize intisap et” demiş. Şeyh Ramazan da “Efendim benim şeyhim var” demiş. “Kimdir senin şeyhin?” deyince, “Cizreli Seyyid Muhammed Kadri” diye cevap vermiş. “Peki, Seyyid Kadri’yi görmüş müsün?” sorusuna “Hayır efendim, henüz görmemişim” diye cevap vermiş. O zat da “Maşallah, elin oğlu şeyhini görmeden tanımış, bilmiş” demiştir.⁷¹

Şeyh Ramazan Kaya’nın büyük oğlu Molla Mehmet anlattı:

“Babam Şeyh Hazretleri şöyle buyurdu: ‘Ben kendimi bir boşlukta hissediyordum. Çok amel ediyor ve mürşit arayışlarıma devam ediyordum. Bir gün köyde eşeğimi alıp odun almaya gitmiştim. Odunları toplayıp eve dönerken, köyün karşısına geldiğimde bir genç adamla karşılaştım. İlk defa gördüğüm bu genç adam bana ismim ile hitap ederek selam verdi ve hal hatır sordu. Sonra vedalaşıp yoluna gitti. Ben bu adamı Hz. Hızır’a (a.s.) benzettim. Az sonra geriye dönüp baktım ama

⁷⁰ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

⁷¹ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

göremedim. Tepeye çıkıp baktım, yine göremedim. O kadar kısa bir sürede o kadar yolu yürüyerek gitmiş olamazdı; ama yoktu, gitmişti. Eve geldiğimde Hacı Vedha, ‘Buraya bir genç misafir geldi. Bu yörenin insanına benzemiyordu. Hz. Hızır’a (a.s.) benziyordu. Sizi sordu, oduna gittiğinizi söyledim. Oturdu; kendisine bulgur pilavı yaptım, sofrayı içeriye kurup dışarı çıktım. Bir müddet sonra kalkıp dışarı çıktı size selam söylememi söyleyip vedalaşarak gitti; ama kısa bir süre sonra arkasından baktığımda da göremedim.’ İçimdeki şüphe güçlendi kendisine ikram ettiğin yemek nerde diye sordum daha sofraya yerde diye cevap verdi içeri girip ikimiz o bulgur pilavından yedik. O saatten sonra ikimize acayip haller hâsıl oldu.”⁷²

3. Tasavvufa İntisabı

Şeyh Muhammed Emin Ramazan, yukarıda anlatıldığı üzere uzun süre şeyh aramıştır. Manen bazı işaret ve yönlendirmelerle beraber zahirde mürşit arayışlarını devam ettirmiştir. Nihayet Seyyid Kadri, rüyasında kendisini davet edince, Siirt’ten köye, evine gelmiş ve eşi Hacı Vedha Hanım’ın da rüyasında Seyyid Kadri’yi gördüğünü öğrenmiştir. Bu rüyada “İkinizin de şeyhi benim” diyerek onları Cizre’ye davet etmiştir. Hatta detaylı olarak ne yapmaları, nasıl gelmeleri gerektiğini de anlatmıştır: Rivayete göre rüyasında Hacı Vedha hanıma şöyle demiştir: ‘Cizre’ye gelince kılık kıyafetinize dikkat edin, zira Cizre halkı böyle şeylere çok önem verir; Şeyh Ramazanın yün çorabını Koçer Hazal’a ver kaçan iplerini, yırtıklarını yapsın. Kendi elbiselerini komşunuz Sara Hanım’a ver, söküklerini falan yapsın. Hacı Sadık ve eşi de size yoldaşlık edip sizi Cizre’ye getirsinler. Hayvanlarınıza da (köylünün birinin ismini vererek) falanca kişi baksın.” İşin ilginç tarafı bu görevleri kendilerine söylediğimizde hiç kimse itiraz etmeden sanki bu görevi bekliyormuş gibi kabul edip yerine getirdiler.⁷³

Yolculuk hazırlıkları tamamlanınca Şeyh Ramazan, eşi Hacı Vedha, Hacı Sadık ve Hacı Sadık’ın eşi ile yola çıkarlar ve ilk defa Cizre’ye varırlar. Şeyh Seyyid Muhammed Kadri Hazretleri’nin evine giderek intisap ederler.⁷⁴

Şeyh Ramazan’ı, manen Şeyh Abdulkadir Geylani ile Şah Nakşibend’in eğittiği, terbiye ettikleri ve mürşit olarak da Seyyid Muhammed Kadri’yi işaret ettikleri rivayet edilmiştir.⁷⁵

⁷² Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

⁷³ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

⁷⁴ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

4. Şeyhi Seyyid Muhammed Kadri

Seyyid Muhammed Kadri hakkında müstakil bir eser bulunmamakla birlikte kısaca hayatını ve Divan'ını anlatan “*Divan-ı İrfan*” bulunmaktadır.⁷⁶

Seyyid Muhammed Kadri, 1898 yılında Cizre’de doğdu. Babası Seyyid Haşim, dedesi Seyyid Muhammed olup İmam Hüseyin’in neslindedir. Annesi Seyyid Osman’ın kızı Şefika Hatundur ve babası ile akrabadır. Seyyid Muhammed Kadri, Cizre’de doğup büyümüştür. Zahiri ilmini, Cizre’de oturan Molla Abdurrahman Hoseri’den tahsil etmiştir. Bölgede ilmi ile meşhur olan Hoseri, aynı zamanda Kadiriyye tarikatına mensup bir halife idi. İleride büyük bir zat olacağını sezen hocası, Seyyid Kadri’ye büyük önem vermiş, zahiri ilmin tahsiline önem vermesi yönünde sık sık tavsiyelerde bulunmuştur.⁷⁷

Cizre’de Şah Muhammed Ali Hüsammuddin halifelerinden Şeyh-i Meczûp olarak bilinen Şeyh Muhammed Saîd Seyfüddin, Seyyid Muhammed Kadri’yi tanımış, yaradılışında büyük velayet sahibi olacağını sezmiş ve onu özel manevi terbiyesine almıştır. O da şeyhine büyük bir sadakat ile bağlanmış, büyük derecelere ulaşmıştır. Şeyhini gördüğünde, genellikle, şeyhin teveccühü ile mest olup yere düşmüştür. Şeyh-i Meczûp 1915 yılında vefat ettiğinde kardeşi Şeyh Hayati, yerine geçmiştir. Ancak henüz on dokuz yaşında olan Seyyid Kadri’yi, Şah Ali Hüsammuddin bizzat kendi terbiye ve tasarrufu için onu Tavile’ye davet etmiştir. Şeyhin yanında seyru sülûk etmeye başlayan Seyyid Kadri, o zamanın kıt imkânlarına rağmen Cizre’den Tavile’ye defalarca şeyhini ziyarete gitmiş ve onun yanında manevi eğitimini tamamlayarak hilafet almıştır.⁷⁸

Seyyid Muhammed Kadri’nin mürşidi Şah Ali Hüsammuddin bir Nakşibendî şeyhi idi. Ancak Üveysilik⁷⁹ yoluyla Şeyh Abdulkadir Geylani’den de hilafet almıştır. Şeyh Abdulkadir Geylani’nin emri ile artık cehri zikir etmeye başlamış ve müritlerine de cehri zikri tavsiye etmiştir. Seyyid Muhammed Kadri Hazretleri, mürşidinden hilafet alırken Kadiriyye, Nakşibendiyye, Rıfaiyye, Bedeviyye,

⁷⁵ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

⁷⁶ Seyyid Muhammed Kadri Hazin, *Divan-ı İrfan*, Ankara 1996, çev. Çelebi Süleyman Kaya.

⁷⁷ Seyyid Muhammed Kadri Hazin, *Divan-ı İrfan*, Ankara 1996, çev. Çelebi Süleyman Kaya s. 386

⁷⁸ Seyyid Muhammed Kadri Hazin, *Divan-ı İrfan*, Ankara 1996, çev. Çelebi Süleyman Kaya s. 386

⁷⁹ Üveysilik, manevi, ruhani terbiye. Herhangi bir şeyhe bağlanmadan, doğrudan Hz. Peygamber’in ruhu ve maneviyatı tarafından irşat ve terbiye edilmek veya daha önce yaşamış ve ölmüş bir velinin ruhaniyeti tarafından terbiye edilen ve bu yüzden zahirde herhangi bir şeyhi bulunmayan veliler demektir. (Süleyman Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s.369.)

Dusukiyye, Şazeliyye, Çeştiyye, Sühreverdiyye Kübreviyye olmak üzere dokuz tarikattan icazet almıştır.⁸⁰

Şeyh Ahmet Kaya Menakıb-u es-Süleymaniye min Fuyudat-i er-Rahmaniye⁸¹ adlı eserinde şöyle der:

“Babam bir sohbetinde müşhidinden söz ediyordu. Bir keresinde Cizre’ye müşhidim Seyyit Muhammed Kadri’yi ziyarete gitmiştim. Sohbetinde, müşhidi Şah Ali den bahsediyordu. Müşhidinin feyzinden, bereketinden çok faydalandığımı, onun sayesinde büyük dereceler elde ettiğini anlattı. Hatta son ziyaretinde Hz. Şah sohbetinde ‘Seyyid Muhammed Kadri yanımda manevi ilimlerden ne varsa hepsini aldı.’ dediğini söyleyip ve ‘Benim yanımda da ilimlerden ve hallerden ne varsa oğlum Şeyh Ramazan aldı’ dedi.”⁸²

Şeyh Ramazan ile müşhidi Seyyid Kadri arasındaki bağın diğer müritlerinkinden farklı olduğu belirtilmiştir. Müşhidine karşı edebi yüksekti. Ameli ve hizmeti bakımından çok çalışkandı. Cizre’ye müşhidinin ziyaretine geldiğinde dergâhın ve müşhidin evinin odun, su ve diğer ihtiyaçlarını temin etmeye çalışmış. Evin ve dergâhın ne hizmeti varsa görmüş. Vedalaşıp giderken de komşu dükkânlara gider dergâhın borçlarını sorar, gücü nispetinde borçları ödermiş. Büyük bir zat olacağının işaretleri halk tarafından görülmüştür.⁸³

Şeyh Ramazan, müşhidi Seyyid Kadri Hazretleri’nin yanında kemale ermiştir. Şeyhi ile maneviyatta sohbet etmeye başlamışlardır. Bazı konuları ma’nen istişare eder, çözümlenmeler yaparlarmış. Şeyh Ramazan şöyle anlatır: “Müşhidimin halifelerinden biri vardı. Sürekli rabıtada idi. Ben de bir ara merak ettim ve onun halini rabıta etmeye başladım. Gördüm ki şeytan onu ele geçirmiş, ona büyük bir denizi gösteriyor ve hep onunla oyalıyor. Durumunu şeyhime açtım, şeyhim de hiç dikkat etmediğini söyledi. Bir sonraki sohbetinde yine rabıtaya başlayınca ikimiz de onun haline rabıta etmeye başladık. Şeytanın ona hazırladığı denizi yavaş yavaş fokurdutıp bitirince, halife durumu anladı ve hemen başını kaldırıp şöyle dedi:

⁸⁰ Kişisel Görüşme, Şeyh Abdülbaki Haşimi, Cizre, 03.01.2016

⁸¹ Şeyh Ahmet Kaya’nın kaleme aldığı babasının bir kısım sözleri ve bazı kerametlerine yer verdiği, 1994 yılında Erbil’de basılan 64 sayfalık küçük bir risaledir.

⁸² Şeyh Ahmet Kaya, *Menakıb-u es-Süleymaniye min fuyudat-i er-Rahmaniye*, Erbil 1994, s. 57.

⁸³ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

‘Yemin ederim yıllardır beni bu hile ile meşgul ediyor’ dedi ve bu kardeşimiz böylece bu tuzaktan kurtulmuş oldu.”⁸⁴

Seyyid Kadri yaz aylarında zaman zaman Cizre’nin sıcaklığından bir nebze olsun kurtulmak için bir kısım talebeleri ile köyüne, Kuşkonar’a⁸⁵ gidermiş. Yine bir gün Cizre-Siirt arasında bulunan bu köye gitmişler. Şeyh Ramazan da Soğuksu köyünden kalkarak Kuşkonar Köyüne gitmiş. Şeyhini bulup ziyaret etmiştir. Mürşidi sormuş “Cizre’den geleli çok olmadı, benim köyde olduğumu nereden bildin?” O da “Efendim, köyden gökyüzüne yeşil bir nur yükseliyordu. Anladım ki köydesiniz ve ben köyümde dayanamadım, kalkıp geldim.” dediğinde, Seyyid Muhammed Kadri, “Evet, doğru söylüyorsunuz. O nur, ceddimin nurudur” demiştir.⁸⁶

Seyyid Muhammed Kadri, Cizre’de tasavvufi hizmetine başlamıştır. Âlim, zahit, muttaki ve Allah aşığı olan Seyyid Kadri; bölgede büyük bir şan ve şöhrete erişmiştir. Bölgede ve Türkiye’nin değişik yerlerinde on binlerce müridi olmuş, onlarca halife yetiştirmiştir.⁸⁷

İlahi aşkın kemaline eren Seyyid Muhammed Kadri Hazretleri, 12.01.1961 tarihinde 63 yaşında vefat etmiştir. Mezarı dergâhının yanında, Hz. Nuh’un (a.s.) türbesinin ayak tarafında olup ziyarete açıktır.⁸⁸

5. Seyr u Sulûku ve Hilafeti

Şeyh Ramazan Efendi, uzun zaman şeyhi Seyyid Muhammed Kadri’nin yanında seyr u sülûk etmiştir. Şeyhine aşırı derecede muhabbet duymuş ve sadık bir mürid olmuştur. Ona derin bir sevgi, yüce bir saygı duymuştur. Şeyhinin karşısında diz üstü hariç hiçbir şekilde oturmamış, kendisine soru sorulmadan konuşmamaya özen göstermiştir. Bu süreçte zamanının çoğunu zikir ederek geçirmiştir. Şeyhinin bereketi ile keşif ehli olmuştur. Bir gün mürşidi Seyyid Kadri “Ya Şeyh Ramazan, artık konuşarak birbirimize bir şeyler sormamıza gerek kalmadı. Rabıtada bana sor, sana cevap vereyim. Ben de sana rabıtada sorayım, sen bana cevap verirsin” demiştir.⁸⁹ Seyyid Muhamed Kadri vefatından bir sene kadar önce Şeyh Ramazan ile

⁸⁴ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

⁸⁵ Kuşkonar köyü, Şırnak ile Erüh arasında bir köy olup Şırnak’a bağlıdır. Köyün Kürtçe ismi Gıverdir.

⁸⁶ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

⁸⁷ Bunlardan bazıları şunlardır: Şeyh Şurehbel, Şeyh Osman, Şeyh Süleyman Kaya ve Şeyh Seyfettin’dir.

⁸⁸ Hazin, *Divan-ı irfan*, s.386,387; Kişisel Görüşme, Şeyh Abdülbaki Haşimi, Cizre, 03.01.2016

⁸⁹ Kişisel Görüşme, Seyda Seyyid Taha Yıldırım, İstanbul, 01.12.2015

birkaç müridini çağırarak halvete girmelerini emir buyurmuştur. Bunlardan biri de Tillo'nun Nepile köyünden⁹⁰ Seyyid Abdüllaziz Nepile-î'dir.⁹¹ Bir süre sonra Şeyh Ramazan, mürşidi Seyyid Muhammed Kadri'den Kadiriyyee, Nakşibendîyye, Sühreverdiyye, Çeştiyye ve Kübreviyye olmak üzere beş tarikattan icazet ve iznini almıştır. Şeyh Ramazan ile beraber Nusaybin'den Şeyh Şurahbel, Mardin'den Şeyh Osman, Ankara'dan Şeyh Süleyman ve Diyarbakır'dan Şeyh Seyfettin hilafet almıştır; fakat Seyyid Abdülleziz icazet alamadan mürşitleri vefat etmiştir.⁹²

6. Tarikat Silsilesi

1. Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v.)
2. Hz. Ebu Bekir Sıddîk (ö. 12/634)
3. Hz. Selman-ı Farisî (ö.35-36/656)
4. Hz. Kasım b. Muhammed b. Sıddîkî Ekber (ö. 106/725)
5. Hz. Cafer-i Sadık (ö.148/765)
6. Hz. Beyazid-î Bestami (ö. 261/875)
7. Hz. Ebu-l Hasan el-Harakânî (ö. 425/1033)
8. Hz.Ebu Ali-i Feramedî (ö.478/1084)
9. Hz. Yusuf el- Hemedanî (ö. 535/1140-41)
10. Hz. Abdulhalık Ğucdevanî (ö. 617/12220-21)
11. Hz. Arif Rivegirî (ö. 649/1252)
12. Hz. Mahmut Encir Fağnevî (ö. 670/1271)
13. Hz. Ali Rametinî (ö. 705/1305, 715/1315)
14. Hz. Muhammed Baba es-Semmasî (ö. 740/1339)
15. Hz. Seyyid-i Sadat es-Seyyid Emir Külal (ö. 777/1375)
16. Hz. Şeyh Bahauddin Şah Nakşibend (ö.791/1389)
17. Hz. Muhammed Âlauddinî Attar (ö. 802/1399)
18. Hz. Yakup-ı Çerhiyil Hisarî (ö.847/1443)
19. Hz. Ubeydullah-ı Semerkandî (ö. 895/1490)
20. Hz. Muhammed Zahid (ö. 922/1516-17)
21. Hz. Muhammed Derviş (ö. 970/1562)
22. Hz. Hace-i Semerkandî el-Emkineğî (ö. 1008/1599)

⁹⁰ Nepile, Siirt ilinin Tillo ilçesine bağlı bir köy olup Tükçe ismi Akyayla'dır

⁹¹ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

⁹² Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

23. Hz. Muhammed Bakî (ö. 1014/1605)
24. Hz. İmam-i Rabbanî (ö. 1034/1625)
25. Hz. Muhammed Masum (ö. 1098/1687)
26. Hz. Seyfuddin (ö. 1100/1689)
27. Hz. Muhammed Bedeyanî (ö. 1135/1723)
28. Hz. Şemseddin Habibullah (ö. 1195/1781)
29. Hz. Abdullah ed- Dehlevî (ö. 1240/1824-25)
30. Hz. Mevlana Halid-ı Bağdadî (ö. 1242/1827)
31. Hz. Şeyh Osman ed-Tavili Siracuddin (ö. 1283/1866)
32. Hz. Şeyh Bahauddin (ö. 1298/1881)
33. Hz. Seyyid Şah Muhammed Ali Hüsamuddin (ö. 1358/1939)
34. Hz. Şeyh Seyyid Muhammed Kadri Hazin Haşimî (ö. 1961)
35. Hz. Şeyh Muhammed Emin Ramazan (ö. 1991)⁹³

7. Şeyhliği

Şeyh Ramazan Kaya, 1960 yılında tasavvuf icazetini aldıktan sonra tekrar zahiri ilim talebi için talebeliğe gitmiştir. İki yıl kadar ilim tahsilinden sonra eve dönüp özellikle şeyhinin 1961 yılında vefatından sonra yoğun irşat faaliyetine başlamıştır. Özellikle ilk zamanlarda köylere, kasabalara yalnız giderek herkese ulaşmaya çalışmıştır. Bu süreçte bir külfet olmamak için kimseye misafir olmamış, yemeğini yanında götürmüş ve müsait olan camilerde de yatmıştır. Daha sonra bu durum şeyhine şikâyet edilmiş ve bundan sonra halka misafir olurmuş, ama yine de camide yatmayı tercih etmiştir. İrşat için gittiği yerlerde dünyevi menfaat ve hediye kesinlikle kabul etmemiştir⁹⁴

Şeyh Efendi, bir şeyh aileden gelmediği için ve zahirî ilmini bitirip icazet alamadığı için çok zorluklar çekmiştir. Hele Siirt gibi şeyhlerin çok olduğu bir bölgede zaman zaman haksız eleştirilere maruz kalmıştır. Millet, ona tabi olmaya çekinmiştir. Ama Şeyh Efendiyi gören sohbetine gelen, hatta diğer şeyhlerin müritleri, kolay kolay ondan vazgeçemiyorlarmış. Bölgedeki bazı şeyhlerin onu sevmemesi de bundan kaynaklanıyormuş. “Sen bizim sofilerimizi alıyorsun” diyorlarmış.⁹⁵

⁹³ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

⁹⁴ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

⁹⁵ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

Halifelerinden Ömer Nas'ın anlattığına göre Şeyh Ramazan bir hatırasını şöyle anlatmıştır: “Bir keresinde Hacc’a gitmişim. Orada Şeyh Beşir-i Basreti’yi gördüm ve onu ziyaret ettim. Orada açık açık bana ‘Bize gelme, seni sevmiyoruz dedi.’ Ben de ‘Efendim ben size gelirim, ben sizi seviyorum’ dedim. Beni sevmemelerinin sebebini sordum ‘Niye sevmiyorsunuz?’ diye. ‘Bizim müritlerimizi bizden alıyorsun, hatta bir Seyda’mız vardı onu da bizden aldın’⁹⁶ dediler. Ben de ‘Evet, onu aldım; ama bu onun için iyi oldu. Ondan üç şey; ilmini, nesebini ve şöhretini aldım. Ama bunların yerine Allah ona üç derece verdi’ dedim. Şeyhe şöyle dedim: ‘Eğer bunun için beni sevmiyorsanız haksızlık ediyorsunuz. Gelin siz benim şeyhim olun, ben müridiniz olayım. Bütün Botan⁹⁷ bölgesini dolaşalım ve herkese sizi tavsiye edeyim’ dedim. ‘Yok, gelmeyiz. Yemin ederim oralarda bir tane müridimiz kalmışsa onu da alacaksınız’ dedi. ‘Peki, ben şeyh olayım, siz mürit olun’ dedim. ‘Hayır, onu da kabul etmiyoruz’ dediler.”⁹⁸

Şeyh Abdurrahman eş-Şaviri, Şeyh Ramazan’a tabi olunca Eruh ve Siirt çevresinde neredeyse Şeyh Abdurrahman’a karşı isyan etmişler. “Nasıl olur da siz bu ilminize, Ömerî nesebinize rağmen gidip onun müridi olursunuz? Ya siz onu bırakırsınız ya da biz sizi bırakırız” gibi sözler söylemişler. Şeyh Abdurrahman onlara cevap olarak: “Bence siz de gelin ona tabi olun. Yemin ederim eşim bile beni terk etse ben onu terk etmem” demiştir.⁹⁹

Şeyh Ramazan, tasavvufu inkâr eden münkirlerden çok tasavvuf ehli bazı şeyhlerden eleştiri almıştır. Onu kabul edenler gibi onu inkâr edenler de olmuştur; sen şeyh değilsin, sen âlim değilsin, niye buna sahip çıkıyorsun demişler; ama Şeyh onlara kızmıyor, müritlerine de kızmamalarını söylüyormuş. “Beni inkâr edenlere, bana hakaret edenlere kızmayınız. Benim günlük bir evradım var, her sabah okuyup onların ruhlarına bağlıyorum” diye hep müritlerini uyarmıştır.¹⁰⁰

Müritlerinden Hacı Mehmet Durmuş, Şeyh Ramazan Kaya’nın kendisini eleştirenler hakkında şöyle dediğini aktarıyor:

⁹⁶ Bununla Şeyh Abdurrahman eş-Şaviriye kastediyor.

⁹⁷ Şırnak, Siirt, Batman ve Mardin’in doğusunu içine alan bir bölgenin adıdır. Bazı kaynaklara göre de Cizre’nin eski adı olarak da geçiyor. Ayrıca Botan, Dicle nehrinin bir kolunun adıdır.

⁹⁸ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Erzen, Siirt, 25.02.2016

⁹⁹ Kişisel Görüşme, Mehmet Faik Gündüz, Siirt, 26.02.2016

¹⁰⁰ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015; Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Erzen, Siirt, 25.02.2016

“Şeyh Ramazan, bazı âlim ve şeyhlerin kendisini eleştirmelerinden çok sıkılmıştı. Bu haksız eleştirilerin yersiz olduğunu aslında basit şeyleri inkâr ettiklerini dile getiriyordu. Bir sohbetinde şöyle buyurdu: ‘Beni inkâr eden âlim ve şeyhlerin hiç biri benim gittiğim, gördüğüm yere gidip göremediler. Allah’a yemin ederim, yüce Allah’ın bana ihsan ettiklerini anlatsam bu âlemin çoğu küfre girer’ dedi.¹⁰¹ Başka bir sohbetinde “Ben bu dünyadan göçüp gideceğim, ama tanınmayacağım. Eğer kendi hakikatlerimi anlattıysam sizler bile inanamayacaksınız, hepiniz beni terk edersiniz’ dedi.”¹⁰²

Şeyh Ramazan Kaya’nın yaşadığı halleri ile ilgili halifelerinden Molla Ömer Erzen şöyle anlatmaktadır:

“Şerhül-Akâid’te¹⁰³ şöyle geçer: ‘Peygamber Efendimizin hiçbir mucizesi olmasa bile şu büyük bir mucizedir: Efendimizin yirmi üç yıllık peygamberlik görevinde Allah Teâlâ onu hep aziz kıldı, oysa peygamber olmayan biri peygamberlik iddiasında bulunursa Allah onu rezil eder. Şeyh Hazretleri de çok acayip ve olağanüstü şeyler söylerdi; ama gün geçtikçe ona sevgimiz muhabbetimiz artarak devam ediyordu. Onu bütün bu acayip ve olağanüstü söz ve davranışları rezil değil, aziz ederdi. Bu da onun Allah katında bir değerinin olduğunu gösteriyor.’¹⁰⁴

Müritlerinden Hacı Abdullah Erzen, şeyhin kendilerine nasıl sahip çıktığını şöyle anlatıyor: “Benle amcamın oğlu Sadık ile beraber idim. Biri yanımıza gelerek bir adamın şeyhine çok ağır hakaretler ettiğini anlattı. Biz sesimizi çıkarmadık. Yalnız kaldığımızda, ‘Kesinlikle bu, şeyhimize hakaret eden bu adamın yanına kâr kalmayacaktır’ diye sözleştik. Bu konuda niyetimiz kötüydü.¹⁰⁵ Birkaç gün sonra ikimiz beraber şeyhimizi ziyaret etmek için Van’a gittik. Ziyaretine gider gitmez Şeyh, bize öyle bir kızdı ki bizi perişan etti. ‘Bana yapılan hakaretleri ben kabul ediyorum da siz niye kabul etmiyorsunuz’ dedi. ‘Bundan sonra ikinize silah taşımak yasak, zor durumda kalırsanız silahınız ‘Allah’ kelimesidir bununla kendinizi koruyabilirsiniz’ dedi. O günden sonra çobanlık olan mesleğimiz gereği taşımamız gerekli olduğu halde ikimiz de silah taşımadık.”¹⁰⁶

¹⁰¹ Kişisel Görüşme, Hacı Mehmet Durmuş, Siirt, 27.02.2016.

¹⁰² Kişisel Görüşme, Hacı Abdullah Kaya, Gaziantep, 01.02.2016

¹⁰³ Medreselerde okutulan Eş’âri mezhebine ait Sadüddin Mesud bin Ömer bin Abdullah Teftezani’nin itikad kitabıdır.

¹⁰⁴ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Erzen, Siirt, 25.02.2016

¹⁰⁵ Niyetimiz kötüydü derken, Bu Hakaret eden adama zarar vermeyi niyet etmiştik.

¹⁰⁶ Kişisel Görüşme, Hacı Abdullah Erzen, Siirt, 26.02.2016

Şeyh Ramazan Efendi, kendisini inkâr eden şeyhler hakkında şöyle demiştir: “Bazı şeyhler diğer bazı şeyhleri inkâr ederler. Bunu gayet doğal karşılamak gerekir. O bilmediği bir şeyi inkâr ediyordur. Bunu şu misalle açıklayalım: Bazı şeyhler kendi bahçesini görmüştür; içinde ne çeşit meyve varsa onu görmüş, onu biliyordur. Ama başkasının bahçesini görememiştir. İşte bu şeyh, bahçesini göremediği şeyhin bahçesini inkâr eder. Ama bazı şeyhler de hem kendi bahçesini görmüş hem de başkasının bahçesini görmüştür. İşte bu şeyh diğer şeyhi inkâr etmez. Yani göremediği bir şeyi inkâr edeni doğal karşılamak gerekir.”¹⁰⁷

Şeyh Ramazan Kaya'nın şeyhliği ile ilgili müritlerinden Seyyid Abdülaziz şöyle anlattı: “Mürşidimiz Seyyid Kadri Hazretleri'nin vefatından sonra mürşitsiz kalmıştım. Zaman zaman sohbetlerde acaba Seyyid Kadrinin halleri, derece ve yetkileri kime geçti tartışmaları yapılıyordu. Kimisi Şeyh Ramazan'a geçti diyordu; ama ben mutmain olamamıştım. Ancak zaman zaman bunu düşünüyor ve kime intisap etmem gerektiğini merak ediyordum. Bir gün Cizre'ye şeyhimin türbesini ziyarete gittim. Şeyh Ramazan da ziyarete gelmişti. Beraber türbeye gittik Yasin süresini okuduktan sonra ikimiz de rabita yapmaya başladık. Bir an Seyyid Muhammed Kadri'nin türbeden çıkıp, Şeyh Ramazan ile sırt sırta verdiğini gördüm. Her ikisinin beline altından bir kemer bağlandı. İkisi sanki bir kişi oluverdi ve Seyyid Kadri'nin şeklini aldılar. Bir süre sonra kemer açıldı, tekrar iki kişi oldular Seyyid Kadri kabrine girdi. Şeyh Ramazan ise yerinde kaldı. Tam bu anda gözümü açtığımda onun da gözünü açtığını gördüm. Türbeden çıkıp yolda yürürken bana dönüp gördünüz mü seyyidim dedi. ‘Evet, efendim, gördüm’ dedim. ‘Demek ki Seyyid Kadri ile aramızda fark yok değil mi?’ dedi. ‘Evet efendim’ dedim. O günden sonra Seyyid Muhammed Kadri'nin halleri, görev ve yetkilerinin Şeyh Ramazan'a geçtiğini anladım. Ancak hala Şeyh Ramazana intisap etmiş değildim, hala kararsızdım.¹⁰⁸

Yine bir gün Cizre'ye şeyhimin evine gitmiştim. Seyyid Haşim (Seyyid Kadrinin mensubu ve kayınbiraderi) ile karşılaştık. Kendisine Şeyh Ramazan'dan bahsetmesini istedim. Bana baktı ve şöyle dedi: ‘Şeyh Ramazan ile ilgili çok şey var ama ben sana etkilendiğim birini anlatayım’ dedi. ‘Bir gün sohbet dağılmıştı. Ben, mürşidimiz ve Şeyh Ramazan dergâhta kalmıştık. Mürşidim; ‘Seyyid Haşim

¹⁰⁷ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

¹⁰⁸ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015; Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Erzen, Siirt, 25.02.2016

hazırlığını yap, nehir kenarına gidip bir çay içelim’ dedi. Ben de hazırlığımı yaptım ve nehir kenarına gittik. Nehir kenarında ben çay yaparken ikisi benimle nehir arasında oturup sohbet ediyorlardı. Seyyid Kadri, Şeyh Ramazan’a ‘Hadi bize bir şeyler söyle’ dedi. Şeyh Ramazan kaside söylemeye başladı. Ben de onlara ve suya bakıyordum. Tam onların hizasında su duruverdi. Onlardan aşağısı akıp gitti. Yukarısı donmuş gibi durdu, nehir yatağındaki kumu görebiliyordum. Bu durum bir süre devam etti. Ta ki Seyyid Kadri yeter diyene kadar. Şeyh Ramazan durunca su tekrar akmaya devam etti. Bu gördüklerimden sonra Şeyh Ramazanın büyük bir zat olduğuna kanaat getirdim.”¹⁰⁹

Şeyh Ramazan’ın diğer bir özelliği vardı, diğer şeyhlerinkine benzemiyordu. Değişik bir hali vardı. Daha önceden bildiğimiz şeyhler sohbet ederken def çaldırır, sofilerin giysilerinden tutup silkeler, böylece sofileri aşka getirirlerdi. Böylece cezbeye gelirlerdi; ama Şeyh Ramazan; uzaktan, temas bile etmeden sofileri cezbeye getirip onları alt üst ederek yerlerde yuvarlandırırdı.¹¹⁰

Şeyh Ramazan, şeyhlik- müritlik hukukuna çok dikkat ederdi. Bazen birileri gelip tevbe etmek istediklerini söyler; ama o, “Sen başka şeyhe git” der, tevbe vermezdi. Bunun sebebi sorulduğunda ise “Onun şeyhi başkasıdır” derdi. Bir de mürit yetiştiremeyecek durumda olup da şeyhlik taslayarak etrafında mürit toplayanlara acıdığını söylerdi. Hatta “Bunlar Allah’a nasıl hesap verecekler kıyamet gününde, müritleri kendilerine davacı olup ‘Sizin zamanınızda başka şeyhler de vardı; ama siz beni alıkoydunuz’ diye davacı olursa ne cevap verirler?” derdi.¹¹¹

Şeyh Ramazan Efendi; bir zatın şeyh, mürşit olarak görev yapabilmesi için çok çalışması gerektiğini, belli bir seviyeye ulaşmadan asla böyle bir görevi üstlenmemesi gerektiğini söylerdi. Sohbetlerinde şöyle bir benzetme yapmıştır: “Bir mürşit müridinin günahlarını ve kötü ahlakını yiyebilmelidir. Yani günah ve kötü ahlakını yok edip yerine güzel ahlaklar koyabilmeli ve Allah’ın inayeti ile yüksek derecelere ulaştırabilmelidir. Yok, böyle bir kudreti yoksa şeyhlik, mürşitlik yapmamalıdır.”¹¹²

¹⁰⁹ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Erzen, Siirt, 25.02.2016

¹¹⁰ Kişisel Görüşme, Seyda Seyyid Taha Yıldırım, İstanbul, 01.12.2015

¹¹¹ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

¹¹² Şeyh Ahmet Kaya, *Menakıb-u es-Süleymaniye min fuyudat-i er-Rahmaniye*, s. 56.

Şeyh Muhammed Emin Ramazan, Siirt'te karşılaştığı engelleri ve bunların giderek arttığını görünce, tasavvufi hizmetini daha iyi yapabilmesi için 1976 yılının sonlarına doğru Van'a taşınmışlardır.

8. Tesirleri

Şeyh Ramazan Kaya, irşat görevine başladığında ilk başta çok büyük zorluklar çekmiştir. Bir şeyh ailesinde gelmemesi ve zahiri ilminin de çok fazla olmaması, bölgedeki şeyh ve âlimlerin bir kısmı tarafından büyük eleştirilere maruz kalmasına sebep olmuştur; ancak yumuşak ahlakı, tasavvufi terbiyesi ve manevi büyük tesiri ile kısa zamanda bölgede kendini kabul ettirmeyi başarmıştır.

İlk zamanlarda köy köy dolaşarak insanlara vaaz nasihat ederek irşat görevini yerine getirmiştir. Daha sonra müritleri çoğalınca Şeyh Efendi, köyünde hizmet etmeye başlamıştır. Müritleri onu köyüne giderek ziyaret etmeye başlamışlardır. Köyünde çiftçilikle uğraşan Şeyh Efendi, bazen müritleri ile beraber tarlada çalışır, bazen sohbet ederlermiş. Kısa zamanda hem kadın hem erkek, hatta cinlerden bile değişik yerlerde çok sayıda müritleri olmuştur.¹¹³

Şeyh Efendi, şöyle bir olay anlatmıştır: “Bir keresinde irşat için köyleri dolaşıyordum. Van'a bağlı Nevin adında bir köyde idim. Köyün camisinde geç saatlere kadar sohbet etmiştik. Köylüler evlerine dağılıyorlardı. Beni de davet ettiler; fakat ben âdetim üzere camide yatıyordum. Onlara izah ettim; ama onlar ısrarla ‘Efendim, bizim camide cinler var; camide rahat edemezsiniz, gelin birimizin evinde misafir olun’ dediler. Fakat ben kabul etmeyince yatağımı camiye serip dağıldılar. Ben de abdestten sonra, abdest sünnetimi kıldım. Yatmaya hazırlanırken birden cami kapısı açıldı. Bir sürü beyaz ve aynı boylarda teke içeri girdi. Ben de ‘Bu tekeler kimin?’ Diyerek onlara bağırınca hep birlikte bana bakıp güldüler. Çok korktum. Şah-ı Ali'den istimdat ettim. Gökten yıldız şeklinde bir şey indi. Sanki caminin kapısının üstünde asılı durdu. O tekeler birden dışarı kaçtılar ve insan şeklinde tekrar içeri girmek için izin istediler. İçeri girip cin olduklarını ve tevbe etmek istediklerini söylediler. İlk cin mensuplarım onlar oldu.”¹¹⁴

Şeyh Ramazan, insanları irşat etmekte ve çabuk etkilemekte çok başarılıydı. Çok kısa sürede, bir sohbet veya bir görüşmede insanları etkileyebiliyordu.

¹¹³ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

¹¹⁴ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

Büyük oğlu Molla Mehmet onun bu etkileyici yönünü şu şekilde anlatmaktadır:

“İmam arkadaşımın köyüne daha önce gittiğimde, köyün camisi yoktu. Arkadaşıma sorduğumda ‘Hocam, maalesef namaz kılanlar çok az bu köyde’ hatta imam arkadaşım sayı vermişti. Yedi erkek, on bir bayan toplam on sekiz kişi namaz kılıyormuş koca köyde. Şeyh Efendi bu köye irşada gitti. Bir süre sonra köye cami yapıldı. Köyde namaz kılmayan az kişi kaldı. Köyde Şafii mezhebine göre Cuma namazı kılınır hale geldi. Bir gün bu köyde yetmiş yaşını devirmiş bir adamı Şeyh’in sohbetine davet ederler. Şeyh’in karşısına gelir gelmez Şeyh, “Ga-i pir taze hat ber nir”¹¹⁵ dedi. Bu sohbetten sonra adam tevbe etti. Namazlarına başladı ve ölünceye kadar namazında niyazında biri olarak yaşadı.

Aynı köyün imamı, Şeyh’e gelerek efendim bazı namazsız insanlara ayet hadis okuyorum ama namaz kıldıramıyorum; fakat sizin bir sözünüzle namaza başlıyorlar. Hâşâ sizin sözleriniz ayet, hadisten daha mı büyük? demiş. Şeyh, ‘Hâşâ biz de ayet, hadis okuruz; ancak söz, ilkin kalbe sonra lisana gelir. Eğer kalp nurlu ise tesiri olur, değilse tesiri olmaz. Hepsisi bu.’ dedi.¹¹⁶

Van’ın Gürpınar ilçesine bağlı Öveçli¹¹⁷ köyünde Hasan adında namaz kılmayan bir adam vardı. Hasan’ın dayılarından biri imamdı. İmam, Hasana ‘Eğer kırk gün namaz kıalarsan söz veriyorum çift sürdüğüm iki öküzümden birini sana hediye edeceğim’ demiş. Hasan ise ‘Her ikisini de versen kılamam’ demiş. Hasan’ın bir hastalığı varmış. Elleri, ayakları sabahları uyuşuyormuş. Öğleye doğru ancak işine gidebiliyormuş. Şeyh Efendi’yi görüp tevbe ettikten sonra kolayca namazını kılmaya başlamış ve ölünceye kadar bir tek namazını kaçırmamıştır. Ayrıca hastalığından da eser kalmamış. Artık sabahları erkenden tarlaya, işine gidebiliyormuş. Hasan hep şöyle dermiş: ‘Hiç kimse yanımda Şeyh Ramazan hakkında kötü bir şey söylemesin. Zira ben dünyamı da ahretimi de onda buldum.’¹¹⁸

Halifelerinden Molla Ömer Nas, şeyhinin müritlerine nasıl davrandığını, onlarla nasıl bir başlangıç yaptığını şu şekilde anlatmaktadır:

“Mürşidim, zamanın şeyhlerine benzemiyordu. Örneğin bölgedeki diğer şeyhler müritlerin çokluğuna çok önem verirlerdi. Mürit toplamak için adeta

¹¹⁵ Kürtçe bir deyim olup anlamı: Yaşlı öküz daha yeni sapanın altına girdi

¹¹⁶ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

¹¹⁷ Öveçli köyün kürtçe ismi Repetiktir.

¹¹⁸ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

birbirleri ile yarıştırlardı. Ama Şeyh Ramazan, ‘Benden fayda görüyorsanız bana gelin, görmüyorsanız kesinlikle bana gelip de zamanınızı boşa harcamayın’ derdi. Bir gün Siirt’te, bizim Düderan Aşireti’nin çoğunlukta olduğu bir ortamda sohbet ederken şöyle dedi: ‘Ey Düderan Aşireti, bana gelerek bana fayda sağlamıyorsunuz. Size minnet de duymuyorum. Eğer yanımda fayda görüyorsanız bana gelin. Yok, eğer fayda görmüyorsanız gelmeyin’ dedi.

Siirt’in Baykan ilçesinde vaiz olan Molla Ramazan, Şeyh’e gelerek ‘Efendim, yanınızda tevbe ederim; ancak bir ay kadar kalırım. Eğer fayda görürsem devam ederim; yok, fayda görmezsem giderim’ dedi. Şeyh Hazretleri, ‘İyi, güzel diyorsun da bir ay çok uzun bir zaman; sen tevbe et, eğer on günde etkilenmezsen, hallerinde bir değişiklik olmazsa bir ayı heder etmene gerek yok. On gün bana yeter’ dedi.”¹¹⁹

9. Halifeleri

Şeyh Ramazan Efendi, beş kişiye hilafet vermiştir. Halifelerinin beşi de âlim, müderris, takva sahibi ve bölgede tanınan zatlardır. Halifelerini seçerken kemmiyete değil keyfiyete önem vermiştir. Bir gün şöyle buyurmuştur: “Eski zamanlardaki şeyhler herhangi bir kişiye hilafet vereceği zaman icazetini yazar başucuna koyar ve istihare edermiş. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) izin verirse ancak, o kişiye hilafet icazetini verirmiş. Ben de öyle yapacağım”.¹²⁰

Şeyh Efendi, zaman zaman halifeleri ile özel sohbetler yapar, onlara herkesle konuşulmayacak konuları anlatırdı.

Halifelerinden Molla Ömer Nas, bu konuda şöyle bir olay anlatır: “Bir ziyaretimizde beni, Seyyid Taha’yı ve Molla Ömer Erzen’i çağırdı. Aile tarafına gittik ve odasında sohbet ettik. 1988 yılıydı ve Iraktan Türkiye’ye mülteciler geliyordu. Bir ara Seyyid Taha gördüğü bir rüyasını anlattı. Hakkâri bölgesinde olduğunu ve şeyhinin kendisine ‘Git sürüne bak’ dediğini nakletti. Şeyh Hazretleri, geçen gün düşündüm de hele sizlerin hallerinizi kontrol edeyim dedim. Gördüm ki Irak’tan gelen mültecileri çok düşünüyorsunuz. Sana ‘Ne yapabilirsin ki? Git bak dedim.’ Ben de aynı gün gördüğüm rüyayı anlattım: ‘Efendim bir tepsi dolusu, büyük elmalar büyüklüğünde karpuz gördüm. İçlerinden birini aldım ve kestim. İç

¹¹⁹ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

¹²⁰ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

kıpkırmızı ve çekirdeksizdi. Birazını da yedim.’ O gördüklerin müritlerin kalpleridir ve kesip yediğin de senin kalbindir, dedi.’ Bir sohbetle, ‘Efendim, bazen sizin rabitanızı yaparken, siz bana başka bir adres gösterip beni ona yönlendiriyorsunuz. Bunun hikmeti nedir?’ diye sorduğumda. Bana tek cümle ile cevap verdi: ‘Öyle yapın’ dedi.”¹²¹

Görüldüğü üzere Şeyh Ramazan, halifeleri ile yakın bir diyalog içerisinde olmuş; onları, kemale ermeleri için sürekli gözetim altında tutmuştur.

Halifeleri şunlardır:

9.1. Şeyh Ahmet Kaya

Şeyh Ahmet Kaya, 1964 yılında Siirt’in Şirvan ilçesine bağlı Paye¹²² köyünde dünyaya gelmiştir. Babası, çalışmamızın konusu olan Şeyh Ramazan, annesi Şeyh Ramazan Efendinin ilk eşi Hacı Vedha Hanım’dır. Mahlası “Hazin” ve “Han”dır.

9.1.1. Çocukluğu

Şeyh Ahmet, daha çocuk denebilecek yaşlarda iken babası tarafından ilme ve eğitime yönlendirilmiştir. Altı yedi yaşlarında iken babası onu mahallede oturan müritlerinden Molla Ramazan’a gönderip, elifbadan başlayarak Kur’an’ı Kerimi öğrenmesini sağlamıştır. Kalabalık bir ailede yetişen Şeyh Ahmet, küçük yaştan itibaren herkes tarafından çok sevilen bir çocuk olmuştur. Bütün çocuklarını seven Şeyh Ramazan, Peygamber Efendimiz’in bütün çocuklarını sevip Hz. Fatıma’yı daha çok sevmesi misali Şeyh Ahmet’e ayrı bir sevgi göstermiştir. Bu durum millet ve müritler tarafından da dillendirilmiştir.¹²³

Şeyh Ahmet, babasından şöyle bir rüya nakleder: “Bir gün babam bir rüyasını anlatmıştı: ‘Ben bir gün rüyamda Şeyh Abdulkadir Geylani’yi gördüm. Henüz çocuk olan Şeyh Ahmet’i işaret ederek ‘Bu çocuğu bana ver’ demiş. Babam sebebini sorunca da ‘Ben onun ceddiiyim, dedesiyim. Hak odur ki onu bana veresin.’ demiş. Babam da bunun üzerine ‘Onu sana verdim, ister âlim yaparsın ister cahil, istersen de çoban yaparsın; artık sana kalmış’ demiştir.”¹²⁴ Böylece daha çocukken

¹²¹ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

¹²² Paye köyün Türkçe ismi Taşyakadır.

¹²³ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

¹²⁴ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

Şeyh Abdulkadir Geylani'nin himayesine girmişim.” Şeyh Ahmet daha altı yedi yaşlarında iken zaman zaman Allah'ü zülcelali zikrederek cezbe tutulmuştur.¹²⁵

9.1.2. Eğitimi

Şeyh Ahmet, yukarıda da geçtiği gibi daha küçük yaşlarda Kur'an-ı Kerim eğitimine başlamış. Bölgedeki medreselerde (Siirt, Tillo, Baykan, Van, Gevaş gibi) medrese eğitimi almıştır. Eğitiminin büyük bir bölümünü Seyda Molla Muhyittin Havili'nin (ö. 1987) yanında görmüştür. Seyda Molla Burhan'ın yanında iki yıl kadar kalmış ve Süyuti, Molla Cami ve Muğni Tullab gibi önemli kitapları onun yanında okumuştur.¹²⁶

Hocaları şunlardır:

- 1-Seyda Molla Ramazan (Kur'an hocası)¹²⁷
- 2-Seyda Molla Mehmet (Abisi)
- 3-Seyda Molla Muhyiddin el-Havili (Siirt-Baykan)¹²⁸
- 4-Seyda Molla Burhan Mücahidi (Siirt-Tillo)¹²⁹
- 5-Seyda Molla Bedrettin Sancar (Siirt)¹³⁰
- 6-Seyda Molla Hasan (Van-Gevaş)
- 7-Seyda Molla Cemal (Van)
- 8-Seyda Seyyid Taha Yıldırım (Siirt)¹³¹

Şeyh Ahmet Han, Seyda Şeyh Müşerref (ö.2008) Hazretlerinin yanında da teberriken üç ders okumuştur. Arapça dini ilimlerde çok başarılı bir eğitim süreci geçiren Şeyh Ahmet, dönemin kıt imkânlarına rağmen yılmamış, eğitimine devam etmiş ve en iyi şekilde eğitimini tamamlamıştır. En son 1987 yılında, Siirt'te medrese eğitimi tamamlayarak Seyda Seyyid Taha'dan ilim icazetini almıştır.¹³²

¹²⁵ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

¹²⁶ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

¹²⁷ Molla Ramazan, babasının müridi ve komşusudur.

¹²⁸ Seyda Molla Muhyiddin el-Havili, büyük bir âlim olup yıllarca Havil'de müderrislik yapmıştır. Havil, Baykan'ın eski ismidir. Aynı zamanda şimdi de Baykan'ın bir mahallenin ismidir.

¹²⁹ Siirt Tillo'da müderristir.

¹³⁰ Siirt merkezde medresede müderristir.

¹³¹ Babasının halifesi olup şimdi İstanbul Fatih'te medresesi var, müderristir.

¹³² Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

Eğitimini tamamladıktan sonra bir süre medresede kalarak ders veren Şeyh Efendi, daha sonra bazı köylerde fahri imamlık yapmıştır. Sonra tasavvufi faaliyetlerini daha iyi yürütebilmek için babasının müritlerinin çok olduğu Gaziantep'e taşınmıştır. Ama asla ilimden, eğitimden, tedrisattan geri kalmamıştır. Gücü nispetinde ilim hizmetini görmeye devam etmiş, ilmi faaliyetlere destek olmuştur. Halen kendi çocuklarına ve mahalleden gelen talebelere dersler vererek tedrisata devam etmektedir.

Şeyh Ahmet, daha genç bir talebe iken babasının isteği üzerine ilk evliliğini yapmıştır. Daha sonra iki evlilik daha yapmıştır.

Şeyh Ahmet Kaya, 1984-1985 yılları arasında Tekirdağ'ın Çorlu ilçesinde iki yıl askerlik yapmıştır. Kendisi askerliğini şöyle anlatır: “Ben acemi ve usta birliğimi de Tekirdağ Çorlu'da yaptım. O zaman askerlik iki sene yapılırdı, ben de iki sene yaptım. Ancak askerliğim de ilim tedrisatı ile geçti diyebilirim; Benim bir komutanım vardı. Arapça eğitimi için arada bir Ankara'ya gidiyordu. Benim Arapça bildiğimi öğrenince de benden dersler almaya başladı ve artık Ankara'ya gitmeye gerek kalmamıştı. Komutan ile eğitime devam ettik. Bir nevi komutanın hocası olduğum için askerliğim çok rahat geçti.¹³³

Şeyh Ahmet, misafirlerine son derece özen gösterir. Yemelerini, içmelerini ve diğer ihtiyaçlarını en güzel şekilde karşılamaya çalışır. Peygamber Efendimizin “Her kim Allah'a ve ahiret gününe iman etmiş ise misafirine ikram etsin”¹³⁴ hadis-i şerifini tatbik ediyor. Özellikle âlim olan misafirlerine daha çok önem verip, onlarla bizzat kendisi ilgileniyor. Şeyhin çok misafiri oluyor. Yaz aylarında Van'da, kış aylarında Mersin'de ikamet etmektedir. Van'daki misafirhanesi daha elverişli olduğu için misafirler daha çok oraya gidiyorlar. Özellikle bayram ziyaretleri iki-üç hafta kadar sürer ve bazen günde 600-700 kişi aynı anda misafirhanede bulunur. Böyle kalabalık günlerde özel aşçı getirtmekte ve herhangi bir misafirin herhangi bir eksiği olmamasına dikkat etmektedir.

Gelen misafirlerini imkân dâhilinde hediye bırakmaz; tesbih, misvak, güzel koku gibi hediyeler verir. Özellikle âlimleri hediye bırakmaz, onlara da tesbih, misvak, güzel koku ve kitap hediye eder.

¹³³ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

¹³⁴ Buhari, Edeb, 85.

Şeyh Ahmet, tasavvufi hayatın gereği olarak edebe büyük ehemmiyet vermektedir. Allah ve Peygamber aşığı bir zat olan Şeyh, güzel sesi ile kasideler söylemektedir. Aşk ile yazılmış şiir ve kasideleri de mevcuttur.

Peygamber aşığı olan Şeyh Ahmet, değişik tarihlerde üç kere hac, birçok kere de umre ziyaretinde bulunmuştur. İmkânlar dâhilinde her iki yılda bir Umre'ye gitmeye çalışmaktadır.

9.1.3. Tasavvufa İntisabı

Şeyh Ahmet Hazin, bir tarikat şeyhinin oğlu olması hasebiyle tasavvufun içinde doğup büyümüş diyebiliriz. Ancak çocukluğu ve gençliği zahiri ilim tahsilinde geçmiştir.¹³⁵ Şeyh Ahmet Efendi, zahiri ilimleri bitirdikten sonra tasavvufi eğitimini babasından almaya başlamıştır. Mürşit ile mürit, baba oğul oldukları ve aynı evde yaşadıkları için beraber geçirecekleri zaman açısından Şeyh Ahmet, son derece şanslıydı. Tasavvufi adap ve ilimlerini babası olan şeyhinden almış ve azami derecede istifade etmiştir. Misafirlerin olmadığı zamanlarda tek başına babasıyla oturup sohbetinden yararlanmıştır. Hatta çoğu gece yatsı namazından sonra ikisi oturup sohbet etmiş, bu sohbetler bazen sabah namazına kadar sürmüştür. Misafirlerin çok olduğu zamanlarda da babasına yardım ederek sohbet, vaaz ve nasihatlerle irşat faaliyetlerinde bulunmuştur.¹³⁶

Şeyh Ahmet Hazin, tasavvufta babasını mürşit olarak tercih etmesinin nedenini şöyle açıklamaktadır: “Yanımda okuduğum hocalarımın hepsi mutasavvıf idiler. Kerametleri görülmüş, çok takva sahibi zatlar idiler. Ayrıca bölgede çok şeyh, mürşit vardı. Ancak babam keşif ehli, büyük bir hakikat rehberi idi. Yüz bir ilim ve yüz bir lisan biliyordu. Çok kerameti görülmüştür. İnsanı çok çabuk etkileyen biriydi. İşte bunun için bir başka şeyhi değil de babamı tercih edip ona intisap ettim.”¹³⁷

Şeyh Ahmet Kaya, babasının yanında tasavvuf eğitimini aldığı sırada halvete girip çile çekmeye başlamıştır. Kendisi çilesini şöyle anlatır: “Tasavvuftaki diğer salıklar gibi ben de kırk günlük halvete girdim. Fakat kırk günün sonunda halvetten çıkmama izin çıkmadı. Benim çilem, tam yetmiş gün devam etti. Bu süre

¹³⁵ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

¹³⁶ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

¹³⁷ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

zarfında; ilk kırk gün, günde sadece yedi tane hurma yiyordum. Artık çok zayıflamış, kuvvetten düşmüştüm. Son otuz günde ise sadece ıspanak yiyordum. Böylece çilemi bitirdim ve 1989 yılında yirmi beş yaşında iken şeyhim olan babamdan hilafeti aldım.¹³⁸

Şeyh Ahmet, küçüklüğünden beri hep tasavvufi hayat içerisinde olmuştur. Gerek hilafetten önce gerek hilafetten sonra şeyhi ile çok zaman geçirmiş ve iyi bir şekilde yetişmiştir. Babası hayatta iken Gaziantep'e taşınmış ve oradaki müritlerin irşat ve eğitim faaliyetleri ile ilgilenmiştir. Babasının, 1991 yılındaki vefatından sonra artık tamamen şeyh olup babasının yerini almıştır. Babasının müritleri ona intisap etmiştir.

Şeyh Ahmet Hazin, şeyh olduktan sonra eğitim ve irşat faaliyetlerine daha fazla yoğunlaşmıştır. Van, Siirt, Şırnak, Gaziantep, Adana, Mersin, İstanbul, Ankara ve Bursa gibi Türkiye'nin değişik yerlerinde on binlerce müridi bulunmaktadır. Zaman zaman bu yerleri ziyaret ederek oradaki müritlerin irşat ve eğitim faaliyetleri ile ilgilenmekte, tasavvuf hizmetlerini faal bir şekilde yürütmektedir. Hazin, tedrisata da son derece önem vermektedir. Tedrisat faaliyetleri Silopi, Van ve İstanbul'da olmak üzere üç tane medresede devam etmektedir. Kendisi de bizzat yaz aylarında Van'da evinin yanında olan medresesinde ders vermektedir. Kış aylarında ise Mersin'de olduğu zamanlarda da çocuklarına ve mahalleden gelen talebelere ders vererek tedrisattan uzak kalmamaya çalışmaktadır.

Şeyh Ahmet, üç defa evlenmiş; dördü erkek, sekizi kız olmak üzere on iki çocuk babasıdır. Kürtçe, Türkçe, Arapça ve Farsça bilmektedir.¹³⁹

9.2. Şeyh Abdurrahman eş-Şaviri

Şeyh Abdurrahman eş-Şaviri, 1899 (H.1317) yılında Eruh'a bağlı Şavira¹⁴⁰ köyünde doğmuştur. Şeyh Abdurrahman, Hazreti Ömer b. Hattab'ın neslindedir. Babasının adı Şeyh Muhyiddin, annesinin adı Hafsata Hanım'dır. Mahlası köyüne nispetle "eş-Şaviri"dir.

¹³⁸ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

¹³⁹ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

¹⁴⁰ Şavira köyün Türkçe ismi Kuşdalıdır.

9.2.1. Eğitimi

Şeyh Abdurrahman, ilköğrenimini müderris ve şeyh olan babası Şeyh Muhiddin'den almıştır. Babası vefat ettiğinde henüz on dört yaşında ve kardeşlerinin en büyüğü olan Şaviri, ailenin geçimini temin etme işi kendisine kaldığı için eğitimine ara vermek zorunda kalmıştır. Ancak yirmili yaşlara geldiğinde kendisini tekrar ilim aşkı ve heyecanı sarmıştır.

Şeyh Abdurrahman, tekrar ilim tahsiline dönüşünü şu şekilde anlatmaktadır:

“Bir gün düğün mevlidi münasebeti ile bir grup köylü ile komşu köye gitmiştik. Namaz vakti gelince hep beraber köyün camisine gittik. Farz öncesi sünnetleri kıldıktan sonra cemaatten biri, ‘Bize imamlık edip namaz kıldıracak kimse var mı?’ diye sorduğunda, başka bir kişi ‘Şeyh Abdurrahman namaz kıldırısın’ dedi. O sırada camide Kur’an okuyan ağanın oğlu, ‘Herkes imamlığa layık mı?’ deyince çok ağırıma gitti ve kendi kendime ‘Ben Şeyh Muhyiddin’in oğluyum; ama beni imamlığa layık görmüyorlar’ dedim. Daha oradayken ilim okumaya azmim arttı. Bütün engellere rağmen ilim tahsiline karar verdim.”¹⁴¹

Şeyh Hazretleri, eve dönünce kararını ailesine açıklar ama eşi buna karşı çıkarak kabul edemeyeceğini söyler. Bunun üzerine eşi Şemsiye Hanım’dan ayrılır ve ilim tahsiline başlar.¹⁴²

Şeyh, eğitimini sürdürmek üzere o dönemin medrese eğitiminin verildiği Eruh ilçesine bağlı Çizmeli köyü,¹⁴³ Tillo, Silvan ve Cizre merkezlerinde uzun bir süre ilim tahsil etmiştir. En son eğitimini Cizre’de Şeyh İbrahim Hakkı el-Cezeri’nin¹⁴⁴ (ö. 1963) yanında tamamlamış ve ilim icazetini hocası Şeyh İbrahim Hakkı’dan almıştır.¹⁴⁵

¹⁴¹ Sabit Sabuncu, *Şeyh Abdurrahman eş-Şaviri ve Nehcu'n necah fi Ahkami'n-Nikâh adlı eserinin fikhî açıdan değerlendirmesi*, Şırnak Üniversitesi SBE, yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Şırnak 2013, s. 6

¹⁴² Sabit Sabuncu, *Şeyh Abdurrahman eş-Şaviri ve Nehcu'n necah fi Ahkami'n-Nikâh adlı eserinin fikhî açıdan değerlendirmesi*, Şırnak Üniversitesi SBE, yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Şırnak 2013, s. 6

¹⁴³ Çizmeli köyün eski ismi Nivılan’dır.

¹⁴⁴ Şeyh İbrahim Hakkı, el-Cezeri, ez-Zibarî, el-halebî, el-Basretî, ve el-Halidi gibi lakaplarla da anılmıştır.

¹⁴⁵ Ahmet Erkol, *Şeyh Abdurrahman eş-Şavirive “akaidu'l-iman” isimli eser”i, uluslararası Siirt sempozyumu*, s.449

9.2.2. Tasavvufa İntisabı

Şeyh Abdurrahman, zahiri ilimlerinin yanında Nakşî tarikatının şeyhlerinden olan Şeyh İbrahim Hakkı el-Cezeri'den tasavvuf eğitimi de almıştır. Eğitim sonrasında tasavvuf icazetini de hocasından almıştır.¹⁴⁶ Şeyh İbrahim Hakkı el-Cezeri Hazretlerinin vefatından sonra Şeyh Ramazan ile değişik zamanlarda, değişik vesilelerle bir araya gelmişlerdir. Şeyh Ramazan Efendi, irşat hizmetine devam ederken zaman zaman Kuşdalı köyüne de uğramıştır.

Şeyh Abdurrahman ile Şeyh Ramazan'ın ilk tanışmalarını, Şeyh Abdurrahman'ın oğlu Şeyh Mehmet Faik şöyle anlatmaktadır: “Şeyh Hazretleri, birkaç kişi ile evimize gelmişti. Babamın talebelerinden Şeyh Kemalettin, Şeyh Ramazan'ı babama tanıttı: “Efendim kimi sofi diyor kimi Şeyh diyor; ama anladığım kadarı ile sözleri çok hikmetlidir” dedi. Babam da ‘Allah bizi hikmet ehli ile buluştursun’ dedi. ‘Bize de biraz sohbet etsinler’ dedi. Şeyh Hazretleri, ‘Biriniz biraz sohbet edin ki aşka geleyim’ dedi. Babam da oradakilerden birine kendi kasidelerinden birini okuttu. Şeyh Hazretleri; sohbete başladı, kasideler okudu ve Peygamber Efendimizi methetti. Babam dâhil herkes cezbeye geldi. Babama baktığımda yerden bir karış yükselip düşüyordu. Hatta ben korkudan dışarı çıktım.”¹⁴⁷

Bu tanışmadan sonra zaman zaman Şeyh Ramazan, Şeyh Abdurrahman'a kendisine intisap etmeyi teklif etmiş; ancak ilk başlarda Şeyh Abdurrahman ilgisiz kalmıştır. Ancak gittikçe Şeyh Hazretlerinden etkilenmiştir. Bir keresinde Şeyh Ramazan, kendisine “Sen bizim kâtibimiz değil misin?” diye sorduğunda, bunu duyan Şaviri'nin beyninde şimşekler çakar. Zira yirmi yıl önce gördüğü ve eşine bile anlatmadığı rüyasını hatırlar. Rüyasında Peygamber Efendimizi görür ve Efendimiz mübarek elini sırtına vurarak “Sen bizim kâtibimizsin” demiştir. Yıllarca bunu sır olarak saklamış, hiç kimseye anlatmamıştır. Bunu Şeyh'ten duyduğunda çok etkilenmiştir.¹⁴⁸

¹⁴⁶ Sabit Sabuncu, *Şeyh Abdurrahman eş-Şaviri ve Nehcu'n necah fi Ahkami'n-Nikâh adlı eserinin fikhî açıdan değerlendirmesi*, Şırnak Üniversitesi SBE, yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Şırnak 2013, s. 6

¹⁴⁷ Kişisel Görüşme, Mehmet Faik Gündüz, Siirt, 26.02.2016

¹⁴⁸ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015, Kişisel Görüşme, Mehmet Faik Gündüz, Siirt, 26.02.2016

Daha sonra her ikisi beraber hac farızası için kutsal topraklara gittiklerinde Şaviri, mutmain olabilmek için en son burada Şeyh Ramazan'ı, tabiri caizse, imtihan etmek istemiş ve Ravda-i Mutahara'nın yanında dua ederken Bakara Süresi'nin 186. ayetini okur ve bunu Şeyh'e sorar. Şeyh Ramazan, ayeti kerimeyi okur fasih bir Arapça ile dua eder. Daha sonra bu ayeti kerimeyi değişik şekiller ile tefsir eder. Şeyh Abdurrahman bu sefer çok etkilenir ve teslim olur. Zira bu ilim, bilgi ve fesahat zahiri ilminden değil; manevi büyük bir ilmin neticesi olduğunu görmüş ve orada Şeyh'e intisap etmiştir. Daha sonra da Şeyh Ramazan'dan hilafeti almıştır.¹⁴⁹ Ancak bölgedeki şeyhler ve âlimler, Şeyh Abdurrahman'ın zahiri ilimde Şeyh Ramazan'dan daha âlim olduğu gerekçesi ile çok eleştirirler. Lakin büyük eleştirilere rağmen vefatına kadar Şeyh Abdurrahman büyük bir bağlılıkla şeyhine bağlı kalmıştır.¹⁵⁰

Bir gün Şeyh Ramazan Efendi, Siirt'te talebelerinden Hacı Recep'in evinde sohbet ediyordu. Sohbetinde Hz. Peygamber Efendimiz'i (s.a.v.) methediyor ve medhini şiir şeklinde söylüyordu. Bu sohbette Şeyh Abdurrahman eş-Şaviri de vardır. Bir ara Şeyh Ramazan Efendi'ye "Resûlullah'ı öyle methediyorsunuz ki sanki karşınızda görüyor gibisiniz." demiş. Şeyh, "Evet, Resulullah'ı görüyorum" deyince, "Biz bunca yıl ilim tahsili ile meşgul olduk, göremedik. Siz nasıl görüyorsunuz" demiş. "Rasulullah'ı görmek istiyor musunuz?" diye sorduğunda "Elbette görmek isterim" demiş. Sohbet bitince, cemaat dağıldıktan sonra gusül abdestini almasını söyler, sonra yanına oturtup "Gözlerini kapat" demiş. Anında kendini Medine-i Münevvere'de Şeyh Ramazan Efendi ile birlikte Rasulullah'ın huzurunda bulmuş, Peygamber Efendimiz Şeyh Abdurrahman'a oturmasını, Şeyh Ramazana da huzurda bulunanlara su dağıtmasını emir buyurmuştur." Şeyh Abdurrahman, Şeyh Ramazan'ın bu kerametini görünce, "Vallahi bütün insanlar benden yüz çevirse, ben Şeyh Ramazan Hazretlerini terk etmem" diyerek ona bağlılığını sürdürmüştür.¹⁵¹

Şeyh Ramazan'a niye tabi oldun diye eleştirenlere şöyle cevap vermiştir: "Beni insafsızca eleştiriyorsunuz. "Şeyh Abdurrahman, Sofi Ramazan'a tabi oldu"

¹⁴⁹ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015, Kişisel Görüşme, Mehmet Faik Gündüz, Siirt, 26.02.2016

¹⁵⁰ Sabit Sabuncu, *Şeyh Abdurrahman eş-Şaviri ve Nehcu'n necah fi Ahkami'n-Nikâh adlı eserinin fikhî açıdan değerlendirilmesi*, Şırnak Üniversitesi SBE, yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Şırnak 2013, s. 8

¹⁵¹ Sabit Sabuncu, *Şeyh Abdurrahman eş-Şaviri ve Nehcu'n necah fi Ahkami'n-Nikâh adlı eserinin fikhî açıdan değerlendirilmesi*, Şırnak Üniversitesi SBE, yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Şırnak 2013, s. 9

diyorsunuz. Yemin ederim ki ömrüm âlimlerle, şeyhlerle geçti. Ama onun gibisini görmedim. Buna rağmen eğer ben de millet gibi bunu inkâr edersem, kıyamet gününde Allah’u Teâlâ bunun hesabını benden soracaktır; “Şeyh Abdurrahman, sen de mi bilmiyordun?” diyecektir. Ve ben o günü düşünüyorum. Bugün kim ne derse desin umurumda değil” demiş.¹⁵²

Şeyh Abdurrahman eş-Şaviri, Şeyh’ine büyük bir sevgi ile bağlı imiş. Bu aşk ve sevgiyi ‘Divan’ında mürşidini metheden biri Arapça biri de Kürtçe olmak üzere iki kaside ile dile getirmiştir. Şeyh Ramazan Efendi de Şeyh Abdurrahman’a çok önem vermiş; onun ihlâsını, samimiyetini ve bağlılığını zaman zaman dile getirmiştir.¹⁵³

Şeyh Ahmet Kaya, babası ile Abdurrahman Şaviri hakkında şöyle bir rivayet nakletmektedir:

“Babam, Şeyh Abdurrahman’dan bahsediyordu: ‘Bir keresinde bir rüya gördüm. Rüyamda çok büyük bir sürüye çobandım. Sürünün önünde büyük bir koç vardı. O koçun iki tane düz ve uzunca çok güzel boynuzları vardı. O koçun boynuzları emsallerininkinden daha uzun, daha düz ve daha güzeldi. Onun Şeyh Abdurrahman olduğunu biliyordum’ dedi. Bir gün Şeyh Ramazan’a halifesi Şeyh Abdurrahman’ı sorduklarında şöyle cevap vermiştir: ‘Ben ondan üç şey aldım. İlim, nesep ve dünya şöhretini; o da benden bunlara bedel üç derece aldı. O seçilmişlerdendir’ demiştir.”¹⁵⁴

Şeyh Abdurrahman eş-Şaviri, yaşadığı dönemde ‘Botan’ diye bilinen bölgede ilmiyle büyük etki ve şöhrete ulaşmış iki âlimden biridir. Diğer ünlü âlim ise Seyda Molla Muhammed ez-Zıvıngi¹⁵⁵ (ö. 1971) Hazretleridir. Bu bölgede ne kadar ilim adamı varsa muhakkak bu iki âlimden ders almıştır. Molla Muhammed, çok tahsil görmüş birisi olarak yanında çok sayıda talebe okutması ve ilimleri hafızasında tutmasıyla meşhur olmuştur. Şeyh Abdurrahman ise çok zeki olduğundan az tahsiline rağmen derin anlayış ve ferasetinden dolayı ilmin her alanında söz sahibi olmuştur.

¹⁵² Kişisel Görüşme, Hacı Mehmet Durmuş, Siirt, 27.02.2016.

¹⁵³ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015; Kişisel Görüşme, Mehmet Faik Gündüz, Siirt, 26.02.2016

¹⁵⁴ Şeyh Ahmet Kaya, *Menakıb-u es-Süleymaniye min fuyudat-i er-Rahmaniye*, s. 37-38

¹⁵⁵ Zıvıng (zıvınga şıkkâ), Şırnak’ın Güçlükönak ilçesine bağlı bir köydür. Türkçe ismi Kırkağaçtır.

Yalnız rivayet etmesinden ziyade telif eserler kaleme almıştır.¹⁵⁶ Şaviri; akaid, fıkıh, tecvid, edebiyat, sarf ve nahiv gibi konularda birçok eser yazmıştır.

Şaviri'nin yazdığı eserlerinin pek çoğu manzumdur. Bunun yanı sıra nesir şeklinde yazdığı eserleri de mevcuttur. Eserlerinin çoğunu Kürtçe, bazılarını da Arapça yazmıştır. Yaşadığı topluma doğrudan hitap edebilme gayesi ile Kürtçe'ye ağırlık vermiştir.

9.2.3. Eserleri

Şeyh Abdurrahman eş-Şaviri; fıkıh, tecvid, sarf, nahiv, edebiyat ve kelim ilimlerinde birçok eserler kaleme almıştır. Bunlardan fıkıh ile ilgili olanlar şunlardır:

1-Şifau'l-Ekbâd fi Ferâizi'l-İbâd

2-Muhtasaruş-Şifa'IEkbad

3-Nehcu'n-Necah fi Ahkamin-Nikâh

4-El-Ma'fuvvat fi Mahv's-Selat

Tecvid ilmi ile ilgili olan eserler şunlardır:

1-Zübdet't-Tecvid

2-Muhtasaru'z-Zubde

Sarf ilmi ile ilgili olan eserler şunlardır:

1-Tekmiletu't-Tasrifi'z-Zencânî

2-El-Mucizu'n-Nazif

Nahiv ile ilgili olan eserler şunlardır:

1-Mir'atu'l-İ'rab

2-Liva'l-İ'rab

Edebiyat ile ilgili olan eserler şunlardır:

1-Cevheru'lBeyan

2-Tuhfetu'i-Âhbab

Kelâm imi ile ilgili de:

¹⁵⁶ Ömer Gündüz, *Abdurrahman eş-Şaviri Hayatı, Eserleri ve akidesi*, Dicle Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Yayınlanmamış Lisans Tezi, Diyarbakır 2005

El-Âkâid isimli bir eserleri mevcuttur.

Şeyh Abdurrahman eş-Şaviri Hazretleri, 04 Mart 1974 (H. 1394) tarihinde Kuşdalı köyünde vefat etmiş, dedesi Şeyh Abdullah'ın yanına defnedilmiştir.¹⁵⁷

9.3. Seyda Seyyid Taha Yıldırım

Seyda Seyyid Taha, Şırnak merkeze bağlı Kapanlı¹⁵⁸ köyünde doğmuştur. Babasının ismi Molla Ali olup nesebi Hz. Hüseyin'in vasıtası ile Peygamber Efendimize ulaşmaktadır. Annesinin ismi Fatma Hanım'dır. Seyda, babasının en büyük çocuğu olup kendisi ile beraber dokuz kardeşirler. Kendisi daha yedi yaşlarında iken annesini kaybederek öksüz kalmıştır. Resmi kayıtlarda ismi Tahir Yıldırım olarak geçse de asıl ismi Muhammed Taha olup Seyda Seyyid Taha olarak tanınmaktadır.

9.3.1. Eğitimi

Seyda Seyyid Taha, ilk eğitimini doğup büyüdüğü köyünde babasının yanında almıştır. Kur'an-ı Kerim'i ve Mevlid-i Şerif'i okuduktan sonra bölgede adet olduğu üzere eğitimini almak için medreseye gitmiştir. İlk medrese eğitimine Cizre'de amcası Şeyh Ömer'in yanında başlamıştır. Siirt, Şırnak, Cizre, Silopi ve Batman ile çevre köylerde, bölgenin değişik yerlerinde, değişik medreselerde eğitim görmüştür. Seyda, zamanın ve bölgenin zor şartlarında meşakkatli bir eğitim süreci geçirmiştir. Eğitimini yarıda kesip askerliğini Samsun'da iki yıl olarak yaptıktan sonra tekrar eğitimine kaldığı yerden devam etmiştir. En son Batman'da Şeyh Fahrettin Arnasi'nin (ö. 1972) yanında eğitimini tamamlayıp icazetini almıştır.¹⁵⁹

Seyda Seyyid Taha'nın Hocaları:

- 1-Molla Ali (Babası)
- 2-Seyda Şeyh Ömer (Amcası)
- 3-Seyda Molla Muhammed Zıvıngi (ö. 1971)
- 4-Seyda Seyyid Hasan Gırığı (ö. 1997)

¹⁵⁷ Sabit Sabuncu, *Şeyh Abdurrahman eş-Şaviri ve Nehcu'n necah fi Ahkami'n-Nikâh adlı eserinin fıkhi açıdan değerlendirmesi*, Şırnak Üniversitesi SBE, yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Şırnak 2013, s.5

¹⁵⁸ Kapanlı köyü, Şırnak merkeze bağlı olup, Şırnak'ın batısına düşüp 43 km uzaklıktadır. Eski ismi ÊRÊ dir.

¹⁵⁹ Veli Tatar, *Şeyh Seyyid Muhammed Taha'nın Hayatı*, Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Lisan Bitirme Tezi, Şırnak 2016

5-Seyda Şeyh Fahrettin Arnasi (ö. 1972)

9.3.2. Tedrisatı

Seyda Seyyid Taha; çalışkan, zeki, takva sahibi, ilim aşığı bir zattır. Daha talebe iken medresede kendisinin de talebeleri olmuş ve onlara dersler vermiştir. Eğitimini tamamlayıp icazetini aldıktan sonra da eğitimden ve tedrisattan uzak durmamıştır. Hemen tedrisat faaliyetlerine koyulmuş, Cizre’de medrese kurup talebe yetiştirmeye başlamıştır. Ancak Cizre’nin sıcaklığı yaz aylarında eğitime elverişli olmadığı için Seyda, göçebe olan Düderan Aşireti ile anlaşarak yaz ayları için obalarına imam olmuştur. Böylece yaz aylarında talebelerini de alarak onlarla beraber yaylalara çıkmış, onlara imamlık yapmış ve aynı zamanda talebelerini yetiştirmiştir. Kış aylarında ise tekrar Cizre’ye gelip tedrisatını orada devam ettirmiştir. Daha sonra Siirt’te bir medrese inşa edip Cizre’den Siirt’e taşınmıştır. Yıllarca bu medresede tedrisata devam ederek talebe yetiştirmiştir. 1991 yılında şeyhinin vefatından sonra, bölgedeki sıkıntılar da artınca Siirt’teki medresesinin yönetimini Molla Ömer ve Seyyid Ramazan’a bırakarak İstanbul’a taşınmıştır. İstanbul’un Fatih semtinde bir medresede tedrisatına devam eden Seyda, ilerlemiş yaşına rağmen halen aynı medresede talebe yetiştirmektedir.¹⁶⁰

Seyda Seyyid Taha, hayatının hemen hemen hepsini eğitim ve tedrisatta geçirmiştir. Çocukluğundan beri ilim tahsili ve ilim eğitimi ile ilgilenen Seyda, çocuklarını da bu yolda yürütmüş ve onları birer âlim olarak yetiştirmeye gayret etmiştir. Âlim, zahit, takva sahibi ve ilim aşığı olarak bilinen Seyda, hayatı boyunca binlerce talebe yetiştirmiş ve yüzlerce talebeye icazet vermiştir.

Seyyid Taha, ilk evliliğini Şeyhinin mürşidi olan Seyyid Kadri’nin kızı ile yapmıştır. İlk eşinin vefatından sonra bir kez daha evlenmiştir. Birinci eşinden iki, ikinci eşinden on olmak üzere toplam on iki çocuğu vardır.¹⁶¹

Seyyid Taha, ilim tedrisatının yanında tasavvufi hizmetine de devam etmektedir. Zaman zaman Siirt, Cizre, Silopi ve Van gibi yerlere irşat için ziyaretler yapmaktadır. Peygamber aşığı olan Seyda, değişik tarihlerde defalarca hac farızası ve

¹⁶⁰ Kişisel Görüşme, Seyda Seyyid Taha Yıldırım, İstanbul, 01.12.2015

¹⁶¹ Veli Tatar, *Şeyh Seyyid Muhammed Taha'nın Hayatı*, Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Lisan Bitirme Tezi, Şırnak 2016

umre ziyaretleri için kutsal topraklara gitmiş, imkânlar dâhilinde her iki sene de bir umre ziyaretine gitmeye çalışmaktadır.

9.3.3. Tasavvufa İntisabı

Seyda Seyyid Taha, şeyhi Şeyh Ramazan Efendi ile tanışmasını ve intisabını şöyle anlatmaktadır:

“Seyyid Kadri’nin oğlu Seyyid Nesim’in vefatından sonra Şeyh Ramazan da Cizre’ye taziye ziyareti için gelmişti. Şeyh Efendiyi sevenleri bir şekilde, sevmeyenleri de başka bir şekilde anlatırlardı. Ben daha onu görmemiştim, görüp değerlendirmek istedim. Ama tamamen hüsn-i zan ile gittim. Ziyaret etmek istediğimi söyleyip içeri girdim. Seyyid Bahar’ın bir odası vardı, daha önce o odaya misafir aldıklarını görmemiştim. O odaya girdik beklediğimin aksine bir kılık kıyafet ile karşılaştım. Normal şalvar yelek giymişti, şeyhlerden çok sofilere benziyordu. İlk gördüğümde şekli ve kıyafeti ile bana Seyda Molla Muhammed ez-Zıvıngi’yi hatırlattı. Ziyaret edip oturduk. Beraber sülûk yaptığı Cizreli müritler, ‘Ey Şeyh Ramazan, senin kasidelerini özledik; o güzel sesinizle bize biraz kaside söylemeniz iyi olur’ dediler. Şeyh ise; ‘Burada babamın oğlu vefat etmiş, çok üzgünüm. Kaside söyleyecek durumda değilim’ deyip tüm ısrarlara rağmen kaside söylemiyordu. Bir zaman sonra Seyyid Bahar geldi, bu sefer de sofiler Seyyid Bahar’a ‘Efendim Şeyh Ramazan’dan kaside söylemesini istiyoruz; fakat söylemiyor’ dediler. Seyyid Bahar, ‘Madem sofiler istiyor neden söylemiyorsun?’ diye sorunca, ona da ‘Efendim; babamın oğlu vefat etmiş, kederliyim. Oysa neşeli durumlarda kaside söylenir’ dedi. Seyyid Bahar, ‘Peki kaside söylemezsen babanın oğlu geri mi gelecek?’ diyerek o da söylemesini istedi. Şeyh Ramazan onu kırmayıp kaside söylemeye başladı. Hangi kasideyi söylediğini, kasidede neler söylediğini hiç bilmiyorum. Kasidesine başladığı andan itibaren adeta başka âlemlere gittim. Neredeyim, kiminleyim, kimin ne söylediğini hiç bilmiyordum. Ama kendimi yemyeşil bir bahçenin içinde büyük bir huzur içinde buldum. Bahçede yeşil otların, meyvelerin olduğunu biliyordum. Meyvelerden sadece üzümü iyi hatırlıyorum. Sohbet boyunca bu hal böyle devam etti. Kasidesini bitirdiğinde, gözümü açtığımda odada olduğumuzu fark ettim.¹⁶²

Şeyh Ramazan Efendi, iki gün Cizre’de kaldı ve gitti. Onu tanıdığıma çok sevinmiştim; ama aynı zamanda üzülmüştüm. Gerçekten işinin ehli idi, işini

¹⁶² Kişisel Görüşme, Seyda Seyyid Taha Yıldırım, İstanbul, 01.12.2015

biliyordu; fakat yeterince tanınmıyordu. Sonra düşündüm ki büyük zatların çoğu böyle değil miydi? Zira büyük veliler Allah'ın (c.c.) mahremleridirler. Nasıl ki kimse onun mahremine başkası görmek istemiyorsa Allah da bazı büyük zatları başkasına göstermez, tanınmasını istemez, gizli bırakır. Bu tanışmadan yıllar sonra ben Siirt'e yerleşmişim. Bir gün Şeyh Ramazan'ın talebesi Hacı Recep'in evine geldiğini öğrendim. Ziyaret etmek istiyordum; fakat ona gitmeye çekiniyordum doğrusu. Özellikle bölgedeki şeyhler onu sevmiyordu. Molla Ömer'e durumu anlattım. İşin ehli biri olduğunu, değişik hallerinin olduğunu, güzel kasideler söylediğini dile getirdim. Gidip ziyaret edelim dedim. Ziyaretine gittik, herhangi bir sohbet falan etmedi, kaside söylemedi, havadan sudan bahsettik. Namaz vaktine yakın bir zamanda izin alıp kalktık. Sohbet etmediği, kaside söylemediği için Molla Ömer'e mahcup oluyordum. Ancak Molla Ömer çok etkilenmişti, neredeyse ayakta duracak durumda değildi. Hatta o kadar etkilenmişti ki daha sonra yanına üç kardeşini de alarak gidip yanında tevbe etmişti.¹⁶³

Kararımı vermişim artık, bu şeyhe intisap edecektim. Van'a ziyaretine gittim. Bir ara 'Efendim eğer uygun görürseniz yanınızda tevbe edip zikir almak istiyorum' dedim. 'Buna gerek var mı?' diye sordu. 'Evet, efendim, eğer uygun görürseniz istiyorum' dedim. Bir şey demeden kalkıp aile tarafına gitti. Bende acayip bir heyecan ve sabırsızlık hali başladı. Sanki bir daha göremeyecekmişim gibi bir his oldu bende. Beş on dakika sonra geldi. Daha bir şey demeden ben isteğimi tekrarladım. Benim ciddiyetimi görünce, 'buyur' edip, elimden tuttu, beraber tevbe ettik. Bana bir miktar zikir de verip dualar etti.¹⁶⁴

İntisaptan sonra çok eleştiri aldım. Özellikle âlimler beni eleştiriyordu; 'Sen âlimsin, intisap ettiğin şeyh senin kadar âlim olmadığı halde neden ona gittin?' diyorlardı. Ama şimdi o zaman onları dinlemediğim için Allah'a şükrediyorum."¹⁶⁵

¹⁶³ Kişisel Görüşme, Seyda Seyyid Taha Yıldırım, İstanbul, 01.12.2015

¹⁶⁴ Kişisel Görüşme, Seyda Seyyid Taha Yıldırım, İstanbul, 01.12.2015

¹⁶⁵ Kişisel Görüşme, Seyda Seyyid Taha Yıldırım, İstanbul, 01.12.2015

9.4. Seyda Molla Ömer Nas

Seyda Molla Ömer Nas, 1958 yılında göçebe bir ailenin çocuğu olarak Şırnak'ta dünyaya gelmiştir. Babasının adı Hacı Mehmet, annesinin adı Sisê Hanım'dır. Mahlası 'Sağır'¹⁶⁶ dir.

Seyda henüz bir buçuk yaşlarındayken, Van'ın Bahçesaray ilçesi yaylalarında annesi vefat etmiştir. Küçük yaşta öksüz kalan Molla Ömer, ailenin her ferdi tarafından şefkat ve sevgi görmüştür. Özellikle ailenin büyüğü olan dedesi Hacı Kasım, ona büyük sevgi ve ihtimam göstermiştir. O, daha çocuk iken bile diğer çocuklara göre daha akıllı, sakin ve çalışkan bir şahsiyet olarak dikkat çekmiştir. Çocukluğunda ailenin diğer çocukları gibi çobanlık yapmış, ev işlerinde ailesine yardımcı olmuştur.¹⁶⁷

9.4.1. Eğitimi

Molla Ömer, küçük yaşta okumaya büyük arzu duymuş, ancak ailesi göçebe olduğundan buna imkân bulamamıştır. Dedesinin yardımı ile 1970 yılında, on iki yaşında iken yaylada, Düderan Aşiretinin obasında elif-ba'ya başlamıştır. Göçebelik gereği ailesi yazın yaylada, kışın da sıcak iklimlerde yaşamıştır. Dolayısıyla yazın Van'ın çevresindeki yaylalarda, kışın da Şırnak'ın İdil ilçesi çevresinde konaklamışlardır. Yazın yaylada başladığı Kur'an-ı Kerim eğitimine İdil'e geldiklerinde Molla Süleyman Bayar'ın yanında devam etmiştir. 1971 yılında Seyyid Salih Duru'nun yanında Kur'an-ı Kerim'i bitirip aynı yıl Cizre'ye gidip orada Seyda Seyyid Taha Yıldırım'ın yanında, Ahmed-i Hani nin 'Nübihar'ı ile Arapça eğitimine başlamıştır. 1974 yılının sonlarına doğru İdil ilçesine bağlı Hendek köyüne giderek Seyda Molla Abdurrahman'ın yanında Şeyh Abdulkhakim Derşevi'nin "Sütûr" adındaki istiare ilmi ile ilgili kitaba başlamıştır. Seyda Molla Ömer, yaz mevsimlerini hep yaylalarda geçirdiği için, sıcak aylarda, Cizre gibi sıcak bir yerde kalamamış, dolayısıyla yaz aylarında Kaniya Bızmala yaylalarında, Düderan Aşireti obasının imamı ve aynı zamanda müderrisi olan Seyda Seyyid Taha'nın yanına gitmiştir. Kış aylarında da Cizre veya Hendek köyüne gitmiştir. Seyda, talebelik yıllarında çok zor şartlar altında eğitim görmüştür. O zamanlarda bölgedeki medreselerin imkânları

¹⁶⁶ Sağır, Arapça bir kelime olup, küçük anlamındadır. Dayısı olan Molla Ömer Erzen den yaşça daha küçük olduğundan bunu mahlas olarak kullanmıştır. Dayısına mazın (büyük), kendisine de kışık (küçük) denilir.

¹⁶⁷ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

yetersizdir. Medresedeki talebelerin iâşesini köylüler veya mahalleliler temin etmektedir. Ancak halk da yoksuldur. Dolayısıyla bazen aç bazen de tok sabahlıyorlarmış. Zeytinin tane ile verildiği, bazen de kuru ekmele ile öğünü geçirdikleri zamanlar olmuştur. Fakat bu kâit imkânlarla rağmen eğitimi aksatmadan tamamlamış, çok sevdiği müderrislik makamına ulaşmıştır.¹⁶⁸

Seyda Molla Ömer, 1975 yılında daha talebe iken evlenmiş; ancak eğitime ara vermeden devam ettirmiştir. 1976 yılında, Diyarbakır'ın Çınar ilçesine bağılı Yuvacık¹⁶⁹ köyüne Seyda Molla Muhammed Cımzerkî'nin yanına gitmiştir. 1980 yılında Seyda Molla Muhammed Cımzerkî nin yanında eğitimi tamamlayarak ilmi icazetini almıştır.

Seyda Molla Ömer'in yanında ders okuduğı hocaları şunlardır:

1. Molla Süleyman Bayar
2. Seyyid Salih Duru
3. Molla Abdullah Aktuğ
4. Seyda Seyyid Taha Yıldırım
5. Seyda Molla Abdurrahman Hendekî
6. Seyda Molla Muhammed Cımzerkî

Bunlardan ilk ikisi Kur'an-ı Kerim dersi veren hocalarıdır. Son dördü ise Arapça eğitimi yanlarında yaptığı müderrislerdir. Her dördü de ilerlemiş yaşlarına rağmen hayattadırlar.

Molla Ömer, ilmi icazetini çok sevdiği, onun tarafından da çok sevildiği-hocası Molla Muhammed'den aldıktan sonra Siirt'e ailesinin yanına dönmüştür. Talebelikten dönen Seyda, ailesinin yanında sadece bir gece kalmış ve ertesini gün 04 Mart 1980 tarihinde askere gitmiştir. Acemi birliğini Kütahya'da, usta birliğini de Eskişehir'de toplam 18 ayda askerlik vazifesini tamamlamıştır.

9.4.2. Tedrisatı

Seyda Molla Ömer, askerlikten sonra Siirt'e dönmüştür. Siirt'in Barış mahallesinde olan evinin yakınındaki Seyda Seyyid Taha'nın medresesinde müderris olarak tedrisata başlamıştır. Altı sene kadar burada talebelere ders vermiştir. 1987

¹⁶⁸ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

¹⁶⁹ Yuvacık Köyün Eski İsmi İwacığ dır.

yılında Siirt'in Kurtalan ilçesine bağlı Kayabağlar¹⁷⁰ köyünden Şeyh Fudeyl'in oğlu Şeyh Sibgatullah, Molla Ömer'i müderris olarak köyüne davet etmiştir. Bir yıla yakın orada talebe yetiştirdikten sonra hac ziyareti için kutsal topraklara gitmiş, hac dönüşünde Siirt'in ulus mahallesinde bir cami ve medrese inşa ederek orada talebe yetiştirmeye başlamıştır. Buradaki eğitim faaliyetleri kendi ifadesi ile çok verimli ve bereketli geçmiştir. Bu medresede ilk ilim icazetini vermiştir. 1992 yılında İmam-Hatip olarak atanınca, görev yeri olan Şırnak ilinin Silopi ilçesine bağlı Başköy'e taşınmıştır. Orada da Caminin yanında imam lojmanı ve medrese inşa ederek talebe okutmaya devam etmiştir. 1994 yılında tayinini İdil'in Sosyal Konutlar mahallesindeki Sosyal Konutlar Camisine aldırması, orada da camiyi onarıp yanına imam lojmanı ve medrese yaptırmıştır. Çok sevdiği ve vazgeçemediği talebe yetiştirme işine devam etmiştir. 2003 yılında tayinini Siirt'in Ulus mahallesinde daha önce yaptırdığı camiye aldırması, orada da eğitime devam eden Seyda, daha büyük bir medreseye ihtiyaç duymuş ve aynı mahallede büyük bir medresenin temelini atmıştır. Ancak inşaat tamamlanmadan 2009 yılında tayinini Şırnak'a aldırması, Şırnaklı iş adamı Hacı Şükrü Geliş tarafından yaptırılan medresede tedrisatına başlamıştır. Söz konusu medresede hala tedrisata devam etmektedir. İlim ve talebe aşığı olan Seyda, otuz sekiz yılı aşkın ilim tedrisatı hizmetini devam ettiriyor. Seyda Molla Ömer, bu uzun zaman zarfında binlerce talebe yetiştirmiş ve yüze yakın ilim icazetini vermiştir.¹⁷¹

9.4.3. Tasavvufa İntisabı

Tasavvufa intisabını Seyda Molla Ömer şöyle anlatmaktadır:

“Tasavvufta intisap edebileceğim bir şeyh arıyordum. ‘Tasavvuf kısmetim nerede’ diye neredeyse iki yıl bu konuda istihare ettim. Bazen her gece, bazen iki gecede bir, bazen üç gecede bir, bazen de bir gecede iki kere istihare namazını kıldığımı hatırlıyorum. Bu arayış iki sene kadar devam etti. Yine bir gece istihareden sonra uyumuştum. Rüyamda güzel bir yaylada büyük bir kaya gördüm. Kayanın dibinde bir pınar akıyordu. Pınarın suyu çok güzeldi. Ben avuçlarımı o su ile doldurup doldurup içiyor ve ‘Bu pınar Şeyh Ramazan’ındır’ diyordum. Bu gibi işaretler neticesinde yüce Allah kısmet etti, 1986 yılında Van’a gidip Şeyh

¹⁷⁰ Kayabağlar köyün Kürtçe ismi zokeyd tir.

¹⁷¹ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

Ramazan'a intisap ettim. İlk defa ziyaretine gittiğimde henüz küçük olan oğlumu da yanımda götürmüştüm. Ben bu rüyamı anlattığımda, "O su içme, intisaptan sonradır. Ama senin oğlun senden önce gelmiştir." dedi. Şeyh Ramazan ile çok bereketli bir beraberliğimiz oldu. Yaklaşık iki yıl sonra kendisinden hilafet icazetini de aldık.

Şey Ramazan'a intisap ederek çok isabetli bir karar verdiğime inanıyorum. Zira müşidim, büyük bir zattır. Onun bereketinden biz de nasiplendik. Bir gün bir rüya gördüm. Rüyamda yeşil çimenlerin olduğu bir mevkide, resmi yapılara benzeyen bir ev vardı. İçeri girdiğimde içeride bir sohbetin olduğunu ve Hz. Peygamber (s.a.v.) Efendimizin de başköşede oturduğunu gördüm. Ben de kapının hemen arkasında edeple oturdum. Sohbette bulunanlardan biri beni işaret ederek efendimize sordu:

-Efendim bunu tanıyor musunuz?

-Evet, bu Molla Ömer'dir. Şeyh Ramazan bana tanıtmıştır, dedi. Rüyamdan uyandığında çok sevinip, Allah'a şükrettim."¹⁷²

Seyda Molla Ömer Nas, iki evli olup, yedi çocuk babasıdır. Türkçe, Kürtçe. Arapça ve farsça bilmektedir.

9.5. Seyda Molla Ömer Erzen

Seyda Molla Ömer Erzen, 1948 yılında göçebe bir ailenin çocuğu olarak Siirt'in Pervari ilçesinde doğmuştur. Babasının ismi Hacı Ömer, annesinin ismi Hacı Fatım Hanım'dır.

Seyda Molla Ömer doğduğunda babası kendi ismini ona vererek bu çocuk okusun diye ailesine vasiyet etmiş ve kendisine dua etmiştir. Seyda, daha bir yaşlarında iken babası vefat etmiştir. Molla Ömer, çocukluğunda her göçebe ailenin çocukları gibi çobanlık yapmış ve ev işlerinde ailesine yardımcı olmaya çalışmıştır.

Seyda'nın babası Hacı Ömer, Hacc'a gittiğinde şu üç duayı etmiştir: Allah'tan; çocuklarının âlim olmasını, çocuklarına Hac'a gitmeyi nasip etmesini, malının iyi Müslümanlara nasip olmasını. Babasının duasına mazhar olan küçük Ömer, okumaya merak sarmış, her fırsatta annesinden bir elifba istemiştir. Göçebelikte pek kolay olmayan okumaya, aile biraz soğuk davransa da Molla

¹⁷² Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

Ömer'in okuma aşkı bu engeli aşmış ve annesi, köyün imamından kendisine bir elifba yazmasını istemiş. Böylece küçük Ömer okumaya başlamıştır.

9.5.1. Eğitimi

Seyda Molla Ömer, annesinin kendisine yazdırdığı elifba ile Kur'an eğitimine başlamıştır. Kur'an'ı Kerimi obaya yakın olan köyün imamından ve akrabalarının yanında okumuştur.

Talebeliğe ilk olarak Seyda Molla Mehmet ez-Zıvıngi'in akrabası olan Molla Mehmet'in (Molla Yahya'nın oğlu) yanında başlamıştır. Ondan sonra Siirt çevresindeki köylerde bir süre okuduktan sonra Zıvıng köyüne Seyda Molla Mehmet ez-Zıvıngi'nin medresesine gitmiştir. Seyda Seyyid Taha'nın yanında ders okuyarak devam etmiş, daha sonra Seyda Seyyid Taha ile beraber Şırnak'ın Cizre ilçesine, oradan da Silopi'ye Seyda Seyyid Hasan'ın (ö. 1997) yanına gitmiştir. Bir süre sonra tekrar oradan Zıvıng'e gitmiştir. Oradan Siirt'e gelip, değişik yerlerde ve Batman'da Şeyh Fahrettin Arnasi'nin yanında da bir süre kalmıştır. Siirt'te Molla Bedri'nin yanında 'Kavl-ul Ahmet' kitabını okurken ailevi nedenlerden dolayı eğitimine ara vermek zorunda kalmıştır.

Dönemin şartlarından ve ailenin durumundan ötürü tahsiline ara veren Molla Ömer, 1966 yılında evlenmiş, aynı yılda Siirt'in Kurtalan ilçesine İmam-Hatip olarak atanmıştır. Bir süre sonra tayinini Siirt merkeze aldırıp Seyda Seyyid Taha medresesinde eğitimine kaldığı yerden devam etmiştir.

Seyda Molla Ömer, 1968 yılında acemi birliği İzmir Bornova, usta birliğini de Tekirdağ'ın Saray ilçesinde olmak üzere askerliğini iki yıl olarak yapmıştır. Daha sonra eğitimine kaldığı yerden devam etmiştir. Seyda, 17 Eylül 1989 tarihinde Seyda Seyyid Ramazan ile birlikte hocası Seyda Seyyid Taha'dan ilmi icazetini almıştır.¹⁷³

Seyda Molla Ömer'in yanında ders okuduğu hocaları:

- 1-Molla Mehmet (Molla Yahya'nın oğlu)
- 2-Molla Osman Reşinei
- 3-Seyda Molla Mehmet Zıvıngi (ö. 1971)
- 4-Seyda Seyyid Hasan Gırığı (ö. 1997)

¹⁷³ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Erzen, Siirt, 24.12.217

5-Seyda Şeyh Bedrettin Sancar

6-Seyda Molla Burhan Mücahidi

7-Şeyh Fahrettin Arnasi (ö. 1972)

8-Seyda Molla Abdullah Dêrşevi

9-Seyda Seyyid Taha Yıldırım

9.5.2. Tedrisatı

Seyda Molla Ömer, Seyda Seyyid Taha'nın medresesinde eğitim gördüğü dönemde de kendisinin talebeleri olmuş ve fiilen tedrisata devam etmiştir. Mezun olduktan sonra da tedrisat hizmetine aynı medresede devam etmiştir. Seyda Seyyid Taha'nın 1991 yılında İstanbul'a taşınması ile birlikte, medresenin yönetimi Molla Ömer ile Seyyid Ramazan'a kalmış, hizmeti ikisi devam ettirmiştir. Daha sonra Seyda Seyyid Ramazan da Yalova'ya taşınca medresede sadece Molla Ömer kalmıştır. Elli yıla yakın aynı medresede tedrisata devam eden Seyda Molla Ömer, binlerce talebe yetiştirmiş ve yüzün üzerinde talebeye icazet vermiştir.

İlerlemiş yaşına rağmen neredeyse zamanının tamamını medresede geçiren Seyda, talebe yetiştirmekten zevk almaktadır. Talebe, eğitim, tedrisat olmadan bir hayatın kendisi için hiçbir anlam ifade etmediğini dile getirmektedir.

9.5.3. Tasavvufa İntisabı

Seyda Molla Ömer, tasavvuf ile alakasını ve intisabını şöyle anlatmaktadır:

“Ben Cizre’de talebe iken Şeyh Seyda’nın elini öpmüş, yanında tevbe almıştım. Ancak bana her hangi bir vird vermemişti. ‘Talebelerin virdleri ezber metinleridir’ demişti. Talebelikten sonra herhangi bir şeyhe intisap etmeden Şeyh Seyda vefat etti. Gönlümde Şeyh Seyda’nın oğlu Şeyh Muhammed Nurullah’a intisap etmek vardı. Defalarca bir araya gelmemize rağmen nasip olmadı. Şeyh Ramazan’ı biliyordum, duyuyordum, ancak ona intisap etme gibi bir niyetim yoktu. Şeyh Efendi, Siirt’e geldiğinde Hacı Recep adında bir müridinin evinde kalırdı. Siirt’e geldiği bir gün, Seyda Seyyid Taha, ‘Ziyaretine gidelim.’ dedi. Hacı Recep’in evine ziyaretine gittik. Ancak tasavvufi herhangi bir sohbet etmedi. Normal bir sohbet, hal hatır ve havadan sudan konuştu. Fakat ruhen acayip etkiledim. Bütün vücudum o sohbetin etkisinde kaldı. Bir süre sonra vedalaşıp, kalktığımızda bizim

için taksi çağıracağını söyledi. Seyda müsaade etmedi. Evden çıkıp merdivenlerden indiğimizde ayaklarımın beni taşıyamayacağını zannettim. Nerdeyse ölüyordum. Bu ziyaretten sonra artık Şeyh Hazretlerini iyi tanıyordum. Müritlerinden Molla Halit'ten şeyh hakkında malumatlar aldım. Müritlerinin günlük virdlerini öğrendim ve günlük virdlerimi çekiyordum. Gönlümde artık onun yanında tevbe etmek vardı. Yine bir gün aynı eve misafirlğe geldiğini duyduğumda ziyaretine gittim. Vedalaşma esnasında 'Efendim bize dua edin.' dediğimde 'Biz daha çok müritlerimize dua ederiz' diyerek tevbe etmem için bana bir işaret verdi. Bende : 'Efendim nasıl uygun görürseniz öyle yapalım' dedim. 'Öyleyse buyurun' dedi. Ellerini tutarak yanında tevbe ettim.

Ertesi gün kardeşlerimi de alarak yanına gittim. 'Efendim bunlar benim kardeşlerim onlar da tevbe etmeye geldiler' dedim. Hatta daha önce vefat etmiş bir kardeşim vardı. 'Efendim, ölmüş olan kardeşimi de kendinize mürit olarak kabul etseniz' diye rica ettim. Bir süre sonra akrabalarımın Hacı Abdullah, daha önce vefat eden o kardeşimi rüyada Şeyh Hazretlerinin kasidelerini kasetten dinlediğini ve bu kasetlerin bana Van'dan geldiğini söylediğini görmüşü. Biz de bunu kardeşimin de mürit olarak kabul edildiğine yorumladık.¹⁷⁴

Şeyh Ramazan Hazretlerine mürit olduğumdan ötürü Allah'ıma şükrediyorum. Gün geçtikçe şeyhimin ne kadar büyük bir veli olduğunu daha iyi anlıyorum."¹⁷⁵

Seyda Molla Ömer; evli olup üçü kız, altısı erkek olmak üzere dokuz çocuk babasıdır. Seyda Kürtçe, Türkçe ve Arapça bilmektedir.

10. Kişiliği

10.1. Şemali ve Şahsiyeti

Şeyh Ramazan, uzunca boylu ve uzuvları birbiriyle uyumluydu. Esmere yakın tenli, yuvarlak ve mütebessim bir yüzü vardı. Gür ve aksakallı, vakur,

¹⁷⁴ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Erzen, Siirt, 24.12.217

¹⁷⁵ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Erzen, Siirt, 24.12.217

merhametli ve son derece cömert idiler. Yüksek ahlâkî meziyetlere sahip, lütfü geniş, içi aydınlık bir zat idi.¹⁷⁶

Şeyh Ramazan Efendi, olabildiğince sade giyinir, kibir ve şatafattan uzak dururdu. Kıyafetine bakıldığında bir şeyhten ziyade müride benzerdi. Şalvar, ceket ve yelek takımı şeklinde giyinir; bunların renkleri de çoğu zaman birbirine uymazdı. Sarıği beyaz, diğer elbiselerinde daha çok gri rengi tercih ederdi. Elbiselerinin temizliğine son derece dikkat ederdi. Şeyh, müritlerinin kılık kıyafetlerine de müdahale etmez; sarık, cübbe ve sakal gibi şeyleri müritte olmasını istese bile emir vererek bunu istemezdi. Kot pantolon, şapka ve kısa kol elbiseleri talebede olmamasını istese de herhangi bir telkinde bulunmazdı. Ancak kendisine tabi olan müridin herhangi bir olumsuz davranışı varsa zamanla kendi kendini düzeltirdi.¹⁷⁷ Nefsinin aksine hareket eder, hiçbir zaman üstünde şatafatlı ve şık elbisesi olmazdı. Eski ama temiz giyinirdi.¹⁷⁸

Büyük oğlu Molla Mehmet, babasını şöyle anlatıyor: “Her konuda Hz. Peygamber Efendimiz’i (s.a.v) hayatına rehber eden Şeyh Ramazan; oturması, yürümesi, konuşması başta olmak üzere davranışlarının sünnete uygun olmasına dikkat ederdi. Sağa sola bakmadan, önüne bakarak vakur bir şekilde yürürdü. Yumuşak, fakat hızlı bir yürüyüş şekli vardı”.¹⁷⁹

Şeyh Muhammed Emin Ramazan, şeyhinin ve hocasının karşısında dizleri üstüne oturur, asla başka bir şekilde oturmazdı. Mürit ve mensuplarına sohbet ederken, murakabe ederken, zikir çekerken veya Kur’an-ı Kerim okurken, bağdaş kurup bir yastığa veya bir duvara yaslanmadan otururdu.¹⁸⁰ Yirmi yılı aşkın kendisine mensup olan Sofi Fahrettin şunları aktarmaktadır: “Yirmi yıldan fazla beraberliğimiz oldu. Zaman zaman beraber tarlada çalıştık, beraber dinlendik, beraber yemek yedik, bazen aynı odada uyuduk; ama asla Şeyh Hazretlerinin ayağını uzattığını görmedim. Yatarken bile bir yere yaslanır, uyurdu. Ama ayağını uzatmazdı. Zaten çok az uyurdu”.¹⁸¹

¹⁷⁶ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

¹⁷⁷ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

¹⁷⁸ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Erzen, Siirt, 25.02.2016

¹⁷⁹ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

¹⁸⁰ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

¹⁸¹ Kişisel Görüşme, Fahrettin Temizel, Van, 24.04.2016

11. Tasavvufi Kişiliği

11.1. Maddeye Değer Vermemesi

Şeyh Ramazan, elinin emeği ile geçinir, başkalarının eline bakmaz, eline geçeni de ihtiyaç sahipleri ile paylaşır ve din hizmetlerinde harcardı. Çok muhtaç olduğu durumlarda da başkalarından sadaka almamaya özen gösterirdi. Hele hele dilenciliği hiç sevmez, bunun dinde hoş karşılanmadığını, özellikle bizim tarikatımıza mensup olanların asla tevessül etmemesi gereken bir davranış olduğunu söylerdi.¹⁸² Bununla ilgili hocası Molla Bedrettin şunları anlatmaktadır: “Talebelikte bile, hani her talebenin paraya ihtiyacı vardır; neticede talebedir, bir geliri yok; ama gideri vardır hiç kimseden para almazdı. Bir gün bizde talebe iken, köylülerden Vezir adında biri kendisine bir miktar para getirmişti ve ‘Bu paraları sizin için getirdim, kabul edin’ dedi. Ama o, parayı kabul etmedi. ‘Şimdilik ihtiyacım yok, siz ihtiyacı olan birine verin’ dedi. Ne kadar ısrar ettiyse de parayı almadı.’¹⁸³

Şeyh Ramazan, paraya ve dünyalık mülke asla gereğinden fazla değer vermezdi. Onun için para bir amaç değil, araçtı. Alışveriş yaparken asla pazarlık etmez, hatta bazen fiyatı bile sormazdı. Çarşı-pazardan gerekli olan eşyayı alır, satıcıya cüzdanını verir, parasını cüzdandan almasını söylerdi.¹⁸⁴

Halifelerinden Seyda Molla Ömer Nas, şöyle bir anekdot anlatmıştır: “Şeyhimizin ziyaretine gittiğimizde bir iki kasa domates ve bir kaç ekmek veya bunlara benzer bir şeyler alır, öyle giderdik. Bir seferinde otobüs dolusuyduk. Müritler kendi aralarında konuşmuşlar ve kalabalık bir grup olduklarını, masrafları çok olacağından aralarında para toplayıp Şeyh Efendiye vereceklerini kararlaştırmışlar. Bir miktar para da toplayıp otobüsün ön tarafına getirip Şeyh’e vermek üzere Seyda Seyyid Taha’ya vermek istediler. Seyda da bana vermelerini istedi. Ben ne kadar başkası versin dediysem de Seyda kabul etmedi. Bende parayı alıp cebime koydum. İkinci sonrası Van’a, şeyhin evine vardık. Şeyh Hazretleri, sohbe başladı. Gece oldu, sabah oldu; ama ben cesaret edip parayı veremedim. Onun Cizre’de şeyhine söylediği “Size para, mal toplamayacağım” sözü de aklıma geliyordu. Öğleden sonra baktım cebimde kalacak, parayı şeyhe vermesi için Siirtli Hacı Recep’e verdim. Akşam sohbe hepimiz aynı odada olmamıza rağmen ‘Küçük

¹⁸² Şeyh Ahmet Kaya, *Menakıb-u es-Süleymaniye min fuyudat-i er-Rahmaniye*, s. 8

¹⁸³ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Bedrettin Ertaş, Siirt, 26.04.2016

¹⁸⁴ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

Molla Ömer nerede?’ diye sordu. ‘Buradayım efendim’ dediğimde de ‘Dünden beri burada mısın?’ diye sordu. ‘Evet efendim’ diye cevap verdim. Bunun üzerine ‘Seni görmemişim’ dedi. Onun bu sözünü, yaptığım o davranış sonucu bana verilen bir uyarı olarak yorumladım.”¹⁸⁵

Fakirlere önem verir onları çok severdi. Müritlerinin çoğunluğu fakirlerdendi ve bununla iftihar ederdi. Bu durumu Hz. Peygamberin ilk dönem ashabına benzetirdi. Çoğu sohbetinde, müritlerine fakirliğe razı olmaları gerektiğini, ancak fakirliğe razı olanın kendisine mürit olabileceğini, aksi halde kendisine mürit olunamayacağını söylerdi.¹⁸⁶

Şeyh Ramazan Kaya, misafirlere çok düşkünmüş. Büyük oğlu Molla Mehmet şunları anlatmaktadır:

“Gençken misafirlerle ben ilgilenirdim. Gelen misafir çok oluyordu; ancak maddi durumumuz çok iyi değildi. Bazen yemekte, bazen de yatakları hazırlarken ‘Bunlar misafirlere göre değil’ der ve hayıflanırdım. ‘Misafirin yemeği ve yatakları daha iyi olmalıdır’ diye düşünürdüm. O da bunu fark etmiş olmalı ki bir gün beni yanına çağırdı ve şöyle dedi: ‘Bak oğlum, biz ağa veya bey değiliz; biz dervişiz. Bize gelen misafirler de takva sahibi iyi insanlardır. Onlar bize gelirken bunun bilincindedir ve durumdan memnundur. Sen merak etme, zaten misafiri çocuklarımızdan da ayırt etmiyoruz. Sen imkân dâhilinde yapabildiklerini yap, gerisini düşünme’ dedi.”¹⁸⁷

11.2. İnsanlarla Muamelesi

Şeyh Ramazan, misafire ikramı düstur edinmişti. Kapısı herkese açık olup kendisi ne yer ne içerse, neyi varsa onu insanlarla paylaşırdı. Fakire fukaraya elini uzatan yardımsever bir insandı. Çocukları çok sever, onlarla ilgilenirdi. Mümkün mertebe dilencilere yardım eder, ancak her dilenciye aynı miktarda para vermezdi. Bazen bir lira, bazen elli lira verdiği olurdu; bazen de hiç vermezdi. Büyük oğlu Molla Mehmet bu konuda şöyle bir rivayet nakletmektedir: “Bir gün avluda oturmuştuk. Bir genç çıkageldi, ‘Efendim falanca yerde medrese inşa ediyoruz, onun için yardım topluyoruz. Sizin de yardımcı olmanızı istiyoruz’ dedi. Şeyh Efendi, para vermeden usulünce reddetti. Annem Hacı Vedha Hanım, ‘Hayırdır şeyh efendi, artık

¹⁸⁵ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

¹⁸⁶ Şeyh Ahmet Kaya, *Menakıb-u es-Süleymaniye min fuyudat-i er-Rahmaniye*, s. 30.

¹⁸⁷ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

fakire, medreseye de mi sadaka vermiyorsun?’ deyince, ‘Hacı sen bakma bunlara, bunlar bir ekiptir. Fakir falan da değiller, medrese de hikâye. Bak gör, beş dakika sonra arkadaşları da gelecek’ dedi. Gerçekten de beş dakika sonra aynı tipte başka biri de gelerek aynı isteklerde bulundu. Ancak ona da para vermeden gönderdi.¹⁸⁸

Bütün insanlara karşı çok hoşgörülüydü. Kendisini inkâr edip düşmanlık yapan insanlara bile hoşgörülü davranırdı. Hatta sevaplarının bir kısmını bunlara bağışladığını söylerdi.”¹⁸⁹

11.3. Adaleti

Şeyh Ramazan Kaya, adaleti hayatının her alanında düstur edinmişti. Sohbetlerinde müritlerine sık sık adaletten söz eder ve en önemlisi, yaşayışıyla bu konuda onlara örnek olurdu. Şeyh Efendi, üç evliydi ve eşleri arasında son derece adaletli davranırdı. Çocuklarını çok sever, aralarında adaletli davranırdı. Hangi çocuğun hangi hanımın çocuğu olduğu anlaşılmazdı. Bütün çocuklara aynı sevgi, aynı muhabbeti beslerdi. Çocuklarının yemediği yemeği kendisi de yemezdi.

Şeyh Efendi, irşada veya başka bir yolculuğa çıkacağı zaman evin bütün ihtiyaçlarını giderir, özellikle bir miktar et alırdı. Zira genellikle misafirlere etli yemekler ikram edilirdi. Eve et almadığı zamanlarda ise misafirlikte etli yemekleri yememeyi tercih ederdi.¹⁹⁰

Adaleti, kendi hayatında tatbik eder ve bu konuya çok önem verirdi. Doğal olarak talebeleri, ev halkı ve çevredeki diğer insanlar üzerinde de çok etki ederdi. İlk eşi Hacı Vetha Hanım, ölüm döşeğinde iken çocukları kendisine; “Şeyh Hazretlerinin türbesinin içinde bir kişilik yer var, sizi oraya defnedelim mi?” diye sorduklarında, biraz düşünür ve “Şeyh Hazretlerinin iki eşi daha var ve sadece bir kişilik yer var. Beni oraya defnederseniz bu adaletsizlik olur. Beni de türbenin içinde değil, dışında aile kabristanında bir yere defnedin demiştir.”¹⁹¹

11.4. Misafirlere Karşı Tutumu

Şeyh Ramazan, misafire önem verirdi. Neredeyse misafirsiz geçen hiçbir günü yoktu. Onlara karşı güler yüzlü idi. Onlara Peygamber Efendimiz’in (s.a.v) tavsiye ettiği gibi davranırdı. “Allaha ve ahiret gününe inanan, misafirine ikramda

¹⁸⁸ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

¹⁸⁹ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Erzen, Siirt, 25.02.2016

¹⁹⁰ Kişisel Görüşme, Molla Mehmet Şirin Kaya, İstanbul, 27.11.2016

¹⁹¹ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

bulunsun.”¹⁹² Şeyh, aile efradına neyi yediriyorsa misafirine de ondan yedirirdi. Yeri geldiğinde misafire kendisi sofrayı kurar, onlarla yemek yerdi. Çoğu zaman da yemek zamanı misafirlerini, daha rahat etsinler diye, yalnız bırakırdı. Ziyaretine gelen yoksul misafirlerine yol parasını da kendi cebinden verdiği zamanlar da olurdu.¹⁹³

11.5. Müritleri ile İlişkisi

Şeyh Efendi, müritlerine arkadaş gibi davranırdı. Yeri geldiğinde beraber yer, beraber içer, beraber tarlada çalışırlardı. Ancak müritleri tarafından az rastlanır bir şekilde saygı görüp hürmet edilirdi. Müritlerin kendi aralarında da sahabelere benzeyen bir sevgi saygı ilişkisi vardı. Müritlerinde sakal bırakma, sarık takma gibi sünnetleri görmek istese de zamanın şartlarının gerektirdiği gibi, onları zor durumda bırakmamak adına, talebelerine bunları yapmaları için emir vermezdi. Müritlerine; “Kılık kıyafetiniz değil benim için kalbiniz önemli, onu bana verin yeter” derdi. Ancak âlimlerde sakal sarık gibi Peygamber Efendimiz’ in (s.a.v) sünnetlerinin olmasını savunurdu.¹⁹⁴

Müritlerinden Molla Halit şöyle bir anısını anlatır: “Bir seferinde köye ziyaretine gittiğimizde tarlaya ekin biçmeye gittiğini öğrendik. Biz de tarlaya gittik, onlara yardım ettik. Bir ara içimden şöyle geçti; ‘Diğer şeyhlere bak, bir de bizim şeyhin haline bak; akşama kadar müritleri ile tarlada çalışıyor.’ dedim. Çok geçmeden, ‘Molla Halit biraz istirahat edelim mi?’ dedi. Buyur efendim, dedim. Oturduk, bana dönerek ‘İyi bir duvar ustası olsa ve bir gün kalkıp buğdayını alıp değirmene götürse ustalığından bir şey kaybeder mi?’ dedi. Hayır efendim, dedim. ‘Biz de ekin biçmekle şeyhliğimizden bir şey kaybetmeyiz değil mi?’ dedi.”¹⁹⁵

11.6. Hayvanlara Muamelesi

Ramazan Kaya hayvanlara karşı çok merhametliydi. Hayvanlarını çalıştırırken onları fazla yormaz, ağır yük yüklemeyiz; yemelerine içmelerine çok dikkat ederdi. Kış aylarında köylülerin hayvan yemi azalınca köydeki fakirlerin hayvanlarına bedava yem dağıtır, ücret de almazdı.¹⁹⁶

¹⁹² Buhari, Edeb, 85.

¹⁹³ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

¹⁹⁴ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Erzen, Siirt, 25.02.2016; Şeyh Ramazan Kaya, *Divan*, s. 14.

¹⁹⁵ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Erzen, Siirt, 25.02.2016

¹⁹⁶ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

11.7. Kadınlara Karşı Tavrı

Şeyh Ramazan Efendi, kadınlara karşı, ayet ve hadisler ışığında muamele etmiştir, Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) hayatında kadınlara karşı uyguladığı tavrı, kendisine prensip edinmiş, erkekler ile kadınlar arasında ayırım gözetmemiştir. Şeyh Efendi'nin, erkek müritleri olduğu gibi kadın müritleri de vardı. Ancak onlara tevbe verirken veya sohbet ederken bunu perde arkasından veyahut kapı arkasından yapardı. Onlarla yüz yüze gelmemeye çalışırdı.¹⁹⁷

11.8. Çocuklara Karşı Tavrı

Şeyh Ramazan, çocukları çok sever ve onları sevindirmeyi severdi. Çocukların seviyesine iner, onlara bir arkadaş gibi davranırdı. Kendi çocuklarına ve misafirlerin çocuklarına ilgi, alaka gösterip onlarla ilgilenirdi. Çocukların eğitimine büyük önem verirdi. Bilhassa Kur'an-ı Kerim okuma ve ilim öğrenmeleri konusunda onları teşvik ederek güzel söz ve nasihatlerde bulunurdu.¹⁹⁸

11.9. Yemek Adabı

Şeyh Efendi, genellikle az ve hafif yemekler yerdı. Çoğu zaman günde bir veya iki öğün ile yetinirdi. Hiçbir zaman karnını tıka basa doldurmazdı. Yemek konusunda seçici değildi ve önüne ne gelirse onu yerdı.¹⁹⁹ Herkesin yemek davetine katılmazdı. Davetlerle ilgili Molla Ömer Nas şunları anlatmaktadır: “Bir keresinde Siirt'te bir eve davetliydi. Yemek zamanı sofraya kuruldu, yemeğe tam başlanacaktı, hatta yemeğe başlandı. Birden Şeyh Hazretleri, ‘Rahatsızım’ dedi ve geri çekildi. Ağzına yemek aldı mı almadı mı tam bilemiyorum. Eğer almışsa da sadece bir lokma almıştır. Kaldırdık, bir koluna ben girdim diğer koluna Seyyid Taha girdi. Hastaneye götürmek için evden çıkardık. ‘Beni hastaneye değil, Hacı Süleyman'ın evine götürün’ dedi. Kısıklı bir sesle ‘Herkesin yemeğini yiyemiyorum’ dedi. Hacı Süleyman'ın evine geldiğimizde iyileşti ve çok bereketli bir sohbet etti.”²⁰⁰

Sohbet esnasında çay ve sigara içerdi. Çok sigara içmesinin nedenini de şöyle açıklardı: “Sohbet esnasında binlerce kelime kalbime geliyor. Adeta yarışarcasına, ‘Beni söyleyin’ dercesine dilime geliyorlar. Ben de sigara yakıyorum.

¹⁹⁷ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

¹⁹⁸ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

¹⁹⁹ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

²⁰⁰ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

O zaman daha az kelime geliyor. Ancak öyle sohbet edebiliyorum.”²⁰¹ Ancak müritlerine sigaradan uzak durmalarını tavsiye ederdi. Müritlerinden Hacı Feyzullah Turan şöyle bir anıyı anlatıyor: “Bir gün sohbette cemaate hitaben Size bir şey desem yapar mısınız?’ diye sorduğunda mensupları hep bir ağızdan, ne emrederseniz, diye cevap verdiler. Ben ‘Bir şey dışında ne emrederseniz yaparım’ dedim. Zaten ben de ondan bahsediyorum, dedi. Biraz daha sohbet ettikten sonra ‘Ben sigarayı bırakmanızı istiyorum’ dedi. Herkes cebindeki sigara paketini, çakmağını çıkarıp ortaya koydu. Ben, ‘Şeyhim ben çok içerim, ancak bana dua edip himmet ederseniz bırakabilirim’ dedim. Bana baktı ‘Oğlum ne zaman canın sigara içmek isterse beni hatırla’ dedi. Ben de öyle yaptım. Yirmi yılı aşkın içtiğim sigarayı o günden sonra bir daha ağızıma almadım.’²⁰²

11.10. Sohbet Şekli

Şeyh Efendi, sohbet ederken bağdaş kurar, hiçbir şeye dayanmadan sohbet ederdi. Saatlerce bu pozisyonda kalırdı. Sohbetinde fıkıh, hadis, ilmihal, ahlak, adap ve çoğunlukla tasavvufî konuları işlerdi. Genellikle sohbete başlarken hamd ve salattan sonra sohbet konusu ile ilgili ayetler okur ve hadisi şerifler ile desteklerdi.²⁰³ Zaman zaman sadatın kerametlerini anlatırdı. Özellikle şeyhini anlatırdı. Saygısını, hürmetini ve ona bağlılığını dile getirirdi. Bazen de kendi kerametlerini anlatırdı. Ama bunu yaparken de “وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ” “ve emmâ bi ni’meti rabbike fe hadis” (Rabinin nimetine gelince; işte onu anlat.)²⁰⁴ babında yapardı.²⁰⁵ Sohbete başladığı zaman, sohbettekiler, sohbetin sona ermesini asla istemezdi. Sohbeti özlenirdi. Acaba ne zaman tekrar sohbetine gideriz, diye sabırsızlanırdı müritleri.²⁰⁶

Güzel sesi ile kasideler söylerdi. Türkçe’yi az bilirdi. Bazı kelimeleri bilirdi; ancak öyle cümle kurup sohbet edecek kadar değil. Fakat Türkçe bilip Kürtçe bilmeyen müritleri vardı. O müritlerden bazıları ziyarete geldiklerinde Şeyh Efendi,

²⁰¹ Kişisel Görüşme, Fahrettin Temizel, Van, 24.04.2016

²⁰² Kişisel Görüşme, Hacı Feyzullah, Turan, Adana, 03.02.2016

²⁰³ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

²⁰⁴ Duha Süresi, 93/11

²⁰⁵ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

²⁰⁶ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Erzen, Siirt, 25.02.2016

birine “Sen Türkçe lisanını bana ver” der, alır ve saatlerce bu şekilde sohbet ederdi. Hatta Türkçe kasidelerle doldurulmuş teyp kasetleri de bulunmaktadır.²⁰⁷

11.11. Günlük Yaşantısı

Sufiler bütün bir hayatı en kısa süre olan ân kavramı üzerinden anlamaya ve anlamlı hale getirmeye çalışmışlar. Bu nedenle “ibnu'l-vakt” kavramını mesleklerinin merkezine koymuşlardır. Bu kavram, sūfinin içerisinde bulunduğu ânı Allah rızasına en uygun ve âgâh olarak yaşama bilincinde ve gayretinde olmasını ifade etmek için kullanılmıştır. Bununla birlikte örnek bir hayatın anlatımında ân yerine gün esas alınmıştır. “Ömür bir gündür o da bugündür” denilerek sabah doğuma, akşam ölüme ve ikisi arasındaki süreç ise hayata benzetilmiştir.²⁰⁸ Biz de bu nedenle Şeyh Ramazan’ın ortalama bir günlük yaşantısına dair ulaşabildiğimiz bilgileri nakletmek istiyoruz: Her gece teheccüd namazına kalkardı. Namazdan sonra bir süre murakabe eder, Kur’an-ı Kerim okurdu. Sabah ezanından sonra misafirlerin olduğu odaya geçer ve uykudan kalkan misafirler yere serilmiş olan yataklarını kaldırırlardı. Şeyh Efendi, onlara sabah namazını kıldırır, namazdan sonraki tesbihatı ve toplu olarak günlük virdi olan zikri yapardı. Daha sonra Şeyh sohbeta başlar ve saat yedi buçuk, sekize kadar sohbet devam ederdi. Aynı odada kahvaltı sofrası kurulur, misafirler kahvaltı yapardı. Kahvaltıdan sonra çok geçmeden tekrar sohbet için misafirhaneye gelir, sohbeta devam ederdi. Öğle ezanına kadar aralıksız vaaz, nasihat ve kasidelerle sohbet ederdi. Ezandan sonra misafir odasına sığacak kadarıyla cemaatle namaz kılar, diğer misafirleri yakın olan mahalle camisine gönderirdi. Öğle namazından sonra Şeyh, eve giderdi. Öğle yemeğinden sonra tekrar gelirdi. Akşama kadar misafirleri ile kalırdı. Akşam yemeği vaktinde yine kısa bir süre misafirlerini yalnız bırakır, aile tarafına giderdi. Yemekten sonra tekrar sohbeta gelir, gece geç saatlere kadar sohbeta devam ederdi.

Şeyh Ramazan Efendi, iyiliği emretmeyi ve kötülüklerden men etmeyi vazife edinmişti. Âlimlerin ve mürşitlerin öncelikli görevlerinden birinin tebliğ olduğunu söylerdi. Dolayısıyla iki üç günlüğüne gelen misafirleri ile olabildiğince

²⁰⁷ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

²⁰⁸ İbrahim Baz, *Şeyh Muhammed Said Seyda el-Cezeri ve Hâlidî-Seydât kolu*, ilâhiyât yayınları, Ankara 2016, ss. 76-77

çok zaman geçirmeye çalışır, onlara nasihat ederdi. Mümkün oldukça boş zaman geçirmemeye çalışırdı.²⁰⁹

Misafirleri olmadığı zamanlarda da fazla istirahat etmez, vaktinin çoğunu ibadet ile geçirirdi. Aile efradı ile zaman geçirir, onların eğitimi ile alakadar olurdu. Farz olan ibadetlerden sonra zamanının çoğunu Kur'an-ı Kerim'i okuyarak ve kitap mutâala ederek geçirirdi.²¹⁰

11.12. İnsanları Etkilemesi

Şeyh Ramazan Efendi, insanları çok kolay etkileyebilen biriydi. Gerek sohbeti gerekse çok güzel sesi ile söylediği kasideleri insanları çok çabuk etkilerdi.

Şeyh Ramazan Kaya'nın insanları nasıl ilk görüşte etkilediğini, müritlerinden Seyda Seyyid Ramazan şöyle anlatmaktadır:

“Şeyh Ramazan Hazretlerine intisap etmek için Van'a gittim. Bu ilk görüşmemiz olacaktı. Huzuruna varıp elini tuttuğumda, elim elinde iken, bana ‘Evladım, içinden Allah Allah de’ dedi. Ben de gizlice ‘Allah Allah’ demeye başladım. Elim Şeyh'in elindeyken cezbeyle geldim. Nasıl ki güçlü, kuvvetli bir insan elindeki ince bir değneği sallıyorsa Şeyh Hazretleri de beni öylece sallayıp silkeledi. Ben birden, çok hareketli bir cezbeyle geldim. Orada hazır bulunan ihvanlarımın anlattığına göre cezbede iken ‘Allah Allah’ diye bağıırıyormuşum. Ama ben farkında değildim. Daha sonra Şeyhim üç kere elini sırtıma vurdu, kendime geldim. Böylece ilk buluşmamızda tevbe etmek için elini tuttuğumda ilk ve son olarak cezbeyle tutuldum. Bu beni çok etkiledi.”²¹¹

İnsanlar üzerindeki etkisini müritlerinden Molla Abdülmecit şu şekilde anlatıyor:

“İmam olduğum köyde yaşı ilerlemiş namazdan, camiden uzak bir adam vardı. Ne kadar vaaz ve nasihat ettiysem de namaza, camiye alıştıramadım. Hatta köyün ileri gelenleri ile defalarca evine gidip özel olarak namaza, camiye davet ettik. Ama her defasında bir iki kere camiye geliyor, sonra yine bırakıyordu. Camiye gelmesine devamı hiçbir zaman bir haftayı bulamıyordu. Şeyh Hazretleri köye geldi.

²⁰⁹ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015; Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

²¹⁰ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

²¹¹ Kişisel Görüşme, Seyda Seyyid Ramazan Akbaş, Telefon Görüşmesi, 27.12.2017

Köylülerle beraber bu adamda Şeyhin ziyaretine geldi. Şeyh, onu görünce, ‘Gayi pir nü hat ber nir’²¹² dedi. Adam bir anda cezbeye geldi. O günden sonra ne zaman evine baksam ışığı yanıyor ve evinden zikir sesi geliyordu. Beş vakit cemaate geliyor ve hep, ilk o, camiye geliyordu. Bir anda köyün en takva sahibi insanı oluverdi.’²¹³

Şeyhin büyük âlimleri çok çabuk etkilediğini hocası Molla Bedrettin Ertaş şöyle anlatmaktadır:

“Şeyh Ramazan, bizim yanımızda talebe iken, bu bölgede meşhur olan hocam Seyda Molla Muhammed Zıvıngî’nin (ö.1971), köyümüzün komşusu olan Gundık²¹⁴ köyüne geldiğini duyduk. Hocamı ziyaret etmek istedim. Şeyh Hazretleri de benimle gelmek istedi. Yanımıza bir iki talebe daha alarak Seyda’yı ziyarete gittik. Bir köylünün evinde ziyaret ettik, hal hatır sorulduktan sonra oturduk. Şeyh Ramazan bir mutasavvıf adabı ile diz üstü oturup başını eğdi. Sohbet uzadı. Bir ara şeyh, Seyda’dan izin alıp bir kaside söylemek istediğini söyledi. Seyda da izin verdi. Kasidesine başladı. Kasidesinde acayip şeyler söylüyordu. Seyda hayretler içinde kaldı. Bana dönerek, ‘Molla Bedrettin kim bu talebe?’ diye sordu. ‘Şerh-ul Akaid’de talebelere açıklamakta zorlandığımız bazı konuları açıklıyor’ dedi. ‘Efendim; bu Şeyh Ramazan’dır, Seyyid Muhammed Kadri’nin halifesidir’ dedim. ‘Aman bu talebeye önem ver bunda iş var’ dedi. Seyyid Kadri de büyük bir zat’tır. ‘O, şeyhi mala bızımdır’²¹⁵ dedi. Efendim, o ne demek, dediğimizde ‘Önceleri onlarda büyükçe bir taş²¹⁶ vardı, kendilerine baş ağrısı veya diş ağrısı şikâyeti ile gelen hastalar olduğunda, hastaya dua ettikten sonra eline bir çivi alıp “Bimillah” deyip o çiviye eliyle taşa çakıyorlardı. Allah’ın izni ile hastalar şifa bulurlardı.’²¹⁷ Sen bu talebeye dikkat et işi bilen biridir. Mürşidi de büyük bir zattır’ dedi. Aslında hocam tasavvufu ve şeyhleri fazla önemsemezdi; ama Şeyh Ramazan, söylediği kasidesi ile hocamı çok etkilemişti.²¹⁸

²¹² Kürtçe bir deyim olup anlamı: “yaşlı öküz daha yeni sapanın altına girdi”

²¹³ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Erzen, Siirt, 25.02.2016

²¹⁴ Gundık köyün Türkçe ismi Erdoğan’dur

²¹⁵ Kürtçe bir kelime olup anlamı: Çivi Şeyhleri ailesi Şeyhlerindendir.

²¹⁶ Bu taş şimdi de Cizre de Seyyidan Camii avlusunda, içine gömülü çivileriyle sergilenmektedir.

²¹⁷ Kişisel Görüşme, Seyyid Abdalbaki Haşimi, Cizre, 25.10.2017

²¹⁸ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Bedrettin Ertaş, Siirt, 26.04.2016

12. İlmî Kişiliği

Şeyh Ramazan, zahirî ve bâtinî ilme çok ehemmiyet verir, bunu her fırsatta dile getirirdi. Yaşı ilerlemesine rağmen ilim tahsili için çok gayret sarf etmiştir. Ömrünün sonuna kadar ilimle uğraşmış, fırsat buldukça kitap okumuş ve mutalââ etmiştir. Ancak medrese eğitimini tamamlamamıştır. Fakat buna rağmen âlimlerle ilmi sohbetler ederken onları ilmen çok etkilerdi. Halifelerinden Molla Ömer Erzen, “Bizlere Kur-an’ı Kerim’i tefsir ederken verdiği tefsirleri herhangi bir tefsir kitabında bulamazdık. Fıkıhı anlattığında, o anlattığı görüşleri ancak “tuhfe” veya “remli” gibi fıkıh kitaplarında bulabiliyorduk. Eğer âlimler ve şeyhler onu dinleyip objektif bakabilselerdi, onun ne kadar derin olduğunu görecektik. Ancak çoğu âlim, bu zat âlim değil, deyip önyargılı davranırdı ve ondan mahrum kalırdı.”²¹⁹

Şeyh Efendinin, zâhiri ilmi ile ilgili halifelerinden Seyda Seyyid Taha Yıldırım şunları anlatmaktadır:

“Ümmî peygamberler olduğu gibi, ümmî veliler de vardır ve genellikle bunlar çok büyük veliler olur. Örneğin Şeyh Abdülaziz ed-Debbağ (ö.1132/1720) ve Seyyid Ali Havvas (ö.941/1534) gibi zatlar ümmî olup çok büyük velilerdendir. Mürşidimiz Şeyh Ramazan Hazretleri de zahiri ilimleri fazla okumamasına rağmen çok büyük bir veli idi ve derin bir ilmi birikimi vardı. İlmî vehbi ve manevî idi. Bir gün Siirt’te bana sordular: ‘Siz talebeye ders verirken nasıl veriyorsunuz?’ diye ben de ders verme usulümüzü anlatmıştım. O da şunu demişti: ‘Seyidim, dersi öyle vermelisiniz ki, bir yerde durduğunuzda, anlayamadığınız veya anlatamadığınız bir yer oldu mu onu hemen kitabın musannifine sorabilmelisiniz. Sorun ki o, size yardım etsin.’ dedi”²²⁰

13. Eğitime, İlme ve Âlime Verdiği Değer

Şeyh Muhammed Emin Ramazan, dünya ve ahirette kurtuluşun eğitimle olabileceğini her kötülüğün sebebinin cehalet olduğunu biliyor ve bu hususta gayret sarf ediyordu. Hem şer’i hem de tasavvufî ilimlere çok önem verir, müritlerine her fırsatta çocuklarının eğitiminden taviz vermemeleri gerektiğini öğütlerdi. Kendisi de bütün çocuklarını okutmuş kız erkek ayrımı yapmadan hepsinin özellikle dinî ilimlerinde yüksek derecelere yükselmelerini sağlamıştır. Kendisi iyi bir eğitimciydi

²¹⁹ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Erzen, Siirt, 25.02.2016

²²⁰ Kişisel Görüşme, Seyda Seyyid Taha Yıldırım, İstanbul, 01.12.2015

ve çocuklarının ilk eğitimini kendisi verir, onlara ilmin önemini kavratırdı. Yanlılıkları düzeltme noktasında çok azimliydı.²²¹

Özellikle zamanın kıt imkânlarına rağmen çocuklarını talebeliğe teşvik eder, onların iyi birer âlim olması için elinden geleni yapardı. Büyük oğlu Molla Mehmet'i talebeliğe gönderdiğinde bir ara talebelikten sıkılır ve eve döner, bir daha gitmeyeceğini söyler. Şeyh Hazretleri de oğluna "Tamam, öyleyse çiftçi olacaksın. Hadi tarlaya" demiş ve tarlaya çift sürmeye götürmüş. Sabanı ters takarak ve böylece çift sürmesini istemiştir. Tabi bu şekilde çift sürmek imkânsızdır. Molla Mehmet çok uğraşır fakat çift sürmeyi beceremez, "Ben bunu yapamam" dediğinde de babası: "Geçimimizi çiftçilikle sağlıyoruz yani işimiz budur eğer bunu yapamazsan talebeliğe gitmelisin" der ve böylece yeniden talebeliğe gitmesine ikna eder.²²²

Şeyh Ramazan Efendi, Siirt'ten Van'a taşınırken Van çevresi, dini konularda ve ilimde oldukça geri kalmıştı. Bunu gören Şeyh Ramazan, duruma çok üzülür ve bu konuya çözüm bulmak için yoğun bir çalışma içerisine girer. Gittiği köylerde camisi varsa eksiklerini gidermeye çalışmış, tamiratını yapmış; camisi olmayan köylere de cami temelini attırmış veya bir şekilde buna vesile olmuştur. Yanına talebelerini alarak günlerce köy camilerinin inşaatında çalışmış; diğer köylerden çok uzun mesafelerden omuzlarında cami tavanı için direkler taşımışlardır.

Van'a taşınırlarken özellikle köylerdeki ilimden uzaklığı gören Şeyh, maddi durumu iyi olmamasına rağmen çift sürdüğü öküzünü satmış yedi yüz elifba ve Kur'an'ı Kerim satın alarak tamamını çevre köylere Allah rızası için dağıtmıştır.²²³

Âlimlere karşı ayrı bir hassasiyet göstermiştir. Köy imamlarına, sadece adı imam olana bile çok değer verir, odanın başköşesine oturtur, saygı gösterirdi. Bu konuda talebelerini sık sık uyarır, âlimlere karşı saygıda kusur etmemelerini, özellikle çocuklarını okutmalarını tembihlerdi.²²⁴

Şeyh Ramazan, ilme olan hassasiyetini özellikle çocuklarını okutarak da göstermiştir. Zamanın imkânsızlıklarına rağmen bütün çocuklarını talebeliğe göndermiş, eğitimleriyle yakından ilgilenmiş, âlim olmalarını sağlamıştır. Çocuklarından; Molla Mehmet, Şeyh Ahmet, Molla Bahattin, Molla Masum ve

²²¹ Kişisel Görüşme, Molla Muhammed Şirin Kaya, İstanbul, 27.11.2016

²²² Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Erzen, Siirt, 25.02.2016

²²³ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

²²⁴ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

Molla Muhammed Şirin ilimde ileri bir mertebeye ulaşmış ve ilimle ilgili faaliyetlerini talebe yetiştirerek, tedrisata devam etmektedirler.

Diğer çocukları da talebeliği bitirip mezun olmasalar bile belli bir seviyeye ulaşmış, okumuş insanlardır.

14. Âlim ve Şeyhlere Ziyaretleri

Şeyh Efendi, gerek mürşit arayışı zamanında olsun gerekse şeyhliği zamanında olsun; tanıdığı, bildiği şeyhleri ve âlimleri ziyaret etmiş, sohbetlerinden istifade etmeye çalışmıştır.

Şeyh Efendi, fırsat buldukça âlim ve şeyhleri ziyaret ederdi. Halifelerinden Molla Ömer Nas, Şeyh Ramazan'ın kendi şeyhini ziyaretini onun dilinden şöyle anlatmaktadır:

“Cizre’ye mürşidimin ziyaretine gittiğimde ilk önce Şeyh Seyda Hazretleri’ni²²⁵ ziyaret eder, bir müddet sohbetine katılır, sonra mürşidim Seyyid Muhammed Kadri’ye giderdim. Çünkü ilk önce mürşidime gidersem belki bir daha fırsat bulamam, mürşidimi bırakıp, Şeyh Seyda’yı ziyaret edemem ve böylece onun bereketinden mahrum kalırım diye endişe ederdim” derdi. Şırnak’a bağlı Cevizdüzü²²⁶ köyünde Şeyh Mustafa diye bir zat vardı. Defalarca o zata gittiğine şahit oldum. Bir müddet sonra, Şeyh Mustafa da tasavvufî bir emanetin olduğunu ve o emaneti kendisinden aldığını söyledi.²²⁷

Bir mutasavvıfın başka bir tarikattan, başka bir meşrepten bir şeyhin sohbetine veya hatmesine katılmasının herhangi bir sakıncası olmadığı; aksine, fırsat buldukça katılması gerektiğini dile getirirdi.²²⁸ Şeyh Ramazan'ın, Siirt ve çevresinde ki, âlim, seyda ve şeyhlerin çoğunu defalarca ziyaret etmiştir. Ziyaret ettiğini bildiğimiz bazı zatlar şunlardır: Seyyit Kemalettin Nepilei, Seyda Molla Bedrettin, Şeyh Bedrettin, Seyda Molla Burhan, Seyda Şeyh Müşerref (ö. 2008), Şeyh Sabri, Seyda Molla Hüseyin Sisemi, Şeyh Halit Ohini, Şeyh Seyda el-Cezeri (ö. 1968), Seyda Molla Hasan Pışıvangi ve Seyda Molla Halil Deyvan.²²⁹

²²⁵ Şeyh Seyda Hazretleri, Seyyid Kadri zamanında Cizre de yaşamış büyük alim, yüzlerce talebe yetiştirmiş müdderis ve aynı zamanda Nakşibendi Şeyhi idi. İsmi Muhammed Said tir.

²²⁶ Cevizdüzü köyün Kürtçe ismi Cıfane dir.

²²⁷ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

²²⁸ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

²²⁹ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

15. Vefatı ve Türbesi

Şeyh Ramazan Kaya, hayatının her alanında Peygamber Efendimiz'i örnek almaya onun sünnetine uygun bir şekilde yaşamaya çalışmıştır. Vefatına yakın bir zamanda Efendimiz'in uygulamasına benzer bir şekilde müritleri ile helalleşmiştir. Vefatı ile ilgili sevenlerinden Hacı Hasan Biter, şunları anlatmaktadır:

“Vefatına yakın bir zamanda, kalabalık bir mensup topluluğu vardı evlerinde. Şeyh Hazretleri, gelin Peygamber (s.a.v.) misali helalleşelim dedi. ‘Eğer sizlere bir haksızlığım olmuşsa malım, imkânlarım var ödeyip helalleşelim.’ dedi. Hepimiz, ‘Sizden sadece Allah rızasına uygun davranışlar gördük. Bunun dışında da herhangi bir davranışınıza şahit olmadık” dedik. O da: ‘Allah katında ben de size şahitlik edeceğim. Siz sadece Allah rızası için bana geldiniz. Zira sizi celbedecek ne malım, ne çevrem nede başka bir şeyim vardı. Bütün eleştirilere rağmen siz bana geldiniz ve buna devam ettiniz” dedi.²³⁰

Yaşlılık döneminde irili ufaklı çeşitli hastalıklar geçirmiştir. Ömrünün son yılında ise, en çok karın sancılarında şikâyet etmiştir. Son hastalığını ve vefatını büyük oğlu Molla Mehmet şu şekilde anlatmaktadır:

“Ömrünün son senesinde hastaydı, sancısı vardı. Birkaç kere Diyarbakır'a doktora götürdüm. Son günlerinde de kendisine durumunu sordum, ‘Doktora götüreyim mi?’ diye sordum. “Gerek yok” dedi. Rahatsız olduğu belliydi ve içim rahat değildi. Gidip doktoru ile görüştim. Diyarbakır'a sevkini yaptırdım, biletleri de ayarlayıp eve geldim, durumu anlattım, doktora gideceğimizi söyledim. Bütün bunları boşuna yapmışsın, artık bunlara gerek yok, dedi. Evde kim varsa çağırmamı istedi. ‘Gelsinler, helalleşelim’ dedi. Aile halkını toplattım. Onlarla konuştu: ‘Ne kadar yaşasak, bin yıl da yaşasak sonumuz ölümdür. Ben de herkes gibi mutlaka bir gün öleceğim. Sizlere ve tüm ümmete hakkımı helal ediyorum, sizler de hakkınızı helal ediniz’ dedi. Ev halkı ağlamaya başladı. Şeyh Hazretleri, onlara mani oldu, ‘Kimse ağlamasın’ dedi. Komşulardan da bazıları gelmişti. Kur-an'ı Kerim okumamızı istedi. Kur-an'ı Kerim'i okuduk. Vasiyetlerini sorduk ‘Nereye defnedelim, Siirt'e götürelim mi?’ diye sorduk. ‘Hayır, beni başka bir yere götürmeyin, bu konuları Seyda ya (beni kastederek) sorun’ dedi. Seyyid Nimet diye bir arkadaşı da hazırды. Konuşurmaya devam ediyordu. ‘Seyidim artık beni

²³⁰ Kişisel Görüşme, Hasan Biter, Şırnak, 12.12.2015

konuşturmayın' dedi. Kelime-i tevhidi tekrarlıyordu. Konuşturmak isteyenleri de parmağıyla işaret ederek susmalarını, onu konuşurmamalarını istiyordu. Son sözünün kelime-i tevhit olmasına özen gösteriyordu. 'Ruhum bedenimden çıkıyor artık' dedi. 'Ayaklarımdan çıktı' dedi. Elimi sürdüm, soğumuştum. 'Dizlere geldi' dedi. Baktığımda o da soğumuştum. 'Bundan sonra tehlikeli, artık konuşmayalım' dedi. Şeyh, bu son anda da çok sakindi, çok rahattı. Tekrar kelime-i tevhit getirdi alnında bir iki damla ter belirdi ve ruhunu teslim etti."²³¹

Şeyhin vefatından sonraki bir anekdotu halifelerinden Seyda Molla Ömer Nas şöyle anlatıyor:

"Şeyh Hazretlerinin vefatında Siirt'ten Van'a gittik. Defin işlemlerinden sonra Şeyh'in evine dönüp misafir odasında ben, Seyda Seyyid Taha, Şeyh Ahmet, Seyyid Ramazan, Seyda Molla Ömer ve diğer mensuplar oturuyorduk. Biri Seyyid Ramazan'a gösterdi, o da bana gösterdi; Şeyh'in her zaman oturup sohbet yaptığı yerin arkasında kalan duvardan sular akıyordu. Dışarıda yağmur falan da yağmıyordu. Bu manzara karşısında adeta şok olduk. Durumu Seyda Seyyid Taha'ya da gösterdik. Odada bulunan herkes bu duruma şahit oldu ve hayretler içinde kaldık. Duhan süresinin 29. Ayetini hatırladık. Zira ayette şöyle buyrulmaktadır: "Gök ve yer onların (kâfirlerin) ardından ağlamadı; onlara mühlet de verilmedi."²³² Müfessirler bu ayeti açıklarken şöyle bir yorum yaparlar: "Müminler vefat ettiğinde, yerdeki ibadet ettikleri yerler ve semada da salih amellerin yükseldiği yer ağlarlar."²³³ Peygamber Efendimiz, bir Hadis-i Şeriflerinde şöyle buyurur: "Her mü'min için iki kapı vardır; biri amellerinin yükseldiği kapı, ikincisi ise rızkının indiği kapıdır. Mü'min öldüğü zaman her iki kapı ölümü üzerine ağlarlar. Bu da Allah'ın (c.c) şu ayette dediğidir: "Gök ve yer onların (Kâfirlerin) ardından ağlamadı; Onlara mühlet de verilmedi"²³⁴ Bu durum karşısında çok müteessir olduk ve Allah'a şükrettik. Zira müridimizin ibadet ettiği yer arkasından ağlamıştı."²³⁵

Vefatından sonra görülen bir rüyayı halifelerinden Seyda Seyyid Taha şöyle anlatıyor:

²³¹ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

²³² Duhan süresi, 44/29

²³³ Ahmet bin Ahmet es-Savi, Haşiyetussaviâlatefsirulcelalayn, Daru'l-Hadis, Kahire 1641, 5.cild, s. no:399; el İmam Şeyh Muhamed bin Ahmed el-Hatip eş-Şirbini, Tefsirul Hatibulşerbini l-Musema Siracul Munir, Daru'l-Kutubi'l-İlmiye, Beyrut 977, 3. Cild, s.:692.

²³⁴ Ebu İsa Muhammed bin İsa et-Tirmizi, Sünnen-i Tirmizi, İhyau'r-Turasi'i Arabi, Lübnan 994, cilt. 5, s. 299, sayı 3255

²³⁵ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

“Mürşidimiz, vefatından sonra bir mensubu tarafından rüyada görüldü. ‘Efendim, vefatınız bizim için ani oldu haberimiz olmadı’ dendiğinde, Şeyh Hazretleri; ‘Ben de haberdar olmadım. Bir, iki gün önceden bana seninle bir köyden başka bir köye gideceğiz dediler. Ama bunun ölüm olduğunu bende anlayamadım’ dedi.”

Şeyh Ramazan Kaya, 29 Ekim 1991 tarihinde vefat etmiştir. Mezarı Van’da yeni mahallededir. Mezarın üzerine kubbe yapılmış ve ziyarete açıktır.

16. Şeyh Ramazan Hakkında Talebelerinin Yazdığı Şiirler

Şeyh Ramazanın sevenleri ve özellikle talebeleri içerisinde birçok şair vardır. Bu şairler tarafından kendisi hakkında birçok şiir ve kaside söylenmiştir. Ancak bunların çoğu yazılı kayda geçirilmemiştir. Fakat halifesi Şeyh Abdurrahman eş-Şaviri, şeyhine biri Kürtçe diğeri Arapça olmak üzere iki uzun şiir yazmıştır.

Şeyh Abdurrahman eş-Şaviri, bu şiirlerinde şeyhine karşı duyduğu sevgi, muhabbet ve hürmeti ifade edip ona dua ederken aynı zamanda onun bazı vasıflarını dile getirmektedir. Ona göre Şeyh Ramazan, şerefli ve övülmüşlerin üzerine doğan bir güneştir. Mübalağasız inci ve altındır. Ona yardım edilir, zahitlerin yanında meşhurdur. İnsanları doğru yola yönlendirendir. Onun bayrağı memlekette kötülüğün karanlığını dağıtmıştır. O cömertçe insanlara inciler dağıtır. Fazla eğitim ve tahsil görmeden değişik dillerle büyüklerin vaazlarını aktarır. O insanlara rahmet, gönüllere sevgi, memlekete aydınlık, kalplere nurdur. Gönüllere şifa kalplerin fatihidir.²³⁶ O dostların dostudur. Cizre’nin²³⁷ gülü, nergisi, menekşe ve reyhanıdır. Bölgede dikilmiş sancak ve bayraktır. Fakir, miskin ve müritlerin kalbinin hekimidir. Beyaz şahindir, pehlivan ve kahramandır. Gafil ve uyuyanların kalbini uyandırandır. Nurlu bir dosttur çok acayıptır. Çiçeklere yağmur gibidir, çok gariptir. Rehber, mürşit ve vaizdir.²³⁸

²³⁶ Şeyh Abdurrahman eş-Şaviri, *Divan*, s. 227-228

²³⁷ Mürşidinin Cizreli olması ve Cizre’de seyr u sülûkünü yaptığından dolayı Cizre’nin gülü olarak vasıflanmıştır. Allah’u a’lem.

²³⁸ eş-Şaviri, *Divan*, s. 230-234

Şiirler şu şekildedir:

16.1. Allah Bir Güneş Çıkardı

Şiir, Arapça olup, 15 kıt'adan oluşur. "Etle 'e Allah'u şemsen daret 'alal emcadi" başlığını taşımaktadır.²³⁹

Allah bir güneş çıkardı, bütün şerefli ve övülmüşlerin üzerini kapladı. Bunun açıklanması gümüştür, maksadı izah eder.

Belki de inci ve altındır, abartısız söylüyorum. Ondaki zevki güzel gör, kalplere baldır o.

Allah bir güneş çıkardı, bütün şerefli ve övülmüşlerin üzerini kapladı. Bunun açıklanması gümüştür, maksadı izah eder.

Ya Rabbi ilmini ve insanlara olan nasihatini arttır. Allah sevabını arttırsın; o ustadır, işinin ehlidir.

Allah bir güneş çıkardı, bütün şerefli ve övülmüşlerin üzerini kapladı. Bunun açıklanması gümüştür, maksadı izah eder.

Herhangi bir uzvu sakat olmasın, haset ehli bile kabul eder onu. Ne mutlu ona ki yardım edilendir, zahitler arasında da meşhurdur.

Allah bir güneş çıkardı, bütün şerefli ve övülmüşlerin üzerini kapladı. Bunun açıklanması gümüştür, maksadı izah eder.

O doğru yola yönlendirendir. O, berrak bir günde kuşluk vakti güneşin ışığıdır Kürtlere.

Allah bir güneş çıkardı, bütün şerefli ve övülmüşlerin üzerini kapladı. Bunun açıklanması gümüştür, maksadı izah eder.

Onun bayrağı, memlekette; Araplarda ve Türklerde yeryüzündeki karanlığını kaldırdı.

Allah bir güneş çıkardı, bütün şerefli ve övülmüşlerin üzerini kapladı. Bunun açıklanması gümüştür, maksadı izah eder.

Maden tanelerini bir yüce nida ile cömertçe dağıtır, himmeti bütün avcıların kalbine cezbe verir.

²³⁹ eş-Şaviri, Divan, s. 227

Allah bir güneş çıkardı, bütün şerefli ve övülmüşlerin üzerini kapladı. Bunun açıklanması gümüştür, maksadı izah eder.

Dağ ve vadilere yağan yağmur misali cezbesi, kemik ve kulaklarda dönmektedir her daim...

Allah bir güneş çıkardı, bütün şerefli ve övülmüşlerin üzerini kapladı. Bunun açıklanması gümüştür, maksadı izah eder.

Değişik dillerde; Farsça ve Arapça gibi, tahsil etmeden büyüklerin vaazlarını aktarır.

Allah bir güneş çıkardı, bütün şerefli ve övülmüşlerin üzerini kapladı. Bunun açıklanması gümüştür, maksadı izah eder.

Kalbinin değirmeni, değirmenin alt taşıdır, gönüllere şifadır. Allah'a ve virtlerine yemin olsun o kalplerin fatihidir.

Allah bir güneş çıkardı, bütün şerefli ve övülmüşlerin üzerini kapladı. Bunun açıklanması gümüştür, maksadı izah eder.

Ey Hay ve Kayyum olan Allah'im, onu irşat için güçlü kıl. Ey Hafız olan Allah'im, onu inatçıların dilinden koru.

Allah bir güneş çıkardı, bütün şerefli ve övülmüşlerin üzerini kapladı. Bunun açıklanması gümüştür, maksadı izah eder.

İyiler, Resuller ve Muhammed (s.a.v)'in hürmetine, hidayete erdirenlerin en hayırlısının ümmetinden onunla kavimler hidayete erdir.

Allah bir güneş çıkardı, bütün şerefli ve övülmüşlerin üzerini kapladı. Bunun açıklanması gümüştür, maksadı izah eder.

“Ra” “mim “dad”²⁴⁰ dır. Bütün şerefli ve övülmüşlerin üzerinin kaplamıştır. Ya Allah, Ya Rahim, Ya Kerim ve Ya Hadi.

Allah bir güneş çıkardı, bütün şerefli ve övülmüşlerin üzerini kapladı. Bunun açıklanması gümüştür, maksadı izah eder.

İnsanlara rahmet, gönüllere sevgi, memlekete aydınlık ve kalplere nurdur.

²⁴⁰ Şair, burada mürşidinin ismine işaret etmektedir.

Allah bir güneş çıkardı, bütün şerefli ve övülmüşlerin üzerini kapladı. Bunun açıklanması gümüştür, maksadı izah eder.

Benim ve sevdiklerimin kalbini, kalp gözünün nuruna erdir. Ey “mêrgi”²⁴¹ sen onun oluşunun altındasın, seslenip dua ediyorsun.

Allah bir güneş çıkardı, bütün şerefli ve övülmüşlerin üzerini kapladı. Bunun açıklanması gümüştür, maksadı izah eder.

Allah’ım amellerimi halis et, meclis ehline mağfiret et, hamd ve salâttan sonra murat olan Fatiha’dır.²⁴²

16.2. Dostların Dostu

Şiir Kürtçe olarak kaleme alınmış olup, 18 kıt’adan oluşmaktadır. “Dostî dostan” başlığını taşımaktadır.²⁴³

Dostların dostu, dostların dostu, dostların dostu

Dostların dostu, dostların dostu, dostların dostu

Botan’ın Cizre’sinin gelininin bahçe çiçeği

Ah keşke bize dostların methini sena ve vasıflarını yeteri kadar söyleseydin

Belki dostların yüzü suyu hürmetine gönlümüzün yara, hastalık ve elemelerini yakardın.

Dostların dostu dostların dostu dostların dostu

Şeyhimiz Şeyh Hacı Ramazan’dır.

Cizre’nin gülü, nergisi, menekşe ve reyhanıdır.

Kürdistandeki dikilmiş sancak ve bayraktır.

Fakir, miskin, perişan ve müritlerin kalbinin hekimidir.

Rehber, mürşit, vaiz ve âşıkların divanının göğsüdür.

O, beyaz şahin, pehlivan, kahramandır; gafil, uyuyan ve unutanların kalbini uyandırandır.

²⁴¹ Mêrgê, Şavıra’ya komşu olan bir köydür. Şeyh Abdurrahman eş-Şavirinin bir süre imamlığı yaptığı ve ikamet ettiği köydür. Şimdiki ismi Çayırılı’dır. Her ne kadar eş-Şaviri mahlası ile meşhur olmuşsa da “mergi” yi de mahlas olarak kullanmış, özellikle divanında bu mahlasa çok yer vermiştir.

²⁴² eş-Şaviri, *Divan*, s. 227

²⁴³ eş-Şaviri, *Divan*, s. 230

Tehlikelerin, yılan ile akreplerin zehir ve elemelerine panzehirdir.

Dostların dostu, dostların dostu, dostların dostu

Dostların dostu, dostların dostu, dostların dostu

Botan'ın Cizre'sinin gelininin bahçe çiçeği

Ah keşke bize dostların methini sena ve vasıflarını yeteri kadar söyleseydin

Belki dostların yüzü suyu hürmetine gönlümüzün yara, hastalık ve elemelerini yakardın.

Gel dostum, gel dostum, gel dostum, gel dostum, gel dostum, sen söyle,

Kalbinin hikmetinin sırlarını ve nurlarını dostlara söyle.

Ham, kokuşmuş, katı ve karanlık olan kalbi Allah ve Muhammed Mustafa'nın aşk ateşi ile pişir.

Ancak mürit kördür, sağırdır, laldır, şaşkındır ve yazık ediyor,

Bu incileri, yakutları, zebercetleri ve cevherleri hangi madenden çıktıklarını bilmiyor.

Vallahi billahi tallahi bu motor, sevgi ve muhabbetin gizli sırrı çok öncedendir.

Dostların dostu, dostların dostu, dostların dostu

Dostların dostu, dostların dostu, dostların dostu

Botan'ın Cizre'sinin gelininin bahçe çiçeği

Ah keşke bize dostların methini sena ve vasıflarını yeteri kadar söyleseydin

Belki dostların yüzü suyu hürmetine gönlümüzün yara, hastalık ve elemelerini yakardın.

İnşallah dostların dostunun elini tutup hiç bırakmayacağım.

Günah, ayıp ve hataların köklü dağı için çok inlerim.

Ben pis, kokuşmuş, ağır yükten, uzak seferden Allah ve Resulünün huzurunda mahcubum.

Ben sekerat ve kabir azabının heybetinden, haşrın, hesabın, mizan ve sıratın acayıplerinden yaralıyım.

Allah ve habibinin dergâhına yapışıp onun yardımıyla dostlarının dostunun yanında gönülden inlerim

Pişmanım, pişmanım, pişmanım, pişmanım,

Hüzünlüyüm, hüzünlüyüm, tövbekârım, tövbekârım.

Allah'ımdan, günahların rahmetinden bir damlayı rahmetin denizinden ricacıyım.

Dostların dostu, dostların dostu, dostların dostu

Dostların dostu, dostların dostu, dostların dostu

Botan'ın Cizre'sinin gelininin bahçe çiçeği

Ah keşke bize dostların methini sena ve vasıflarını yeteri kadar söyleseydin

Belki dostların yüzü suyu hürmetine gönlümüzün yara, hastalık ve elemelerini yakardın.

İlahi, seyyidim, Mevlam; ilmin, anlamanın ve hikmetin başı senin heybetin ve korkundur.

Allah için olan ilmin alameti, züht, takva, korku ve insanların eziyetine sabretmektir.

İlmi ile amel etmeyene, puta tapanlardan önce azap vardır.

Kötü ve dünya kölesi olan âlim, su yolunda büyük taş gibi rahmetine engeldir.

Kördür, nur sahibidir, çok kusurludur, rahmetten uzaktır. Ya rab o da senin hikmet ve kaderin iledir.

Dostların dostu, dostların dostu, dostların dostu

Dostların dostu, dostların dostu, dostların dostu

Botan'ın Cizre'sinin gelininin bahçe çiçeği

Ah keşke bize dostların methini sena ve vasıflarını yeteri kadar söyleseydin

Belki dostların yüzü suyu hürmetine gönlümüzün yara, hastalık ve elemelerini yakardın.

Muhammed Mustafa emir buyurmuş: ümmetimin münafiklarının çoğu okuyanlardır.

“Âlimler resullerin varisleridir, sultanlarla içli dışlı olmadığı ve dünyaya daldığı sürece” diye okunur.

İmam Malik demiş ki: “İlmi ile meşhur olmak isteyen şeytandan daha kötüdür, onu dinlemeyin.”

Zünnün demiş ki: “Onlardan sakının onlar haset, yalancı şahitler ve kırıcı kimselerdir.”

İnat ve fesattan temiz bir kalp ile hekimlerin sözünü dinleyin ki yarın eyvah demeyesiniz.

Dostların dostu, dostların dostu, dostların dostu

Dostların dostu, dostların dostu, dostların dostu

Botan’ın Cizre’sinin gelininin bahçe çiçeği

Ah keşke bize dostların methini sena ve vasıflarını yeteri kadar söyleseydin

Belki dostların yüzü suyu hürmetine gönlümüzün yara, hastalık ve elemelerini yakardın.

Dostumuz nurlu bir dosttur çok acayıptır.

Yağmur ve çiçekler gibidir, medih ve sena olsun çok gariptir.

Allah’a hamd olsun Allah’ın nimeti, Allah’ın heybeti, Allah’ın ayeti. O çok sevgilidir.

Allah’ım nazarların, fikirlerin ve sırların himmetini ona nasip et.

Bizi ona bu dünyada da diğer dünyada da yoldaş et, şüphe yoktur.

Dostların dostu, dostların dostu, dostların dostu

Dostların dostu, dostların dostu, dostların dostu

Botan’ın Cizre’sinin gelininin bahçe çiçeği

Ah keşke bize dostların methini sena ve vasıflarını yeteri kadar söyleseydin

Belki dostların yüzü suyu hürmetine gönlümüzün yara, hastalık ve elemelerini yakardın.

Hicri bin üç yüz doksan yılında bizi yaktın.

Tarikat ve hakikatin feyz ve nurlarını müritlerin üzerine, üzerine serptin.

Kalbinden gelen yıldırımlar Van ehlini söndürdü.

“Yardım Allah’tandır fetih yakındır.”²⁴⁴ İyi evirdi.

Şeyh, hâkim ve inatlı düşmanların söz ve laflarını çevirdin.

“Sabret, senin sabrın ancak Allah’ın yardımı iledir”²⁴⁵’i çok okuduk.

Dostların dostu, dostların dostu, dostların dostu

Dostların dostu, dostların dostu, dostların dostu

Botan’ın Cizre’sinin gelininin bahçe çiçeği

Ah keşke bize dostların methini sena ve vasıflarını yeteri kadar söyleseydin

Belki dostların yüzü suyu hürmetine gönlümüzün yara, hastalık ve elemelerini yakardın.

Ya Rab, halis olan amelini kendi yanında kabul buyur.

“Âlemlerin rabbi olan Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz”²⁴⁶ senin sözündür.

Bize nasuh tevbe, devamlı zikir, derin ilim ver.

Ey Abdurrahman sen vaaz ver, faydası yoktur deme.

“O halde sen, benim uyarımdan korkan kimselere Kur’an ile öğüt ver”²⁴⁷ senin hükmün ve emrindir.

“En büyük ateşe girecek en bedbaht kimse (kâfir) ise, öğüt almaktan kaçınır”²⁴⁸ senin sözündür.

Ya Rabbi kalbin hastalıklarını bizden temizle, ruhumuz senin rahmetinin oluğunun altındadır.

Dostların dostu, dostların dostu, dostların dostu

Dostların dostu, dostların dostu, dostların dostu

Botan’ın Cizre’sinin gelininin bahçe çiçeği

Ah keşke bize dostların methini sena ve vasıflarını yeteri kadar söyleseydin

²⁴⁴ Saff Süresi, 61/13

²⁴⁵ Nahl Süresi, 16/127

²⁴⁶ Tekîr Süresi, 81/29

²⁴⁷ Kaf Süresi, 50/45

²⁴⁸ A’la Süresi, 87/11

*Belki dostların yüzü suyu hürmetine gönlümüzün yara, hastalık ve elemelerini yakardın.*²⁴⁹

17. Bazı Kerametleri/ Menkıbeleri

Şeyh Ramazan Kaya Efendi, daha hayatta iken talebeleri ve halk tarafından çokça kerametleri görülmüş bir zattır. Şeyh Efendi'nin herhangi bir şeyh ailesinden olmaması ve zahiri ilmi ile ön plana çıkmaması nedeniyle halk tarafından, özellikle bölge şeyhleri tarafından kolay kabul görmemiştir. Belki de bu nedenle müritlerinin kalbinin mutmain olabilmesi için kerametleri kolay göstermiş ve bunu saklamaya gerek duymamıştır. Yaşadığı dönemde kendisinde çok keramet görülmüştür. Hatta o kadar çok büyük kerametlerine şahit olunmuş ki, artık kerametleri, müritlerine sıradan olaylar olarak görünmeye başlanmıştır.

Kendisi, evliyanın kerametlerini gösterip göstermemesini şöyle açıklardı: “Veliler, kerametleri açıklama açısından ikiye ayrılır. Bazıları nebilerin kademi üzerinedir. Bazıları da resullerin kademi üzerinedir. Nebilerin kademi üzerinde olanlar kerametlerini açıklayamazlar, yoksa kesilir. Resullerin kademi üzerinde olanlar ise bu konuda serbesttirler. Yani resuller tarafından izinlidirler. Buna rağmen asıl olan keramet değil, istikamettir” derdi.²⁵⁰

Şeyh Ramazan Kaya hakkında çok sayıda keramet anlatılmaktadır. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

Şeyh Hazretleri, irşat için köyleri dolaşırdı. Halka vaaz ve nasihatlerde bulunurdu. Yine bir gün Yanıkses²⁵¹ köyünden Güneyçam²⁵² köyüne gidiyordu. Güneyçam köylüleri, Ömerî olup, şeyh ailesi olarak bilinmektedir. Şeyh Hazretlerini karşılamaya gelirler ve aralarında şöyle anlaşılır: “Bu zat ilk defa bu bölgeye geliyor. Bu köye daha önce gelmiş değildir ve buraları bilmiyor. Normal adetlerimize göre mezarlığın kenarına geldiğinde durulur, Fatiha süresi okunur ve yola devam edilir. Kabristanımızda değişik yerlerde olmak üzere üç büyük zatın kabri var. Eğer teker teker bunları bulup, yanlarına giderek Fatiha'yı okursa onun kâmil bir şeyh olduğuna inanacağız” derler. Şeyh Ramazan gelir, bir şeyhin kabrinin başında durur, Fatiha'sını okur. Oradan diğer şeyhin kabrinin başına geçer, orada da Fatiha'yı okur.

²⁴⁹ eş-Şaviri, *Divan*, s. 230

²⁵⁰ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

²⁵¹ Yanıkses, Siirt ilinin Pervari ilçesine bağlı bir köydür. Kürtçe ismi Hot'tur.

²⁵² Güneyçam köyün Kürtçe ismi Navyan dır.

Daha sonra da diğerk zatın kabrine geçer, ona da Fatiha'yı okur ve köylülerin yanına gelip selam verir.²⁵³ Kabirlerin sahiplerini de teker teker isimlerini söyleyerek, falanca kabirde falanca zat yatar, falancaca da falan, falancaca da falan zat yatmaktadır der. Hatta köylüler: “İki kişiyi biz biliyorduk, üçüncünün kimliğini ondan öğrendik” demişler. Oradan camiye geçer ve sohbeta başlar. Şeyh Sabri:²⁵⁴ “O sohbeta gözlerim kapalı sohbeti dinlerken Peygamber Efendimizi (s.a.v) şeyhin tam arkasında, sağında iki solunda iki halifesi ile durduğunu gördüm. Gözümü açtığımda sadece şeyhin sohbet ettiğini gördüm. Bu kerametleri onun büyük bir zat olduğuna bizi inandırdı. Bunu gören Navyanlılar, Şeyh Ramazana intisap ettiler.”²⁵⁵

Sevenlerinden Mehmet Faik Gündüz anlattı:

“Babam Seyda Şeyh Abdurrahman eş-Şaviri şöyle anlattı: ‘Şeyh Hazretleri ile Hac’a gitmiştik. Ravza-i Mutahharada dua ederken Bakara Süresinin 186. Ayetini (Kullarım, beni senden sorarlarsa, (bilsinler ki) gerçekten ben (onlara çok) yakınım. Bana dua edince, dua edenin duasına cevap veririm. O halde, doğru yolu bulmaları için benim ayetime uysunlar, bana iman etsinler.)²⁵⁶ okudum. Bu ayeti okuyunca aklıma Şeyh Hazretleri geldi. Onu da yanımıza davet ettim. Tekrar aynı ayeti cemaate okudum. Amacım onun da burada dua etmesiydi. Ayrıca Peygamber Efendimiz’in karşısında da her zamanki gibi cesareti ile davranacak mıydı? Şeyh Ramazan Hazretleri, dua etmeye başladı. Ayeti kerimeyi okuyup, geniş geniş açıklamasını yaparak, duasını uzatarak devam ediyordu. Daha önce tefsir kaynaklarından hatırladığım kadarıyla üç şekilde tefsirini yaptığım ayeti kerimeyi o, onlarca değişik şekilde tefsir etti. Fasih bir Arapça ile ayete muvafık bir şekilde anlam veriyor, açıklıyor ve Allah’a yalvararak dua ediyordu. Hacılar etrafımıza toplandı. Muazzam bir kalabalık oluştu. O, dua ediyor, hacılarla biz birlikte duasına âminlerle iştirak ediyorduk. Hacılar aşka geliyor, hiç tanımadıkları bu zat için ‘Bu bir insan değildir, bu bir melektir, bu bir ğavstır’ diyorlardı. Ben de hayretler içinde kaldım. Bir daha şeyhimi tasdik ettim. Sonra bana dönerek Seyda, benim zahiri ilmimi biliyorsun; bu, o değildi. Ama Peygamber Efendimiz (s.a.v.) burada bana

²⁵³ Evliyalık ansiklopedisi, Türkiye Gazetesi yayınları c.11 s. 279; Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

²⁵⁴ Güneçam köyünden büyük bir zattır. Şeyh Sabri-i İmam olarak da bilinir.

²⁵⁵ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015; Kişisel Görüşme, Seyda Seyyid Taha Yıldırım, İstanbul, 01.12.2015

²⁵⁶ Bakara süresi, 2/186

yardım etti. Bütün duydukların onun bereketi ile idi. Bu ilim, lisan, fesahat hepsi Efendimiz'indi' dedi."²⁵⁷

Molla Ömer Nas Anlattı: "Tasavvufta renk değiştirme hadisesi vardır.²⁵⁸ Bazı zatların böyle bir kerameti olmuştur. Bir gün Şeyh Hazretleri Siirt'te müridi Hacı Recep'in evine gelmiş. Ben de henüz intisap etmemiştim; ama ben de sohbeta gitmiştim. Güzel bir sohbet oldu, cezbeye tutulanlar oldu. Ben bir ara başımı kaldırıp baktım. Normalde esmere yakın olan ve bir gözü sakat olan Şeyh'in yüz rengi sarı ve dedemin şeklinde gördüm. Gözü de sakat falan değildi. Tekrar başımı indirip gözlerimi kapadım. Sohbet sonunda baktığımda gözü sakat ve yüz rengi de normalde olduğu gibi idi, esmerdi."²⁵⁹

Şeyh Ramazan Hazretlerinin, değişik ilimleri vardı. Bunlardan biri de rüya tabiri idi. Anlatılan rüyayı anında yorumlardı. Yine bir gün Şeyhin müritlerinden Eruhlı Molla Abdülmecit, kendisine bir rüya anlattı: "Efendim dün gece Peygamber efendimizi rüyamda gördüm. Ancak efendimizin rengi esmerdi" dedi. Şeyh efendi, gözlerini kapadı, başını eğdi. Normalde hemen cevap veren Şeyh Hazretleri, bu sefer uzun süre bekledi ve başını kaldırıp şöyle dedi:

- Seyda sen Efendimizi gördüğünde temiz miydin? dedi. Utandım.

- Hayır efendim, değildim; cünüptüm.

- Peygamber Efendimiz (s.a.v) esmer değildir. O gördüğün kalbinin esmerliğidir. İkincisi rüyayı dün gece değil de bir önceki gece görmüşsün dedi. Çok şaşırdım.

-Evet, vallahi bir önceki gece rüyayı görmüştüm ama ağzıma öyle geldi öyle dedim efendim, fark eder mi ki?

-Evet, fark eder. Rüyayı anlattığımda dün geceki ahvallerine baktım. Öyle bir rüya göremedim. Hazreti Yusuf'a (a.s.) istimdat ettim. O da dün geceye değil, bir önceki geceye bakmamı istedi.²⁶⁰

Talebelerinden Celal Atak anlattı:

"Bir kış ayında erkek bir çocuğum doğdu. Diğer çocuklarımla isimlerini hep mürşidime danışır, isim koymasını isterdim. Şırnak'ta oturuyordum. Şırnak ve

²⁵⁷ Kişisel Görüşme, Mehmet Faik Gündüz, Siirt, 26.02.2016

²⁵⁸ Buna telvin denir. Telvin, renkten renge girme, bir halden diğer hale geçmeyi veya bir makamdan diğer bir makama atlamayı ifade eder.

²⁵⁹ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015,

²⁶⁰ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

Van'ın kışı çok çetin geçiyordu. Van'a ziyarete gidememiştim. Çocuk da isimsiz kaldı. Bir süre sonra bazı mürit kardeşlerim bana misafir oldular. Durumu anlattım. Çocuk isimsiz kalıyor, dedim. Hepimiz bu gece istihare edeceğiz, dedim. Sabah sorduğumda kimsenin herhangi bir işaret görmediğini söylediler. Ama ben bir rüya görmüştüm. Rüyamda Şeyh Hazretlerini görmüştüm. Bana 'Sizin bir erkek çocuğunuz mu olmuş?' diye sordu. 'Evet, efendim ismini de siz koyun istedik' dedim. 'Öyle bir zatın ismini verelim ki bütün hayatı zorluklarla, ıstıraplarla geçmiş olsun' dedi. Bunu dediğinde de kalbime Sait ismi geldi; ama isim söylemedi. Memur olmama rağmen çocuğun ismi yok diye kayıt da edemedim. Yaz mevsimi geldi, Ramazan ayında Gaziantep'e gittim. Mürşidim de oraya geldi. Çocuk aklıma geldi. Şeyhimin oğlu Molla Bahattin'e şeyhe söylemesi için durumu anlattım. Bahattin gülerek, 'Bugün seni ve şeyhini deneyeceğim' dedi. Bir eve iftara davetliydik. Giderken sokak ortasında Bahattin, Şeyh Efendiye anlattı. Biraz düşündükten sonra 'Çocuğun ismi zaten Mehmet Sait'tir' dedi. Sekiz ay sonra çocuğuma, rüyama mutabık bir isim almıştım ve çok mutlu olmuşum."²⁶¹

Halifelerinden Molla Ömer Erzen anlattı:

"Bir gün Siirt çarşısından geçerken yaşlı başlı, sakallı, cübbeli bir hoca ile karşılaştım. Durup dururken şeyhime hakaretler etti. Ben karşılık vermeden geçip gittim. Ama daha sonra çok rahatsız oldum. 'Mürşidime hakaretler etti, cevap bile vermedim iyi mi ettim, kötü mü ettim' diye çok düşündüm; kendimi suçlu hissettim. Daha sonra ziyaretine gittiğimde bana ilk sözü şu oldu: 'Eğer birileri bana sataşırse hakaret bile etse ona kızmayınız, öfkelenmeyiniz, hatta benim gıybetimi eden birini gördüğünüzde imkânınız varsa onu lokantaya götürüp yedin, içirin, sonra gönderin. Benim günlük bazı virtlerim, ezkarlarım, var; bunları benim dedikodumu yapanlara bağışlıyorum. Zira onların bize faydası çoktur. Gıybetimizi ederek, günahlarımızı alıp sevaplarını veriyorlar' dedi."²⁶²

Büyük oğlu Molla Mehmet anlattı:

"Siirtli bir adam babama gelip 'Efendim, bir sorunum var; ya karımı ya da gelinimi öldüreceğim' dedi. Babam, "Hayırdır" dedi. Adam, "Efendim, çok malım vardı, gittim o mal ile altın alıp eve döndüm. Oğlum evde değil, eşim ve gelinim de o sırada evde değillerdi. Misafir odasının orta yerini kazıp, altınları gömdüm. İyice

²⁶¹ Kişisel Görüşme, Celal Atak, Şırnak, 07.11. 2015

²⁶² Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Erzen, Siirt, 25.02.2016

sakladım, halıları üstüne serdim. Zaman zaman kontrol ederdim. Bir keresinde kontrol ettiğimde yerlerinde yoklardı. Eşim ve gelinimden şüphe ederim. Şimdi söyle bana hangisi aldı?’ Babam adamı sakinleştirdi ve oturttu. Bir müddet murakabe ettikten sonra ‘Sana durumu anlatayım mı?’ dedi. Adam ‘Evet efendim, durumu anlamak istiyorum’ dedi. Babam Şeyh, şöyle devam etti: ‘Bu kadar büyük, bu kadar da küçük altının vardı. Misafir odasındaki halının çiçek motifli bölümün tam altına gömmüştün.’ dedi. Adam şok oldu, ‘Allaha yemin ederim ki benden başka Allah sayılarını ve yerini biliyordu, bir de sen biliyormuşsun. Şimdi kimin aldığını da söyle’ dedi. Babam, ‘Hayır, fitne çıkmasın diye onu söylemeyeceğim. Ancak ne eşin ne de gelinin almadı, bunu bil yeter’ dedi. ‘Peki efendim, nasıl çalındı çok merak ediyorum’ deyince, babam, ‘Sen altınları çiçek motifin altına gömmüştün ya, köylüler sohbetine geldiklerinde bakışların daima çiçeğe kayıyordu. Belli bir müddet sonra bu bakışlar köylülerin dikkatini çekti. Şüphelendiler. Ve evde olmadığın bir gün de çıkarıp aldılar’ dedi. Adam, ‘Yemin ederim doğru söylüyorsun, dikkatimi bir türlü oradan alamıyordum’ dedi. ‘Allah senden razı olsun, beni katil olmaktan kurtardın. Mal gitti, bari ahiretim gitmesin’ diyerek, ayrılıp gitti.”²⁶³

Şeyh Ramazan Efendi, müritlerinin dünya ve ahret işleri ile ilgilenir, onlara yardımcı olurdu.

Müritlerinden Celal Atak anlattı:

“Devlet memuru olarak Hakkâri’de çalışıyordum. Bir cumartesi günü idi. Evim تنها bir yerde, büyük bir bahçenin içerisinde idi. Ailece günümüzü bahçede geçirmeye karar vermiştik. Gereken bütün hazırlıklar yapılmış, mangal yakılmaya hazırdı. Yerde oturmuş vaziyette iken birden içime yıldırım düşmüş gibi irkildim, kendimi ayakta buldum. Bana bir haller oldu. Etrafıma baktım, kendime geldim. Çocuklara Van’a gideceğimi söyledim. Saatiime baktığımda Van’a giden otobüsün kalkmasına on dakika kaldığını gördüm. Otogara yetişemeyeceğimi anladım ve kısa yoldan otobüsün yolunu kesmeye karar verdim. Bahçenin kapısından değil de tel örgünün üstünden atlamaya çalışılırken arkamdan hanım çağırıyor, ‘Ceketini almadın, üstünde para da yok’ dedi. ‘Evet, bana yetiştirir misin?’ dedim. Teli aşincaya kadar ceketimi getirdiler. Koşa koşa yola vardığımda, otobüsün benim yanıma geldiğini gördüm. Otobüsü durdurup bindiğimde otobüsün dolu, sadece bir numaralı koltuğunun boş olduğunu gördüm. Otobüse binip yolumuza devam ettik. Van’a

²⁶³ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

vardığımda direk mürşidimin evine gittim. Avlunun kapısını açtığımda avlunun ortasında yalnız başına ayakta birini bekliyormuş gibi beklediğini gördüm. Selamdan sonra hal hatır sorulmadan ‘Evladım telefon yoktu ve acil işin vardı, tayin istemek için hemen Siirt’e gitmen gerekir’ dedi. Ertesi gün Siirt’e geçtim. Akşamüzeri Hacı Recep’in evine gittim. İhvanlarıma ‘Siz mi şeyhe haber verdiniz?’ dedim. Hayır, biz haber vermedik, dediler. Daha önce Siirt’teki kardeşlerimiz bayındırlık müdürüne ‘Hakkâri’de bir kardeşimiz var mümkünse tayinini buraya aldırabilerseniz’ diye rica etmişlerdi. Müdür de şimdi bunlara demiş ki “O memur arkadaş eğer bu hafta gelir dilekçesini verirse muvafakat verip tayinini buraya isteyebilir. Ama Vali Bey’in tayini çıkmış. Pazartesi günü ayrılacak.’ demiş. Arkadaşlar da bana nasıl haber vereceklerinin yollarını aramışlar. Pazartesi günü birkaç saat Vali Bey’i bekletmek için de bir encümeni araya sokmuşlar şayet haber veremeyip geç gelirim diye. Ancak arkadaşlar bana ulaşamayınca mecbur mürşidim devreye girmiş. Pazartesi sabahı daireye gittik. Yazımı yazıp kendim Vali Bey’e çıktım, yazımı onayladı. Belki de Siirt’te en son imzayı benim için atmış oldu. Böylelikle şeyhimin bir kerameti ile tayinim çıkmış oldu.”²⁶⁴

Halifelerinden Molla Ömer Nas anlattı:

“Bir gün sohbet ediyorduk Molla Abdülmecit mürşidinin şöyle bir kerametini anlattı: ‘Şeyh Hazretleri ile misafir odasında birkaç kişi oturuyorduk. Bize levh-i mahfuzdan bahsetti ve şöyle dedi: ‘Bazı veliler levh-i mahfuz gittiklerini anlatırlar ve bazı âlimler bunu inkâr ederler. Aslında kimse oraya gitmez. Gitmeye de gerek yok. Kâmil olan Şeyhin avucu kendisine levh-i mahfuz olur. İstedğini elinin avucunda görür. Allah’ü Teâlâ bir mürşide izin verdiğinde o mürşit müridinin kalbinin sahifesindeki günahları böyle siler.’ Bu arada sağ elinin işaret parmağını sol elinin avucunda gezdiriyordu ve şu ayeti okuyordu: “Ancak tevbe edip de inanan ve Salih emeller işleyenler başka. Allah işte onların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.”²⁶⁵ Eline baktık parmağını gezdirdiği avucu yemyeşil idi. Hepimiz bunu gördük ve ‘Efendim elinizi öpebilir miyiz?’ diye izin istedik, izin verdiler. Orada bulunanlar öptü ve seyrettiler. On beş dakika kadar o el yeşil kaldı, sonra eski haline döndü. Çok etkilenmiştik.”²⁶⁶

²⁶⁴ Kişisel Görüşme, Celal Atak, Şırnak, 07.11. 2015

²⁶⁵ Furkân süresi, 25/70

²⁶⁶ Evliyalar ansiklopedisi, Türkiye Gazetesi yayınları c.11 s. 279; Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

Şeyh Ramazanın müritleri, özellikle kendisi ile çok zaman geçirenler, onu iyi tanımışlardı. Gerektiği gibi kendisinden istifade ediyorlardı. Mesela kendisinde değişik bir hal olduğunda veya olağanüstü bir durum ile karşılaştıklarında hiç çekinmeden mürşitlerine soru sorabiliyorlardı.

Halifelerinden Seyda Seyit Taha Yıldırım anlattı:

“Molla Abdülmecit şöyle anlattı: ‘Şeyh Hazretleri ile birlikte otobüsle yolculuk yapıyorduk. Cizre yönünden Gaziantep’e doğru giderken yolda gördüğüm tepeleri görünce sormak istedim. ‘Şeyhim bu ovalardaki yuvarlak tepeler neyin nesidir böyle? Dümdüz ovalarda birbirine benzeyen tepeler vardır.’ dedim. ‘Tepedir işte. Ne olacak, sana ne tepeden?’ dedi. Ama ben sorumda ısrar ettim. İsrarlarımın neticesinde Peki, dedi. ‘Şimdi yoldayız, Gaziantep’e vardığımızda hatırlat bakalım’ dedi. Vardığımızda çağırdı, Rabita etmeye başladı. Uzun bir süre sonra biriyle konuşmaya başladı. Karşıdaki adamın sesini de duyuyordum. Ancak anlayamadığım bir dilde konuşuyorlardı. Konuşmaları bittiğinde bana dönerek ‘Tepelerden sormuştun değil mi? Bu tepeler Firavun hükümlerine altına girmiş olan yerlerde, Firavun tarafından insan gücü ile yaptırılmıştır. Üstüne bir heykelini koydurmuş ve halkı etrafına toplatarak, ibadet ettirip o heykele secde ettirirdi. Her tepede nöbetçiler bulunurdu. Bunu yapmayanları cezalandırırdı’ dedi. Tekrar sordum ‘Efendim bu kadar uzun rabita ettiğini daha önce görmemiştim’ dedim. Dediler ki ‘Molla Abdülmecit, buralardaki kabir ehline, kime sorduysam bilemediler. Ben de Firavun zamanında yaşamış iman ehli birine rabita ettim. Ona sordum. O, bana bu cevabı verdi. Sesini duymadın mı?’ dedi. ‘Duydum efendim’ dedim. Hatta o şahsın ismini de söyledi fakat ben unuttum.”²⁶⁷

Müritlerinden Seyyid Ramazan anlattı:

“Evimiz Eruh’un Dağdöşü²⁶⁸ köyündeydi. Ben Siirt’te medresede idim. Babam ise Başkale’nin Oğulveren²⁶⁹ köyünde fahri olarak imamlık yapıyordu. Sonbaharda köyüme gidip köylülere teslim ettiğimiz bağ, bahçelerimizden elde edilen meyvelerin hâsılatını alarak babamlara götürüyordum. İyi hatırlıyorum bir sene hâsılatı topladım toplam on torba etti. Bu on torbalık yükü götürebilmek için sadece Siirt’ten Van’a, Van’dan Başkale’ye zamanın parası ile seksen milyon ödedim. Köyümüzden Siirt’e, Başkale’den de babamın imamlık yaptığı köye ne

²⁶⁷ Kişisel Görüşme, Seyda Seyyid Taha Yıldırım, İstanbul, 01.12.2015

²⁶⁸ Dağdöşü, Siirt Eruh’a bağlı bir köydür. Köyün eski ismi Serxete dir.

²⁶⁹ Oğulveren köyün eski ismi Kirvanis tir.

kadar ödediğimi hatırlamıyorum. Ertesi sene yine sonbaharda hâsılatı topladım, yine on torba oldu. Eruh merkezde mürşidimin Hacı Abdullah adında bir müridi yaşıyordu. Köyden çıkmadan önce aklıma geldi, mürşidimizin bir hizmetini yapamıyoruz. Hacı Abdullah'a uğrayıp Şeyh'e gönderecek bir şey var mı yok mu? Diye sorup öyle gitmeye karar verdim. Eruh'a gidip Hacı Abdullah'a durumu anlattım. O da Her sene arılarının balından, mürşidime iki kilo bal göndermeyi adet edindim; ancak bu sene arılar öldü' dedi. Ama adet yerini bulsun diye çarşıdan bal alıp Şeyh Hazretlerine vermem için bana teslim etti. Bunu da alıp yola koyuldum. Babamın imamlık yaptığı köye kadar yük ücreti olarak bir kuruş bile ödemedim. Hep benden ücret almayan şoförlere denk geldim. Normalde geçen seneden daha çok ödemem gerekirken mürşidime yaptığım bu küçük hizmetin bereketinden, hiç para ödmeden eşyalarımı götürdüm. Bunu gördüğümde, mürşidim şu sözü geldi aklıma: 'Evladım, siz bana bir kilo hizmet ederseniz, ben size bir ton hizmet ederim.'²⁷⁰

Müritlerinden Hasan Biter anlattı:

“Bir seferinde ziyaret için Van'a gitmeye hazırlanıyorduk. Bir akrabama rastladım. Bana, 'Yine Van'a mı gideceksiniz?' dedi. Evet, dedim. 'Allah'a yemin ederim ki yol masrafı olarak harcayacağınız o yüz liraya et alıp çocuklarınıza yederseniz daha hayırlı bir iş yapmış olursunuz. Yazık o harcadığınız paraya' dedi. Ben de gülümseyip cevap bile vermeden geçtim. Ertesi gün Van'a gittiğimiz de mürşidimiz ile cemaatle namaz kılıyorduk selamdan sonra bize dönerek şöyle buyurdular: 'Siz Şırnaklı müritlerim iyi değilsiniz. Gördün mü o akraban sana ne söyledi? Cevap bile veremedin. Deseydin ya, o yüz liralık masraf sayesinde günde en az beş yüz Allah zikri çekiyorum. Hz. Peygamberin hadisine göre bir sevaba on misli vardır. Bu da en az beş bin yapıyor. Ben mürşidime giderek bunları kazanıyorum. Oysa o akraban ne yapıyor biliyor musun? Evinin aşağısında Ziraat Bankası şubesi var, parasını o bankaya vadeli yatırıp faizini yiyor. O faizden gelen parada sorun yok da mürşidinin ziyareti için Van'a gelirken masraf ettiğin yüz liralık para mı sorun oluyor dedi?' Şeyhimin dediklerinin hepsi doğru idi. Banka evinin aşağısına düşüyordu. Bahsettiği masrafımda yüz lira idi.'²⁷¹

²⁷⁰ Kişisel Görüşme, Seyda Seyyid Ramazan Akbaş, Telefon Görüşmesi, 27.12.2017

²⁷¹ Kişisel Görüşme, Hasan Biter, Şırnak, 12.12.2015

Halifelerinden Molla Ömer Nas anlattı:

“Molla Halit Lâl (peltek) olarak bilinen Koçanı²⁷² köyünden Molla Halit, şeyhin sadık müritlerindendi. Şeyhe gelmeden önce birkaç şeyh değiştirmişti. En son Şeyh Ramazan’ın yanına geldiğinde, daha avluda iken şeyh ona hitaben ‘Gel, gel, her seferinde gemin ipini koparan Molla Halit, gel’ demiş. Molla Halit de bu duruma çok sevinmiş ve sevincini halay çeker şeklinde göstermiştir. İlk defa onu gören şeyhin, kendisinin çok şeyh değiştirmesini böyle kinayeli bir şekilde söylemesi, onu memnun etmiş ve ‘Yeter efendim, ben şeyhimi buldum’ demiştir.²⁷³

Âlim ve aynı zamanda çok şakacı olan Molla Halit, bazen ev ihtiyaçlarını almak için evden çarşıya çıkar, yolda fikrini değiştirir ve Van’a, şeyhinin ziyaretine gider kırk gün, elli gün sonra dönerdi.”

Molla Halit anlatıyor:

“Yine bir gün değirmene buğdayımı öğütmek için gittim. Buğdayımı ve eşeğimi orada köylülere teslim edip Van’ın yolunu tuttum. Orada kırk günden fazla kalmıştım. Bir gün sohbet esnasında Şeyh Efendi, ‘Molla Halit, aileni özledin mi?’ diye sordu. Ben de ‘Evet efendim, biraz özledim’ dedim. ‘Gel yanıma’ dedi. Şeyh Efendi, başımı ceketinin altına koymamı istedi. Ben yanına gidip başımı ceketinin altına koydum. Birden bizim evi gördüm; eşim tandırın başında ekmek yapıyor, küçük çocuğumuz da annesi ile oynuyor, şakalaşıyordu. ‘Gördün mü?’ dedi. ‘Evet efendim, gördüm’ dedim. Daha sonra eve geldiğimde de olayı evdekilere de anlattım.”²⁷⁴

Şeyh Efendiye tedavi maksadı ile gelen hastalar da olurdu. Şeyh Efendi, onlara dua eder veya ilaçlar tavsiye ederdi. Çoğu zaman da Allah’ın izni ile şifa bulurlardı. Özellikle çocukları getirdiklerinde ellerini hasta çocuğun üzerinden gezdirir, dua ederdi. Bazen de böyle yaparken ellerinin rengi siyahlaşıp şişerdi. Bunun sebebini soranlara da ‘Bu hastadaki hastalığı Allah’ın izni ile vücudundan çıkardım’ derdi.”²⁷⁵

Müritlerinden Hacı Abdullah Kaya anlattı:

“Bir gün Şeyh Hazretlerinin sohbetinde oturuyorduk. Hamit adında bir hasta geldi. Uzun zamandır hasta imiş. Doktora gitmişse de şifa bulamamış, en son Şeyh

²⁷² Koçanı Köyü, Siirt Pervari ilçesine bağlıdır. Türkçe ismi Kışlacıktır.

²⁷³ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

²⁷⁴ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

²⁷⁵ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

Efendinin yanına gelmişti. Derdini Şeyhe anlattı. Şeyh Hazretleri biraz düşündü, gözünü kapattı. Bir müddet sonra gözlerini açıp hasta adama dönerek şöyle dedi: ‘Senin midende sivilce şeklinde yaralar var. Bir değil çok sayıda yara var. O sivilceler kan ve irin toplamış ve yaralar derine inmiş. Rahatsızlığın bundandır’ dedi. ‘Peki, çaresi nedir’ diye sorduğunda, “Sen bir kilo bal bir kilo da tereyağını birbirine iyice karıştır, sabahları aç olarak ye ve bir müddet sonra kahvaltı yap, Allah’ın izni ile o tereyağı sivilceleri yumuşatır, bal da tedavi eder. İnşallah şifa bulursun’ dedi. Bu tedaviyi aldıktan sonra hasta olan Hamit Allah’ın izni ile şifasını buldu.”²⁷⁶

Molla Abdülmecit anlatıyor:

“Bir oğlum çok hastaydı. Birçok doktor dolaştım ancak çocuk iyileşemedi. Çocuk artık yatalaktı, neredeyse ölümünü bekliyorduk. Bir gün mürşidimin ziyaretine giderken onu da yanımda götürüp, şeyhime gösterdim. Mürşidim çocuğa bir baktı ‘Bu çocuğun bir şeyi yok’ dedi. Vücudunun bir yerini göstererek, ‘Burada biraz su toplanmış; bir doktora götürün bu suyu alsın, bir şeyi kalmaz’ dedi. Daha önce defalarca gittiğimiz bir doktora gittik. O suyu aldı Allah’ın izni ile çocuk iyileşti. Hala da yaşıyor.”²⁷⁷

Müritlerinden Hacı Abdullah Kaya anlattı:

“Bir seferinde Şeyh Hazretleri, irşada çıkarken beraberinde idim. Eruh’a bağlı Bilgili köyünün Çayırılı²⁷⁸ mezasına geldik. Ömer adında bir köylü kendisine ev yapmak için temel kazarken bir kabre rastlamış. Bu durumda işçiler işi bırakmış ve ne yapacaklarını bilemez şekilde bekliyorlardı. Şeyhin geldiğini duyduklarında gelip durumu ona sordular. Şeyh, biraz murakabe ettikten sonra onlara ‘Çıkarın o kemikleri, başka bir yere koyun. İnşaatınıza devam edin’ dedi. Onlar, ‘Aman efendim, bu kabre hürmetsizlik olmaz mı?’ dediklerinde, Şeyh, ‘O kemikler Hıristiyan birine aittir. Hatta ismi de Xaku’dur’ dedi. Hemen bir iki genç temele indi kazmaya devam edip kemiklerini çıkarınca da göğsünde bir haç buldular. Kemiklerini nakledip gelip durumu anlattılar. Haç buldukları için tamamen mutmain olmuşlardı. Şeyh Hazretleri, ‘Size demiştim. Ayrıca bu adam, zamanında bu köyün sahibi idi’ dedi.”²⁷⁹

²⁷⁶ Kişisel Görüşme, Hacı Abdullah Kaya, Gaziantep, 01.02.2016

²⁷⁷ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Erzen, Siirt, 25.02.2016

²⁷⁸ Çayırılı mezasının Kürtçe ismi Mêrgê dır.

²⁷⁹ Kişisel Görüşme, Hacı Abdullah Kaya, Gaziantep, 01.02.2016

Müritlerinden Hacı Abdullah Kaya anlattı:

“Bir gün şeyhin eski müritleri bir araya geldik, şeyhin kerametlerinden söz ediyorduk. Şeyh Abdurrahman’ın oğlu Şeyh Muhammed, onun büyük kerametlerini gördüğünü ama birinin çok acayip olduğunu söyledi ve şöyle devam etti: ‘Allah’a yemin ederim ki bir ilkbahar günü onunla yaya olarak yolculuk ediyorduk. Botan Nehrinin kenarına geldik. Karşıya geçmemiz gerekiyordu. Ancak ilkbahar aylarında su olağanüstü yükselmişti. Köprü falan da yoktu. Şeyh, bana dönerek ‘Karşıya nasıl geçeriz?’ dedi. ‘Siz bilirsiniz efendim’ dedim. ‘Eğer dediklerimi yaparsan karşıya geçeriz inşallah’ dedi. Ben de ‘Tamam yaparım’ deyince şöyle buyurdu: ‘Ben önden yürüyeceğim, sen de arkamdan yürüyeceksin. Sen, ayaklarını ayaklarımın yerine koyarak beni takip edeceksin. Karşıya bu şekilde geçeriz’ dedi. Öyle yaptım, karşıya geçtik. Ayaklarımıza baktığımda çorabımız bile ıslanmamıştı. Sadece ayakkabımızın altı ıslanmıştı’ dedi.”²⁸⁰

Müritlerinden Abdülvehhap Toprak anlattı:

“Şeyh Ramazan Hazretleri, Soğuksu köyünde iken köylüler tarafından sevilmiyor ve sık sık karakol komutanına şikâyet ediliyordu. Bir gün Hadid köyündeki karakolun komutanı olan başçavuşa şikâyet edilmişti. Başçavuş da bu insanı merak etmiş ve gidip evinde görmeye karar vermişti. Köyün muhtarını da yanına alarak yola koyulmuşlar. Yolda muhtara, ‘Bu adam Şeyh midir?’ diye sorar. ‘Efendim, öyle diyorlar; ama nerede bunun şeyhliği?’ gibi sözler eder. Komutan da ona, ‘Bugün onu deneyeceğim’ der. ‘Bugün ona misafir olacağız. Eğer öğle yemeğinde horoz eti, akşam yemeğinde de balık etinden yaparsa ve gece de yatağımızı sererken daha hiç kullanılmamış yatak yorgan sererse bunun şeyh olduğuna inanacağım’ der. Köye varırlar. Öğleden önce dışarıda çay içerlerken Şeyh Hazretleri, çocuklara ‘Şu tavukların arasından iki horozu yakalayın bakalım, öğle yemeğine bize hazırlık yapılınsın’ der. Karakol komutanı muhtar ile göz göze gelir ve parmağı ile ‘bir’ işareti yapar. Aynı gün, komşu köyden, şeyhin bir dostu Botan Nehrinden bir miktar balık avlamış, bunlardan iki büyük balığı da şeyhe göndermişti. Akşam yemeğinde de balıklar kızartılıp ikram edilir. Sohbetler edilir çaylar içilir. Gecenin ilerleyen saatlerinde Şeyh, çocuklara ‘Baş Efendinin yatağını hazırlayın’ der. Komutan, ‘Daha erken, ayrıca yatalım da demedik’ dediğinde Şeyh Efendi ona, ‘Yorulmuşsunuzdur. Oturduğunuz minderde pek rahat değil. Rahat yatağınızı

²⁸⁰ Kişisel Görüşme, Hacı Abdullah Kaya, Gaziantep, 01.02.2016

sersinler, istirahat edin. İster uyuyun ister sohbet edelim.’ der. Meğer o hafta şeyhin müritlerinden biri bir döşek bir de yorgan takımı hazırlayıp hediye olarak getirmişti. Çocuklar o takımı içeri getirince, komutan yatağı ve henüz açılmamış kurdeleyi görünce oturduğu yerden kalkarak Şeyh Hazretlerinden özür dileyip şöyle der: ‘Şeyhim, bu köy ve çevre köylüler insan değil mi? Benim bir gün de gördüklerimi bir ömür boyu görememişler mi? Yazıklar olsun’ demiş. Sabah yapılan bütün şikâyetlerin yersiz olduğunu anlayan komutan, vedalaşırken, ‘Benden bir isteğiniz var mı?’ diye sorar. Şeyh Efendi, Caminin tuvaletlerinin ve abdest yerlerinin elverişsiz olduğunu ve yaptırmak istediğini; buna kaynak da bulabileceğini ancak köylülerin yine ‘Bu paraları nereden bulduğum, uluslararası bazı grup veya cemaatlerden yardım mı aldığım gibi garip iddialarda bulunup, şikâyet edeceklerinden korktuğunu’ söyler. Bunun üzerine komutan; Merak etmeyin, istediğiniz hizmeti yapın siz. Yemin ederim bugünden sonra sizi şikâyet etmek maksadı ile karakola geleni dayaksız göndermeyeceğim’ der. Vedalaşıp ayrılır.”²⁸¹

Müritlerinden Abdülvehhap Toprak anlattı:

“Ben on dört on beş yaşlarında iken Şeyh Hazretlerine intisap edip mürit oldum. Şeyhim bana zahir ve batın olarak defalarca yol gösterdiklerine şahit oldum. Örneğin askerde iken Ramazan ayında oruç tutuyorduk. Sahura kalkıyor, yemekten sonra bulaşıkları da biz yıkıyorduk. Bir gece sahurdan sonra çok yorgundum. Bulaşıklar yıkanacak diye koğuşa da gidemedim. Başımı bir masaya koyup öylece uyumuştum. Rüyamda Şeyhimi gördüm. Bana, ‘Kalk oğlum namaz vakti, namazını kıl’ dedi. Kalktım, etrafa baktım hava daha çok karanlıktı. Uykum da çok vardı. Başımı tekrar koyup uyudum. Bir süre sonra tekrar gördüm. Biraz daha sert bir şekilde ‘Kalk oğlum, namaz vakti’ dedi. Kalktım hava biraz aydınlanmıştı ama daha zaman vardı. Başımı tekrar koydum. Bir süre sonra yine gördüm; ama bu sefer elinde bastonu vardı. Bastonunu ters tutmuştu. Çok sert bir şekilde geliyordu, görür görmez çok korktum. Yanıma gelip şöyle bağırdı, ‘Sana, namaza kalk demiyor muyum?’ dedi. Elindeki bastonu ile sırtımın tam ortasına vurdu. O acı ile yerimden fırladım. Etrafa baktım, vakit çıkmıştı. Sırtım çok ağrıyordu. Sırtımın tam ortası olduğu için göremiyordum. Bastonun izinin morarıp morarmadığını bilmiyordum. Ama Allah’a yemin ederim ki tam bir hafta o bastonun yeri ağrıdı.”²⁸²

²⁸¹ Kişisel Görüşme, Hacı Abdülvehhap Toprak, Gaziantep, 15.01.2015

²⁸² Kişisel Görüşme, Hacı Abdülvehhap Toprak, Gaziantep, 15.01.2015

Büyük oğlu Molla Mehmet Kaya anlattı:

“Babam Şeyh, farklı lisanlarla konuşabilen bir insandı. Hatta hayvanlar ile konuştuğuna şahit oldum. Bir gün köylüler bahçelerin su kanalını temizliyorlardı. Bizim bahçenin yanına geldiklerinde babamla ben onlara meyve ikram ettik. Biraz oturup istirahat ettiler. İstirahatten kalkarlarken, kamışların arasından bir tilki çıkıp kaçtı. Babam arkadan çağırınca durdu. Bilmediğimiz bir lisan ile onunla konuşmaya başladı. O da arka ayakları üzerine oturup dinledi. Bu durum bir süre devam etti. Bu olay tüm işçilerin gözü önünde oldu. Bir müddet sonra köylülerden Hacı Sadık diye biri aşağılarda olan köpeğini çağırdı. Babam bunu fark edince, tilkiye, ‘Hadi kaç git’ dedi. O da hızlı bir şekilde oradan uzaklaşıp gitti. Babam köylülere dönerek ‘Gördünüz mü, o bile sizlerden daha vicdanlı?’ dedi. İşçilerin bir kısmı ‘Evet efendim, haklısınız’ dediler. Babam, bunu, onu kabullenmeyen ona haksızlık, hakaret eden köylülere bir ders vermek için yapmıştı.”²⁸³

Müritlerinden Hacı Feyzullah Turan anlattı:

“Kış mevsimi idi. Şeyh Hazretlerini ziyaret için bir grup arkadaşla Van’a gitmiştik. Bir sabah namazından sonra sobasını yakmıştı. Bizi kahvaltı için kendi odasına davet etti. Şeyh Ahmet o tarihlerde talebe idi ve izinli olarak eve gelmişti. Huzura gelerek ‘Efendim, gece bir rüya gördüm. Müsaadeniz varsa anlatmak istiyorum’ dedi. Müsaade alınca sekiz yıldır devam eden Irak-İran savaşını gördüğünü anlattı. ‘Sizin her iki devlet arasında koştuğunuzu, sarığının da boynunuza düştüğünü ve onları birbirinden ayırmaya çalıştığınızı gördüm’ dedi. Şeyh Hazretleri, ‘Doğrudur oğlum, dün gece orada idik. Bu savaşı artık durdurmalarını istedik, bu savaşın bitmesi için çok dua ettik.’ Bir müddet sonra biz kahvaltı yaparken şeyhin müritlerinden, komşusu olan Hacı Muzaffer geldi. ‘Efendim radyodan 7.30 haberlerini dinliyordum. Haberde Irak-İran savaşının sona erdiğini söylendi’ dedi. Şeyh efendi, ‘Evet, haberim var. Bu müjdeli haberi bize verdiğin için Allah senden de razı olsun’ dedi. Biz odadakiler şok olmuştuk, olan bitenleri anlamak için birbirimize bakıyorduk.”²⁸⁴

Şeyh Efendi daha Siirt’te iken bile Van’ın köylerine irşat için seferler yapardı. Van’a taşındığında da bu köylere sık sık ziyaretler yapardı. Bunun sebeplerinden biri de bu bölge, Siirt bölgesine göre daha az mürşit ve âlimlerin

²⁸³ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

²⁸⁴ Kişisel Görüşme, Hacı Feyzullah, Turan, Adana, 03.02.2016

olduğu, irşat faaliyetlerin az olduğu bir bölge olması idi. Ancak bu bölgenin insanında değişik bir huy vardı. Bir şeyh, bir mürşit gördüklerinde mutlaka o zatı kerameti ile denemek isterlerdi.

Müridi ve aynı zaman dostu olan Molla Ethem anlatıyor:

“Mürşidim, daha Siirt’te iken irşat faaliyetleri için Van’ın köylerine gelmişti. Evri köyünde Hacı Osman’ın misafiri idi. Aynı köyde Ali isminde biri, Şeyh Hazretlerini akşam yemeğine davet etti. Ancak bu adamın niyeti Şeyhi sınamaktı. Daha önce kendi malı olmayan, hırsızlıktan temin ettiği ve kendi helal malından olmak üzere iki koyun kesmiş ve ayrı ayrı hazırlamıştı. Kendi kendine ‘Eğer Şeyh durumu anlarsa gerçekten şeyhtir. Eğer fark edemezse, şeyh falan değildir’ demiş. Yemek zamanında helal olmayan koyun eti ile sofrayı kurdurdu. Diğer koyunun etini mutfakta bekletti. Sofra kuruldu, yemeğe başlanacağı sırada, Şeyh, ‘Durun, kimse bu etten yemesin, bu et haramdır. Evde helal et de var, onu getirsinler’ dedi. Ev sahibi Ali hemen sofrayı kaldırttı. Hemen diğer yemeği sofraya getirtti. Özür diledi. Şeyhin elinden tutarak tevbe etti. Şeyh Hazretleri, ev sahibi Ali’yi yanına çağırarak ‘Bu çok kötü bir davranıştı. İslami ahlak ile bağdaşmıyordu bir daha böyle bir şey yapma’ diyerek nasihatte bulundu.”²⁸⁵

Öveçli köyünden Sofi Ramazan anlatıyor:

“Mürşidimiz ile Van’ın köylerinden Pagan²⁸⁶ köyünde Hacı Muhyiddin’in evinde idik. Mürşidimiz, sohbetten sonra hatme yapacaktı. Meğer bir köylü cünüp olarak sohbe gelip şeyhi denemek istemiş. Tam hatmeye başlanacakken şeyh, o adama ‘Kalk git yıkan ve temizlen’ dedi. Adam kalkıp gitti. Cemaat şaşkı kaldı. Daha sonra adam durumu itiraf etti.”²⁸⁷

Molla Ethem anlatıyor:

“Van’a bağlı Karakoç²⁸⁸ köyünde imam idim. Mürşidim irşat faaliyetleri kapsamında bizim köye gelmişti. Komşu köylerde imam olan Molla Osman da Şeyh Efendiyi ziyaret etmek maksadı ile bizim köye gelmişti. Yolda gelirken de içinden şöyle geçirmiş: ‘Eğer bu zat gerçekten bir veli ise benim cebimde ne olduğunu bilecektir.’ Şeyh Hazretleri, sohbe şöyle dedi: ‘Ben buraya insanların irşadı için geldim. Herhangi birinin cebindeki bilmeye değil. Cebindeki bir misvak mı, Yoksa

²⁸⁵ Şeyh Ahmet Kaya, *Menâkıb ’u es-Süleymaniyye min fuyûzâti’r er-Rahmaniyye*, s.48-49; Heyet, Evliyalar ansiklopedisi, Türkiye Gazetesi yayınları c.11 s. 279

²⁸⁶ Pagan Köyü, Van Gürpınar ilçesine bağlıdır. Türkçe ismi Çepkenlidir.

²⁸⁷ Kaya, *Menâkıb ’u es-Süleymaniyye min fuyûzâti’r er-Rahmaniyye*, s. 52

²⁸⁸ Karakoç’un Kürtçe ismi Melikâvâ dır.

başka bir dal mı?’ Gerçekten Molla Osman’ın cebinde misvak vardı. Molla Osman bu sohbetten sonra gönülden Şeyh Ramazan’ı kabul etti. Tevbe alıp müridi oldu.”²⁸⁹

Talebeleri şöyle anlatır:

“Bir gün hocamız Şeyh Ramazan Hazretlerinin sohbetini dinliyorduk. Sohbet sırasında bir kimse geldi. Hocamıza bir rüya gördüğünü söyledi. Bunun üzerine “Gel otur” dediyse de o, bu rüyasını oturmadan kapıda anlatacağını söyleyip anlatmaya başladı. Dedi ki: ‘Efendim, rüyamda gördüm ki ölmek üzereydim. Etrafımı köpekler sarmıştı. Şeyh İbrahim Hakkı o köpekleri kovmak için uğraşıyordu. Fakat bir türlü kovamıyordu. Bu arada bir zat görüldü. Köpeklerle öyle bir bağırdı ki hepsi kaçıp gitti. O zata yaklaşınca siz olduğunuzu gördüm’ dedi. Gelen kimse bunları anlatınca, hocamız tevazu edip ‘Evladım belki ben değilim.’ dediyse de, o kimse; ‘Hayır, vallahi sizdiniz.’ dedi. Sonra cezbe kapılıp kendinden geçti. Bir müddet sonra kendine geldi. Hocamızın elini öpüp gitti.”²⁹⁰

Halifesi ve aynı zamanda oğlu olan Şeyh Ahmet anlattı:

“Evliliğimizin ilk dokuz yılında çocuğumuz olmadı. Babam, umre ziyareti için gittiği kutsal topraklarda, çocuk sahibi olmamız için bize dua etti. Umre dönüşünde ziyaretine gittiğimde bana; ‘Oğlum, sizin için dua ettim. Ben duamın semaya yükselişini ve kabul edildiğini gördüm. Size müjdem olsun inşallah çocuğunuz olacaktır’ dedi. Ondan sonra çocuklarımız oldu.”²⁹¹

Müritlerinden Hacı Abdullah Kaya anlattı:

“Bir gün sohbette mürşidimiz, zamanın değişiminden ve ahir zamandan bahsediyordu. Şöyle buyurdu; ‘Mürşidim Seyyid Kadri Hazretleri, şöyle demişti: ‘İleriki zamanlarda halk köylerden şehirlere göç edecekler. Daha sonra da şehirlerden köylere göç edecekler. Bu da yakındır. Belki ben göremeyeceğim ama sen göreceksin. Şehirler karışacak, huzursuzluklar artacak ve hayâ azalacaktır. Köyler daha rahat olacak. İmanın selameti bakımında köyler daha selametli olacak. Ben de size şunu diyorum: Belki dört gün sonra ben bu dünyadan göçüp gideceğim. Benden sonra dünyaya fazla umut bağlamayın. Ama siz başka bir şey göreceksiniz, onu gördüğünüz zaman dünyadan kesinlikle umudunuzu kesin. Artık huzur ve rahatlık kalmayacak.’ dedi. ‘Peki, nedir bu?’ diye sorduğumuzda, şu cevabı verdi: ‘Irak ve Suriye de savaşlar çıktı mı dünyadan umudunuzu kesin. Bu savaşlar ve bu savaşların

²⁸⁹ Şeyh Ahmet Kaya, *Menâkıb ’u es-Süleymaniyye min fuyûzâtı ’r er-Rahmaniyye*, s. 39

²⁹⁰ Heyet, *Evlialar Ansiklopedisi*, Türkiye Gazetesi Yayınları c.11 s. 280

²⁹¹ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

sıkıntıları bütün dünyayı saracak. Bu, da dünyanın sonu demektir. Bunlar ahir zaman savaşları olacaktır.’ dedi.

Mürşidimin çok kerametini gördüm. Bir gün Yanıkses köyünde, bir tarlanın başında duruyorduk. Hacı Ömer adında biri ‘Şeyhim sizce bu tarlada ne vardır’ diye sordu. Şeyh Hazretleri şöyle bir tarlaya baktı. Biraz düşündükten sonra, başını kaldırıp şöyle dedi: ‘Şu badem ağacının altında bir kabir var. Ancak kabirdeki Hıristiyan bir kadındır.’ dedi. Hacı Ömer gülümsedi. Niye gülüyorsunuz diye sorulduğunda, ‘Yemin ederim doğrudur. Burada bir Hıristiyan kadın ölmüştü bizzat, gömülmesine ben de yardım etmişim.’ dedi.

Başka bir gün köyümüzde camiden çıkıyorduk. Caminin dışına çıkmıştık. Şeyh Hazretleri, birden Şeyh Abdurrahman’a döndü ve ‘Bu yolun ortasında, bu Müslüman’a niye böyle eziyet ediyorsunuz, perişan etmişsiniz. Burada bir kabir var’ dedi. Şeyh Abdurrahman da ‘Efendim şimdiye kadar herhangi bir kabir işareti görmüş değiliz’ dedi. Hemen kazma kürek istedi. Yolun ortasını işaret ederek kazılmasını istedi. Kazdılar. Yaklaşık bir insan boyu kadar kazıldı. Mezar taşlarına ulaşıldı. Düzenli, duvarlı bir kabre ulaşıldı. Şeyh efendi açıklama yaptı: ‘Bu zat Hz. İsa’nın (a.s.) ümmetinden dindar bir zattır. İsmi de Salim’dir. Ona iyi bakın’ dedi. Kabir duvarlarla yeryüzüne kadar çıkarıldı. Mezar taşları yapıldı. Etrafı tellerle çevrilerek muhafaza edildi. Şimdi de gelen giden Fatiha’sını okuyor.’²⁹²

Müritlerinden Celal Atak anlattı:

‘Mürşidimin çok kerametlerini görmüşüm. Ama beni çok etkileyen biri var ki, şöyle: Hakkâri de devlet memuru olarak çalıştığım yıllarda, bir Cuma sabahı rüya gördüm. Rüyamda Hakkâri Ulu Camiine gidiyordum. Cami, olduğundan iki, üç kat daha büyüktü. Caminin tam ortasında bir zat, kapı tarafına dönük oturuyordu. Bu zatı gördüğümde bir peygamber olabileceğini düşündüm. Ancak Hz. Muhammed olmadığından emindim. Onu ziyaret etmek için ilerledim, birden mürşidimin bir dersi aklıma geldi. Mürşidim şöyle derdi: ‘Tasavvuf ehlini, sülûk ehlini, şeytan, kadın suretine girerek kandıramaz. Ama bir zatın suretine girerek onları yoldan çıkarmaya çalışabilir.’ Ben de bunun gerçekten bir veli mi yoksa veli suretine girmiş bir şeytan mı olduğunu öğrenmem gerektiğini düşündüm. Şah-ı Aliye istimdat ettim. Şah beni bir libas gibi sardı ve benden o zata doğru bir ışık gitti. O da bu ışığı görünce ondan da bana doğru çok etkili bir ışık geldi. Onun ışığı, benim ışığımı

²⁹² Kişisel Görüşme, Hacı Abdullah Kaya, Gaziantep, 01.02.2016

bende kaybetti. O ışık bana öyle bir tesir etti ki sanki kemiklerimdeki ilik kaynıyordu. Hatta bir an kaçarak oradan uzaklaşmayı, böylece kurtulmayı düşündüm. Sonra kendi kendime dedim ki, ‘Bu savaşı sen başlattın, yansan da dayanmalısın’. Sabrettim, yavaş yavaş o tesir yumuşadı ve zevkli bir hal oluverdi. Yine de tam olarak mutmain olamamıştım. Bu sefer kalbimi mürşidime çevirdim. Birden mürşidim, o zatın arkasında belirdi ve işaret ederek onu ziyaret etmemi emretti. Edeple gidip onu ziyaret ettim. Uyandığımda cezbede gark olduğumu gördüm. O zatı çok merak ettim. Hemen hemen aklımdan çıkmıyordu, onu düşünüyordum, acaba kimdi o zat diye merak ediyordum. Birkaç gün sonra nasip oldu Van’a mürşidimin ziyaretine gittim. Bir ara müridin biri, bir rüyanın tabirini şeyhten sorunca aklıma rüyam geldi. ‘Efendim benim de bir rüyam var, müsaadenizle arz edebilir miyim?’ dedim. ‘Buyur anlat’ dedi. ‘Efendim, rüyamda bir zat gördüm.’ dediğimde parmağını dudağına götürüp, sus işareti yaparak yeter dedi. Kendisi anlatmaya başladı, şöyle buyurdu: ‘Suphanallah bu adam kimi görmüş biliyor musunuz? Bu adam Şeyh Adyy b. Müsafir’i görmüş’ dedi ve cemaate Adyy b. Müsafiri, Hakkâri’deki hizmetleri ve kerametlerini anlatmaya başladı. Çok etkilenmiştim. Adi b. Müsafir’i daha da merak etmeye başladım, kitaplar aldım araştırmaya başladım.

Bir gün daireye kitap satan bir adam geldi. Elinde bir katalog vardı. İmam Gazalinin “*İhya-u Ulumuddin*” kitabını sattıklarını ve bunu alana bir iki kitap da hediye olarak verdiklerini söyledi. Ben kitabı sipariş ettim. Hediye olarak da Şeyh Abdülkadir Geylanin “*Kalaid-ül-cevahir*” adlı kitabını istedim. Bir süre sonra kitaplar geldi. Koliyi açtığımda en üstte Kalaid-ül-Cevahir kitabı duruyordu. Kitabı elime alıp açtığımda, açtığım sayfa da Adyy b. Müsafiri anlatıyordu. Kitabı okuduğumda bu zatın Hakkâri yöresinde yaşadığını, burada hizmetlerini sürdürdüğünü ve vakıflara bağışladığı vakfiyelerinin olduğunu yazıyordu. Merakım arttı Hakkâri de ‘Gülüreş’²⁹³ olarak bilinen bir zatın türbesi vardı. Halk tarafından çokça kerametleri görülmüştü. Ben de daha önce onun kimliğini merak etmiştim. Acaba Gülüreş bu zatın lakabı olabilir miydi? diye düşünmeye başladım. Bir gün il müftüsüne gittim. Durumu anlattım, Gülüreş ile ilgili sezgilerimin de olduğunu söyledim. Şeyh Adyy’nin adına vakfiyelerin de olduğunu söyledim. Müftü Bey de merak edip araştırmaya başladı. Vakıflar Genel Müdürlüğüne yazı yazıp o türbe

²⁹³ Gülüreş Kürtçe siyah saçlı demektir.

hakkında bilgi istedi. Aylar sonra Müftü Bey beni çağırdı. Gittim, vakıflar genel müdürlüğü vakfiyelerle tespit etmiş ki, o türbe Adyy b. Müsafır'ın imiş. Hemen türbe onarılmaya başlandı. Yanında da minaresi ile birlikte kubbeli bir cami yapıldı. Türbe gerçek kimliğine benim müşidimin bereketi ile kavuşmuş oldu. Şimdi de Hakkâri halkının bir kısmı 'Gülüş baba' olarak biliyorlarsa da halkın çoğu gerçek kimliğini biliyor. Türbenin içerisindeki kitabelerde gerçek durum anlatılmaktadır.”²⁹⁴

Adyy bin müsafır, Irakta yetişen evliyanın büyüklerindedir. Addeviyye tarikatının reisidir. İsmi, Adiy bin Müsafır bin İsmail bin Musa bin Mervân el-Emevidir. Künyesi Ebu'l-Fadl'dır. Ba'lbek civarında Beyt-i kaf denilen yerde 1074 (H.467) senesinde doğdu. 1160 (H.555) senesinde Hakkâri'de vefat etti ve oradaki dergâhında defn olundu.²⁹⁵

Adyy b. Müsafır, (r.a.) ilim tahsilinden sonra tasavvuf yoluna girip, Ukayl-i Munbicî, Hammad-i Debbas, Abdülkadir Şhrezurî, Abdülkadir Geylani ve Ebul-Vefa Hulvanî gibi meşhur evliyalar ile sohbet ederek ders gördü ve icazet aldı. Sonra Hakkâri dağlarında bir dergâh edinip orada ibadet ve irşatla meşgul oldu. Şark illerinde yaşayan insanların talim ve terbiyesine başlayan ilk zattır. Çeşitli yerlerden gelenler hep onun dergâhında yetişip, irşatta bulundular. Abdülkadir Geylan Hazretleri, onun üstün hallerinden anlatır, hatta 'Eğer peygamberlik mücahede ile elde edilseydi, Adyy b. Müsafır mutlaka buna kavuşurdu' diye buyururdu.”²⁹⁶

Yine Celal Atak anlattı:

“Müşidim, keramet açıklamaktan kaçınmazdı. Özellikle rüya görenin rüyasını kendisinin anlattığını çok gördüm. Yine bir gün uzunca ve değişik bir rüya görmüştüm. Şeyhimin sohbetinde izin alıp anlatmak istedim. İlk kelimesini anlattım. Susmamı istedi ve kelime kelimesine iki saat önce cemaate anlattığım rüyamı kendisi anlattı ve tabir etti. Bütün cemaat buna şahit oldu. O sohbette olup buna şahit olanlardan hayatta olanlar hala vardır.”²⁹⁷

Büyük oğlu Molla Mehmet şöyle anlattı:

“Babam arada bir Siirt'in Baykan ilçesi yakınlarındaki Veysel Karani Hazretlerinin türbesini ziyaret ederdi. Hatta önemli kararlar alırken Veysel Karani'ye danışmak için giderdi. Bir ara köyümüzde kavgalar, fitneler baş gösterdi. Köyü terk

²⁹⁴ Kişisel Görüşme, Celal Atak, Şırnak, 07.11.2015

²⁹⁵ www.ehlisunnetbuyukleri.com, İslam Tarihi Ansiklopedisi. 16.03.2017.

²⁹⁶ www.ehlisunnetbuyukleri.com, İslam Tarihi Ansiklopedisi. 16.03.2017.

²⁹⁷ Kişisel Görüşme, Celal Atak, Şırnak, 07.11. 2015

edip şehre göç etmeye niyetlendi ve ‘Bunu Veysel Karani’ye gidip soracağım’ dedi. Beraber gittik türbesinde ziyaret ettik. Bir süre murakabeden sonra fasih bir Arapça ile onunla karşılıklı olarak konuşmaya başladı. Karşıdaki sesi duyamıyordum; ama karşılıklı soru cevap şeklindeki diyaloga şahit oluyordum. Babam, ‘Bu durumda köyü terk edelim mi?’ diye soruyordu anladığım kadarıyla. Veysel Karani, ‘O köyde fitneler olabilir, köyü terk edim’ diyordu. Türbeden çıktığımızda babam, ‘Bu Arapçanın benim Arapçam olduğunu düşünüyor musun?’ diye sordu. Ben de ‘Hayır efendim, çok fasih bir Arapça idi’ dedim. Babam, ‘O Veysel Karani’nin Arapçası idi. Kendisinden istedim, onunla konuştum, sonra tekrar iade ettim’ dedi. Bu olaydan sonra köyü terk edip Siirt’te yerleştik. Daha sonra köyde fitneler, olaylar oldu. Bu olaylarda ölümler de oldu.”²⁹⁸

Sevenlerinden Hacı Mehmet Çekmen anlattı:

“Ağabeyim Sofi Ahmet başka bir şeyhin müridi idi. Bir dönem hasta olmuştu ve nöbetler geçiriyordu. Onu Siirt’e doktora götürdüm. Tetkiklerden sonra doktor, böbreklerinde taş olduğunu ve ameliyat olması gerektiğini söyledi. Ameliyat için gün verildi. Ben Van’a şeyhimin ziyaretine gideceğimi söyleyince, o da gelmek istedi. Ben ve hasta ağabeyim, otobüse binip Van’a gittik. Şeyh Efendi, onu yanına oturttu. Sohbet başladı, sohbet esnasında yine nöbet geçirip bayıldı. Mürşidim ona değişik bir şekilde, anlayamadığım bir dilde dua etti. Bir süre sonra sohbet bitip ağabeyim kendine geldiğinde, ‘Efendim büyük bir şeyhsiniz inkârın edilemez’ dedi. Sabah uyandıığımızda bir rüya gördüğünü söyleyip anlattı: ‘Rüyamda hasta olduğumu ve Şeyh Efendinin doktor kıyafeti ile gelip benim karnımı açarak ameliyat ettiğini gördüm’ dedi. Ben, ‘Bak iyisin işte, artık nöbet de geçirmiyorsun; bence ameliyat olma’ dediysem de, ‘Hayır ameliyat olayım da rüyam gerçekleşsin’ dedi. Siirt’e dönüp ağabeyimi ameliyat ettirdik. Ameliyattan sonra doktor ile görüştüğümde Doktor, ‘Keşke ameliyat öncesi bir röntgen daha çekmiş olsaydık, ameliyata gerek yoktu zira. Taşımız kırılmış, kum gibi olmuştu’ dedi.”²⁹⁹

Müritlerinden Beyler Dural anlattı:

“Bir kış gününde, babam, ‘Bugünlerde şeyhin evine bir römork tezek götür kış çetindir, sobada yakarlar’ dedi. Ben de ertesi gün arabaya tezek yükleyip yola çıktım. Gürpınar girişinde trafik polisi arabayı durdurdu, sorun çıkardı, evrakları

²⁹⁸ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van, 23.04.2016

²⁹⁹ Kişisel Görüşme, Mehmet Çekmen, Van, 17.09.2016.

istedi. Tabi evraklar eksikti, baktım sorun çıkarıyor, bırakmayacak; aklıma bir fikir geldi. O zamanlar daha gençtim. Duygu sömürsü yapmayı düşündüm. ‘Memur Bey; babam öldü, ardında on nüfus bıraktı onlara bakmak zorundayım, bu tezekleri de satıp onlara yiyecek bir şeyler alacağım’ dedim. Polis de ‘Tamam tamam, kaybol git’ dedi. Şeyhimin evine geldiğimde sohbette babam ve birkaç kişi oturuyordu. İçeri girip selam verdiğimde, Şeyh Hazretleri, ‘Gel kuzum gel, bak baban burada yaşıyor; ama sen onun ölümünü beyan ettin’ dedi. Ben ve beraberimdekiler şok olduk bir saat önceki durumu bize söylüyordu. Ben de ‘Efendim, bazen mecbur kalıp böyle davranmak zorunda kalıyoruz’ dedim. Bizi yalan söylemememiz konusunda uyarıp, nasihat etti.”³⁰⁰

Şeyh Ramazan Efendi’nin görülmüş çok kerametleri vardır. Burada mürit ve halifelerinden dinlediğimiz kerametlerin bir kısmına yer verdik. Müritlerinden Hacı Hasan Biter, kerametlerini anlatırken en son şunu dedi: “Ben Şeyh Ramazan’ı tanımadan önce kelim söylüyordum. Köyümüze ikinci sefer geldiğinde, sohbet ederlerken ben arka taraflarda gözü kapalı oturmuştum. Bir an şeyhin ağzından yumak şeklinde bir nurun çıkıp kalbime çarptığını gördüm. Kendimi kaybettim, nasıl olduysa kendimi Şeyhin dizlerinin dibinde buldum. Parmağını kulağıma koyunca kendime geldim ve o günden sonra kaside söylemeye başladım. Onun bereketi ile şimdiye kadar da söylüyorum. Ben âlim değilim şeyh veya seyyid de değilim; okumamış, cahilin biriyim; ama saatlerce durmadan kaside söyleyebiliyorum. Şeyhimin en büyük kerametlerinden biri de benim.”³⁰¹

Hacı Abdullah Kaya da şöyle dedi: “Bana göre Şeyhimin en büyük kerameti hidayete vesile olmasıdır. Nice hırsız, katil, namazı ve orucu olmayan kişiler bu zat ile tanıştıktan sonra tevbe edip hidayete erdiler. O eski davranışları bırakıp, Allah yolunu tuttular. En büyük kerameti ve hiç kimsenin inkâr da edemeyeceği bu olsa gerek.”³⁰²

³⁰⁰ Kişisel Görüşme, Beyler Dural, Van, 17.09.2016

³⁰¹ Kişisel Görüşme, Hasan Biter, Şırnak, 12.12.2015

³⁰² Kişisel Görüşme, Hacı Abdullah Kaya, Gaziantep, 01.02.2016

İKİNCİ BÖLÜM

ESERLERİ

Şeyh Ramazan'ın sağlığında kaleme aldığı herhangi bir eseri bulunmamaktadır. Güzel sesi ile kasideler söylemiş ve bunların bir kısmı teyp kasetlerine kayıt edilmiştir. Hatta Seyda Seyyid Taha bir sohbetinde Şeyhi ile şöyle bir konuşmasını aktarmıştır: “Şeyhim şöyle dedi: ‘Burada bu kadar âlim var, Ama bu güzel sohbetleri Allah rızası için biri çıkıp da bir yazayım demedi’ ben de ‘Efendim, benim kitabetim yok’ diyerek özür beyan ettim. Ama gerçekten kayıt altına alınmadığı için çok şey kaybettik.”³⁰³ Başka bir sohbette Seyda Molla Ömer Nas; “Efendim, ben bu kasideleri yazabilirim” dediğinde, “İyi olurdu ancak her söylediğimi anlayamazsınız” demiştir.³⁰⁴ Şeyhin vefatından sonra, çocukları; Molla Muhammed Şirin ve Molla Muhammed Masum tarafından daha önceleri müritleri tarafından doldurulmuş teyp kasetleri toplanmıştır. Ancak Türkiye'nin değişik bölgelerine dağılmış olan müritlerinden ancak az bir kısmı toplanabilmiştir. O kasetlerdeki kasideleri kaleme alıp kayda geçirdiler. Biz de kendileri ile görüşerek henüz basılmayan bu kasidelerin bir kısmını aldık. Tekrar hattatlar tarafından yazdırdık ve kendisinin de dediği gibi hepsini anlayamadığımızı kabul ve itiraf ederek mümkün olduğunca tercüme etmeye çalıştık. Çalışmamızın bu bölümünde bu kasidelere yer vermeyi uygun gördük.

³⁰³ Kişisel Görüşme, Seyda Seyyid Taha Yıldırım, İstanbul, 01.12.2015

³⁰⁴ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

1. Hain Dünya

Şiir, Kürtçe kaleme alınmış olup kırk dokuz beyitten oluşmaktadır. Dünyanın ve dünya lezzetlerinin faniliği, kendini bu lezzetlere kaptıranların uğrayacakları zararlar anlatılmaktadır. İnsanın yaratılış serüveni ve kalp ele almaktadır. Bu şiirinde kalbi radyo sistemine benzetmektedir.

Hain dünya lezzetlenmenin denizi olmuş,

Dar giysiler fasıkların alametlerindedir.

Korkulur ki maneviyatta ibadetler kabul olmaz,

Allah'ın şeriatının emri üzerine,

Bir şey ile kendini telezzuze kaptıran insan,

Allah'ın çizdiği sınırdan gafil olmuştur.

Yürür de o insan yeryüzünde,

Her iki yanını sallayarak kibri yüzünden.

Kim ki olur onun alt tarafı üryan,

Meskânudur onlar hutâme ve niran.

Zira kısa elbiseler,

Allah'ın şeriatına yetişmezler.

Başı açık, kolu kısa olanlar,

Keyf ve sefasız yaşıyorlar.

O dünya telezzüze işarettir,

Ateşin közleridir, Allah'ın emri ile.

O yüksek makam sahipleri,

Dedikodu, şeytanlık ve nemime ederler mi?

O kötülükler gerçek birer akreptir,

Bunlardan uzak durmak mü'mine alamettir.

Dilleri ile ta uzaklardan eziyet verirler,

Bu da bütün dünya da çoğalmış durumda.

Onun içindir ki, bu insanlar Allah'ın sınırını aşıyorlar,

Onun içindir ki, bu insanlar Allah'ın sınırını aşıyorlar

Kalbimin denizinde çıkaracağım bir damla ile,

Yüz bin cilt kitap oluşur ki,

Allame ve musannıflar dolduramazlar,

Yeryüzünün defterini saki âleme de söyleyin.

Ey âlem niye malın ile sapıttın,

Malın ile mülkün ile böbürlenme.

Böbürlenmen o mal veya mülk ile olmamalı,

Bütün âlemin rızıkları Halik'tandır.

Zira O'nun ismi Rezzak'tır

Bütün mülk, mal ve rızık Allah'ın irade ve fiili iledir.

Şeref Âlemlerin Rabbi iledir.

Şüphesiz arz ve kâinatı yoktan var eden Halik'tir.

O nakışlar sanatkârın sanatıdır.

O'dur Allah'ın masnu'u, sanatıdır.

Bu güzel boy endam,

Bu beyaz, şirin, kibar yüz.

Bu nakışlı kaşlar, siyah beyaz gözler Allah'ın sanatıdır,

Duyma, görme, boy-pos onun bize verdiğiidir.

O zarif cesedi Halik sana vermiş,

Bir damla sudan ortaya çıkardı, Allah'ın fermanı ile bu duruma getirdi.

Et, kemik, ilik ve benzerleri,

İnsanın vücudundan kıl ve tene kadar.

O damla su ki insan ve hayvanların rahmine iner,

Allah'ın fermanı ile bütün bunlar yaratılır.

Meni suyun her damlası hakikatte yüz yetmiş

Uzun yıl geçer, dağ kalır küçüğün aklında tatlı nur yeri.

'Sin' ve 'Sad'ın can meleşi,

O rahimde birbirine vururlar, o kan et parçası olana dek.

Bir araya gelen mahsulün toplamı et parçası olur,

İkame için kalkan bütün yapraklar.

Melekler manevi çekiçlerle vururlar,

İçerisinde de kemiği mevcut ederler.

İçerisinde damarları hazırlarlar,

O ette bulunan nurdan kanı oluştururlar.

Eğer soracak olursanız, et ilkin kandır, o kan et olur,

Allah'ın emri ile kemiğin üzerinde biter.

Bu misalin nakışı, vücudun zahiri nakışdır,

Allah'ın bütün arzında, uygulama aynıdır.

Hakikatin ayn'ı canın tebliği,

Bu duyma, bu görmeler, bu kudret.

Bu hayat, bu kadar ilim ve bu zekâ,

Hepsi Allah'ın esmalarından nurdur.

O damarlardan tereşşuh ederler,

Hepsi bir radyoya benzer.

Bütün damarlar kalbe hücum ederler,

Bu kalp, o telsizlerin başı radyo gibi.

Bütün bunlar kalbin o merkezine ulaşırlar,

Ay bütün bunlar kalbin o merkezine ulaşırlar.

Bütün bu damarların başı o merkeze ulaşırlar,

Onun için kalbin gözü olur.

Bu kalp bütün damarlar,

Oraya varır Süleyman'ın misali gibi.

Radyo 'da bir merkez var, ölçü onun üstüne gitti mi?

Bir miskal elması radyoya koymuşlar.

Bütün kabloların başını o elmasa koyarlar,

Bütün devletlerdeki ses hepsi o elmasa gelir.

Radyo da konuşma şekli alır,

Allah 'ın emri ile insanlar da duyar.

O işaret kalp hakikat bu damarlar için o elmas,

Abdurrahman 'ın dediği gibi o Selim güzel şahtır.

Dedi ki, elmas merkeze gül karşıtı nefistir,

O Nefis nefse, makamda güzelin dediği gibi.

O biliyordu nazarın kesilmesi hâsıl,

Onun için vardı.

Merkeze elması bütün ceset üstüne memurdur,

Çünkü Şeyh Abdurrahman öyle dedi ve delildir.

Son işlere nazar şah,

Lütuf denizinden kar o vefat etti.

Allah 'ım onun hatırına yüz bin ver,

Haşir ve mizan günü cömert olasın.

O rahmetin şefaatchisi olsun, din-i mubinin silsilesi olsun,

Hz. Muhammed 'in ehlinden olsun. Tekbir getirin!

Allah 'ım sen Abdurrahman 'ı ³⁰⁵

Cennet-ul Firdevs 'e ehil kıl.

³⁰⁵ Şeyh, bu beyitte Şeyh Abdurrahman eş-Şaviri 'ye dua etmektedir.

2. Süleyman'ın Halinden Eser

Şiir Kürtçe kaleme alınmış olup, dokuz beyitten oluşmaktadır. Kendi halini anlamaktadır. Kâinatın kemerinden söz edip bu kemeri anlatmaktadır.

Süleyman'ın³⁰⁶ halinden eser, bedel

Kemerin derdine düştü.

Bu kemer, ah ne biçim nakış, ne biçim hayal,

Ah bu kemer, ne biçim nakış, ne biçim hayaldir.

Kâinatın kemerini bağlamış,

Ah, ne biçim boy pos nurlu hali,

Yazın, kışın, ilkbahar ve sonbaharın çiçeğisin,

O sultana nişan düştü.

Sultan durmuş mukaddes kürsüde

Kısaltılmış şef" üzerine.

Bütün kâinat önüne getirildi,

Biraz da vehbi ilimden bahsetti.

İlmimiz şüphesiz batın ilmidir.

Kalp, ilmin hukukudur.

Onun için Musa'nın asası, Allah'ın hükmünü bir kere tutar.

Onun için Sait dedi hakikat olunca şüphe olmaz.

İnsafın Hakk'ı mest emanet insanlar onların tefsirini bilmez.

Onun için ondan uzaklar, onun için batın ilmi Hak'tır.

3. Evet, Evet, Evet Ah Kısa Boylu

Kürtçe kaleme alınan şiir, elli iki beyitten oluşmaktadır. İlk birkaç beyitte müşidini methetmektedir. Daha sonraki beyitlerde âlimleri ve ilmi ile amel etmeyen âlimlerin akıbetini ve ilmi ile amel eden âlimin mükâfatını anlatmaktadır. Daha sonra

³⁰⁶ Şeyh Ramazan, şiirlerinde birçok yer de Süleyman'ı kendine mahlas olarak kullanmıştır.

kendisinin de hakkıyla görevini yapamadığı özeleştirisini yapmaktadır. Son beyitleri dua ile bitirmektedir.

Evet, evet evet ah, kısa boylu, sen kısa boylusun

Kısa boylu, kim bu bağdan bu yurdun arka tarafına geçti?

Acaba sen Muhammedilerin bahçesinin gülü müsün?

Yoksa sen gökyüzünün merdiveni misin?

Ya da sen Rahmanın envarının nurunu görensın,

Ya da nizbet kalesisin sen.

Mukaddesin hükmü, bütün sıfatların sakini,

Ancak, hakiki ebedi sakin, şefaet şehridir.

Bütün kâinatı, saltanatı yakın etti,

Yan ruhu nisabı beyaz çehrene kurban.

Sarı kırmızı çadırın yanında bir dalsın,

Yoksa Peygamberin hizmetçisi misin?

Onun için büyük işitmekle dolusun,

Ya Rabbi sen Süleyman'ı azap ehlinden yaz,

Çünkü uzağım, uzaklaştım yardan.

Ya Rabbi kalbimizi Yar'a yakın kıl.

Benim, bu fakirin elini o Resule ulaştır.

Bizi o sultan, o mirden uzak etme.

Ben yârin dergâhında hizmetkâr olayım.

Ben yârin dergâhında hizmetkâr olayım.

Yârim güzeldir, pınar başında çalışmaya memur,

Ne yapayım, yüzük küçük parmakta,

Güzel nur, bunların kandilin üzerine gelirim.

Yüz hayırlı cevherdir aynı kuvvet üstüne can olur.

Sen çelik misin niye erimiyorsun?

Yaksa tenin nurlardan mı geldi? Ah yoksa kendilerine pişirdiler mi seni?

Yoksa bu burhana mecidin miknatis nuru,

Ceberutun denizini aydınlatıyor sıfatı,

Onun için Molla dedi ki, kim sefere gelecek?

Hem ceberutun cemali için perde ve hicabımız kalmadı.

Bedir'in sakisi kemerin nişanına benzer,

Bu Said'in safisi için yoktur.

Allah'ın rızası, hakikat gözü ile delile yetiştirdi,

Seba Âli denizin delili olmadı.

Ramazan niye âlimlerin halini anlatmadın?

Onu yay onu da güneş ve delil olaydı.

Ey âlim okuyup ama amel etmediğin ilim,

Kıyamet gününde ateşten zincirlerle ağzına gem vurulur.

Ey âlim niye bu boş dünyaya vaiz oldun?

O ilimle bedavadan mal yiyorsun,

Hiç yok mu fikir ile niyetin, ondan sebep beyaz nura,

Kıyamet gününde cehennem bağına puta tapandan önce gidersin.

Ey âlim niye ilkin âlim süsünü kendine süs yapmıyorsun

Niye bedeninde Resulullah'ın sünnetini edinmiyorsun?

Sakalın efendilik gibi olmuş, onun için sünnet yüzünden kaçmış.

Yüzünde Resulün sünneti yok sakallarda gizlenmiş.

Südü beka selimin denizinde şefkatle itaat etmek,

Ey insan bizim vasfımız canımıza gelir.

Çünkü Resulullah'ın sebiline ihanet etmişsin,

Baki ilim, bari ilim sensin Muhammedin varisi,

Vallahi o veraset yarın elinden gitmiş olacak,

Ey âlim niye uyanmıyorsun, gaflet uykusundan kalkmıyorsun?

Resulün emri olan hadisi insanların kalbine göndermiyorsun?

Kalbin denizi ah bir yere gitmiyor.

Kalbin serttir, çelik ile sanki kaplı,

Zulumat gibi olmuş karanlık, kapkaranlık.

Göğsün Rahmanın zikrinden boşalmış,

Okuduğun Kur'an-ı Kerimden vaciptir yüz ayet,

Kıyamet gününde Kur'an'ın hukukundan kurtulamazsın,

Ey Molla Kasım şüphe yoktur sen bana söyle.

Süleyman ruhtur, şaraplıdır onun için yaptı bunu,

Kıyamet günü bütün âlem onu görecektir.

Muhammed âlimlerin serdarıdır mahşer meydanında,

Âlimler ilimlerini alıp Allah'ın Habibine gidecekler.

Kim ki, ilmi ile amel etmişse nurun sicili ile sicil olur.

Kur'an ve kitapları ile Allah'ın Habibine giderler.

Her kim ki sicilinde dünyalık için ise,

Karanlıklar ile nakışlanmıştı o.

Çünkü eda emri ile anında Rakib yazmıştır.

Allah Atit'in yazmasına müsaade etmemiştir, çünkü Allah'ın emri odur.

Onun için Muhammed hiç bakmaz,

Dünyaya hain olarak gelen âlimlerin yüzüne.

O gün veyl bize olsun dünya sizin deniziniz olsun

Ya Rabbi sen kalbimize sahip çık.

Resulullah nasıl bu gün o kalbe gelmiyor ki?

Gafil, pis, habis, bağı ve cimridir.

O gönülden olmayan söze ne yapayım, kolsuz gömleğe benzer.

O gönülden olmayan söz dalsız ağaç gibidir.

Halik için olmayan söz köksüz damarsız ağaç gibi,

Hastalıklı, meyvsesiz ve gölgesiz çabucak kurur.

Nasıl ki dalsız yapraksız ağaç kurur,

Kendisinde yarar yok ki Allah'ın karşısına çıksın.

Ey gönül, ey gönlüm niye kendine vaaz vermiyorsun,

Halka vaaz veriyorsun da sakalından utanmıyorsun.

Çok yazık Allah bu hakikat ilmi gönlüne vermiş,

Daima halkın arasında koşuşturmıyorsun.

Çalışmıyorsun, bağırp çağırarak Allah'ın kullarını çağır,

De ki ben ozanım, bazen de dervişim, bazen serkeş.

Artık hile ilmini bilmiyorum halk için sakınım

Saadet yarası yüksek, benim yaram derindir, her sözü söylerim.

Bu dert gönlümün yaralarını derinleştirir, gönlümün yaraları,

Bütün âlem yaralı, hepsi elemlidir, ama hepsi yar için şifadar değildir.

Muhammed Mustafa ruhuna selam olsun

Budur Süleyman'ın konuşma sohbet ve sözleri.

İlahi sen Ramazan'ı ne kadar yükselttin,

Onu liyakat sahibi de yap.

Ya Rabbi onu saki topluluğu alameti nurlar yap,

Sen Süleyman'ın Kur'an ve hadis ilmini ondan ayırma

Çünkü gönül denizinin altında bir tepsi var,

Bütün bu kâinat onun üstünde.

Süleyman ona nazar etti, cevherin fethi aksın üstüne,

Sonsuzluğun misalini nakış etti.

Kâinatın misalini hazır etti,

Âlimin kalbini, fikir ve fiillerini bulundurdu,

4. Âlemin Yaptıkları

Şiir, Kürtçe olarak kaleme alınmış olup on yedi beyitten oluşmaktadır. İnsanların her yaptığıının Allah tarafından görüldüğü anlatılmaktadır. Ahiret gününde cennete gitmek ve Peygamber Efendimizin huzuruna varmak için dua edilmektedir.

Âlemin bütün yaptıkları Halik'a beyandır,

Süleyman'a gösterdi, ondandır halka vaaz veriyor.

O ışığı koydular, çoğalmak ve yükselmek için,

Allah'ım âleme her hâlükârda vaaz veririm dedim.

Nişan ettiler bir tane kandili,

Bu gönül sakisi o okumuş insandan.

Senin için bir kaç konuşma ve vaaz verdim,

Ya Rabbi sen Rakibe söyle Atite emir vermesin.

Bana sonsuz saadeti yaz,

Büyük nurunun nuru hasenatıdır.

Haşir için ben birkaç kelam,

Hadret kudretinden birkaç misal,

Allah'ım emri kâmindir, Allah'ın dergâhında,

Hem gençlere imanı yaz iraden ile.

Biz fakir, zelil ve hastaları,

Haşirde sancağın altında topla.

Çok kibar şirin bir sultanı sen Şah kibar yap,

Hem de haşirde bizi ona yakın kıl.

Biz Allah'ın emrinin hikmeti ile Şah kibarın yanına gidelim,

Yüzümüzün rengi, hilalin nuru gibi olsun,

Giysilerimiz sündüsten olsun,

Ayakkabımız cennet ehlinin, boyumuz uygun.

Ölüm anında huriler cennet giysilerini getirsin,

Muazzam ruhun, namı alıp içine sarsın sonra cennet bağına getirsin.

Şan ehli şan tarafı nişandır, nişanların tamdır.

Sen oğlak ve koçların yaylasındasın.

Ay sen çok şirin bir çobansın ve nişansın,

Sen nazıksın, çok kibarsın.

Kuzu ve oğlak çobansın,

Kuzu ve koç sürüsüne çobansın.

Hakikatten kutsi çayır ve çimenlerindesin,

Allah'ın nizbetinin sefası vardır.

Ah sen âlemin kalbine ruh ver,

Ah sen âlemin kalbine ruh ver.

5. Ey Mürit

Şiir, Kürtçe kaleme alınmış olup otuz beş beyitten oluşmaktadır. Ey çalışmayan mürit diye başlar ve müride tavsiyelerle devam eder. Müridin yapması ve yapmaması gereken şeyleri sıralar. Özellikle haram yemekten sakınmayı

öğütlemektedir. Allah'ın emrine itaat edip şeytanın hilelerinden korunma öğütlenmekte, ölümden sonraki hallerden bahsedilmektedir.

Ey çalışmayan mürit, ey çalışkan olmayan mürit,

Allah'ın zikrinin tariki, ay zül celalin yolunda,

Kin, buğz, düşmanlık, üçe kadar dahi haset etmemen lazım.

Zayıf ve perişansın yalnız olduğunu bil.

Kıyamet gününde zarara uğrayanlardan olma,

Müflis evet, kıyamette müflis kalmandan korkarım.

Boş olan el, Allah yolunda kısa olur.

Elinde amel varken yolun güzeldir.

Sen Allah'ın emrini tanı,

Kalbini manevi necasetten temizle.

Güzel ve mahmudi amelleri sen topla,

Sen Halık'ın emirlerine inan.

“İnsan altın ve gümüşün madeni gibidir”^{e307} inan,

Hadiste vardır, insan altın ve gümüşün madenidir. Kendini tanı.

Nefsin bebeklik, çocukluk döneminde

Beş yaşlarında bir cevher idin, kibirlenme

On beş yirmi yaşlarında cinsiyet haline dönüştün.

Günahlarla yalan, hilaf, hasetlik, kibir, gurur, riya ile kirlenme.

Sen Allah'ın emrinden gafil olma,

Mürşidin sana söylediğini kabul et.

Sen Muhammed Mustafa'nın şeriatını terk etme,

Ey mürit, tartışma, özellikle âlim ve senden üstün olanla.

³⁰⁷ Müslim, Bır, 2637

Nefsini tanı Halik'in seni bir damla sudan yarattı

Ömrüne ne kadar gün veya ay ilave edilse bile,

Kabirde kan, et ve necaset birbirine karışacak.

Ya amelin yükseltir cennetin bahçesine ya da cehennem çukuruna misafir olursun.

Halik'in rahmetinden ümitsiz olma,

Daima nefsinin adaletli hale getirmen gerek.

İftihar ve kibir elbisesi çok kötüdür.

Bir gün ateşin elbisesi olurlar.

İnsanların ve başkalarının malını yeme,

Günahların yükü ağır, ateşten olan karnı taşıyamazsın.

Kim ki haram maldan bir lokma yerse,

Amellerinin kırk gün semaya çıkmamasından korkulur.

Hiç emin olma şeytanın füllerinden, güvenme.

Hem Allah'ın mekrinden de emin olma.

Süleyman'ın yaptığı gibi ne zaman günah işlesen,

Ne derdi, ilahi üç yüz bin istiğfar getirin.

Ey mürit günah işlediğin zaman, hemen ardında sevap işlemen gerek.

Zira Hadis-i şerifte "Sevaplar günahları siler"³⁰⁸ diye buyurur.

Sen günahlardan hemen sonra istiğfar getir,

Ay daima günahlardan sonra istiğfar getir.

Dünya sevgisini terk et, mal elinde bulunsun,

Şeriat ve vaazların hükmü ile umulur ki Allah'ın emirlerine inanırsın.

Temiz olmak gerek. Sarık ve sakal ile olamaz,

Yüz taneli tespihlerle de olmaz

³⁰⁸ Tirmizi, Bır 1987

Lezzet olmaz, ticaret adettendir.

Kara öküz gibi, eşek gibi eşekotu yemek olmaz.

Yakılacak odun olmayın, Mollanın dediği gibi, yakılacak odun olmayın.

Dünya sevgisini bırakmak gerek, ilkin gözünle harama bakmamahısın.

Günahların değirmeni ağızdır, ay dilin üstünde,

Dilinle de kimsenin dedikodusunu yapma.

Hakikatken yakıcı ateş gelecek kıyamet gününde,

Dört zinadan uzak durman gerekir;

Dilin zinası var, hem göz ve elin zinası,

Ve ilişki ile zinadan da uzak durasın.

Zarif meydanda pervaz oldu hem de bahçede,

Ey soft sağa sola bakmadan yürüyesin.

Kimse kendini başkasının bahçesinde görmez, kendini düzelt,

Yabani bir armut dahi yememen gerek, hakka tecavüz etme.

Kim ki haram maldan sakınmazsa,

Siyah köpeğe benzer şekilde, haram yemiş olur.

Zira her yer ve meclisi hayali ateşe çevirme,

Nerede oturursan kimsenin dedikodusunu yapma.

Azgın köpek gibi olma kimsenin kanını, etini yeme.

Halik'in emri yoludur ki, Habib-i Mustafa'ya emretmiş,

Habibullah'ın emrini tutman gerek,

Süleyman, deme ki, ben vaaz vermem,

İlkin Allah'ın emri ile nefsinin düzelt,

Ay sonra da âleme nasihat et.

6. Dünya Ehli Dünya Ehli

Kürtçe kaleme alınan şiir, on üç beyitten oluşmaktadır. Dünyanın faniliği, dünya malına önem verilmemesi gerektiği anlatılmaktadır. Dünyadan yüz çevirip Allah'a ve Allah sevgisine yönelmeyi, dünyanın boş olduğunu, onu pis köpeğe benzeterek ona dalmamayı tavsiye etmektedir.

Dünya ehli dünya ehli, dünyaların ehli dünya boştur.

Senin merakın ekmek ile yemek olmasın.

İmanı düşün "Allah'tan başka ilah yoktur, Muhammed onun elçisidir.

Allah'ın şeriatı dışındaki kötü fikirlere kulak vermeyin.

Allah sevgisi, dünya malını toplamaktan, Karun'un hazinelerinden daha iyidir.

Sünnette yapışmak gerek, dünya için eğlenceye dalmak caiz değil.

Dünyalık toprak ve arsalarla sevinmeyin,

Dünya malı faydasızdır, karanlık kabir evimizdir.

Kim ki Allah'ın şeriatına uyar, o cennet bahçesine girer.

Allah'ın izni ile imanı kurtarır.

Allah'ın yolu dışında dünya fikirlerine dalan,

Allah korusun ateşin çukuru, cehennem çukurunda.

Ey dünya ey dünya Mülke kulak vermeyin Allah sevgisi pahalı,

Onu bulan asla bırakmaz, dünyada tek lezzet odur.

Dünya, bağ, bahçe, bunlar daha sonraki şeyler,

Allah'a tövbe edin. O tektir; eşi, ortağı yoktur.

Nefse, şeytana ve dünya hevasına kulak vermeyin,

Dünya hevası çok kötüdür, pis bir köpeğe benzer.

Kim ki ona riayet etse ateşe girecek içinde ebedi kalacak,

Dünya kötü bir yerdir, Allah'ın emri ile lanetlidir.

*Hadis Hak'tır, zira "Dünya ve içindekiler mel'undur"³⁰⁹ demiş,
"Allah'ın zikri dışında" hadis haktır Nebi emretmiş dünyada.*

Dünya Rahman'ın düşmanıdır; o, şeytanın içkisidir.

Bu içki ile sarhoş olmayın, hayvan gibi cahil olmayın.

Hayvani bir akıl fikir ile helak olmayın dünyada,

Hayvani bir akıl fikir ile helak olmayın dünyada.

7. Yaratıcı Her Eksiklikten Münezzehtir

Şiir, Kürtçe kaleme alınmış yirmi dört beyitten oluşmaktadır. Şiirde kendisine "Sülê" yani Süleyman, mürşidine de "Gül" diye hitap edip karşılıklı sohbet edercesine hitap etmektedir. Mürşidine methiyeler diziyor. Belinde bir kemer olduğunu ve mürşidine hitaben, bu senindir, diyor.

Büyük arşın yaratıcısına süphan olsun,

Süle (Süleyman) ile Gül'ün kürsüleri karşı karşıya.

Birinin canı inciden masadır, o masa ki iki ruhun oturduğu,

Ay her ikisi de dürbün ile nişanlara bakarlar.

Üstadın kürsüsü rabıtası, sol gözün kaşı,

Sefer isminin bileziği, doğrunun nuru,

Kalplerin çeşmesi, misal ve sefadan,

Her ikisi oturup aynı lisan ile söyledi.

Süleyman, Gül'e der ki sıra benim, Gül de Süleyman'a sıra benim der,

Süleyman, Gül'e der ki Süleyman Gül için karşıda daima hazırdır.

Küçük parmaktaki yüzük, güzel yüzüktür,

Sohbette selamet olan ona yüzük büyüktür.

İlk zamanların sultanı ve piranların dergâhı,

³⁰⁹ Tirmizi, Zühd 14, (2424)

Vilayet denizidir, hepsi büyük şahın vilayet denizinden.

Göğsümün nişanı, Süleyman'ın göğsü, Gül'e helal olsun anahtarsız düğmesiz,

Ölüm hastalığında Gül'ünü bekliyordu.

Koyun ve koç sürüsünün otladığı yayla Süleyman'ı bekler,

Dost sadık ise dosta gafil olmamalı.

Gül Süleyman'a der ki gazilerin çeşmesi, savaş için lazımdır; lakin mülk tatlıdır.

Sevapların harmanı güzeldir yâri sevindirirse, Gülün makamı için.

Koyun ve koç sürüsünün yetiştirilmesi,

O sebilin saadeti, Zeyni'nin anahtarı, Gülün bahçesinde geceleme,

Yemin et, kim ki Gülün dostu olsa,

Gül büyüktür, kaydın güzelliğidir.

Nazar mimal defterinin misali karşıda ayna var can,

Ölümün olduğu gün Gül için yedi kere güzel ve şirindir.

Evet, Gülün nazarı kabirde müritlerin üzerine kıyamete kadar,

Âleme yemin et, de ki hesapta, mizanda ve haşirde şefaatin olduğu günde.

Süleyman Güle der ki gönül ve kalp her ikisi senin kürsündür,

Süleyman'ın elindeki tepsi kürsünün ve tacın hatırı içindir.

Büyük arşı yaratana subhan olsun,

Bu Süleyman'ın belindeki kemerin gül ve nakışları hepsi senin.

Bu zamanda bütün meleklerin rızası, insanların kalbinin inancı,

Hepsi konuşman, sözlerin ve emrin iledir.

Süleyman'da tevbe eden müritlerin çoğu fakir ve zelildir,

Hepsi kardeş, hepsi senin amellerinin güzelliğinin nurudur.

*Gül Süleyman'a der ki güzelliğin nişanın çeşmesi okun yayından,
Gülün elinde bir yay, nurun nazarın oku fakirin kalbine düşer.*

*Fikrin kararı nisaptan hâsıl oldu, gördük ki bu gülün âdetinin kararın sesi,
Sabahın nuru Cizre'de sakin oradan nazar eder Gülün nazar ettiği herkese.
Evet, onun kalbi hidayet zaptı olur, evet Süleyman'a abdal ve esir olur,
Celalin envarın inayeti madeni ona fevt için hâsıl olur.*

*Kim ki Süleyman'ın dostu olsa, yemin ki Gül ona hep çobandır.
Hem dünyada hem de ahrette onu kuruyan çobandır.
Süleyman Güle der ki bizim evimiz bu hastalığın yaylasında,
Gülümün kokusu güzeldir, Süleyman dünya zindanında.*

*Gülistanın tahtı içindir,
Gülistanın tahtı içindir.*

8. Ey Muhammed Biliyorsun ki

Şiir, Kürtçe olarak kaleme alınmış olup on beyitten oluşmaktadır. Peygamber Efendimiz'in irşat metodu anlatılmaktadır. Tarikatın iki türlü olduğu, birinin hakiki diğerinin ise şeytani bir yol olduğu anlatılmaktadır.

*Ay Muhammed'im, biliyorsun ki Muhammed cin ve insanın sultanıdır,
Bütün maneviyat ehlinin mürşididir.*

*Ashap zamanında Rasulullah,
Kur'an'ın emirlerini müşriklere de tebliğ ederdi.*

*Onlar zahirde Müslüman batında ise fasık olurlardı,
Hem mefrud hem de merdut olurlardı.*

*Kur'an'ın işinden ve Muhammed Mustafa'nın işinden
Ay tarikatın merdudu oluyorlar.*

Ey mürşidin emrine tahammül eden mürit,

Mürşidin yanında yorul, senin halin hakikat hali olur.

Zira halin yolu ikidir, biri hakiki tarik ki,

O mürşidin ruhu Allah dostlarının ruhu ile

O hakikat ehli olur.

Şeriat, tarikat ve hakikatin emri ile.

Şeytan yolu aleyhi la'ne ise vesvese yapar,

Nefsin hevasının arkadaşı, yoldaşdır.

Mürit, müridin ameli ile hali ile dâhil olur,

O acayip işlerle dâhil olur.

Mürit, nefs ve hevanın hali ile vesvese ile batıl tarike,

Mürşidin emrinin terki ile zarara girer ve şeytani tarike dâhil olur.

9. Süleyman Der Ki

Kürtçe olarak kaleme alınan şiir, sekiz beyitten oluşmaktadır. Kendisinden ve mürşidinden bahsetmektedir. Genel olarak mürşitlerin, Kur'an-ı Kerim ve sünnete tabi olmaları gerekliliğini dile getirmektedir.

Süleyman, Gülistana der ki, ben bülbülüm,

Sadece nübaharın nişanını istiyorum

Ey nurlu gül gönlü süvari olanı gördüm.

Ben sultanımın ellerini, ayaklarını ve ruhunu ziyaret ederim.

Süleyman'ın halini sen araştı,

Selamet zülfe nazar et, makam ruhun âdeti, kalbin defteri.

Gül der ki; Ey Süleyman şeref Allah'ındır, ya Rabbe'l-âlemîn.

Kim ki Muhammedî tarikattan, şeriat ve tarikat emrinden çıkarsa,

Kendini hakikatin kendisi gibi görürse,

Bilsin ki, onun işi boştur, o delalete gitmiştir.

Çünkü İslam dini Kur'an ve hadis ile hayat bulmuştur,

Mürşitlerin fikir ve emirleri Kur'an ve hadis ile olmalıdır.

Zira hakikatin halini isteyen,

Kur'an ve hadisin içeriğine layık olmalı.

Dünyada hakikate muhalif olmamak için,

Dünyada hakikate muhalif olmamak için.

10. Ay Süleyman Senin Derdin

Şiir, Kürtçe olarak kaleme alınmış olup yirmi beş beyitten oluşmaktadır. Kendisi ile Cizreli mürşidinden bahsetmektedir. Şiirin sonuna kadar kendi halinden söz etmektedir.

Ay Süleyman senin derdin,

Lokmandan hal derdi sana gelir.

Allah sana ikram ve keremde bulunmuş,

İhsanın sureti kalbine nazil olmuş.

Ariflerin hali ile hem Allah'ın lütfu ile

Lisan için nazil olur.

O on adap ve nasihat olsun,

İnşallah sübhanın tarikin, marifeti olsun.

Dilber, sen nurun çadırındasın,

Ruh tarafı samedani kalesi,

Hem Süleyman'ın kalbine fenersin,

Ya da gökyüzünün güneşisin.

Biliyorum sen arif hem de zahitsin,

Hem kalp ilminin âlimisin sen nizbetli bir sultansın.

Ay senin yerin, sen Cizreli sultansın,

Hilafetle attığın temel seninle olan nur zat-i Süleyman'dır.

Hem ruh hem de revhani ile

Hem de semedani kalenin bereketi ile

O Seyyid bir bülbül bıraktı,

On kişi emrinle bu kıssayı söylesin,

Hem senin emrinle bu kıssayı söyleyelim,

Hem âlem bu izzeti bilip öğrensin.

Bu kıssayı kalbinize alın,

Kendinizi bütüün ariflerin marifetinden mahrum etmeyin.

Ki siz kendinize tutasınız,

Şeriat, tarikat ve hakikatin emirlerini

Hakikatin emri Hak bir emirdir,

Hak mutlak nurun nur ve nisbetindedir.

Şerif kâsedendir, şefkattir.

Süleyman'ın ruhu hakikat emrine dâhildir.

Gelin bu kıssaya tabi olun,

Bu ne haldir ki, 'fa'nın emrine fena oldum.

Nurdan nur, ruhtan ayrı değildim,

Hem kalbin suçu ve malı, sultanımın emir ve fermanı idim,

Eğer hakikatin ehli varsa Süleyman'ın halini temyiz edecek,

Ki Allah'ın izni ile bilirsiniz, hilesiz doğru söyleyin.

Eğer Süleyman'ın halini soracak olursan,

Kimseyle oturma kalk sohbeta git.

Yârin güzelliği senin için olsun onu tutasın

Casusluk yapma sana yüz çeşit açıklansın gizli ruhla,

Ruh gizlinin gizlisi tevhidin cetveli,

Samedî katın üstüne gelir önem ver.

Süleyman'ın hali, hikmettir, hem hikmettir hem rağbettir,

Hem marifettir hem incelik, zarafettir.

Hem sohbetir hem onun işi adalettir,

Hem de zekâvet sahibidir.

O zekâvet ile gerekir ki,

Leduni ilmi hâsil etmek için tahsil etmeli,

Bu gün en uygun olan biziz bu lafı söylerim,

Bu lafı, sözü ve kıssayı söylerim.

11. Burçtaki İnci

Şiir, Kürtçe olarak kaleme alınmış olup otuz altı beyitten oluşmaktadır. Aşkın ezeliğinden bahsetmektedir. Tasavvuftaki makamlardan ve hallerden bahseder. Müridi bazı konularda uyarır; mürit, mezun olmadan da şeriat ve tarikatı öğrendiği takdirde, bahsedebilir. Ancak mezun olmadan hakikatin hükmünden asla bahsetmemeleri gerektiğini söylemektedir.

Burca inci koymuşlar, yeşil tırnak,

Sönük cevher gibi,

Kal u beladan zülf işaretiyim,

Kal u beladan emir vardı.

Umulur ki dünya olmadan önce,

Allah'ın fermanı ile âşıkların ruhu vardı.

Aşkın hali çok açıktır,

Cümle ile harflerin noktaları gizlidir.

Aruzun zülfünün hükmü verir,

Nurun halini bozma.

Eğer senin örfün yoksa

Sen tarikatın ehli, kavmin marifetinin örf ehli olmamışsın.

Sen Süleyman'ın halinin tefsirini verme,

Çünkü cezbe halini, fena halini, beka halini bilemezsin.

Hem ceberut ve nasut işini,

Hem de lâhutun işini bilemezsin.

Ey günahkâr sakın içine girme,

Sen hakikat ehlinin emrinin işine,

Süleyman'ın hali çok kâmil bir haldir,

Muhammed'in nurunun tarafıdır.

Çok açıktır hem nurun elbisesi, canımız feda olsun,

Evet, nurun bülbülü üstünde ötüyor.

Hem batının hikmetini konuşular,

Bir arıkuşu ötüyor, sanki bülbül.

Çünkü nübüvvet nurun kandilin basireti,

Hükmü açıklar, müridin hali.

Tarikat ve şeriatın, tarikat ve hakikatin kameti,

Habibullah'ın emri ile gelir Müslümanlara

Hem Kur'an ve hadisin hükmü ile

Bu ilahi aşkın hükmü haber verilmiştir.

Hem hadis ile hem ledunnî ilim ile

Sen hakikat işini bilmelisin.

Benim dairem Allah'ın nurundandır,

Peygamber (s.a.v.), Kadri'i Zeyni'nin nuru.

Süleyman; yetim, perişan, zayıf ve hakirdir.

Allah'ı, Resul'ü ve Seyyid Kadri'yi metheder.

Tarikatın pir ve sultanlarını

Hem iyiliği emir, kötülüğü menden bahseder,

Hem şeriatın rükün ve erkânlarından söz eder.

Hem âlemin gönül ve kalbini alır,

Hem müritlerin ruhu ile felek ve ceberutu dolaşır.

Ay mutlak ruh ile alır,

Mekânsızın mekânı bisatın menzili,

Hem kalp, ruh ve cesedin menzili gönderenin yardımı ile

Biz kapıda, nurani kapıyı tuttuk vuslatın içi,

Dedi ki; sadık, aziz ve takva sahibi müridi,

Ay hakikat mekânına eriştirir.

Fakat mürit cahildir, kördür, akılsızdır.

Hakikatin hukukunu hikmetinin hükmünden söz eder.

Çünkü hakikatin meydanı derin ve uzaktır,

Yüz bin âlemden ikisi gitmez.

Zira böbürlenme, kibir, riya ve gurur olur,

Herkes samimi olsun, âlem sessizlikten sakindir.

Çünkü hakikatin meydanı derin ve uzaktır,

Herkes ona yetişemez.

Ceberut, lahut ve nasut'un yanında,

Şeriat, tarikat ve hakikatin işini bilmiyorlar.

Mürit mezun olmadan

Hakikatin işinin hükmünden konuşmamalıdır.

Fakat helaldir, mürit, şeriat ve tarikatın işini biliyorsa,

Tarikat ve şeriatın işinden konuşmalıdır, caizdir.

Fakat kıymetin işi derin ve uzaktır,

Fakat onun, hakikatin işi derin ve uzaktır.

Hakikatin hükmünün vuslatına kadar,

Ruhun ruhu mutlak ruh o kalbin serasına giremez.

Ruhun nuru ile ruh menzilin mekânı, evliyaların derecelerine gitmezse,

Hakikatin işinden konuşmamalıdır.

Yoksa ar olur, zayıf olur, cahil olur,

Âlem içinde tarikatın garibi olur.

Pehlivanların meydanına gittim, içinde pehlivanlar vardı.

Fakat ben zayıf, zelil, perişan ve çok hakirdim.

Değil ki istesem, meydana gidemem,

Sıkıntı ve yanlışlığın mekânı olur, tarikat pehlivanlarının zayıfı olurum.

12. Bize Sonbahar Oldu

Şiir, Kürtçe kaleme alınmış olup 28 beyitten oluşmaktadır. Tasavvufi makamları, kalbin hal ve sırları anlatılmakta; ruhun cezbesinden söz edilmektedir. Peygamber Efendimizin sevgisinin farz-ı ayn olduğunu dile getirilmektedir.

Bize sonbahar oldu, burcun gönlünden şirin dilber çıkar,

Şirin dürdane'nin sakini geçiyor.

'Sin'in ziynetin pervanesi kalbin kanatları dolaşır,

Binlerce yıl bir tarafutulaynda ruh onunla uçtu.

Tanıyor o burç makamları,

Makam ve burçların hepsini tanıdık.

O burçlarla inciler getirdik,

Ay incileri getirdik derinliklerden.

O derinliklerden inciler getirdik,

Burçların hükmü ziynet olsun diye.

Yar geldiği zaman himmet ve kalbin dağına,

'Sin' cevher olur, nutuk ile o dağa konuşur.

Nurun nazarı kalbin dağından kolaylık,

İrfandan açık hükümdür sen bilirsin.

O buluşmalar ile neşe ve sevinç olur,

Manen de muhabbet, cezbe, ağlama ve tekellüm olur.

O kalplerin sürürü sakın olur,

Yar ve sevgililerin arasında ruh dolaşır.

'Sin' ve sırrın nurunun lütfu ile sırrın lütfun cevheri,

Kalbin sırlarını aç bir defa, mekânsızın mekânı,

Sinemini zihni dünya ve ahiret

Her şirin lütfeye aynadır ona, o çayır çimenlerde.

O kutsi çayır çimende gülizar bir dilber gördüm,

Makam hükmün senası aslan kameti o dik duruş.

Rabbimin dediği gibi "Emir olduğun gibi dosdoğru ol"³¹⁰ Kur'an'da Allah'ın emri olduğunu bil,

Eğer bilersen Habibullah sevgisi farz-ı ayndır.

Allah'ın emridir, haktır, bilesi;

³¹⁰ Hud süresi, 11/112

Kur'an da tefsir de vardır bilesin.

Kalbin emri kandil ile ilham ile hakikat her ikisi Kur'an ve şeriat ile haktır,

Evet, eğer kalbin ve sırrın marifetini bilirsen.

Mürşidin nurun nazarı, mutlak ruhtan kalbe iner,

Bunun işini bilmen gerekir.

Allah'ın inayeti ile mürşidin kalbinin ruhunun emri ile müridin kalbine verir,

İsmi azamın nakşinin lütf-u ihsanına nazil olursan bilmen gerekir.

Kalbin tefekkürü, ta'ilimi, nişanı, selamet, güzelliği ve kalesini,

Faninin emrinin yerini, celalin nurunu, tecelasını bilmen lazım.

Ariflerin aşkının delaletin şartı Ahmet el-Cezeri'nin emrini,

Âşıkların sultanı Farisi eş-Şirazidir.

İlahi cezbenin hali batın ilminin emri nuru ile

Aruzun emrinin hükmünün tekellümünün bilmelisin.

Yüz yıllık müritsin, eğer senden sorulacaksa,

Dünyada aruzun konusunu hiç bilemezsin.

Eğer biri ruhun cezbesini, halini senden sorarsa,

Ay sen bilemezsin o halin cevabını.

Hakikatin hali, Farsça, Türkçe, Kürtçe, Süryanice'dir,

Bütün ağaç, su, taş, pınar ve hayvanların lisan-i hal ile dir.

Gönlün bütün emrine amadeyim

Cennetin bahçesine girdim, mercan yakut ve inciler...

Yakinin emrinin selameti gönülde değil, kalbin selametinin amacı,

Sen o halden hiç anlayamazsın.

Ağacın kökü sağlam ise ikinci kök ile

'Fa'nın etkili emri ile sana hâsıl olur.

Eğer o emir ile amel edersen,

O zaman umulur ki menfaat, rahmet, zevk, feyzi nizbet, hâsıl olur.

Sen kalbinde kalbin mekânını,

Faik nurun emrinin işaretini kendine yeni öğren.

13. Benaniğ Yaylasına Ulaştım

Şiir, Kürtçe kaleme alınmış olup yirmi altı beyitten oluşmaktadır. Son zamanlarda dünyaya tutulmadan ve Hz. Peygamberden habersiz olarak yaşayanların çoğalmasından sitem ediliyor. Allah'ın Halik sıfatına vurgu yapılarak dünyanın yaratılmasından söz etmektedir. Müminin yüzü nurlu olduğunu, kâfirin yüzünde ise nur olmadığından bahsetmektedir.

Bugün Benaniğ yaylasına vardım, ovası çok geniştir,

'Sin'in sırlar cihadına hazırlığı var.

Terterin yaylalarında kadı pikniktedir.

Anahtarın güzelliği yavaş yavaş yüzüne vurur.

Selim şahın bahçesinde,

Sinem piknikte bülbülü çağırdı, ikna etti.

Ey gönül 'Lam' nedir? Evet, lailahe illallah

Muhammedun Rasulullah.

Bugün bütün dünya altına ve dünya malına tutulmuş,

Bugün Muhammed'den (s.a.v.) habersizdirler.

Yüzde iki namaz kılmanın kâmil sıfatın hali ile

Bu 'Sin'in nişanını Benaniğ zamanına bıraktı.

Bugün denizin misali, vücud denizi,

Ben fakirim, bu denizden mahrumum diyen kimse yok.

Mir'im büyüktür; o, keremin padişahı,

Bu kâinatı yarattı, yoktan meydana getirdi.

Yemin ederim yarattığı zaman bir miskal bile yoktu,

O emir “Kane mima kane Mimma yekunu”dan gelir.

Ya Rabbena imanım seninledir,

O emir “Bima kane bima yekûnu” ile gelir.

Ey zinzine, senin zininim,

Yavaş yavaş senin ayetlerimim.

Zin güzel yaylalara karşılıklı gitti,

Senin Alaca 'nı beklemekteyim.

İman ehli alını parlak olandır,

İçinde tevhidin nuru var müşteriyim, senin müşterinim

Benaniğ yaylalarına gittim bugün, perileri çoktur.

Baktım, çayır çimenlerde hepsi beyaz kekliktir.

İyi adam olan aziz adam olanlar,

Vallahi biliyorum hepsi de ezeldir.

Kâfir, facir, zalim kötü adamlar ise;

Hepsi gafildir, yüzlerinde nur yoktur.

Kim ki gönlü kandilin nuruna tutulursa,

Yemin ederim hepsi imana tevhide inanandır.

Ay Melekût dağına çıktım,

Evet, dağların miridir derler.

Nurun seferi durdu, yalnız bugün kadr yükseldi,

Ne yapayım vallahi imanın yolunu arıyorum yüksek dağlara kadar.

Âlemin hesabı mal, altın paradır,

Acaba mal ve dağlara düştüler mi?

*İnsanların hayatı, nefis ve hevaya düşmüş,
Şeytan rehber olmuş, ne yapayım, Kureyşli 'den uzaklaşmışlar.*

*Ben bugün dünyada oturmuşum,
Turnayı beyaz kartalı çağırıyorum.*

*Bedir kandilinin penceresinden, Mustafa 'nın nurunun envarından,
Ben bunun içerisinden çağırıyorum.*

*Alnındaki nur ibadetin eseridir.
Bundan daha güzel ödül mü olur?*

*Harfleri bırak bazen sera ismine düşmüşüm,
Ne yapayım derdi koymuş her illeti, belayı, tufanı afatı,
Bu yeryüzüne bu belaya düşmüşüm
Ay bu yeryüzüne bu belaya düşmüşüm.*

14. Cesedin Garip Rızası

Kürtçe kaleme alınan şiir, yirmi yedi beyitten oluşmaktadır. Bu zamanda hakiki tarikat ehlinin fazla kalmadığı anlatılmaktadır. Buna mukabil, dünyaya tapanların çoğaldığını ve dünyaya kananların kötü durumda olduklarını, hatta hayvanlardan daha kötü olduğunu anlatmaktadır.

*Cesedin bir garip rızası vardı,
Zira yolunu da bilmiyordu.*

*Rıza dünya yoluna ulaşması misali,
Herkes dünya malının lezzetine dalmış.*

*Üç yüz bin nimet versen,
Dünya üzerindeki kimselere,*

*Ya bir teyp ya da bir radyo gibi,
Bu dünyanın hilelerini bilmelisin.*

Senin şahidin elçi ey yar,

Bu ölüm ile gizlidir.

Zira katı ve ölü kalp size göre insan mıdır?

Dünyaya kanan insan hayvandan daha kötüdür.

Üç yüzden iki kişi tarikat ehli kalmamış,

Dünya ehli, nefis ve şeytan ile mahcup olmuş.

Eski zamanlarda fazla imkan yoktu,

Lakin iman ehli vardı.

Ya Rabbena merhametine muhtacım,

Ya Rabbena ben merhametine muhtacım.

Şepaldan, zinden ricacıyım,

Zin ve şepal cevherin yanında birdir.

Zira kırmızı altınsın, dinleyensin,

Seninle beraber yüz kişi layık yoktu.

Sen altın veya bakırı ne bilirsin,

Dünya ile övünen kör olmuş yüz bin uzağa gitmiş.

Fetih ve şahitleri hiç bilmiyorlar,

Onlar kalpleri ile hiç bilmezler.

Zira keyif ve sürur ehli olmuşlardır,

Sadece işi ile meşgul olan kişi.

Ma'mur işi Allah'ın idi kalbe tabi idi,

Sen Süleyman'ı yadırgama, yadırgama onu.

Süleyman mutlak ilimdir,

Ben hâşâ ve kella o okumayanlardan değilim.

Yârim Ali'nin devri zamanı olmuş,

Muhammed Mustafa Resüllerin seyidi.

O mukaddes kalpten hiç ayrılmaz,

Ay, ta ölüm gününe kadar.

Ne diyeyim yârim evde yetkili sensin,

Resul için ver hem de dağıt.

Birkaç kişi yâra kaçsın diye,

Birkaç kişi yâra kaçsın diye.

Kalbini kale yap,

Evet, halimin şirin turuna ermez.

İlimlerin doktoru olayım diye,

Nazarların nuruna emir ver.

Şeytan, nefis ve hevayı ortaya çıkarır,

Onun için hepimizin güneş kaplı kalbi görüldü.

Sofileri yadırgayanlar, onları yadırgamayın,

Sizin aklınız seraya yetişmediği için.

Onlar eşek oldu demeleri için,

Harmanlara gittiler.

Bugün artık kimselere müjdeler yok,

Aşere-i mubeşerenin cennet ehli olduğu gibi.

İlahi Allah dostu olanlar,

Onlar hekim, onlar yaralara lokmandır.

15. Zin'in Mercanı

Şiir, Kürtçe kaleme alınmış olup yedi beyitten oluşmaktadır. Dünyanın ömrünün çok az kaldığını; fakat insanların gaflette, uykuda olduklarını anlatmaktadır. İnsanların sülûklerden mahrum kalmamaları gerektiği, ancak eskide olduğu gibi bugün züht ve aç karınla seyr-u sülûk'un kalmadığı; dolayısıyla hizmete ağırlık verilmesi gerektiği anlatılmaktadır.

Ey Zin'in mercanı gönüllerin gülü,

Sevgililerin bülbülü hasların nasihatçisi

Zaman ve kılıçların avı,

Ne diyeyim çok kemaldir.

Boş dünyayı tutanlar, onlar perişan olmuştur,

Kaç yıl kalmış ki onu gaflete götürür, âlem uykuda.

Nasihatlerimi kalbinize alın,

Sülûklerden mahrum kalmayın.

Züht ve aç karınla sülûk bugün kalmamış,

Zira bilesin ki iş hizmette kalmış.

Hizmet etmeyen kişi,

Ruhî kazanımları bulamaz.

Ma'budun rehberini bulamaz,

Yaraların tabibini bulamaz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TASAVVUFİ GÖRÜŞLERİ

Bu bölümde, şiirlerinden ve sohbetlerinden yola çıkarak Şeyh Ramazan'ın tasavvufî görüşlerini ortaya koymaya çalışacağız. Onun şiirlerini ele alıp düşüncelerini ortaya çıkarmakla birlikte, tahlil edeceğimiz düşünceyi ifade eden kavrama da işaret etmek, konuyu daha anlaşılır kılacaktır. Bu amaçla şiirlerinin bir kısmını tarayarak ve kendisiyle çok zaman geçirmiş olan halifelerini ve talebelerini bularak, kendileriyle detaylı görüşmeler yaptık. Sonuçta, şiirlerinde yoğunlukla üzerinde durduğu; tasavvuf, tarikat, mürşit, mürit, tevbe, aşk, züht, kalp, seyr-u sülûk, zikir, tefekkür-i mevt ve rabîta konularını incelemeye çalıştık. Bu terimlerin lügat ve ıstılah anlamlarını verdikten sonra ayet-i kerime ve hadis-i şerifle konuya açıklık getirilecektir. Daha sonra Şeyh Ramazan'ın konuya yaklaşımı ele alınacaktır.

1. Tasavvuf

Tasavvufun çeşitli tanımları yapılmıştır. Abdürrezzak Kâşânî (ö.1191), tasavvufu şöyle tanımlamaktadır: “Tasavvuf, içte ve dışta şeriatın edeplerini yerine getirmektir. Güzel ahlak ve iyi huylarla nefsi arındırmaktır.”³¹¹ Zekerya el-Ensârî'ye (ö.1520) göre, “Tasavvuf, ebedi saadete ulaşabilmek için; nefislerin tezkiyesinin

³¹¹ Kâşânî Abdürrezzak, *Tasavvuf Sözlüğü*, çev. Ekrem Demirli, İz Yay., İstanbul 2004, s. 135.

hallerini, ahlakın tasfiyesini, zahir ve batının tamirini onunla öğrenilen ilimdir.”³¹² Cüneyd-i Bağdadî ise şöyle tanımlar: “Tasavvuf, bütün güzel ahlakı edinmek ve bütün kötü ahlakı terk etmektir. Tasavvuf, nefse karşı girilen ve barışı olmayan bir savaştır. Tasavvuf, bütün mensuplarının birbirini dost ve kardeş tanıdığı bir birlikteliktir”³¹³ es-Sülemi (ö.1021): “Tasavvuf, güzel ahlakıdır” der.³¹⁴ Tasavvuf, insanlara önce kendini sonra rabbini tanıma yolunu gösterir.³¹⁵

Tasavvufun çeşitli tanımları yapıldığı gibi kökeni ile ilgili de farklı yaklaşımlar olmuştur. Tasavvufta, yün anlamına gelen “suf” kelimesinden hareketle yünlü elbiseler giyenlere Sûfi denilmiştir. Tasavvuf ve mutasavvıf kelimeleri de Arapça dilbilgisi kaidelerine göre bu kelimenin tefa’ul kalıbındaki kullanımına uygun düşmektedir. Sûfi kelimesinin kökeni ile ilgili değişik görüşler ifade edilmiş olsa da en çok kabul edilen görüş budur.³¹⁶

Bunun yanında safvet, durgunluk anlamında “safv” kökünden; Resulullah (s.a.v) zamanındaki “Ehl-i suffa”ya benzeterek “suffa ehli gibi yaşamak” anlamında; ulu ve yüce Allah’ın huzurunda “ilk safta” bulunanlar anlamında; “saf olmak” gibi anlamlara da gelmektedir. Sufilere vatanlarını terk ettikleri için “gureba” (garipler), memleket memleket dolaştıkları için “seyyahin” (seyyahlar), mülkiyetlerinde bulunan eşyayı terk ettikleri için “fukara” (fakirler) de denilmiştir. Bununla beraber Yunanca “hikmet” anlamına gelen “sophos”tan veya filozof anlamına gelen “sophia”dan da geldiği şeklinde görüşler vardır.³¹⁷

Tasavvuf, dini sadece kaideler bütünü olarak almayıp onun derunî manasına nüfuz etmeye çalışmak ve dolayısıyla manevî hayatı maddi hayata üstün kılmak,

³¹² Abdülkadir İsa, *Hakaik-ul ani tasavvuf*, el-Belağ Matbaası, Halep 1970, s. 13

³¹³ İsa, *Hakaik-ul ani tasavvuf*, s. 14

³¹⁴ es-Sülemi, Ebu Abdi’r-Rahmân Muhammed İbn el-Huseyn, *Tasavvufun Ana İlkeleri Sülemî’nin Risaleleri*, ter. Süleyman Ateş, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1981, s. 27; Sülemî “Tasavvuf, ahlakıdır. Ahlakı senden üstün olanın tasavvufu da senden üstündür” ifadesini kullanmıştır. Hasan Kamil Yılmaz, *Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar*, Ensar Neş., İstanbul 2009, s. 23.

³¹⁵ Tusi, Ebu Nasr Serrâc, *el-Lüma İslam Tasavvufu Tasavvufla İlgili Sorular Cevaplar*, çev. Hasan Kamil Yılmaz, Altınoluk Yay., İstanbul 1996, s. 454.

³¹⁶ Tûsî, Ebû Nasr Serrâc, *el-Lüma’ İslam Tasavvufu*, s. 26

³¹⁷ Kelebazî, *Ta’arruf (Doğuş Devrinde Tasavvuf)*, haz. Süleyman Uludağ, Dergâh Yay. İstanbul 1992, s. 53,54; Serrac, *el-Lüma*, s. 448; Süleyman Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, KabcacıYay., İstanbul 2001, s. 345; Hucvirî, Ali b. Osman Cüllâbî, *Keşfu’l-Mahcûb (Hakikat Bilgisi)*, haz. Süleyman Uludağ, Dergâh Yay., İstanbul, 1982, s. 111; Süleyman Ateş, *Sülemî ve Tasavvufî Tesîri*, Sönmez Yay., İstanbul, 1969, s. 1; Mustafa Kara, *Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi*, Dergâh Yay., İstanbul 1988, s. 26,27; Ethem Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Anka yayınları, İstanbul 2005, s. 629.

Allah'la kul arasındaki münasebeti iyice derinleştirmek şeklinde alınırsa, İslam ile tasavvuf hemen hemen aynı anlama gelir.³¹⁸

Sufilerin tasavvuf tanımlarına bakıldığında; farklı zamanlarda işaret ettikleri hallere göre çeşitlilik kazandığını görmekle birlikte, insanların ellerindekilerden ümit kesip fakirliğe razı olmak, elinde olanı dağıtmak gibi belli başlı unsurların ön plana çıktığı görülmektedir. Ruveym bin Ahmet'e (ö.915) göre tasavvuf üç haslet üzerine kurulmuştur.

- 1- Dervişliğe ve fakirliğe sarılmak,
- 2- Malı infak ve ihsan etmek,
- 3- Başkasından bir şey istemeyi terk etmektir.³¹⁹

Tasavvuf, insandan ve insanlıktan bahseder. İslam'ın özünü ve esasını açıklar. Kişinin kendi nefsiyle olan ilişkisinde lazım olan bilgiyi, diğer insanlarla münasebetlerindeki vazgeçilmez sosyal adabı, kul ile Allah arasındaki yakınlıkta ona fayda ve zarar veren şeyleri öğretmek suretiyle İslam'ın özünü anlatır. Bu yönüyle bir yönden fıkıh ilmine benzerken, diğer yönden tıp ilmine benzemektedir. Zira ilahi hükümleri kalbe beyan ederken fıkıh ilmine benzemekte; kalp hastalıklarını, ruh bozukluklarını beyan edip lazım olan ilaçları ve vazgeçilmez en mühim tedbirleri tavsiye etmekte; böylece masiyet perdeleriyle örtülmüş hasta nefisleri tedavi etmesi bakımından da kalbî veya nefsanî tıp diye isimlendirmeye hak kazanmaktadır.³²⁰

Şeyh Ramazan'ın tasavvufi görüşlerini ortaya koyan bir eser bulunmamaktadır. Bu nedenle biz de halifelerinin onun sohbetlerinden hatırladıklarından ve şiirlerinden yola çıkarak görüşlerini ortaya koymaya çalışacağız.

Şeyh Ramazan'a göre tasavvuf, nefsin tezkiyesidir. Ahlakın güzelleştirilmesi zahir ve batında oluşan eksiklikleri gidermektir. Tasavvuf, Resul-ü Ekrem'in (s.a.v.) mümkün mertebe ahlakı ile ahlaklanmak ve onun yapmadıklarını terk etmektir. Tasavvuf, kişinin marifetullahı bilmesi, dünya ve ahiret saadetine ulaşabilmesi için bir araçtır.

³¹⁸ Erol Güngör, *İslam Tasavvufunun Meseleleri*, Ötüken Neş., İstanbul 2008, s. 55.

³¹⁹ Suhreverdî *Avarifu'l Meârif*, Çev. Abdülvehhap Öztürk, saadet Yayınevi, İstanbul 2010, s.65

³²⁰ el-Cezeri, Muhammed Nurullah Seyda, *Tasavvufun sırları*, Ter. İbrahim Öztürk, Elvan Ajans, Bursa

Tasavvuf, edepten ibarettir. Emeli bırakıp amele devam ve sebat etmektir. İnsanın kendi nefesine karşı hayatının son anına kadar savaşı ve mücadelesidir. Tasavvuf, salikin tevbe, takva, istikamet, sadakat, ihlâs, züht, alçak gönüllülük, tevekkül, rıza, teslimiyet ve muhabbetle hayatına yön verip hayatını idame etmesidir.³²¹

Şeyh Ramazan, tasavvufu, ayet ve hadis ışığında değerlendirilmesi gereken bir yol olarak görmüştür. Bazı bilinçsiz sofilerin yaptığı gibi, İslam'ın ruhuna uymayan ve tasavvuf adına yapılan bazı hareketleri asla kabul etmez ve bunun gibi hareketlerin tasavvufa mal edilmemesi gerektiğini savunur. Bir sohbetinde tasavvufun duruluğundan bahsederken şöyle der: “Allah tasavvuf münkiri âlimlerden razı olsun. Eğer onlar olmasaydı, bazı şeyhler tasavvuf adına, tasavvuf dışı hatta din dışı hareketler yapardı. Tasavvufa bağlı olan âlimler, uygun olmayan davranışları görseler dahi şeyhlerine olan saygıdan dolayı ses çıkarmazlar. Ama tasavvufa bağlı olmayanlar veya tasavvuf münkiri olanlar ise bunu rahatlıkla dile getirir ve eleştirirler. Bu, olması gereken bir şeydir.” Böylece o, tasavvufu doğru anlayıp doğru yaşayabilmek için bir nevi tasavvufta da muhalefetin gerekliliğini savunmuştur.³²²

Ona göre tasavvuf ile fıkıh şeriata hizmet eden iki alandır. Tasavvuf, şariat ile amel etmektir. Fıkıh şeriatın hükümlerini bilmek, tasavvuf ise bu hükümler ile amel etmektir.³²³

2. Tarikat

Tarik, yol anlamına gelmektedir. Tarik kelimesinden türeyen “tarikat” kelimesinin sözlük anlamı; sîret, mezheb, yol, hal, tavır anlamlarına gelmektedir. Tarikin çoğulu olan “turuk” ise yollar anlamına gelir. İstılahta ise Hakk'a ermek için tutulan, bir takım kuralları ve ayinleri bulunan yoldur.³²⁴ Bir şeyhin önderliğinde, müridin Allah'a ulaşma yolunda, tefekkür ve ihsanı kazanma konusunda takip ettiği usuldür.³²⁵ İbrahim Desûki (ö.1277), tarikati, “Doğru sözlü olmak, sıkı çalışmak, ibadeti bırakmamak, içte ve dışta temiz olmak, harama göz yummamak, elini dilini

³²¹ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

³²² Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

³²³ Kişisel Görüşme, Seyda Seyyid Taha Yıldırım, İstanbul, 01.12.2015

³²⁴ Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü* s.343

³²⁵ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s.510

temiz tutma yoludur” şeklinde tarif eder.³²⁶ Kâşânî ise sûfilerin tercih ettiği bir yaşam tarzı olarak açıklamıştır.³²⁷

Mutasavvıflara göre tüm insanların, hatta bütün yaratıkların alıp verdiği nefes sayısınca Allah’a yol gider. İlk sûfiler, kendilerinden tecrübeli ve yaşlı üstatlardan geniş ölçüde faydalanmakla beraber, belli bir tarikat kurmamışlar, her biri kendine göre bir yol tutmuştur. Bunlar görüşlerini ve manevi tecrübelerini sohbet yolu ile çevrelerinde toplananlara aktarmaktaydı. Kendilerine şeyh-i sohbet, şeyh ve üstat; sohbetinde bulunanlara da sahip denilmiştir. Tayfuriyye, Sehliyye, Muhâsibiyye gibi bugünkü anlamda tarikat sayılmayan tasavvufi hareketleri bir yana bırakacak olursak, gerçek anlamda tarikatlar VI./XII. asırda ortaya çıkmaya başlamış ve daha sonra da müesseseleşmiştir. Kadiriyye, Rıfaiyye, Yeseviyye, Bektaşiiyye, Nakşebendiyye, Kübreviyye, Mevleviyye, Halvetiyye ve Şaziliyye bunların en tanınmışlarıdır. Şeyhin ölümünden sonra bölünen tarikatlar şube ve kol denilen küçük çaplı tarikatları doğurmuştur. Tarikatlar arasında ortak esaslar bulunduğu gibi birçok farklı yönler de bulunmuştur. Herkes kendi meşrebine, ruh yapısına, dünya görüşüne ve manevi zevkine göre bir yol tutar (tarikatta sülûk eder), bir şeyhe bağlanır veya tamamıyla bunların dışında yaşar.³²⁸

Tarikatların ortaya çıkması İslam tarihinin köşe taşlarından biri olarak kabul edilebilir. Uzak mesafelere gönderilen sûfiler, kendi öğretilerini gittikleri ülkelere de götürerek İslam’ın yayılmasında katkıda bulundular. Horasan, Hint Yarımadası, Türkistan, İran, Anadolu, Balkanlar ve Kuzey Afrika’ya İslam’ı ilk defa tanıtan kimseler genellikle tasavvuf ve tarikat mensuplarıdır.³²⁹

Şeyh Ramazan, tarikatı şöyle tanımlar; “Allah’ın yaratıklarının, alıp verdiği nefesler adedince Allah’a giden yollar vardır. Bu yollardan biri de Allah’a en çabuk ulaştırılan yollardan olan tarikatlardır. Tarikat, tasavvufun dallarıdır. Mezhepler de fikhın dallarıdır. Her ikisinin temeli Kur’an-ı Kerim ve hadisi şeriftir. Tarikatları inkâr etmek, bilmemekten kaynaklanır. Zira insan bilmediğinin düşmanıdır. Tarikat ve tasavvufu inkâr etmek, güneşin varlığını inkâr eden âmâ birinin inkârı gibi

³²⁶ Safer Dal, *Tasavvuf Terimleri İstilahat-ı sofiye fi vatan-ı Asliye*, Kırk Kandil Yayınları, İstanbul 2013, s.383

³²⁷ Kâşânî, *Tasavvuf Sözlüğü* s.349

³²⁸ Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s. 343,344

³²⁹ Osman Türer, *Batı’nın İslam’ı Tanımasında Tasavvufun rolü*, Tasavvuf Kitabı, (haz) Cemil Çiftçi Kitabevi, İstanbul 2003, s. 715

yersizdir. Tasavvuf büyükleri, tarikatı tanımlarken şöyle bir sıralama yaparlar; şeriat, tarikat, hakikat ve marifet. Bu kavramların her birinin derin anlamları vardır. Sıralamayı yaparken şeriata tarikattan önce yer verilir. Zira şeriatsız tarikat olmaz. Tarikat, şeriatın zıttı değil bilakis tamamlayıcısıdır.”³³⁰

Şeyh Ramazan, tutulan yol anlamında olan tarikatı ikiye ayırır ve şöyle açıklar; “Tarikat ikiye ayrılır. Birincisi hakiki olan tarik; bu tarike giren salik, kâmil mürşidin emirlerini olduğu gibi yerine getirir. Mürit, kâmil mürşit ve diğer evliyaların ruhunun tasarrufu ile şeriat, tarikat ve hakikatin emri ile hakikat ehli olur. Diğeri ise şeytani tariktir; salik, şeytanın vesvesesi ile kendi nefsinin hevasına kapılır, kendini beğenir, kibir yapar ve böylece şeytani tarike girmiş olur. Mürşidin emirlerini terk eder ve zarara uğrayanlardan olur.”³³¹

3. Mürşit

Mürşit, Arapça bir kelime olup ‘irşat’ kelimesinin ismi failidir. Arapça vaaz eden, öğüt veren anlamlarını taşır. Rehber, delil, kılavuz, doğru yolu gösteren ve uyaran manasını ifade etmektedir.³³² İstilahta ise sırat-ı müstakimi gösteren veli, eren, tarikat piri³³³ ve şeyh demektir. Aynı anlamda olmak üzere postnişin, seccadenişin ifadeleri de kullanılır.³³⁴ Cürcâni, mürşit kavramını, “Doğru yolu gösteren, sapıklıktan önce hak yoluna ileten kişi” olarak tanımlar.³³⁵ Mürşit, merdiven gibidir; başkaları ona basa basa yükselir; mum gibidir, kendisi yanar ama çevresindekileri aydınlatır.³³⁶

Sühreverdi, (ö.1234) mürşitliği tasavvufta rütbelerin en yükseği ve Allah’a davette Peygamber vekilliği olarak görür. Mürşit; kulları Allah’a ve Allah’ı da kullara sevdiren, müridi manevi kötülük ve kirlerden temizleyip terbiye eden, kalp aynasını parlatıp içindeki ilahi nuru ve güzelliği ortaya çıkaran rehberdir. Mürşid-i

³³⁰ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

³³¹ Şeyh Ramazan Kaya, *Divan*, s.36

³³² Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s.263

³³³ Farsça yaşlı, ihtiyar anlamında bir kelimedir, tarikat kurucusu mutasavvuf maNasında kullanılır. Mesela Kadiriyye’nin piri Abdulkadir Geylani, Halvetiyye’nin piri-i sanisi Seyyid Yahya Şirvanî dir. Bkz. Türer, Osman, *Ana Hatlarıyla Tasavvuf*, s. 108

³³⁴ Dal, *Tasavvuf Terimleri İstilah-ı Sofiye Fi Vatani Asliye*, s.276; Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*. s.455

³³⁵ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s.455

³³⁶ Uludağ, *tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s.263

kâmillik, peygamberimiz ile manen sohbetten ve beraberlikten elde ettikleri ilimleri müridin kalbine de aktarırlar.³³⁷

Mürşit, manevi hastalık sahiplerini Rabbanî bir usulle tedavi edip onları aslına tertemiz bir şekilde kavuşturan kişilerdir.³³⁸

Gerçek mürşit, Hz. Muhammed'dir (s.a.v.). Diğer mürşitler onun manevî mirasını elde etmeye muvaffak olmuş kimselerdir.³³⁹ Şeriat, tarikat ve hakikat ilimlerinde yüksek dereceye ulaşmış kimse manasına da gelir.³⁴⁰ Şeyh kelimesi yaşlı kişi anlamını taşımakla birlikte, tasavvufta insan ömründeki zamansal bir dönemi işaret etmekten ziyade, manevî bir mertebe ve işlevi ifade eder. Bir başka tanımlamada ise mürşit, sûfinin Hakk'ı bilme yolculuğundaki rehberidir.³⁴¹

Kur'an'ı Kerimde, Hızır ile Musa kıssasında "Musa ona: Sana doğru yol olarak öğretilen ilimden bana da öğretmen için sana tabî olayım mı? dedi"³⁴² buyrulmaktadır. Hadis-i şerifte ise "(Allah'ın velî kulları) yüzlerine bakıldığında Allah'ı hatırladığımız kimselerdir."³⁴³ Şeklinde ifade edildiği gibi, mürşit olacak kimsenin kemal sıfatları ile donanmış, dünya ve makam sevgisinden geçmiş, riyazet ve mücahedeyle farzların dışında nafil ibadetlerle nefsini arıtmış, gönlünü yüceltmış, Allah ve Resulünün ahlakı ile ahlaktanmış bir kimse olması gerekir.³⁴⁴ Tasavvuf yoluna giren mümin, kendisindeki manevî istidatları ortaya çıkaracak ve belirli bir disipline sokacak olan peygamber varisi âlim ve ariflerin, yani mürşidi kâmillerin rehberliğini büyük bir nimet bilmeli ve istifadeye çalışmalıdır.

Şeyh Ramazan'a göre mürşit, tarikata girmiş olan salike rehberlik edebilecek, iyi bir mümin olarak yetiştirebilecek derecede, zahiri ve batini ilme sahip olacak bir rehber olmalıdır. Mürşidin fikir, fiil ve emirleri Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şerife uygun olmalıdır. Bir şiirinde şöyle der: "Şeriat ve tarikatın emrinden çıkan ve kendisini hakikatin kendisi zanneden, bilsin ki, onun işi batıldır. O delalete girmiştir.

³³⁷ Sühreverdi, *Avarifü'l Meârif*, s.102

³³⁸ Dilaver Selvi, *Kaynaklarıyla Tasavvuf*, Semerkant Yayıncılık, İstanbul 2013, s.144

³³⁹ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü* s.455

³⁴⁰ Kâşânî, Abdurrezak, *Tasavvuf Sözlüğü*, s.319

³⁴¹ Suad el-Hakim, *İbnu'l Arabî Sözlüğü*, Kabcacı Yayınevi, İstanbul 2004, s.600

³⁴² Hehf Süresi, 18/66

³⁴³ İbn-i Mace, zühd, 5

³⁴⁴ Hasan Kamil Yılmaz, *Tasavvuf Mes'eleleri*, Erkam Yayınları, İstanbul 2001, s. 91

Hakikat halini isteyen Kur'an-ı Kerime ve hadis-i şerife tamamıyla uygun olmalıdır. Zira İslamiyet Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şerif ile hayat bulmuştur.³⁴⁵

Şeyh Efendi, şeyhi yani mürşidi ikiye ayırır ve izah eder. “Şeyhler iki kısımdır: Vasıl olan, vakıf olan. Vasıl olan, gereken dereceye ulaşmış ve artık serbest olarak davranır. Müritleri ile ilgilenir, irşat faaliyetlerini yürütür, istediği gibi hizmet eder dini Mübin-i İslam’a. Vakıf olan ise belli bir dereceye ulaşmış ve öylece durmuştur. Sürekli huzurdadır. Vakıf olanın makamı, keşfi daha açıktır. Ama vasıl olanın müritlerine tasavvufi yararı daha fazladır.³⁴⁶

Mürşidin müridi yetiştirmesi, sadece sohbet, vaaz ve nasihat ile değildir. Nur ile müridin kalbine yapılan nazar, müridi olgunlaştırır. Allah’ın yardımı ile mürşidin kalbinden müridin kalbine giden nur, müridin kalbinde ismi azamın yerleşmesine sebep olur. Mürit bunun bilincinde olmalıdır.³⁴⁷

Şeyh Ramazan Kaya, mürşidi, “Allah’ın marifetini ve hakikatini bilen; şeriati, tarikatı ve hakikati iyi bilen ve müridi bu konularda iyi yetiştirebilen kişi” diye tarif eder. Şeyh Ramazan Efendi, bir zatın şeyh olarak görev yapabilmesi için çok çalışması gerektiğini, belli bir seviyeye ulaşmadan asla böyle bir görevi üstlenmemesi gerektiğini söyler. Bir sohbetinde şöyle bir benzetme yapmıştır: “Bir mürşit müridinin günahlarını ve kötü ahlakını yiyebilmelidir. Yani günah ve kötü ahlakını yok edip yerine güzel ahlaklar koyabilmeli ve Allah’ın inayeti ile yüksek derecelere ulaştırabilmelidir. Yok, eğer böyle bir kudreti yoksa şeyhlik, mürşitlik yapmamalıdır.”³⁴⁸

Şeyh Ramazan, mürşidi, müridin kalbini kötülüklerden temizleyip ıslah eden bir hekim, nazarı ile müridi ruhen olgunlaştıran bir muallim olarak görür.³⁴⁹ “Mürşit dediğin, müridin kalbindeki günahları dane yiyen horuz misali teker teker alıp kaldırmalı, müridin kalbini temizlemelidir. Kaplumbağa yumurtladığı zaman diğer hayvanlar gibi üstünde oturup kuluçkaya yatma imkânı yoktur. Onun kuluçkası, yumurtalarının karşısına geçip, nazar ederek belli bir süre sonra yavruların yumurtadan çıkması ile olur. Kamil olan mürşit de müritlerini nazar ile

³⁴⁵ Şeyh Ramazan Kaya, *Divan*, s. 37-38

³⁴⁶ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

³⁴⁷ Şeyh Ramazan Kaya, *Divan*, s. 52

³⁴⁸ Şeyh Ramazan Kaya, *Divan*, ss. 44-45

³⁴⁹ Şeyh Ramazan Kaya, *Divan*, s. 52

olgunlaştırmalıdır. Zaten biz de sülûk ile değil nazar ile müritlerimizi yetiştiriyoruz.”³⁵⁰

Şeyh Ramazan’a göre mürşit; sırat-ı müstakimi gösteren, delaletten hidayete sevk eden, tasavvufta seyr-u sülûkunu tamamlayıp irşada ehliyetli veya icazetli olan zattır. Mürşit, âlim olmalı; fıkıh ve akaid ilimlerine vakıf olup müritlerini başkalarına muhtaç olmayacakları ve kafalarında oluşan şüpheleri giderebilecek derecede zahiri ilimlerde de bilgi sahibi olmalıdır. Mürşit, müritlerinin kalplerini kemale erdirmeyi, edeplerini olgunlaştırmayı, nefislerini afet ve hastalıklardan nasıl koruyacağını iyi bilmelidir. Mürşit, iman ehline azami derecede şefkatli ve merhametli davranmalıdır. Özellikle müritlerine karşı, ev halkına ve çocuklarına karşı gösterdiği ehemmiyet ve önemi göstermelidir. Müritlerine, karşılaştığı dünyevi ve uhrevi sorunlarda yardımcı olup yol göstermelidir. Müritlerine adeta bir muallim gibi davranmalı, müridini her konuda yetiştirmeli, kâmil bir mümin olarak yetiştirmeye özen göstermelidir. Müritlerine verdiği vaaz ve nasihatleri, öncelikle kendisi uygulamalı daha sonra onlara örnek olarak nasihat etmeli ki etkili olabilsin. Mürşit, dünyaya önem vermemeli, dünyaya aldanmamalıdır. Elindekileri İslam’ın hizmetinde harcamalı, müritlerini de bu konuda özendirmelidir. Dünya malının elde olsa da gönülde asla olmaması gerektiğini göstermelidir. Müritleri arasında asla tefrikaya izin vermemeli; yekvücut olmalarını, ümmet olma bilincini onlara aşılmalıdır.

Kısacası bir çoban, koyun sürüsünü dışarıdan gelebilecek her türlü saldırıya karşı nasıl muhafaza edip koruyorsa; mürşit de müritlerini, halleriyle baş başa bırakmamalı, onları şeytan ve nefse karşı koruyup gözetmelidir. Kendisine Allah’u Teâlâ tarafından peyda olan feyzi, bereketi, muhabbeti ve diğer nimetleri kendisine bahşedildiği gibi o da müritleriyle paylaşmalı, onları en güzel şekilde yetiştirmelidir³⁵¹

4. Mürit

Lügat manası, isteyen, arzu eden ve talep eden anlamlarına gelen Arapça bir kelimedir. Tasavvufi ıstılahta ise iradesinden soyunan, iradesini kullanmayan, Hakk’ın irade ettiğinden başka bir şey irade etmeyen, herhangi bir tarikata girip

³⁵⁰ Kişisel Görüşme, Eyüp Aşkın, Çalışkan, 26.11.2017

³⁵¹ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015; Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

şeyhe bağlanan derviş manalarına gelir.³⁵² Tasavvufta mürit bu ismi iki nedenden ötürü almıştır. Birincisi mürit, Hakk'ın bilgisine veya ilahi mertebeye ulaşmak istemiştir. İkincisi ise iradesini teslim etmekle kendisinden uzaklaştırmış kimsedir.³⁵³ Mürit, nefsinin dünyanın nimetlerinden alıkoyan, ibadetlerle ilgilendiği için lezzetlerden yüz çeviren kişidir.³⁵⁴

Kâşânî, Ebu Osman el-Mekki'nin müridi şöyle tarif ettiğini nakletmiştir: "Mürit, kalbi Allah'tan başka her şeyden ölmüş kimse demektir. Böylece sadece Allah'ı ve O'na yaklaşmayı ister, O'na kavuşmayı arzular. Rabbine karşı duyduğu aşırı arzu nedeniyle dünya arzuları kalbinden gider."³⁵⁵

Tarikata giren ve şeyhine bağlanan derviş, efendisi olan şeyhin kölesi gibidir. Cenaze, onu yıkayan kişinin önünde nasıl iradesiz ise mürit de şeyhinin önünde o şekilde iradesizdir. Bir kör, elinden tutan kişiyi uçurumun kenarında nasıl takip ederse mürit de her hususta şeyhini öyle takip eder. Mürit kendi şahsi iradesini şeyhinin iradesinde yok etmiştir.³⁵⁶

Kuşeyrî, Ebu Yezid el-Bestamî'nin şöyle söylediğini rivayet eder: "Üstadı olmayanın imamı (önderi) şeytandır." Bununla birlikte mürit, sülûk etmek istediğinde her günahattan tevbe edip Allah'a dönüş yapması gerekir. Bütün günahlarını; gizlisini- açığını, küçüğünü- büyüğünü terk etmelidir; önce hasımlarını razı etmelidir. Çünkü hasımlarını razı etmeyenler için bu tarikattan hiçbir kapı açılmaz. Müridin katında, halkın kendisini kabul etmesi ile reddetmesi eşit olmadıkça elinden hiçbir şey gelmez."³⁵⁷

Kelâbazî'ye göre mürit, Allah Teâlâ'nın hakkında, "Bizim uğrumuzda cihat edenler var ya biz onları mutlaka yollarımıza iletacağız"³⁵⁸ buyurduğu kimsedir. Kulun Allah'ı irade³⁵⁹ etmesinin sebebi, daha evvel Allah'ın kulu irade etmesidir. Yarattığı bir lütuf sebebiyle müride Allah için mücahede etme, O'na yönelme ve

³⁵² Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s.263

³⁵³ Suad el-Hakîm, *İbnü'l-Arabî sözlüğü*, Kabcacı yay. İstanbul 2004, s.600

³⁵⁴ Kâşânî, *Tasavvuf Sözlüğü*, s.499

³⁵⁵ Kâşânî, *Tasavvuf Sözlüğü*, s.499

³⁵⁶ Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 263

³⁵⁷ Abdulkcrim Kuşeyrî *er-Risale*, Darü'l-kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1971, s. 641-642

³⁵⁸ Ankebut Süresi, 29/69.

³⁵⁹ İrade: Teleb, arzu, muritlik, istemek manasına gelir. İrade edene murid, irade edilene murad denilir. Sufilere göre Allah da insan da hem mürid hem muraddır. Fakat Allah'n mürid ve murad olması insanın mürid ve murad olmasından öncedir. Bkz. Kelâbazî, *Doğuş Devrinde Tasavvuf-Ta'arruf* haz. Süleyman Uludağ, Dergâh yay. İstanbul 1992, s. 200.

O'nu irade etme arzusu doğar.³⁶⁰ Görüyoruz ki mürit, yani talip olan kişinin bu yolda yakıcı bir arzu ile bir üstat nezaretinde nefis tezkiyesi ve kalp tasfiyesi yoluna girmesi gerekmektedir.

Şeyh Ramazan Hazretleri, müridi bir kasidesinde şöyle tanımlar: “Çok çalışkan, isteyen, gayret sarf eden, dünya ve ahreti için gece gündüz çalışan demektir. Kendi geçimini ve diğer aile efradının geçimini temin etmek için helalinden rızıklarını kazanmak için çalışmalı, asla tembellik etmemeli ve dilenmemelidir. Mürit, Allah yolunda emir ve nehiyleri iyi öğrenmeli ve riayet etmeli, Allah'ı çok zikretmeli, zikir ile ilerlemeli, asla boş zamanı olmamalıdır. Kin, düşmanlık ve dedikodu gibi manevi hastalıklardan olabildiğince uzak durmalı, hatta üçe³⁶¹ kadar bile olsa hasede bulaşmamalıdır. Allah'ın emirlerini tanıyıp inanarak uygulamalı, kalbini manevi necasetten temizlemeli, güzel ve Mahmudi ahlak ve amelleri kendinde toplamalıdır. Bir an bile olsa Allah'ın emrinden gafil olmamalı, şeriatı terk etmemeli, kabri asla unutmamalı, bir damla sudan yaratıldığını aklından çıkarmamalıdır; müşdidin her söylediğini kabul etmeli, nefisini tanımalıdır. Haklı bile olsa tartışmalardan uzak durmalı, özellikle âlimlerle hiç tartışmamalıdır.”³⁶²

Her insan gibi mürit de günahlardan masum değildir. Ancak herhangi bir günah işlediğinde zaman geçirmeden tevbe, istiğfar edip hemen ardından sevap işlemelidir. Zira Peygamber (s.a.v.) efendimiz buyuruyor: “Sevaplar günahları siler” Dünya sevgisini terk etmeli, elinde mal bulursa dahi mal sevgisi asla gönlünde olmamalıdır³⁶³ Mürit, müşdidin bütün emirlerine tahammül etmeli, müşdidin huzurunda sohbetine dayanarak edepli bir şekilde sohbe devam etmelidir. İşte o zaman mürit hakikat haline ulaşacaktır.³⁶⁴

Başka bir şiirinde şu değerlendirmeyi yapar: “Mürit, seyr-u sülûkünden mezun olmadan hakikatin hikmetinden konuşmamalıdır. Ancak mürit, eğer şeriat ve tarikatın hükümlerini iyi öğrenmişse bunlardan söz etmesi caizdir. Nurun nuru ile ruh

³⁶⁰ Kelâbâzî, *Doğuş Devrinde Tasavvuf-Ta'arruf*, ss. 200-201.

³⁶¹ Şeyh Ramazan, şiirlerinde bu terimi defalarca kullanmıştır. Bununla en kısa zaman dilimi demek istemiştir.

³⁶² Şeyh Ramazan Kaya, *Divan*, s.24-25

³⁶³ Şeyh Ramazan Kaya, *Divan*, s. 26

³⁶⁴ Şeyh Ramazan Kaya, *Divan*, s. 36.

menzilin mekânına, evliyaların derecelerine ulaşmamışsa hakikatten bahsetmesin. Yoksa ayıp olur, zayıf olur, el âlem içinde tarikatın garibi olur.”³⁶⁵

Şeyh Ramazan’a göre mürit, “Şahsi irade ve dünyevi alakadan sıyrılarak cenab-ı Hakk’ın ve mürşidinin iradesine kayıtsız şartsız teslim olan, bir mürşide intisap ile tarikata girmiş kişi ve seyr-u sülûk’a kendi isteğiyle giren ve mürşide kararlı ve azimli bir irade ile bağlılık gösteren kişidir.

Ona göre mürit olabilmek için bazı şartlar vardır:

- 1- Mürit, işlediği amellerde kendisinin Allah’u Teâlâ tarafından her an müşahede edildiğini bilmeli, ona göre her halinde dikkat etmelidir.
- 2- Mürit, kendini beğenmemeli; gösteriş ve riyadan olabildiğince uzak durmalıdır.
- 3- Mürit, takva sahibi olmalı, farzlardan sonra Resül’ü Ekrem’in (s.a.v.) sünnetlerini ihya etme konusunda elinden geleni yapmalıdır.
- 4- Mürit, mümin kardeşleriyle, bilhassa mürit kardeşleri ile münakaşa ve mücadele etmemelidir.
- 5- Müridin asıl gayesi Allah’ın rızasını kazanmak olmalıdır.
- 6- Mürit az yemeli, az uyumalı, az konuşmalıdır. Dünya maişeti için çalışmalı, üzerinde nafakası olanın nafakasını eksiksiz vermeli, çok iyilikte bulunup dünyanın heva ve hevesine kapılmamalıdır. Maişet temininden arta kalan zamanını Allah’ın razı olduğu amellerle geçirmeli, asla boş zamanı olmamalıdır.
- 7- Mürit, Allah rızası için kimseden karşılık beklemeden diğer mümin kardeşlerine hem dünyevi hem de uhrevi işlerde yardımcı olmalı, mükâfatını da sadece Allah’tan beklemelidir.

Mürit, bulunduğu toplumda örnek ahlakı ve davranışları ile her zaman önde olmalı, velev ki okumamış biri olsa bile mürşidinden aldığı edep, terbiye ve eğitim ile kendini geliştirmeli ve bu eksikliğini gidermelidir. Müritte peyda olan harikulade halleri Allah’u Teâlâ’nın ihsanı ve mürşidinin bereketinden bilmelidir. Mürit, mürşidinden aldığı emirleri, şeriat kanunları çerçevesinde yerine getirmeli şeriata

³⁶⁵ Şeyh Ramazan Kaya, *Divan*, s. 48-49.

uygun olmayanları yapmamalıdır. Kısacası mürit, iman, itikat ve salih amel bakımında adeta bulunduğu devrin sahabeleri gibi yaşamalıdır.³⁶⁶

5. Tevbe

Tevbe'nin lügat anlamı dönmek, vazgeçmek, terk etmek, ayrılmak, rücu etmek, günahından af dileyerek vazgeçip geriye dönmek demektir. Şeriatın yerdiği şeyden övdüğü şeye dönmektir. Tevbe, af ve özür dilemenin en balığ bir çeşididir.³⁶⁷ Bir başka deyişle kalpten günahı ısrar düğümünü çözmekle Allah'a dönme, sonra da Rabbinin bütün haklarını yerine getirmektir.³⁶⁸

Tevbe, şeriatı zem (yerilen) edilenden kaçınıp medh (övülen) edilene yönelmektir. Salıkların yolunun başlangıcı, müritlerinin saadetinin anahtarı, Allah'a seyrinin sıhhat şartıdır.³⁶⁹

Allah'ü Teâlâ, Kur'an'ı Kerim'de müminlere birçok ayeti kerimede tevbe etmeyi emreder ve onun dünya ve ahret kurtuluşuna sebep olduğunu açıklar.³⁷⁰

İmam Nevevî, tevbeyi şöyle açıklar: İslam âlimleri derler ki yapılan her günah için tevbe etmek vaciptir. İşlenen günah, kullar arasında olmayıp insanoğlu ile Rabbi arasında ise tevbenin kabul olması için üç şart gereklidir:

- 1-Yapacağı veya içinde bulunduğu günahı hemen terk etmek,
- 2-İşlediği günahı dolaylı pişmanlık duymak,
- 3-Bir daha günah işlememeye kesin karar vermektir.

Şayet bu üç şartlardan biri yerine getirilmezse tevbesi kabul olmaz.

Eğer yapılan günah, insanoğluna karşı işlenmiş ise tevbenin kabul olması için dört şart gereklidir. Bunlardan ilk üç şart, yukarıda zikrettiğimiz şartlardır. Dördüncü şart ise suç işlediği kişi veya kişilere karşı kendisini affettirmesidir. Yani birisinin malını zorla veya çalıntı yoluyla almışsa, aldığı malı sahibine geri vermesi veya aldığı mala karşılık sahibinden kendini affettirmesi gerekir. Buna benzer olarak başkasına iftira atma, hakkında konuşma, vurma, vb. haksızlık olayları örnek verilebilir.

Kişinin tüm günahlarından tevbe etmesi gerekir. Şayet işlediği bazı günahlardan tevbe ederse tevbesi sahihtir, fakat diğer günahlarının tevbesi üzerinde

³⁶⁶ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

³⁶⁷ el-Kuşeyri, *er-risale*, s. 91; Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s.356

³⁶⁸ Seyyid Şerif Cürcânî, *Ta'rîfât*, Litera Yayıncılık, İstanbul 2014, s. 76

³⁶⁹ Abdulkadir İsa, *Hakaik'ul'ani't-tasavvuf*, s. 284

³⁷⁰ Bkz. Nur Süresi, 24/31; Hud Süresi, 11/52; Tahrir Süresi,66/8.

kalır. Kur’na’ı Kerim, sünnet ve ümmetin icma’dan gelen delillerle günahlardan tevbe etmenin vacip olduğuna işaret etmektedir.³⁷¹

Tevbenin, şartlarından biri de tevbe ettikten sonra o eski bağlantılarını terk etmek, insanı günaha teşvik eden ve ibadetlerden uzaklaştıran çevre ve arkadaşlarını bırakmaktır. Bunları terk ettikten sonra salih, sadık ve seçkin insanların sohbetlerine devam etmeli ki bu sohbetlerle tevbekâr kişi olgunlaşsın ve o günahlarla dolu olan hayatına geri dönmessin. Sufiler, günahın küçüklüğüne bakmazlar, Rabbinin azametinin büyüklüğüne bakarlar. Yani günahların küçüklüğü, büyüklüğü önemli değil; önemli olan günahların kime karşı işlendiği gerçeğidir. Bu konuda Peygamber Efendimiz’in (s.a.v.) sahabelerini örnek alırlar. Enes bin Malik’ten gelen bir rivayette şöyle denilmektedir: “Sizler bazı ameller işliyorsunuz ve bunlar sizin gözünüzde kıldan daha ince ve küçüktür; ancak bizler, Peygamber (s.a.v.) zamanında bu günahları insanı helak eden günahlardan görüyorduk.”³⁷² Sufiler, tevbe ederken sadece günahlardan tevbe etmezler, zira bunu avamların tevbesi olarak görürler. Kalplerini Allah’tan meşgul edecek her şeyden tevbe ederler. Zira büyük sufi Zünnûn-i Mısırî’ye (ö.859) (r.a.) tevbeyi sorduklarında şöyle cevap vermiştir: “Avamların tevbesi günahlardan tevbe etmektir; havasların tevbesi ise gafletten tevbe etmektir.”³⁷³

Şeyh Ramazan, tevbeyi kötü geçmişine pişmanlık olarak görür ve şöyle açıklar: “Tevbe, insanın yaptığı hata ve günahlardan pişman olup dönmesi ve iyi, güzel ahlakla hareket edip kötü ahlak ve davranışlardan arınmasıdır. Yani meyve vermeyen ağaçların yerinden sökülmesi ve yerine meyve veren aşıllı olan ağaçların dikilmesi gibi kötü bir geçmişin yerine iyi bir hayata başlamasıdır. Böylece bir önceki hayatında günahkâr olsa bile pişman olup nasuh bir tevbeden sonra kişi, ahiret saadetine kavuşur.”³⁷⁴

Şeyh Ramazan, bir kasidesinde şöyle der: “Kul hatasız olmaz. Ancak günahlardan hemen sonra, günah işlediğinin farkına varır varmaz tevbe, istiğfar etmek gerekir. Tevbeyi geciktirmemek gerekir. Zira hadis-i şeriflerde de geçtiği gibi sevaplar günahları siler. Günah işlediğinin farkına vardığında üç yüz bin kadar istiğfar getirmek mü’mine yaraşır, ben öyle yapıyorum. Günah çok kötü bir

³⁷¹ İmam Nevevi, *Riyâzus-Salihin*, s. 10,

³⁷² Sahih-i Buhari, Rikak, 32

³⁷³ İsa. *Hakaik-ul ânit-tasavvuf*, s.286

³⁷⁴ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

düşmandır. Günahların değirmeni ağızdır, dildir. Mü'min günahlara karşı uyanık olmalı, adeta nöbetteki nöbetçi gibi dikkat etmelidir. Özellikle dedikodudan uzak durmak gerekir.³⁷⁵

Günahlardan sonra Allah'a tevbe edilmeli ve tevbeyi bozmamaya özen gösterilmelidir. Zira kime karşı tevbe edildiğinin farkında olunmalıdır. Tevbe etmekle eşi ortağı olmayan büyük Allah'a karşı tevbe ettiğini, ona söz verdiğini unutmamalıdır."³⁷⁶

6. Aşk

Aşk, aşırı derecedeki sevgi, muhabbet, sevginin son mertebesi ve yakınlık anlamlarına gelir. Sevne âşık, muhip; sevgiliye habib ve mahbup denir.³⁷⁷ Aşk, aşğın bütünüyle sevgilisine yönelmesi ve başkasından yüz çevirmesiyle gerçekleşir.³⁷⁸

Mutasavvıflar Allah sevgisi ve aşkını anlatmak için 'hubb' ve 'muhabbet' tabirlerini kullanmışlardır.³⁷⁹ Kur'an ve hadiste de bu iki kavramın kullanıldığını görmekteyiz.³⁸⁰ Tasavvufta aşka (muhabbet), Allah'a vuslat yolunda salikin elde etmesi gereken en önemli makam gözüyle bakılır.³⁸¹

Sufiler, sevgiyi çeşitli kısımlara ayırırlar ve en tepeye aşkı koyar; aşkı sevginin en mükemmel şekli sayarlar. Sevginin dereceleri sırasıyla şöyledir: *Meveddet*, sevgi sebebiyle kalbin özlem içinde bulunması; *Hevâ*, sürekli olarak salike gözyaşı döktüren sevda; *Hillet*, sevgilinin sevgisiyle sermest olmak, tam dostluk; *Mahabbet*, kötü huylardan arınma ve güzel huylarla donanma suretiyle sevgiliye layık olma ve yaklaşma; *Şağaf*, kalbi parçalayan ve yakan ateşli sevgi; *Hüvâm*, sevdalayı çıldırtan sevgi, sevgi çılgınlığı; çılgınca sevme; sevgilinin kulu, kölesi olma; *Valeh*, dostun ve yârin güzelliğini seyr ederken sevgi şarabıyla kendinden geçme, sevgi şarabını kana kana içmek. Sevginin dereceleri farklı kaynaklarda değişiktir. İbn Arabî'nin (ö.1240) sıralaması şöyledir: Hubb, vüdd, aşk,

³⁷⁵ Şeyh Ramazan Kaya, *Divan*, ss.23-28.

³⁷⁶ Şeyh Ramazan Kaya, *Divan*, s. 30.

³⁷⁷ Cebeci, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s.65; Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s.48

³⁷⁸ Kâşânî, *Tasavvuf Sözlüğü*, s.488

³⁷⁹ Aşk yerine İbn Arabî 'hubb', Kuşeyrî, Kelabazî, Hucvirî, Serrac ve Sülemî 'muhabbet tabirlerini kullanmışlardır.

³⁸⁰ Maide Süresi, 5/54, Âli İmran Süresi, 3/31

³⁸¹ Ethem Cebecioğlu, *İmam-ı Rabani Hareketi ve Tesirleri*, Erkam Yayınları, İstanbul, 1999, s. 116

heva. Ona göre heva, insanı sevgilisinin kulu kölesi yapıp ona tapmasını sağladığı için en mükemmel sevgidir. Tasavvufta aşk, yakıcı özelliği itibariyle ateşe (âteş-i aşk), sarhoş edici özelliği itibariyle şaraba (mey-i aşk, bade-i aşk), çıldırtıcı özelliği itibariyle deliliğe (cinnet-i aşk) benzetilir³⁸²

Sufiler, aşkı Allah'ın yaratma dürtüsü olarak gösterirler.³⁸³ Onlara göre aşk, tanımlanamaz. Ancak aşkın etkilerini anlatmak mümkündür.³⁸⁴

İslami kaynaklarda aşkın iki kısma ayrıldığı görülür: Hakiki ve mecazi aşk. Mecazi aşk, gelip geçici hazlarla geçici suretlerden birini sevmek; hakiki aşk ise Hakk'a gönül verip ondan başka her şeyi terk etmektir.³⁸⁵ Mecazi aşk ile oyalanmayıp asıl gayeye, yani hakiki aşka ulaşmak için çalışıp çabalamak gerekir.

Muhyiddin İbnü'l Arabî (ö.638/1240) bu tanımların dışında kalarak farklı bir görüş geliştirmiş ve aşkı, üç kısımda ele alıp incelemiştir:

1-İlâhî aşk: Bizim Allah'a Allah'ın bize duyduğu aşk.

2-Rûhânî aşk: Sevenin sevgilisini razı ve hoşnut etmeye çalıştığı aşk, seven bütünüyle sevgilisinin iradesine bağlı kalır.

3-Tabiî aşk: Tamamen arzularını tatmin etme yolunu araştıranların aşkı. Onun çabaları sevgilisinin hoşuna gitsin veya gitmesin bir önemi yoktur.³⁸⁶

Şeyh Ramazan'a göre aşk, varlığın mayasıdır. Allah'a yaklaşımdır. Sufilerin aşkı, mürşidine olan sevgisi, muhabbeti o kadar yüksek bir doruğa çıkar ki beşer sevgisi ile yetinmeyip, Allah'ın muhabbetine nail olur. O, artık gönlünü Allah'a vermiştir ve benlik olgusundan uzaklaşmıştır.

Bu aşkı bulan kendisine diğer varlıklardan gelecek olan eziyet ve cefaları görmezden gelecek ve buna katlanacaktır. Dünyada kendisine engel teşkil edecek hiçbir şey umurunda olmayacaktır. O, maksuda ulaşmıştır. Faniliği bırakıp, ebediyetle hemhal olacaktır. Tasavvuftaki aşk, öyle bir tutsaklığa benzer ki hiç özgür

³⁸² Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s.49

³⁸³ Sufiler, 'Sen olmasaydın, felekleri yaratmazdım.' İlahi hitabını yorumlayarak, sık sık aşkı Allah'ın yaratma dürtüsü olarak gösterir. Hz. Peygamber gerçeklik kazanmış aşkın kemalidir; âlem onunla ve onun yüzü suyu hürmetine yaratılmıştır. Chittick, William, *Tasavvuf*, Çev. Turan Koç, İz Yayınları, İstanbul 2003, s. 147.

³⁸⁴ William, *Tasavvuf*, s.145.

³⁸⁵ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s. 120.

³⁸⁶ Muhyiddin İbnü'l- Arabî, *İlahî Aşk*, çev. Mahmut Kanık, İstanbul 1998, s. 38.

olmayı istemez. Bunun nedeni beşeriyet gözünde tahayyül edilemez. Bu esaret, Allah'ın muhabbetiyle uçsuz bucaksız bir yer ve göğe dönüşür. Bu durumda, dünya zindanının verdiği esaret kaybolur.³⁸⁷

Şeyh Ramazan, aşkı, Allah'a olan sevginin son merhalesi olarak görür ve dünyanın en değerli ve en pahalı şeyi olarak nitelendirir. Bir şiirinde şöyle der: “Allah sevgisi çok pahalıdır. Onu tanıyan, tutan asla bırakmaz. Zira dünyada tek lezzet odur. Allah sevgisinin yanında mal, mülk, dünya veya makam sevgisi bir hiçtir.”³⁸⁸

Şeyh Ramazan, aşkı, kadim ve ezeli olarak görür, bir şiirinde aşk ve âşık hakkında şöyle bir değerlendirmede bulunmaktadır: “Dünya ve dünyanın içindekilerden hiç biri olmadan önce de âşıkların hali vardı. Aşkın hali çok açıktır. Cümle, harf ve noktaları gizlidir. Kur'an-ı Kerim'de ve hadis-i şerifte aşkın hükmünden söz edilmiştir.”³⁸⁹ Şeyh Ramazan burada aşk ve aşğın kadim, ezeli olduğunu söylüyor. Yunus Emre'nin dediği gibi:

Aşk makamı âlidir aşk kadim ezelidir

Aşk sözünü söyleyen cümle kudret dilidir.³⁹⁰

7. Züht

Züht, lügatte soğuk ve ilgisiz davranmak, rağbet etmemek ve yüz çevirmek anlamlarına gelmektedir.³⁹¹ İstilahta ise ahirete yönelmek için dünyadan el etek çekmek, Hakk'a yönelmek için dünyadan da ahiretten de el etek çekmek, elde mevcut olsa bile gönülde mal mülk sevgisine yer vermemek, helal ve mubahın ihtiyaçtan fazla olan kısmını terk etmektir.³⁹²

İbrahim bin Ethem (ö.779) zühdü şöyle açıklar: “Züht, eli değil, kalbi dünyadan boşaltmaktır. Bu ariflerin zühdü olur. Bundan da yüksek olanı mukarrebinin zühdüdür. O da Allah dışında kalan dünya, cennet ve diğer her şeyden

³⁸⁷ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

³⁸⁸ Şeyh Ramazan Kaya, *Divan*, ss. 29-30.

³⁸⁹ Şeyh Ramazan Kaya, *Divan*, ss. 43-44.

³⁹⁰ www.edebiyatvesanatakademisi.com

³⁹¹ Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 397

³⁹² Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s.397

yüz çevirmektir. Zira böyle bir zühdün sahibinin gayesi sadece Allah'a ulaşmak ve yakınlaşmaktır."³⁹³ Züht, dünyayı küçümsemek ve onun izini kalpten silmektir.³⁹⁴

Üstad Ebu Ali ed-Dekkâk (ö.1014) zühdü şöyle tanımlar: "Zühd, dünyayı olduğu gibi bırakmandır, onunla kervansaray veya mescit inşa ederim deme."³⁹⁵

Zühdün üç çeşidi vardır: İçinde dünya sevgisi olduğu halde onu terk etmek, ahirete nazaran dünyanın önemsiz olduğunu görüp onu terk etmek, zühdüne karşı da zahit olmak."³⁹⁶

Züht'te züht: Dünyaya rağbet etmemek ve dünyaya rağbet etmeme (züht) halini de gözde büyütmek ve buna değer vermemek. Züht'te züht, dünyalığın varlığıyla yokluğunun bir ve eşit olmasıdır.³⁹⁷

Şeyh Ramazan; zühdü, dünya malına bağlanmamak, onu sevmemek olarak tanımlar. Dünya malı elde olmalı; ama gönülde asla yer almamalıdır, der.³⁹⁸ Bir kasidesinde insanların zühdü bırakarak dünya sevgisine kapıldıklarından şikâyet eder ve şöyle der: "Dünyada bütün âlem, dünya sevgisi ve dünya hırsına yönelmiştir. Dolayısıyla Hz. Muhammed ve onun emirlerinden habersizdirler. Dünyaya sarılan, Allah ve Resulünü bırakır. Zira ikisi bir arada olamaz. İnsanın gayesi altın, para ve mal oldu mu hayatları, nefis ve hevaya tutulur. Şeytan rehberleri olur ve Peygamber Efendimiz'den (s.a.v.) uzaklaşırlar."³⁹⁹

Mutasavvıflar, zühde çok önem vermişlerdir. Züht ehli kişiye zahit denilir. Zühdün en önemli amacı Allah'ın hoşnut olmadığı fiilleri terk etmektir. Zühdün üç çeşidi vardır:

- 1- Cahilin zühdü: Haramlardan uzaklaşmak,
- 2- Âlimin zühdü: Helal olanların fazlasından sakınmak,
- 3- Ariflerin zühdü: Allah'u tealayı unutturan her şeyi terk etmektir.⁴⁰⁰

Şeyh Ramazan, zühdün önemini vurgulamak için dünyanın değersizliğine vurgu yapmaktadır. Dünya sevgisini pis bir köpeğe benzeterek şöyle demektedir:

³⁹³ Abdulkadir İsa. *Hakaik-ul âni Tasavvuf*, s. 346

³⁹⁴ İsa, *Hakaik-ul âni Tasavvuf*, s.346

³⁹⁵ Kuşeyri, *er-Risale*, s. 152

³⁹⁶ Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s. 397

³⁹⁷ Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s. 397

³⁹⁸ Şeyh Ramazan Kaya, *Divan* s. 26.

³⁹⁹ Şeyh Ramazan Kaya, *Divan*, s. 58.

⁴⁰⁰ Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s.397

“Dünya sevgisi çok kötüdür, pis bir köpeğe benzer. Zaten Allah’ın zikri dışında dünya ve içindekiler, efendimizin lisanıyla lanetlenmiştir. Dünya Rahmanın düşmanı, şeytanın içkisidir. Bu içki ile sarhoş olan hayvan gibi cahildir. Hayvan gibi helak olmak mümine yakışmaz.”⁴⁰¹

Şeyh Ramazan’a göre züht, mideyi aç bırakmak değildir. Kişi her ne kadar zahidim dese ve kendini aç bıraksa dahi, kötü fiil ve davranışlardan sakınmazsa bu züht değildir. Oruç tutan bir insan akşama kadar aç ve susuz kaldığı halde gün içerisinde başkalarının kalplerini kırıp kötü davranırsa, kötü sözler sarf ederse; dedikodu, yalan ve diğer haram fiilleri işlerse; boş ve malayani şeylerle uğraşırsa iftara kadar sadece açlığıyla kalmış olur, niyet ettiği ibadet yerini bulamaz. Aynı şekilde, sadece aç kalarak zahit olunmaz. Müridin zahitliği, kendisine Allah’ın muhabbeti, müridinin muhabbetinin yeterli gelmesi ve kalbinin mutmain olmasıdır.⁴⁰²

8. Kalp

Lügatte çevirme, döndürme ve değiştirme anlamlara gelen kalp, İstilahta ise İlahi hitabın mahalli ve muhatabı, marifet ve irfan denilen tasavvufi bilginin kaynağı, keşf ve ilham mahalli, Allah’ın evi, yere ve göğe sığmayan Allah’ın içine sığıdığı yer, tecelli aynası ilahi isim ve sıfatların en mükemmel şekilde tecelli ettiği yerdir.⁴⁰³ Kalbin yedi tavrı (etvâr-ı dil) vardır: *Sadr*, göğüs İslam cevherinin ocağıdır; *kalp*, yürek iman cevherinin ocağıdır; *segaf*, sevgi halkı sevmeye ve onlara acıma cevherinin ocağıdır; *fuat*, gönül, temaşa mahallidir; *habbetu’l-kalp*, hakka yönelen sevginin mahalli; *süveyda*, sevda, gaybı mukâşefe mahallidir; *muhcetü’l-kalp*, ilahi nurların tecelli mahallidir.⁴⁰⁴

Mutasavvıflara göre kalp iki çeşittir: Birincisi; insanın sol memesinin altında bulunan kalptir. İkincisi ise ruh ile nefis-i natıka arasında bulunan sevgi ve nefret gibi duyguların merkezi olan nûranî cevherdir.⁴⁰⁵

Kalp kelimesi, Kur’an-ı Kerim’de çeşitli şekillerde ve yüz otuz iki yerde geçmektedir. Bunlardan bazıları şu şekildedir: “Çünkü o göğüslerin özünü bilir”⁴⁰⁶

⁴⁰¹ Şeyh Ramazan Kaya, *Divan*, s. 30.

⁴⁰² Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

⁴⁰³ Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s.205

⁴⁰⁴ Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s.205

⁴⁰⁵ Cebecioğlu, *Hacı Bayram Veli ve Tasavvuf Felsefesi*, TC. Altındağ Belediyesi Kültür Yayınları, Ankara, 2002, s. 134

buyrulmaktadır. Başka bir ayette ise “Biliniz ki, Allah kişi ile onun kalbi arasına girer ve siz onun huzurunda toplanacaksınız” buyurur.⁴⁰⁷ Ayrıca Allah Teâlâ bir hadis-i kutside şöyle buyuruyor: “Göklere ve yere sığmam, ama mü’min kulunun kalbine sığarım.”⁴⁰⁸

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmaktadır: “İnsan vücudunda bir et parçası vardır. O düzelirse bütün vücut düzelir. O bozuk olduğunda bütün vücut fasit olur. İyi bilin ki işte o et parçası kalptir.”⁴⁰⁹

Tasavvufi literatürde de kalp çok önemlidir. Yukarıdaki ayet ve hadislerden de anlaşıldığı gibi insanda bulunan ve kan dolaşımını sağlayan et parçası olan kalp değildir. Bu kalp hem iyiliğin, hem de kötülüğün merkezidir. Aslında kalp o kadar önemlidir ki kişinin dünya ve ahiret saadeti buna bağlıdır. Kalp hastalanır ve kötülüğün merkezi haline gelirse kişinin dünyası da ahireti de helak olur. Kalbin düzelmesi için ilim, amel ve sohbet ihtiyacı vardır. İlim, sağlık ve hastalığı birbirinden ayırt etmek içindir. Amel ise; hastalığın teşhis ve tedavisi içindir. Sohbet de kişinin seyr-u sülûk yolunda aşk ve şevkle devam etmesi içindir.⁴¹⁰

Sufiler insanın hareket merkezi olarak kalbin üzerinde özellikle durmuşlar ve tasavvufu “kalp eğitimi” olarak tanımlamışlardır. Bu anlamda İslam eğitiminin aslı, yaratılışına uygun olarak Allah’ın cemal eserini temaşa etmesidir. Kalp kendisine bahşedilen ilim ve irade nimetiyle Allah’ı tanımalı ve ona iman etmelidir. Bu anlamda bir kişinin yapması gereken en önemli faaliyetlerden biri de kalbin hastalıklarını tedavi etmeye çalışmasıdır. Bunun için de kalbi, dünyaya meylettiren, dünyaya bağlayan ve kalbi oyalayan, meşgul eden durumlardan uzak durmalıdır.⁴¹¹

Mutasavvıfların büyüklerinden olan Hacı Bayram-ı Veli (ö.833/1480), kalbi, Allah’ı müşahede etmenin vasıtası olarak tanımlar.⁴¹² Şihabuddin Sühreverdi kalbin oluşumunu, “O Allah, Âdem’den gönlü kendisine meyledip rahat etsin diye

⁴⁰⁶ Enfal süresi, 8/43.

⁴⁰⁷ Enfal süresi, 8/24.

⁴⁰⁸ İsmail Acluni, *Keşfu'l-Hafa*, c.2, Beyrut, 1351, s. 195

⁴⁰⁹ Buhari, İman 39.

⁴¹⁰ Ebu Nuaym el İsfehani, *Sahabedn günümüze Allah dostları*, Şule yayınları, c. IX, İstanbul, 1996, ss. 80-81

⁴¹¹ Halil İbrahim Şimşek, *Osmanlıda mücedidilik XII-XVIII. Yüzyıl*, Suf Yayınları, İstanbul, 2004,

⁴¹² Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s. 134.

Havva'yı yaratmıştır"⁴¹³ ayeti kerimesinden hareketle şöyle açıklar: “Hz. Âdem (a.s.) Havva validemize meyledip onunla sükûnet buldu. İnsan ulvî ruhu da hayvanî ruha meyledip yerleşerek onu nefis yaptı. Ruhun nefse olan sükûnetinden kalp oluştu. Bu latif kalpten et parçası olan ve nefsin mahalli olan kalbi kastetmiyorum. Et parçası halk âleminde bu latif kalp ise emir âleminde dir.”⁴¹⁴

Şeyh Ramazan'a göre kalp, nazargâhi ilahi, hem ceset hem de ruhun merkezidir. Kalp, zikir ve salih amellerle gerçek hüviyetine kavuşur, kalp olur. Yoksa hayvanlarda da et parçası olan kalp vardır. O'na göre “Kalp, ilmin hukukudur. Kalbin tefekkürü, ta'limi, nişanı, selameti, güzelliğidir ve kalbin kalesi vardır.⁴¹⁵ Kalbin gözü, kulağı, gücü-kuvveti, ilmi, zekâsı ve hayatı vardır. Bunların hepsi Allah'ın esmalarından nurdur ve hepsi kalbe gelir.”⁴¹⁶

Şeyh Ramazan Efendi, bir kasidesinde kalbi bir radyo sistemine benzettir. Radyoda bir merkezin olduğunu ve o merkezde bir elmasın olduğunu, bütün kabloların o elmasa ulaştığını ve böylece bir sistemin oluştuğunu, böylece uzak diyarlardan bile seslerin oraya ulaştığını ve konuşmaya dönüşerek insanların anlayabildiği sözler olduğunu söyler. Kalp de eğer gerçek anlamda kalp olmuşsa bir merkez olur ve uzaklardan bilgiler bu kalbe gelir.⁴¹⁷

9. Seyr-u Sülûk

Lügatte seyr; yürümek, yeryüzünde gezmek, yola gitmek, takip edilen yol demektir.⁴¹⁸ İster hayır olsun ister şer olsun mutlak tarikat (yol) anlamına gelir. Salikin, Allah'ı marifetle bilinceye kadar seyretmesine yani Allah'a ulaşmak üzere yapılan manevi yolculuğa seyr denir.⁴¹⁹

Sülûk ise yola girmek, ona tabi olmak ve yol almak demektir. Seyrin tasavvuf ıstılahındaki karşılığı ise “seyr u sülûk” ifadesidir.⁴²⁰

⁴¹³ A'raf Suresi, 7/180.

⁴¹⁴ Ebu Hafs Şihabuddin Ömer Sühreverdi, *Gerçek Tasavvuf, (Avarifü'l-Mearif)*, terc. Dilaver Selvi, Semerkant Yayınları, İstanbul, 1999, s. 583.

⁴¹⁵ Şeyh Ramazan Kaya, *Divan*, s. 10.

⁴¹⁶ Şeyh Ramazan Kaya, *Divan*, s.4

⁴¹⁷ Şeyh Ramazan Kaya, *Divan*, ss. 6-7.

⁴¹⁸ Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s.316

⁴¹⁹ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s. 564

⁴²⁰ Yılmaz, *Tasavvuf Meseleleri*, s.82

Seyr-u sülûkun, lugat anlamı siret, mezhep, yöneliş, girmek ve gitmek demektir. İstilah olarak ise bir şeyhin nezaretinde davranış ve hal olarak Allah'a yakınlık mertebelerine yükselip ona vuslat için çıkılan manevi yolculuğa denir.⁴²¹

Seyr ve sülûk birbirinin ayrılmaz parçaları sayılır. Tasavvuf yolunda “Seyr” için sülûkün lüzumu, namaz için abdestin lüzumu gibi sayılmıştır. Nasıl abdesti olmayanın namazı yok hükmünde ise sülûkü olmayanın da seyri yok sayılır.⁴²²

Seyr-u sülûk, tasavvufî bir terim olarak Hakk'a ermek için bir rehberin, şeyhin öncülüğünde ve nezaretinde cehaletten ilme, kötü ve çirkin huylardan güzel ahlâk'a, kendi vücudundan Allah'a vuslat ve sırlara yakınlık için çıkılan rûhâni ve manevî yolculuğu ifade eder. Ehl-i sülûk denilen yolcu, nefsindeki kötü huylardan arındığı ve iyi huylar edindiği ölçüde bu yolculukta mesafe alır. Bu durumda seyr u sülûk, tasavvuf yolunu benimseyerek bir tarikata giren kimsenin orada aldığı eğitim gereği manevi makamlarını tamamlayıncaya kadar geçirdiği safhalara verilen isimdir. Seyrin başlangıcı sülûk, sonu ise vusuldür.⁴²³

Kalbin, zikir ile Hakk'a yönelerek başladığı seyre, sefer denir. Bu seyr u sefer dört türdür:

Birinci sefer, seyr-i ilallah: Vahdetin yüzünden kesret perdelerini kaldırmaktır. Bu görünen ve Allah'tan başka olan şeylerden aşırı sevgiyi gidermekle nefsin menzillerinden, kulluk ufuk-ı mübin'e (apaçık ufka) ulaşıncaya kadar Allah'a doğru manevi yolculuk etmektir.

İkinci sefer, seyr-i fillah: Vahdet perdesini, batın olan ilmi kesret vecihlerinden kaldırmaktır. Bu da Allah'ın sıfatlarıyla vasıflanmak ve isimleriyle tahakkuk etmekle Allah'ta yolculuk etmektir. Bu Hakk'ta hak ile en yüksek ufka doğru gitmektir. Bu seferin nihayetinde, salike vücûh-ı âlemde perdelerin kalkıp ilm-i ledünnînin keşf olduğu kaydedilir. Seyr-i fillah, nefs-i radiye makamında bulunan saliklerin seyridir.

Üçüncü sefer, seyr-i maallah: Ayn'ul-cem'in birliğinde hâsıl olmakla, iki zıt şey olan zahir ve batına bağlanmanın sona ermesidir. Bu, aynu'l-cem' ve hazreti

⁴²¹ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s.565.

⁴²² Yılmaz, *Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatler*, s. 183

⁴²³ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s.565; Yılmaz, *Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatler*, s.183

ahadiyyete yükselmektir. Bu da kabekavseyr⁴²⁴ makamıdır ve velayetin sonudur. Seyr-i maallah nefis-i mutmaine makamında bulunan salıkların seyridir.

Dördüncü sefer, seyr-i ani'llah: Hak'tan halka dönüşteki yolculuktur. Bu durumdaki kişi vahdette kesreti, kesrette vahdeti görür. Bu Hakk'ın halk içine girmesini ve halkın Hak'ta yok olmasını görmeye cem' ve fark'ın birliğidir. Bu, tekmil için, Allah'tan Allah ile yolculuk etmektir. Bu, fena'dan sonra beka ve cem'den sonra fark makamıdır. Seyr-i anillah nefis-i mardiyeye makamında bulunan salıkların seyridir.⁴²⁵

Seyr-u sülûkün gayesi salikin kişisel arzu ve isteklerini yok edip tam anlamıyla kendisini ilahi iradenin hâkimiyeti altına sokması, bu suretle diğer insanlara rehberlik yapmasına imkân veren kâmil insan mertebesine yükselmesidir. Bir müridin seyr u sülûkunu tamamlaması bu ehliyeti kazanması anlamına gelir.⁴²⁶

Sülûkteki asıl unsurlardan biri de sâliktir. Salık, yolcu demektir. Allah'a giden yolu tutana seyr halinde bulunduğu sürece müritle müntehi (vâsıl, eren) arasındaki mutavaassite sâlik denir. İlmi ve tasavvuruyla değil, haliyle makamlarda seyreden salık bu haldeyken ayn'ı yekin türünden bilgi sahibi olur. Bu bilgi onun yolunu şaşırmasına sebep olan herhangi bir şüpheye kapılmasına engel olur. Menzil-i maksuda varma azmine sahip, hedefe ulaşma kararıyla tasavvuf yolunu tutan, bu yolun gerektirdiği hususları maddi ihtiyaçlardan önde tutan, tasavvufu meslek edinen insanlar üç tabakadır: *Vâsıl-kâil, talip, sâlik*. Kemal yolunu tutanlar; *mukim*, yerinde duran ve kıvılcıdamayanlar. Sâlik dört çeşittir: zahid, fakara, hadim, âbit.⁴²⁷

Şeyh Ramazan Efendi, tasavvufta seyr-u sülûkü göç olarak değerlendirir ve şöyle açıklar: “Seyr, cehaletten ilme, kötü huylardan güzel huylara, kendi varlığından geçip Hakk'ın varlığına doğru harekettir. Sülûk ise Hakk'a ermek için bir rehberin öncülüğünde ve denetiminde çıkılan manevi, kalbi ve ruhi yolculuk ve ahlaki eğitimidir.”⁴²⁸

Ona göre: Seyr u sülûk, insanın kalbini, ruhunu, nefsinin ve diğer manevi cevherlerin eğitiminden ibarettir. Bu iş kalpte başlayıp, hayatın her yanını içine alan bir eğitimidir. Bu eğitimin asıl maksadı, kendini ve rabbini tanımadır. Birinci adım

⁴²⁴ “Öyle ki, iki yay kadar hatta daha yakın oldu.”(Necm süresi, 53/9)

⁴²⁵ Kâşânî, *Islahattü's-sufiye*, s.123; Cürcânî, *Ta'rîfât*, s.134; Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, ss.309-310; Yılmaz, *Ana Hatırlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar*, ss.234-236

⁴²⁶ Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s.316

⁴²⁷ Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s.306

⁴²⁸ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

gafletten uyanmaktır. İkinci adım, insan için çizilmiş olan ideal yola adım atmak ve hedefe doğru yol almaktır. Sonuç ise kâmil insan olmaktır.”⁴²⁹

10. Zikir

Zikir, lügatta anma, hatırlama, bir şeyi zihinde hazır etme, bir şeyi dile getirme ve hatırlatma gibi anlamlara gelir. İstilahî olarak Allah’ı anmak üzere yapılması veya söylenmesi tavsiye edilen hamd, dua, ibadet ve övgü gibi fiiller ve sözler şeklinde tarif edilmiştir.⁴³⁰ Allah kelimesini veya *lailahe illallah* cümlesini söylemek ve tekrarlamak, ilkinde *lafza-i celâl zikri*, ikincisine *kelime-i tevhid zikri* veya yalnızca *tevhid zikri* denir.⁴³¹

Zikir kavramı Kur’an-ı Kerim’de farklı anlamlarda kullanılmıştır. Tasavvuf ehli arasında ise zikir; belli kelime ve ibareleri belli zamanlarda, belli sayıda, belli bir edep dâhilinde her gün düzenli olarak söylemeleri; vird, hizip, münferiden zikir, zikrullah. Tarikat ehlinin ve sufi cemaatlerinin bir yerde toplanıp şeyh veya halifesinin gözetiminde (Allah, Allah hû hû, hay hay gibi) belli ibareleri belli bir hareket düzeni içinde söylemeleridir.⁴³² Süreç içerisinde her tarikatın kendine has bir zikir şekli meydana gelmiştir. Kimisi oturarak, kimisi ayakta, kimisi sesli, kimisi de sessiz zikir türünü tercih etmiş ve müritlerine bu şekilde zikir yapmalarını tavsiye etmişlerdir.⁴³³

Tasavvufta zikir denilince “Allah’ın anılması” özel anlamı anlaşılır. Hz. Peygamber Efendimiz’in (s.a.v.) hadislerine baktığımızda bu anlamda hadisleri⁴³⁴ görmekteyiz.

Hz. Aişe’den rivayet edildiğine göre Resulullah (s.a.v.) her durumda Allah’ı anardı.⁴³⁵

⁴²⁹ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

⁴³⁰ Kâşânî, *Istilahattü’s-sufiye*, s.248; Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s. 393

⁴³¹ Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s. 393

⁴³² Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s.393

⁴³³ Kadir Özköse, *Dervişin Günlüğü*, Ensar Yayıncılık, Konya 2009, s. 125

⁴³⁴ “Nerede bir topluluk toplanır ve Allah’ı anarlarsa melekler onları kuşatıp çevrelerinde dönerler. İlahi rahmet onları kaplar. Yüce Allah kendi yanlarında bulunanlara onları anlatır.” Müslim ebu Hureyreden rivayet etmiştir. “İçerisinde Allah zikredilen evlerin misali ile içerisinde Allah zikredilmeyen evlerin misali, diri ile ölüünün misali gibidir.” Buhârî, Daavât, 66; Müslim, Salâtü’l-Müsafirin 211

⁴³⁵ Müslim, kitâbü’l-Hayz,

Kelime-i tevhit “La ilahe illallah” kelimesi, kelimelerin en büyüğü ve kalelerin en yükseğidir. Sadece dil ile değil, kalp ile de söylenmelidir. Sadece kelime-i tevhit değil, birçok dua ve ayette zikir ifadesi olarak söylenebilir. Bir müminin sabahleyin yatağından kalkarken, sokağa çıkarken ve işine başlarken besmele çekmesi bile en tabii bir zikir olarak değerlendirilmiştir.⁴³⁶

Şeyh Ramazan, mürit açısından en verimli ve kestirme yol ile vüsule ermenin yolunu zikir olarak görür ve şöyle açıklar: “Tasavvufta müridin seyru sülûk’ te ve diğer zamanlardaki meşgalelerinden biri ve en önemlisi zikirdir. Salık, zikir ederek tasavvufî yolculuğunu sürdürür. En kısa zamanda vüsûle ulaşmasına zikir vesile olur. Tevhit bir ağaçtır. Zikir de o ağacın dallarıdır. Mürit Allah’ı zikredince o ağacın dalları yeşerir, yaprak verir, çiçek açar, meyve verir. Zikir çoğalınca da o ağacın kökleri müridin kalbinde derinleşerek bütün vücuda yayılırlar. Müridin bütün azalarını kaplayan bu kökler, müridin hal ve davranışlarını kuruma altına alır ve maddi- manevi tüm hasletlerini güzelleştirir.

Çokça yapılan zikirler zamanla müridi yüksek makamlara ulaştırır ve marifetullaha vesile olur. Kalbini gafletten uyandırır. Zira kalp, ancak Allah’ın zikri ile uyanabilir. Müritlerin kalbi manevi olarak Allah’ın zikri ile beslenir.⁴³⁷

Şeyh Ramazan, zikri, mürit için vazgeçilmez bir amel olarak görür ve usulünce zikredildiği zaman, daha verimli ve daha zevkli olacağını söyler. Müritlerinden Hacı İdris Türkeş anlattı: “Şeyh Hazretlerine intisap ettikten sonra, her mensuba verdiği gibi bize de evrat olarak zikir vermişti. Ziyaretten döndükten sonra, bu virtleri günlük olarak aksatmadan yapmaya çalışıyordum. Ancak ben zikir etmekte zorlanıyor, adeta yoruluyordum. Bir sonraki ziyarete gittiğimizde sohbet esnasında, Şeyh Hazretleri, her zaman olduğu gibi kişisel sorunları sohbet ortamında, ortama tavsiye şeklinde dile getiriyordu. Bir an şöyle dedi: ‘Oğlum, sen lafzatullah ile zikrettiğin zaman dilinde Allah lafzı olduğunda, kalbinde Allah’ın doksan dokuz esması olsun ve Allah’ın doksan dokuz esma-i celilesi ile zikrediyormuşsun gibi zikret. O zaman zikirde yorulmazsın ve zikir sana zevkli gelir.’” Hemen bu sohbetin bana özel olduğunu anladım, dediklerini uygulamaya başladım. O gün bugündür

⁴³⁶ İbrahim Hakkı, *Marifetname*, İpek Yayınları, İstanbul 2003, s.421

⁴³⁷ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

anlattığı şekilde zikrediyorum ve olağanüstü zevk alıyorum. Bir nefeste onlarca Allah lafzı ile zikredebiliyorum.”⁴³⁸

11. Tefekkür-i Mevt

Tefekkür, lügatte problemin haline veya idrakine dair, aklın çalışması, düşünmek, manaları algılayabilmek için detaylı düşünmek demektir. Aklın gayesine ulaşmasını sağlayacak dilediği şeyi araması, incelemesi; istenilen şeye erişmek için, eşyaların manaları hakkında kalbin tasarrufu ve faydalı bilgilerin gelişyle kalbin arındırılmasıdır. Kalbin, iyiyle kötüyü ayırt etmesine yarayan bir lambadır.⁴³⁹

Mevt, lügatte ölüm, hayatiyetini yitirmek, tükenmek, derrunî uyku, sönmek, hayvanî kuvvetin yok olması, ruhun bedenden ayrıldığı şey olup kendisinden ruh olmayan şey anlamlarına gelmektedir. Varlıkla ilgili bir sıfat olup hayatın zıddı olarak tanımlanmıştır.⁴⁴⁰

Tasavvufî ıstılahta mevt, ilahi ruh ve nefis-i natika denilen rûhanî latifenin en mukaddes mertebeye yönelmesi nedeniyle bedensel lezzetlerle ilgilenmekten kesilmesi ve nefsin hevasının kökünü kazımak anlamlarına gelir. “Ölmeden önce ölmek” budur. Yani kişinin nefsinin şeriata uymayan yönlerini terbiye etmesi demektir. Kim hevasından ölüp kurtulursa şüphesiz ki o, Hüda’sı ile dirilir.⁴⁴¹

Tefekkür-i mevt, Nakşibendi tarikatında özel bir öneme haizdir. Gizli zikre başlamadan önce, beş veya on dakika kadar, kulun, zihinsel planda ölümü yaşayarak tatması ve onu kaçınılmaz biçimde şuurun derinliklerine yerleştirmesidir.

Bunun uygulaması şöyledir: Kul, Azrail’in gelişi, canını teslim edişi, musalla taşına yatışı, tabuta konuşu, sevdiği kişilerin ve malının kendisini yapayalnız bırakarak tek başına kabre girişi, kabrin zifiri karanlığı, Münker ve Nekir meleklerinin sual sorması, sırat, hesap, Cennet, Cehennem, vs. gibi halleri gözü kapalı vaziyette, düşünce planında yaşamak.

⁴³⁸ Kişisel Görüşme, İdris Türkeş, Çalışkan, 14.11.2015

⁴³⁹ Kâşânî, *Istilahattu's-sufiye*, s. 143; Cürcanî, *Ta'rifât*, s. 66; Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s.643

⁴⁴⁰ Asım Efendi, *Kâmûs'u Muhît Tercümesi*, Türkiye yazma Eserler Yayınları, İstanbul 2013, c. 1, s. 616.

⁴⁴¹ Kâşânî, *Istilahattu's-sufiye*, s. 545; Cürcanî, *Ta'rifât*, s.255; Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s. 247.

“Vaiz olarak ölüm yeter ey Ömer!” sözünde anlatılan hedefe ulaşmak üzere yapılan bu uygulama, kişiyi ölmeye önce ölmeye ve ölümü sevmeye, psikolojik olarak ona hazırlanmaya sevk eder. Zira ancak ölümle sevgili Mevla’ya kavuşulacaktır.⁴⁴²

Buna binaen mürit, “Her nefis ölümü tadacaktır”⁴⁴³ ayetini tefekkür eder, kabre girdikten sonra Münker ve Nekir meleklerinin suallerine nasıl cevap vereceğini, mahşere kadar kabirde ne hal üzerine bulunacağını, Hakk’ın huzurunda nasıl durulacağını ve hangi firkadan sayılacağını derin derin düşünür.⁴⁴⁴

Kur’an-ı Kerim’de ölüm gerçeği sık sık hatırlatılır. Hiçbir faninin bu hakikatten kaçamayacağını çok net ifaden eden bir ayet-i kerime “Nerede olursanız olun, sağlam ve tahkim edilmiş kaleler içinde bulunsanız bile ölüm size ulaşacaktır”⁴⁴⁵ buyrulmaktadır.

Yine başka bir ayette de Efendimiz’e (s.a.v.) hitaben ölümden kaçılmayacağı, dönüşün ancak Allah’a olacağı şöyle geçer: “De ki: Sizin kendisinden kaçıp durduğunuz ölüm var ya, mutlaka size ulaşacaktır. Sonra gaybı da, görünen âlemi de bilen Allah’a döndürüleceksiniz de, O size yapmakta olduklarınızı haber verecektir.”⁴⁴⁶

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) hadis-i şeriflerde ölümle ilgili birçok hatırlatmalarda bulunmuştur. Bunlardan birinde “Dünyevî zevkleri kıran ve tûl-i emeli unutturan ölümü çokça hatırlayınız”⁴⁴⁷ buyurmaktadır. Başka bir hadis-i şerifte ise “Akıllı müminin kim olduğunu soranlara: Ölümü çokça hatırlayan ve ölümden sonrasına hazırlananlardır”⁴⁴⁸ demiştir.

Şeyh Ramazan, tefekkür-i mevti, ölümü aklından hiç çıkarmaması açısından, dünyaya fazla dalıp bağlanmamak için mürit için zaruri bir durum olarak görür. Tefekkür-i mevt için şu değerlendirmelerde bulunmuştur: Tefekkür-i mevt yani ölümü düşünmek ve onu günde bir defa da olsa beş dakika kadar hatırlamak mürit için elzemdir. Bizim tarikatımızın değişmez bir prensibidir. Ölümü tefekkür

⁴⁴² Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s. 208.

⁴⁴³ Al-i İmran Süresi, 3/185.

⁴⁴⁴ Selçuk Eraydın, *Tasavvuf ve Tarikatler*, Yeni Dünya Yayınları, İstanbul 2004, s. 382.

⁴⁴⁵ Nisa Süresi, 4/78

⁴⁴⁶ Cuma Süresi, 62/8

⁴⁴⁷ Tirmizi, Züht, 4, Nesai, Cenaiz,,3

⁴⁴⁸ İbni Mace, Sünen-i ibn-i Mace, Züht, 31

etmek, her şeyden önce dünyanın kendisi için bir gurbet evi, bir gurbet diyarı olduğunu müride hatırlatır. Tefekkür-i mevdi sık sık yapan bir müridin de o gurbet diyarında, kendisine sılada lazım olacak şeylerin peşine düşer, boş heva ve heveslerin isteğine cevap vermez. Tefekkür-i mevdi yapmayan bir mürit ise ölümü unuttur, bütün emellerini dünyaya bağlar. O, gurbet diyarından hiç ayrılmayacakmış gibi dünya ve dünyalıkları, boş heva ve heveslere ve malayani işlere kendisini kaptırır ve bunlardan ayrılması zor olur.⁴⁴⁹

Mürit, yaptığı tefekkür-i mevdi ile kul olma bilincini geliştirir. Dünyanın gelip geçici olduğunu, ahiret hayatının daha önemli olduğunu farkına varır. Nefse ve şeytanın kendisine yaptırabilecekleri kötü fiil ve davranışları, bertaraf etmesinde güçlü ve azimli olmasına yardımcı olur. Ölüm tefekkürü ile Allah (c.c.)'a dönüş yapıp, dünyadan uzaklaştırır, kalbin incelmesine ve korkmasına vesile olur. Bundan dolayı mürit, en az günde beş dakika bile olsa, bu hazineden mahrum kalmamalı. Mutlaka gün içerisinde ölüm tefekkürü yapmalıdır. Hatta sabahları virtlerini yaparken, tefekkür-i mevdi de o zaman yapsın ki bu duygu ve düşüncelerle gününe başlasın, günün koşuşturması içinde gafil olup dünyaya fazla dalmasın, ölümü bir an olsun kendisinden uzak görmesin⁴⁵⁰

12. Rabıta

Arapça bir kelime olan rabıta, iki şeyi birbirine bağlayan, rapteden anlamlarına gelir.⁴⁵¹ Tasavvufi istilahta müridin zihnî planda tefekkür ve muhayyile gücünü kullanarak mürşidi ile beraberlik halinde olmasıdır.⁴⁵² Müridin, mürşidine gönülden bağlanması demek olan rabıta, fitri bir olgudur. Nitekim rabıtada kişinin model aldığı kişi ile aynileşmesi olayı vardır.⁴⁵³ Allah müşahhas bir varlık olmadığı için kişinin zihnen ve manen yoğunlaşması zordur. Dolayısıyla Allah'ın zatının tecellisinin en güzeli olan insan-ı kâmiller bu iş için vesiledir. Kamil insan Hakk'ın aynası olduğu için mürit ona baktığında Hakk'ı görür.⁴⁵⁴

⁴⁴⁹ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

⁴⁵⁰ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

⁴⁵¹ Dal, *Tasavvuf Terimleri İstilah-ı Sofiye Fi Vatani Asliye*, s. 317

⁴⁵² Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s. 506.

⁴⁵³ Yılmaz, *Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatler*, s.501.

⁴⁵⁴ Yılmaz, *Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatler*, s. 501; Arvasi, es-Seyyid Abdülhakim, *Rabıta-i Şerife*, haz. Necip Fazıl Kısakürek, Büyük Doğu yay., İstanbul. 2012, s. 20.

Rabita konusunda müstakil bir eseri olan Seyyid Abdulkakim Arvâsi (ö. 1943) rabıtayı ilahî ve zati sıfatlarla tahakkuk etmiş ve müşahede makamındaki bir kâmil mürşide kalbi bağlayıp, huzur ve gıyabında o zatın suretini hayalde muhafaza etmek olarak açıklar. Ona göre rabita bütün tarikatlarda gerekli olan, tek başına Allah'a erdiren müstakil bir yoldur. Rabitanın her tarikatta olduğunu, bu şartı kabul etmeyenlerin ise rabıtayı anlayamamış olduklarını söyler. Hatta bu konuda zikirden daha efdal olduğunu da belirtir. “Vesileye yapışınız”⁴⁵⁵ ayetindeki vesile kelimesi umumi bir manada olduğu için rabitanın üstün bir vesile olduğunu söyler. Ayrıca “De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyunuz ki Allah da sizi sevsin ve bağışlasın. Allah son derece bağışlayıcı ve esirgeyicidir.”⁴⁵⁶ Ayetindeki “tabi olmak” fiilinin gerçekleşmesi tâbi olunanı görmeyi gerektirdiğinden rabita ile bu hayalen gerçekleşmiş olur.⁴⁵⁷

Arvasi'ye göre rabita, bir saatin en az dörtte biri kadar yapılmalıdır. Zira rabitasız zikir erdirici değil, ancak zikirsiz rabita erdiricidir.⁴⁵⁸ Rabita, mutlaka kâmil bir Allah dostuna yapılmalıdır. Bu bir ‘itikadî’ zorunluluktur.⁴⁵⁹ Rabita yapılırken yani mürşit suretinin hayal hazinesinde muhafazasından, bir kendinden geçme ve manevi sarhoşluk hali doğunca, derhal o surete bağlı kalmayı, yani rabıtayı kesip yeni gelen hale yönelmek, kendini ona bırakmak icap eder.⁴⁶⁰

Abdulkakim Arvâsi'ye göre rabita üç türlüdür.

1-Salik tarafından kâmil şeyhin suretini karşısında tasavvur edip, hayal yoluyla iki kaşı arasında bakarak ruhaniyetine yönelmek; bu bakışta kendinden geçme, kaybolma hali başlayıncaya kadar rabıtayı sürdürmek; eğer kendinden geçme hali zuhur ederse, rabıtayı kesmek ve yeni hal üzerinde kalmak.⁴⁶¹

2-Salik'in kendisini mürşit kıyafet ve heyetinde görmesidir. Salik, yine kendisinden geçinceye kadar bu hali muhafaza eder. Mürşidin suretiyle giyimli olmak bakımından bu rabıtaya “rabita-i telebbüs” ismi verilir. Bu halde salik, zatını,

⁴⁵⁵ Maide suresi, 5/35.

⁴⁵⁶ Âl-i İmran süresi, 3/31

⁴⁵⁷ Arvasi, *Rabita-i Şerife*, s. 29.

⁴⁵⁸ Arvasi, *Rabita-i Şerife*, s. 6

⁴⁵⁹ Arvasi, *Rabita-i Şerife*, s. 19

⁴⁶⁰ Arvasi, *Rabita-i Şerife*, 15.

⁴⁶¹ Arvasi, *Rabita-i Şerife*, s. 16.

mürşidin zatında ve sıfatlarını da mürşidin sıfatlarında yok etmek ve mürşidin ruhaniyetini kemalleriyle birlikte onun suretinde bulmak mevkiindedir.⁴⁶²

3-Mürşidin suretini, salık, karşısında görerek onu kalbinin ortasına indirmesi, kalbini geniş bir dehliz farz ederek mürşidi o dehlizde yürüyor ve kendisine doğru geliyor kabul etmesidir. Bu rabıta salık bakımından en faydalı olanıdır. Bu rabıta ile kalbe gelen “havatır” kesilir.⁴⁶³

Şeyh Ramazan’a göre rabıta, birbirlerinden uzak olsa bile mürşit ile müridin manen birlikteliğidir. Mürit mürşidinin tasavvufi bir sohbetindeki halini, şeklini ve o anki durumunu tahayyül eder ve ondan bereket, feyz ve nizbet talep ederek sohbetindeymiş gibi yararlanmaya çalışmaktadır.⁴⁶⁴

Rabıta, her müridin istifade etmesi gereken bir yoldur. Rabıta belki de tasavvuftaki en kısa yoldur. Rabıta edilmedikçe müridin, diğer salih amellerle ilerlemesi fazla olmayacaktır. Şeyh Efendi, sohbetlerinde sık sık şöyle derdi: “Çokça rabıta ediniz. Zira rabıta etmedikçe kâr edemezsiniz, tarikatta ilerleyemezsiniz. Sonra bu ilerleyememenin nedenini şeyhinzinde ararsınız, “şeyhimiz kâmil değildir” dersiniz. Tasavvufta yükselmenin en kısa yolu rabıta etmektir.”⁴⁶⁵

O’na göre rabıta, mürit ile mürşit arasında bir alaka ve vasıtaadır. Muhabbet ve feyzin sebebidir. Rabıta üç çeşittir:

- 1-Kulun Rabbiyle arasındaki rabıta,
- 2-Mürit ve mürşidi arasındaki rabıta,
- 3-Mürit ve diğer mümin kardeşleri arasındaki rabıtaadır.

Şeyh Ramazan’a göre rabıta şöyle yapılır: Mürit, mürşidinin suretini, kalbinde muhafaza eder. Edep gereği üç veya beş adım manevi huzuruna yaklaşarak onunla arasında mesafe bırakır; hayalinden, kalbinden füyuzatı sermedi (feyiz ve bereketinden) istifade eder.⁴⁶⁶

⁴⁶² Arvasi, *Rabıta-i Şerife*, s. 19.

⁴⁶³ Arvasi, *Rabıta-i Şerife*, s. 19.

⁴⁶⁴ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

⁴⁶⁵ Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak, 06.11.2015

⁴⁶⁶ Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin, 15.11.2015

Sonuç

Bu çalışmamızda Şeyh Ramazan Kaya'nın hayatı, eserleri ve tasavvufi görüşlerini konu edindik.

Çalışmamızın konusu olan Ramazan Kaya, son dönem mutasavvıflarından olup hayatı boyunca insanların manevi gelişimine ışık tutmayı, rehberlik etmeyi kendisine vazife edinmiştir. Siirt ilinin Kurtalan ilçesine bağlı Yuvalı Köyün Soğuksu Mezrasında doğan Ramazan Kaya, çocukluğunu ve gençliğini Siirt ve çevresinde geçirmiş, medrese eğitimini de bu bölgede almıştır. Ramazan Kaya, tasavvufi eğitimi Cizreli şeyhi Seyyid Muhammed Kadri'nin yanında tamamlamıştır.

Mürşidinin vefatından sonra vazifeyi üstlenen Şeyh Ramazan Kaya, bir süre köyünde misafirlerini karşılayıp hizmetini yürütmüştür. Daha sonra vazifesini daha iyi ifa edebilmek için Siirt merkez ve daha sonra da Van'a taşınmış, buralarda irşat vazifesini yürütmüştür.

Ramazan Kaya, yaşadığı dönemde çok fazla tanınmamakla birlikte birçok irşat faaliyetlerinde bulunmuştur. Yaşamı boyunca kendi gücünde halisane bir şekilde tarikata hizmet etmiş ve insanların irşadı ile ilgilenmiştir.

Şeyh Ramazan Kaya'nın sohbet ve şiirlerine baktığımızda, onun bir peygamber aşığı ve O'nun sünnet-i seniyyesine bağlı olduğunu görüyoruz. Kur'an-ı Kerim ve sünnet-i seniyye çerçevesinde insanlara yol göstermiş; sevgi ve hoşgörü, bu yolda temel prensipleri olmuştur. Sohbetlerinde müritlerine en çok Allah ve Resulünün sevgisini aşlamış; müritlerini durmadan çalışmaya, sohbet ve hizmete yönlendirmiştir.

Bu çalışma vesilesi ile şiirlerini derleyip tekrar yazdığımızda tasavvufi görüşleri; Tasavvuf, tarikat, mürşit, mürit, tevbe, aşk, zühd, kalp, seyr-u sülûk, zikir, tefekkür-i mevt ve rabita gibi kavramların kendisine özgü tanımlarının olduğunu gördük.

Bu çalışmamız Şeyh Ramazan Kaya hakkında yazılmış ilk akademik çalışmadır. Eksiksiz olmayan bu çalışma, yeni bilgi ve bulgularla tamamlanacağı gibi bundan sonra onun hakkında yapılacak çalışmalara da kaynak teşkil edecektir.

KAYNAKÇA

Aclunî, İsmail, *Keşfu'l Hafa*, Beyrut 1351.

Aydın, Miyase, *Galip Hasan Kuşçuoğlu'nun Hayatı ve Tasavvufî Görüşleri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Ankara 2011.

Baz, İbrahim, *Şeyh Muhammed Said Seyda el-Cezeri ve Hâlidî-Seydâ Kolu*, İlahiyât Yayınları, Ankara 2016.

Buharî, Ebi Abdullah Muhammed bin İsmail, *Sahih-i-Buharî* Bağdat 1986.

Cebecioğlu, Ethem, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Ağaç Kitabevi Yayınları, İstanbul 1999.

_____. *Hacı Bayram Veli ve Tasavvuf Felsefesi*, TC. Altındağ Belediyesi Kültür Yayınları, Ankara 2002.

_____, *İmam-ı Rabbani Hareket ve Tesirleri*, Erkam Yayınları, İstanbul 1999.

Chittick, William, *Tasavvuf*, Çev. Turan Koç, İz Yayınları, İstanbul 2003.

Cürcanî, Seyyid Şerif, *Tarifat*, Ahmet Kamil Matbaası, İstanbul 1300.

Çınar, Fatih, *Hamza Nigari'nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Düşüncesi*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2009.

Dal, Safer, *İstalahat-ı Sofiyye fi Vatan-i Asliyye*, Kırkkandil Yayınları, İstanbul 2013.

Demirel, Arif Hakan, *Ömer Ziyâuddîn Dağistânî'nin Hayatı Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006.

el-Hânî, Muhammed, *el-Behçetü's-seniye fi âdâbi'-tarîkati'l-aliyyetill-Halidiyye*, Mavi Yayıncılık, İstanbul 1989.

Eraydın, Selçuk, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, MÜİFV Yayınları, İstanbul 2004,

Erkol, Ahmet, “Şeyh Abdurrahman eş-Şaviri ve “Akaidü'l-iman” isimli eser”i, *Uluslararası Siirt Sempozyumu*, Şarkiyat Araştırmalar Derneği, İzmir 2006.

es-Sülemi, Ebu Abdurrahman Muhammed bin. Hüseyin, *Tasavvufun Ana İlkeleri*, Ter. Süleyman Ateş, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1981.

eş-Şavirî, Şeyh Abdurrahman, *Divan*, Nubihar, İstanbul 2013.

Heyet, Evliyalar Ansiklopedisi, Türkiye Gazetesi Yayınları. İstanbul 1993, Cilt 11.

Gündüz, Ömer, *Abdurrahman eş-Şavirî Hayatı, Eserleri ve Akidesi*, Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Yayınlanmamış Lisans Tezi, Diyarbakır 2005.

Güngör, Erol, *İslam Tasavvufunun Meseleleri*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2008.

Hakkı, İbrahim, *Marifetname*, İpek yayınları, İstanbul 2003.

Havva, Said, *Sahabeden Günümüze Allah Dostları*, Şule Yayınları, İstanbul 1996.

Hazin, Seyyid Muhammed Kadri, *Divan-ı İrfan*, Çev. Çelebi Süleyman Kaya. Ankara 1996.

Helvacı, Lokman, *Son Devir Sufilerinden Mustafa Erbilî (Ö.1972), Hayatı, Şiirleri ve Tasavvufî Görüşleri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2012.

Hucviri, Ali b. Osman Cüllabî, *Keşfu'l Mahcûb (Hakikat Bilgisi)*, Haz. Süleyman Uludağ, Dergâh Yay. İstanbul 1982.

İbn Mâce, Ebu Abdillah Muhammed b. Yezid, *Sünen İbn Mace*, Tahkîk: Muhammed Fuad Abdulbaki, Çağrı Yay., İstanbul 1992.

İbn Arabî, Muhyiddin, *İlahi Aşk*, Çev. Mahmut Kanık, İstanbul 1998.

İsa, Abdülkadir, *Hakâiku ani't tasavvuf*, Elbelâge Yayınları, Halep 1970.

Kara, Mustafa, *Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi*, 2. Baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul 1990.

Kâşânî, Abdurrezzak, *Tasavvuf Sözlüğü*, çev. Ekrem Demirli, İz Yayınları, İstanbul 2004.

_____, *Istalahatü's-sufiyye*, Darü'l Menar, Kahire 1992.

Kaya, Şeyh Ramazan, *Divan*, (Eser, henüz basılmamış yazma eser olarak Şeyh Ramazan'ın oğlu molla Masum da)

Kaya, Şeyh Ahmet, *Menâkıbus-Süleymaniye min fuyudat-i Rahmaniye*, Erbil 1994.

Kelebâzî, Ta'aruf, (*Doğuş Devrinde Tasavvuf*), Haz. Süleyman Uludağ, Dergâh Yay. İstanbul 1992.

Arvasi, EsSeyyid Abdülhakim, *Rabıta-i Şerif*, Haz. Necip Fazıl Kısakürek, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 2012.

Kuşeyrî, Abdülkerim, *er-Risaletu'l Kuşeyriyye*, Beyrut 1971.

Müslim, Ebu'l-Hüseyin Müslim İbnu'l-Haccâc el-Kuşeyrî en-Neysabûrî, *Sahih-i Müslim*, Tahkik: Muhammed Fuad Abdulbaki, Çağrı yay., İstanbul 1992.

Nevevî, Ebi Zekeriyya Yahya bin Şerif, *Riyâzzus-Sâlihîn*, Daru'l Me'mun Beyrut 1996.

Özköse, Kadir, *Dervişin Günlüğü*, Ensar Yayınları, Konya 2009.

Sabuncu, Sabit, *Şeyh Abdurrahman eş-Şaviri ve Nehcu'n necah fi Ahkami'n-Nikâh adlı eserinin fıkhi açıdan değerlendirmesi*, Şırnak Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Şırnak 2013,

Selvi, Dilaver, *Kaynaklarıyla Tasavvuf*, Semerkant Yayınları, İstanbul 2001.

el-Cezerî, Muhammed Nurullah Seyda, *Tasavvufun sırları*, Ter. İbrahim Öztürk, Elvan Ajans, Bursa 1971.

Sevinç, Ayşe, *Ahmet Kayhan Efendi'nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvufi görüşler*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2015.

Suad, el-Hakim, *İbnu'l Arabî Sözlüğü*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2004.

Sühreverdî, Şihabuddin, *Avarifü'l-Mearif (Gerçek Tasavvuf)*, Ter. Dilaver Selvi, Semerkant Yay. İstanbul 2008.

Şimşek, Halil İbrahim, *Osmanlıda Müceddidlik XII-XVIII. Yüzyıl*, Suf Yayınları, İstanbul 2004.

Tatar, Veli, *Şeyh Seyyid Muhammed Taha'nın Hayatı*, Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Lisan Bitirme Tezi, Şırnak 2016.

Tirmizî, Ebu İsa Muhammed b. İsa b. Sevre, *Sünen-i Tirmizi*, Çağrı Yay., İstanbul 1992.

Tusi, Ebu Nasr Serrâc, *el-Luma (İslam Tasavvufu) Tasavvufla ilgili Sorular Cevaplar*, Çev. Hasan Kamil Yılmaz, Altınoluk Yay.1996.

Türer, Osman, *Batı'nın İslam'ı Tanımasında Tasavvufun Rolü, Tasavvuf Kitabı*, Haz. Cemil Çiftçi, İstanbul 2003.

Udağ, Süleyman, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabalcı Yayıncılık, İstanbul 2012.

www.edebiyatvesanatakademisi.com

www.ehlisunnetbuyukleri.com, İslam Tarihi Ansiklopedisi.

Yılmaz, Hasan Kamil, *Anahatları ile Tasavvuf ve Tarikatlar*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2014.

_____, *Tasavvuf Meseleleri*, Erkam Yayıncılık, İstanbul 2001.

Yücel, Ömer Tayfur, *Şeyh Muhammed Diyâuddin'in Hayatı ve Tasavvufi Görüşleri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2015

Kişisel Görüşme, Şeyh Ahmet Kaya, Mersin 15.11.2015.

Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Nas, Şırnak 06.11.2015.

Kişisel Görüşme. Seyda Seyyid Taha Yıldırım, İstanbul 01.12.2015.

Kişisel Görüşme, Hacı Abdülvehhap Toprak, Gaziantep, 15.01.2015.

Kişisel Görüşme, Celal Atak, Şırnak 07.11.2015.

Kişisel Görüşme, İdris Türkeş, Çalışkan Beldesi 14.11.2015.

Kişisel Görüşme, Hasan Biter, Şırnak 12.12.2015.

Kişisel Görüşme, hacı Abdullah Kaya, Gaziantep 01.02.2016.

Kişisel Görüşme, Hacı Feyzullah Turan, Adana 03.02.2016.

Kişisel Görüşme, Seyda Molla Ömer Erzen, Siirt 25.02.2016.

Kişisel Görüşme, Mehmet Faik Gündüz, Siirt 26.02.2016.

Kişisel Görüşme, Hacı Abdullah Erzen, Siirt 26.02.2016.

Kişisel Görüşme, Hacı Mehmet Durmuş, Siirt 27.02.2016.

Kişisel Görüşme, Seyda Molla Mehmet Kaya, Van 23.04.2016.

Kişisel Görüşme, Fahrettin Temizel, Van 24.04.2016.

Kişisel Görüşme, Seyda Molla Bedrettin Ertaş, Siirt 26.04.2016.

Kişisel Görüşme, Hacı Mehmet Çekmen, Van 17.09.2016.

Kişisel Görüşme, Beyler Dural, Van 17.09.2016.

Kişisel Görüşme, Molla Mehmet Şirin Kaya, İstanbul 27.11.2016.

Kişisel Görüşme, Seyyid Abdalbaki Haşimi, Cizre 25.10.2017.

Kişisel Görüşme, Eyüp Aşkın, Çalışkan Beldesi, 26.11.2017.

Kişisel Görüşme, Seyda Seyyid Ramazan Akbaş, telefon görüşmesi,
25.12.2017.

EKLER

- 1. Şeyh Ramazan'ın Mürşidi Seyyid Muhammed Kadri'nin Fotoğrafi**
- 2. Şeyh Ramazan Kaya'nın Fotoğrafi**
- 3. Şeyh Ramazan'ın Halifesi Şeyh Ahmet Kaya'nın Fotoğrafi**
- 4. Şeyh Ramazan'ın Halifesi Ş. Abdurrahman eş-Şaviri'nin Fotoğrafi**
- 5. Şeyh Ramazan'ın Halifesi Molla Ömer Nas'ın Fotoğrafi**
- 6. Şeyh Ramazan'ın Halifesi Seyyid Taha Yıldırımın Fotoğrafi**
- 7. Şeyh Ramazan'ın Halifesi Molla Ömer Erzen'in Fotoğrafi**
- 8. Seyyid Muhammed Kadri'nin Türbesinin Dıştan Görüntüsü**
- 9. Seyyid Muhammed Kadri'nin Türbesinin İçten Görüntüsü**
- 10. Şeyh Ramazan Kaya'nın türbesinin dıştan görüntüsü**
- 11. Şeyh Ramazan Kaya'nın Türbesinin İçten Görüntüsü**
- 12. Şeyh Abdurrahman eş-Şaviri'nin Kabrinin Fotoğrafi**
- 13. Şeyh Ramazan Kaya'nın Bazı Kasideleri**
- 14. Şeyh Ramazan Hakkında Talebelerinin Yazdığı Şiirler**

EK-1: Şeyh Ramazan'ın Mürşidi Seyyid Muhammed Kadri Haşimi

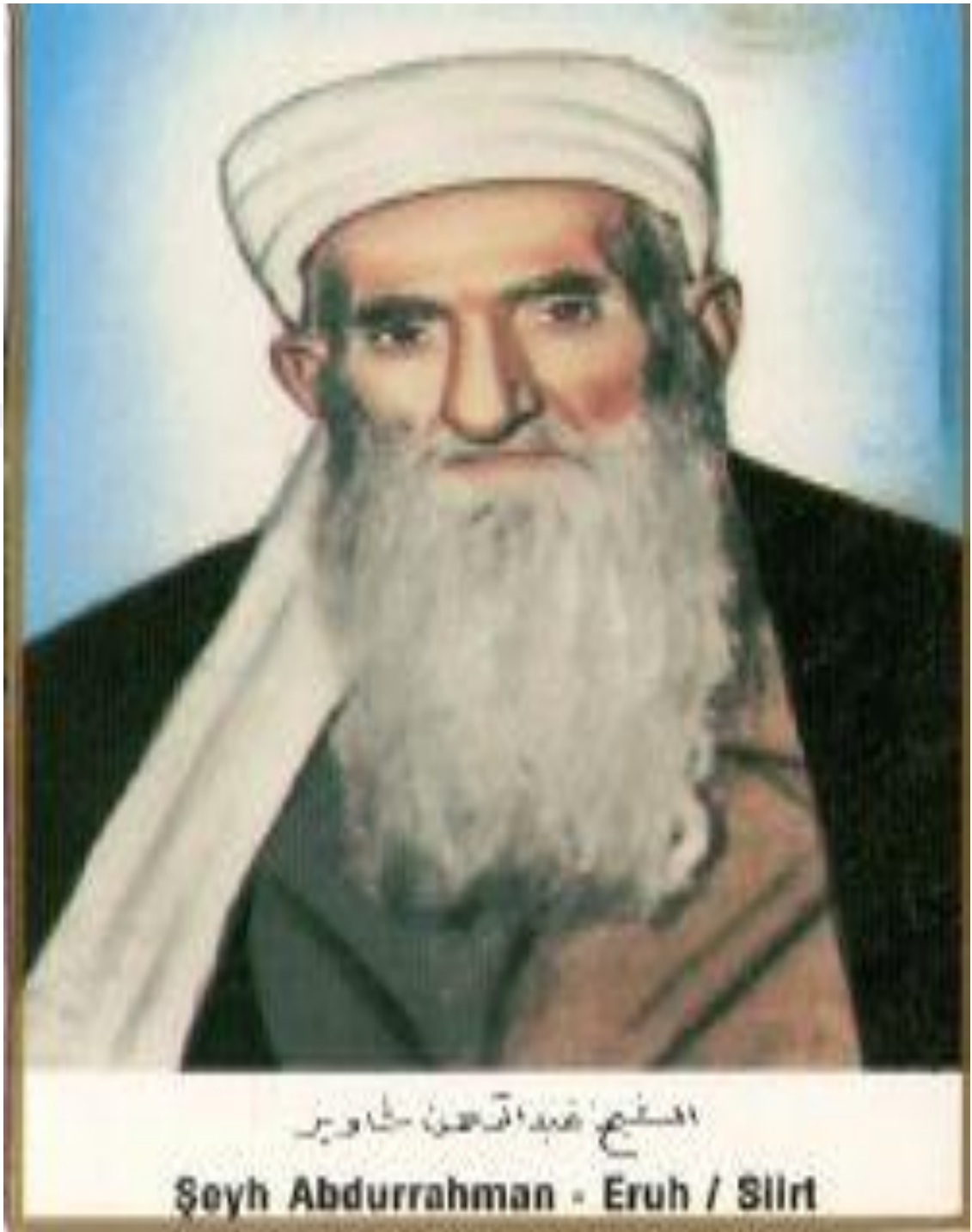
EK-2: Şeyh Ramazan Kaya Hazretleri

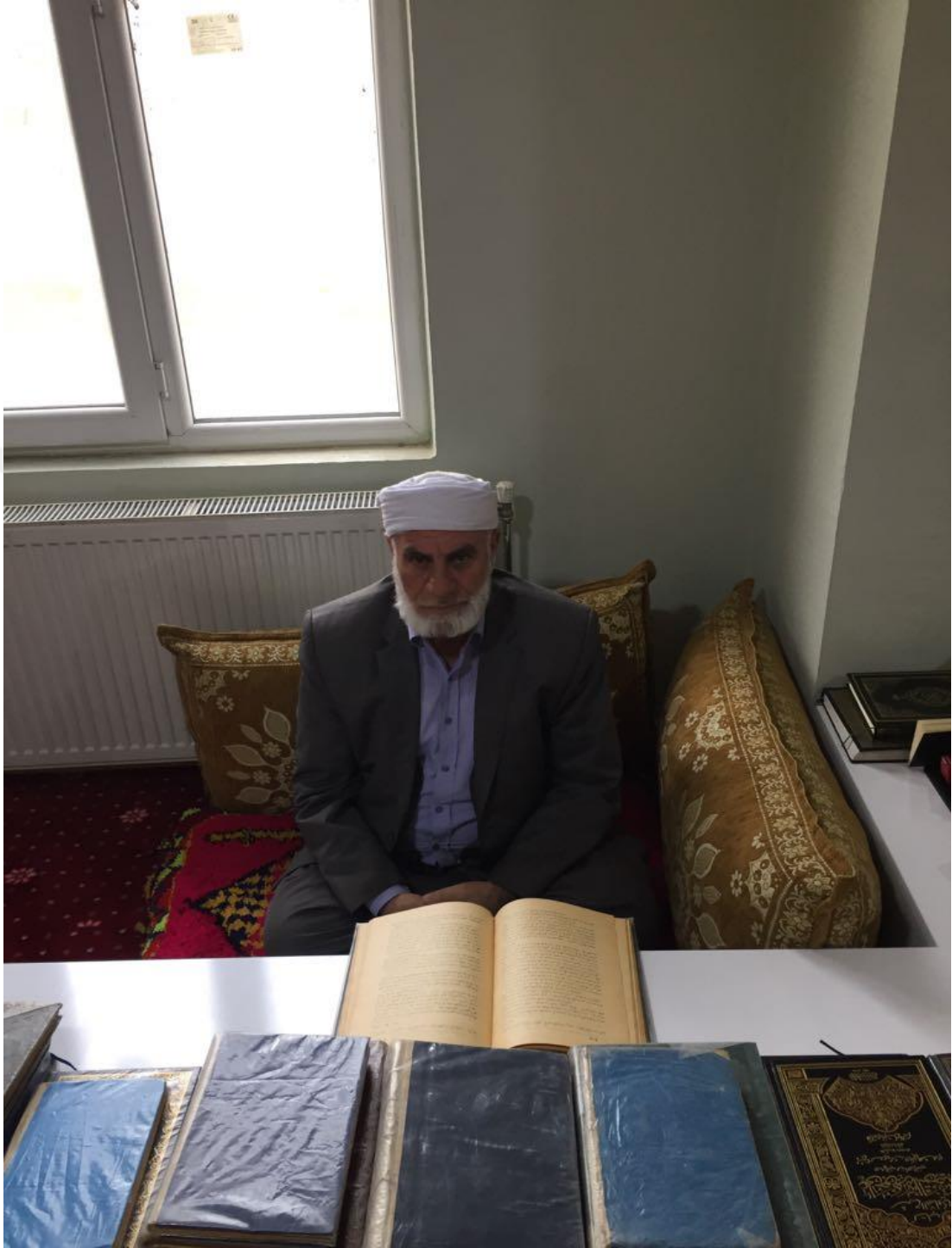
EK-3: Halifesi ve Oğlu Şeyh Ahmet Kaya

EK-4: Şeyh Abdurrahman eş-Şaviri

EK-5: Halifesi Molla Ömer Nas

EK-6: Seyyid Taha Yıldırım

EK-7: Halifesi Molla Ömer Erzen

EK-8: Seyyid Muhammed Kadri'nin Cizredeki Türbesinin Dıştan Görüntüsü

EK-9: Seyyid Muhammed Kadri'nin Cizre'deki Türbesinin içten Görüntüsü

EK-10: Şeyh Ramazan Kaya'nın Van'daki Türbesinin Dıştan Görüntüsü

EK-11: Şeyh Ramazan Kaya'nın Van'daki Türbesinin içten Görüntüsü

EK-12: Şeyh Abdurrahman Şavırinin Kuşdalı (Şavıra) Köyündeki Kabr-i Şerifi

EK- 13: Şeyh Ramazan Kaya'nın Yazdığı Bazı Kasideler:

رِقَانَا

شَيْخُ مُحَمَّدٍ أَمِينٍ رَمَضَانَ

قَدَّسَ اللَّهُ سِرَّهُ

أَمِينٍ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

خَاطِبِنَهُ دُنْيَا بُوِيَهُ جَحْرًا تَلْدُنِي
لِبَاسِي طُنْكَ نِيْشَانِي فَاِسْقِنَايَهُ

هَقِيْبِيَهُ كُوْبِلْعَنُوْبِيَهُ طَاعَةٌ قَائِلُنَايِ
لِسِرِّ اَمْرِي شَرْعَا خُوْدِي

اَوْ اِنْسَانِي بِشَيْءِ اَكْبَرِي خُوَهُ جِحْرُهُ تَلْدُنِي
دِي غَافِلُ بِيَهُ رِحْدُوْدِي خُوْدِي

اَوْ لِسِرِّ عَزْزِي دِمَشْقِي
هَزْدُ مِلَانُ دِي هَزْتِنِيَهُ دِي كَهْ كِرِي

هَزْرَجُهُ نِسْرَارِي بَاقُ
اَوْ دِي خَطَامِي فَلْكَ جِرْخِي نِيْرَانِي سَاكِنُ
لُوْكَو لِبَاسَا كُرْتَهُ
نَاكِهِي شَرْعَا خُوْدِي

سَرَطَاظِي يَوْمِ لُ رُوَط
 اَوِ دِي رِي بِي صَفِي كَيْفُو صَفِي

اَو نَلَكُذُّ اِشَكَارَتَهُ
 اَو نَ پِلُوخِي اَكْرِ بِاَمْرِ خُو دِي

مَا اَوِي نَ جَاهِي كُو مَقَامِي
 كُو دِي كِنَ خَسَادِي شَيْطَانِي نَمِيمَهُ

اَو دِي نَ دُو پِشَكِينِ خَاصِ
 اَو نِيشَانِي اِنْسَانِي مُؤْمِنَانِ

بِلِسَانِي خَوْه اَو اِذِيَه دِي دِنَ زِدُو رُ
 لِعَامِي دُنْيَا اَقِي پُوِيَه كَثِيرُ

لَوَاقِ عَالَمِ دِ بُورِي نَه حُدُو دِي خُو دِي
 لَوَاقِ عَالَمِ دِ بُورِي نَه حُدُو دِي خُو دِي

قَطْرًا زِيَجْرًا قَلْبِي خَوْه دَرِينِم
 صَد هَزَار كِتَاب وَي چِيِين
 وَا نَسِ عَلَامَةَ مُصَنِّفِ نِكَارِتْ تَرِي بِيْنُ
 دَقْتَرِي اَرْضِي سَاقِي بِرْتَنَه عَالَمِي تَرِي
 اَي عَالَمِ چِرَه تُو غِرَايِ مَالِي خَوْه
 فَنَخْرَا خَوْه نَه كَه مَالُو مُلْكِي خَوْه
 لَو نَبُوِي مُلْكِي بُوِي مَالِي نَه كَه فَنَخْرِي
 جُمَّلَه حَمِي اُو رِزْقِي خَالِقَه
 لَو نَافِي وَي رَزَاقِد
 اُو مُلْكُو مَالُو رِزْقَاهِي بِاِرَادَهِيَه فِعْلَا خُوْدِي
 شَرَفِ يَارِبِ الْعَالَمِيْنَه
 يَقِيْنِ اُو اَرْضِي كَا ئِنَا تَا خَالِقِ تَرْتُوْنِ اَنِي وُجُوْدِي

- ٤ -

أَوْ نَقَشَ صِنْعَتِي صَانِعَكَ
أَوْ مَصَّنُو عِي خُودِي

أَفِّ بَرْنَا سِپِ عِي كُودَلَاكُ
أَفِّ وَجْهِي سِپِي شِرِينُوكُبَارُ

أَفِّ بَرِي نَقِشَانْدِي صِنْعَتِي رَبِّ الْعَالَمِينَ جَانِي بَلَاكُ
بَارِسَلَامَةُ زِسْمَعُوبِصْرَقَامَةُ بُوژْمِكِه سَاكِرُنْ

أَوْ جَسَدِي مَلِيحُ كُو خَالِقُ دَانِه تَه
زِنُقَطَكِي أَفِي نُبَّه أَنِي وَجُودُ صَفَانْدِي بِفَرْمَانَا خُوَه

زِكُوشْتُو هَسْتِي مَشْرِي زِرْضَرِي شَانِي
زِرْجُودَا إِنْسَانُ حَتِّي شَعْرُ وَبَشَرُ

أَوْ نُقَطِي أَفِي زِرْقُونِي تِي دِحْمَا إِنْسَانُ وَجُودِي
كُو خَلِقُ دِبَه بِفَرْمَانَا خُودِي

هَرَنْقَطِكِي أَفَا مَنِي حَقِيقَتِ بَلِي حَفْتِو صَدِّ
 شَهَنَارِ سَلَا اِدْبَارِ كُو چِيَا بَقَابِنِ عَقْلِ صَفَرْدَانُورِ اِحْلُو مَنَفَرْدَانُورِ

مَلِكِ سِنُو سَاكِتِ جَانِ
 لَوْرُ حَمِيدِ اَلِهَقْدُو دِرْدِنِ وَيِ خُونِ حَتِي دِيْتِ دَغْمِينَانِ

جَمْعِ مَحْضُو كَتِ اِقَامَةِ دِي دِي مُضْغَمِ
 چِنْدِي پَرِي اِرْدِيْنِ سَبَبِ اِقَامَتِ

مَلِكِ لِيْدِنِ چِاقِ سِنْدَانِ مَعْنَوِي
 هَسْتِي تِيْدَه مَوْجُو دِي دِكِيْنِ

ضَمَارِ تِيْدَه حَاضِرِ دِكِيْنِ
 خُونِ لِنُورِ ثَرِسَاكِيْنِ لَو لِحْمِ پِيْدَا دِكِيْنِ

هَكْرُ تُو پَرِشِ دِكِي كُو شَتِ اَوَّلِ خُونَه اَو خُونِ دِي كُو شَرِ
 لِسَرِ هَسْتِي شِيْنِ دِي بِاَمْرِ خُو دِ

أَفْ نَقَشِ مِثَالِ ظَاهِرِ وَجُودِ نَقْشِ
حَمَلَةَ سَيَوَانِ حَمِي بَارِضَاخُودِي

تَبْلِيغًا جَانِ عَيْنِ حَقِيقَتِ
أَفْ سَمْعِ أَفْ بَصِيرَاتِ أَفْ قُدْرَتِ

أَفْ حَيَاةِ أَفْ قَاعِ عِلْمِ أَفْ زَكَاوَةِ
حَمِي نُورِنِ ثِرَاسْمَاءِ خُودِي

ثِرَشُّحِ رَا ثِرَوَانِ ضَمَارَانِ
جُمَّلَةَ حَمِي تَشْبِيهِ رَاضِيُونَكِي

جَمِيعِ ضَمَارَا حَمِي هُجُومِ دِكْنَه قَلْبِي
أَفْ قَلْبِهَا سَرِوَانِ تَلِسِدَا تَشْبِيهِ رَاضِيُونِ

جُمَّلَةَ دِكْهَرْتَنَه وَبَاقِلَا قَلْبِي
أَي جُمَّلَةَ دِكْهَرْتَنَه وَبَاقِلَا قَلْبِي

-۷-

سَرِقَانُ ضَمَارًا جُمَّلَةً حَمِي دَكْهَرُؤُوبَا قِلِ
لَوْدِيِبِ جَاوِي قَلْبِي
أَقِي قَلْبُ جُمَّلَةً حَمِي ضَمَارًا
حَمِي كَهَانَتُهُ وَهَرُوكِي مِيثَالِ سِلِي
كُو جُمَّلَةً يَكُ حَمِي لِرَاضِيُونِ نِسَّهُ أَدْوَانُ كُو تَجُوسِ مَعْيَارُ
كُو مِثْقَالُكُ الْمَاسِ دَاتِيْنِنُ لِرَاضِيُونِ
جَمِيْعُ وَأَنْ تِلْكَ حَمِي بِسَرْمَا فَا الْمَاسِ دَاتِيْنِنُ بَرُ
أَقِي دَاتِيْغِي دَوْلَتَانُ حَمِي بِهَقْرِهِ تَهُ الْمَاسِ
لِرَاضِيُوْدَهُ دِيِبِي خَبِرْدَانُ
مَخْلُوقُ حَمِي سَحْدِيْكَنُ بِأَمْرِ خُودِ
أَوْ قَلْبِ مَعْلَانُ حَقِيْقَتُ تَرِيْبُوقَانُ ضَمَارًا زُو الْمَاسِ قَلْبِيْنِ
كُو عَبْدُ الرَّحْمَنِ كُو تِيِبِ أَوْ سَلِيْمُ شَاهِ دَلَالُ

كَوْتِ الْمَسَاقِينِ كُلِّ عَقِيبَةٍ بَضِيضِ نَفِيسِ
 أَوْ نَفْسًا نَفِيسَةً لَوْ كَوَّ دَلَالُ كَوْتِي بِمِقَامِ
 أَوْ زَانِيًا قَطَعَ نَظْرَ حَاصِلِ
 كَوْ زَبُورِي - هَبُورِي

الْمَسَاقِينِ قَوْفِ مَعْمُورَةٍ سَرِّ جَمِيعِ جَسَدِ
 لَوْ شَيْخِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ كَوْتِي دَلِيلِ
 سُنِّ شَانِينِ نَظْرَ شَاهِ
 بَجْرًا لَطْفِ كَامِ أَوْ جُو وَفَاتِي

صَدِّ هَزَارِ يَارِي تُو بِي خَاتِي رُوي
 دِي شَا حَشْرَمِي زَانِ بِي مَرَضِ صَفَا
 بِي شَافِعِ رَحْمَةِ بِي سِلْسَلَايِنِ مُبِينِ
 بِي أَهْلِ حَمْدِ تَكْبِيرِ بَدِنِ

يَارِي تُو وَعَبْدِ الرَّحْمَنِ
 بِنَفِيسِي أَهْلِ جَنَّةِ الْفِرْدَوْسِ
 مَشَى

اَتْرَكَ لِحَالِ سُلَيْمَانَ بَدَلُ

اَتْرَكَ لِحَالِ سُلَيْمَانَ بَدَلُ
دَرْدِ كَمَرِ دَايَةِ سَرِّ

فِي كَمَرِ اَيِّ جِهَةِ نَفْسُ جِهَةِ خِيَالِ
اَيِّ فِي كَمَرِ جِهَةِ نَفْسُ جِهَةِ خِيَالِ

كَمَرًا كَائِنَاتِ كِرْدَايِ
اَحْ جِهَةِ بَرْزَنْگَةِ نُوْرِ حَالِ

چِيچْكَ حَافِيْنُ زَقِيْسَانُ بَهَارِ پَايِيْزَانِي
نِيْشَانُ كَتِيْهَ وَيِ سُلْطَانِ

سُلْطَانُ سَكِيْنِيْهَ لِتَخْتِ مُقَدَّسِ
سَرِّ شَفْعِ مُقَصَّرِ

جُمَّلَهُ كَاتِبَاتِ أَنْ لِيَبْرُ
بِحُكْمِكَ كِرِي بِحُشَا عِلْمٍ وَرِهَبَانِ

عِلْمٍ مُوعٍ يَقِينَهُ عِلْمٍ بَاطِنِي
حُقُوقِ عِلْمٍ ضَمِيرُهُ

لَوْ رَحِمَ خُودِ جَارِكَ دَكْرَتِ عَصَايِ مُوسَى
لَوْ كُوسَعِيدِ كُوتِي كُودِي حَقِيقَتِ كُودِي شُكُونِي

حَقِّ انْصَافِ مَسْتِ اِمَانَةِ اِنْسَانِ نِزَانِ تَقْسِيرِ اِن
كُوكُ وَرِدُورِ كُوعِلْمِ بَاطِنِ حَقِّهِ

نَمَّتْ

آری آری آری آئی کینی

آری آری آری آئی کینی تہ کنکوکی
کیران زگی شی ژباغ چویشی واری

گلو یان توگلا باخچکی محمدیانی
یان تو مردیوانا سماوات
یان تو نوربینا انوارخمانی
یان تو گلہا نظیری

حکم مقدس ساکن جمیع صفہ
لی حقیقی ابد ساکن شوہر شفاع سقیبی

نازک سلطنہ کری جمیع کائنات
یان روح نصاب رخیص بیضا چہرا کزین دوانی

شَفِكَ بَرْجَادِیْ صُوْرُ زِرِی
 یَانِ تُوْغُلَامِ پِیْغَمْبَرِی عَضَاضِی

لَو تِرِی سَمِیْعِ مَعْطَمِی
 یَارِی تُوْ سَلِیْمِ لَبِیْثِیْسَهْ اَهْلِ عَنَابِی ?

چَمِکِی دُوْرِمِ اَز دُوْر بُوْمَهْ زِی یَارِی
 یَارِی قَلْبِ مَهْ بِکِی قَرِیْبِ یَارِی

دَسْتِ مِیْنِ فَقِیْرِی بِگَهِنَهْ وِی رَسُوْلِی
 مَهْ بَعِیْدِ نَکَهْ زِوِی سُلْطَانِ مِیْرِی

اَز بَبِیْمِ غُلَامِ خِدْمَتْکَارِ دَرْگَاهِ یَارِی
 اَز بَبِیْمِ غُلَامِ خَادِمِ دَرْگَاهِ یَارِی

یَارِی مِیْنِ نَازِ بُوْدِ دَر سَرْگَانِیْدَهْ مَعْمُوْرَهْ خَبِیْ
 چِیْبِکِمِ خَاْتَمِ لِیْلِیْ اَخْضَرَهْ

نُورُهُ نَبَارِ دَلَالِ تَمَّه سَرْقَنْدِيلِ فَاثُ
جَوْهَرِ اَصْدُخِرُ سَرْبِهِ قَوْهَ عَيْنِ رَحَقِ طَبَاغِ

يُلَايِي وَئِ چَرَهُ تُو نَا حَلِي
يَا نَكُشْتِ تَه بَانُورِ هَايِيَه اَيِ گَلُورِ خِرِ كِرْنَه قَلِي

يَا نَكُ لُورِ اَقِ نُورِ اَمَقَلْتِي نَا بُرْهَانِ اَجِي دِ
شُعْلَه دِي جُرْ اَجَبْرُوتِ صَفَه

لُومَلَا كُوتِ مَنِي جَاءِ اَسْفَرَا
هَم رُبُوجَمَالِ اَجَبْرُوتِ مَه نَا پَرْدَه حِيَابِ

سَاقِيَا بَدُوبَدِي رُشْبَه نِشَانِ كَمَرِ
نِيْنَه رُبُونَا صَا فِي سَعِي دِ

رِضْوَانِ اللّٰه بَعِيْنِ حَقِيْقَتِ كِهَاتِ مَشْهُدِي لِي
سَبَا عَالِي نَبُو جُرْ اَدَلِي لِي

چِرَهُ رَهِي تَه نَه گوت بَحْشَا عَالِمَا
 كَدَه بِيْن قُوْش دَه بِيْن رُوْزُو دَلِيْلُ
 اَي عَالِمُ عِلْمِي تَه خُونْدِي عَهْل كُوْتَه پِي تَكْرِي
 رُوْزَا حَشْرِي وَي لِعَاب لِدَقِي تَبِي رِزْجِيْرِي اَكْرِي
 عَالِم چِرَهُ تُوْبُوِي وَعِظُ فِي دُنْيَا بَطَالُ
 بُوِي عِلْمِي دُخِي وَي مَالِي بَلَاشُ
 قَط نِيْنَه فِكْرُو نِيْنَه اَوْ بَسْبَب اَوْ قُوْسِي نُوْر اَبِيْضَاءُ
 رُوْزَا حَشْرِي تِي چِي بَاعِي دُطْعِي هِزْ بَرِي صَالِب صَمَاتُ

اَي عَالِم چِرَهُ تُوْرِيَا عَالِمِي بَرِي لِيخُو نَاكِي
 سُنْتِي رَسُوْلُ اللّٰهِ چِرَهُ تُوْرِيُو جَسَد پِيْدَا نَاكِي
 رَه بُوِيَه مِيْنَا اَفَنْدِي يَه كُوْسَنَه رُوْجْهِي تَه رَقِيْبِيَه
 وَجْهِي تَه پِي سُنْتَا رَسُوْلُ لُوْرِيُوْرَه كُوْخَف بُوِيَه

سُنْدِي بَقَاء سَلْمِي عِنْقِيْدِي اَفْرَازِي جَنَاحَاتُ
 وَصْفِي مَه تِي جَانِي مِيَا اِنْسَاكُ

لَوْ سَبِيلًا رَسُولُ اللَّهِ تَهْ خِيَانَةٌ كَرِيْبِيَهْ
عِلْمِ بَاقِي عِلْمِ بَارِي تُوِي وَارِثِ مُحَمَّدِي

أَوْ وَرَثَتُ وَاللَّهِ تَوْصِيحِ زِدْنَسْت تَهْ جُوبِيَهْ
لِي عَالَمِ چِرَه تَوْهَشِيَارِ نَابِي خَوَاعِفَلْتِ تُوِي رَانَابِي

حَدِيثِ أَمْرِ رَسُولِ نَشْرِ لِقَلْبِ مَيْفِرَانِسَانِ
لِبَحْرِ قَلْبِي أَي لِي كُوِي نَاجِي

قَلْبِ تَهْ حِشْكَه زِمْفِرِقِ بُوِيَهْ نِشَانِ
بُوِيَهْ وَكُ ظُلُومَاتِ بُوِيَهْ طَارِي

صَنْعَتَهْ قَالَهْ بُوِيَهْ زِدْكَرِ رَحْمَانِي
دَرْسِ قُرْآنِ تَهْ حُنْدِي وَاجِبِ رُوِي صَدِّ آيَاتِ كَرِيمِ

تُوِي رَحَقِ قُرْآنِ رُوِي حَشْرُ تُوِي خِلَاصِ نَابِي
وَإِ مَلَهْ كَاطِمِ شُبَهْ نِينَهْ تُوِي بَرَهْ مِي

سَلِيمَانَ رُحِّ رَحِيقَهُ لَوَكِرُ
أَوْ رُوْتًا حَشْرٍ جُمَّلَهُ عَالِمٍ وَبَيْنَهُ وَرُ

مُحَمَّدٌ سَرْدَارِ عَالِمًا أَوْلِيْدَانَا حَشْرٍ
عَالِمٍ عِلْمِ خَوْه هِلِينِنِ هَرْنَه بَالِ حَسِبِ خُودِ

هَرَجِه بَعْلِمِ خَوْه عَمَلِ كَرِيَه دِبِه سَجِيْلِ نُوْرِه
دِجْنَه بَرُوِي قُرْآنُ وَأَنْ كِتَابِ دِجْنِ بَالِ حَسِبِ خُودِ

هَرَجِه سِجِيْلِ وَيِ أَوْثَرِ بُو مَالِ دِنِي
نَقْشَانِدِنَه بَطْلُوْمَاكِتِ

لَوْ بَأْمِرِ أَضَائِنِ هُو ذَاكُو عَتِيْدِ نَقِيسِيَه
خُودِ نَهْشَتِيَه رَقِيْبِ بِنَقِيسِيَه لَوْ بُوِيَه بِأْمِرِ خُودِ

لَوْ مُحَمَّدٌ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ قَطَعَ بَرِخَوْه نَادَه
وَاعَالِمِ خَائِيْنِيْنِ كُو كَتِنَه عَرْضِ

وې رُوږي وئ لِمَه وې دُنْيَا كُو مَجْرُوبِ
يَارَبِّ كُو دُورِ قَلْبِ مَه ب

رَسُولُ اللّٰه كُو چَاوَا اِي رُونَا يِي قَلْبِي
غَافِلُ پِي سُو خَبِيْتُ بَغِي يِي جَخِيْلُ

اَوْ سُوڏَا نَه زِدَلُ چِي كِم دِبَه پِي نَا كِرَا سَكِي مِلُ
اَوْ سُوڏَا نَه زِدَلُ هَرُو كِي دِي دَا رِي چِقَلُ

اَوْ وَعَدَا نَه زَبُو خَالِقِ اَوْ دِي دَا رِي رَا عِي طَهَارُ
بِي عِيَانُ بِي فِكِي بِي سَقُومُ لَزَجَلَا اِمَا رَت دِي

هَرُو كِي دَا رَحِيْشِك دِي بِي پِلْجِمُ بِي غُصَايَانُ
بِي نِه نِي دِه مَنْفِيْعَةُ كُو هَرِي حُضُورِ احْفَظْنَا خُو

يَا دِلُ دِلُو دَانِي نَشِي بِي هَانِي نُو چِرَه وَعُظْرِي خُو هِنَا كِي
نُو وَعُظْرِي دِكِي لِي خَلْقِي زِي رِي هَا خُو نُو شَرْمُ نَا كِي

حَقِيقُ مُقَابِلِ خَالِقِ أَفْ عِلْمِ حَقِيقَتِ دَائِدِ دِلْ
جَائِنِ دَائِمِ تُونَا بَطْرِ نَافَا خَلْقِي

تُو تَخْصِيْلُ نَادِي نَاكِي قَرَهْوَارِ گازی بکی عِبَادِ خُودِ
بِتْرَهْ اَزْمِ دَنْكِ بَرِ اَزْمِ بَهْنَكِي دَرُوشِ اَزْمِ بَهْنَكِ سِرْ كَشِ

اَزْهَوْنِزْ اَعْلَمِ قَنْدِ اَفْرِضِ سَاكِنِمِ زَبُونَا خَلْقِ
سَعَادَةُ عَالِيَهْ مَجْرُوحِ اَزْكَانِ بَرِيْنِ كُوْبَرِ حَمِيْ اَقْوَالِ اِيْمِ

اَقْ دَرْدِهَا بَرِيْنِ دِلِيْ كُوْرْ كَتِنَهْ زَبُوْمِنِ بَرِيْنِ دِلِ
اَقْ عَالَمِ حَمِيْ بَرِيْنِ دَارِ حَمِيْ اَلْمِ كَارِهْ حَمِ ثَرِبَارِهْ نَهْ شَفَا اَلْمِ

سَلَامْ لِيْسَرِ رُوْحِ مُحَمَّدِ مُصْطَفَا رَهْ
اَقِنِ كُوْتِنِ بَحْتِ قِصَّةِ سِلِيْ

تمت

إِلَهِي جِئْتُكَ رَمَضَانَ خُوفَهُ قَامَةٌ
 تُوْنِشَانُ بِهِ صِفَةٌ كَارٌ
 يَا رَبِّ تُوْبِي أَنْوَارِ كَمَا السَّاقِ عِلْمَةٌ
 تُوْوَالِبِطْنِ قُرْآنٍ حَدِيثٍ تُوْعَلِمُ سُلَيْمَانَ نَقْلِي
 لَوْ دَجَّرَا دِدْلَهُ سِنِيكَ هَيْهَ لِبْنَدَهُ
 جُمَّلَهُ أَيْ كَانَتْ هَيْهَ لِسِرْدَهُ
 سُلَيْمَانَ لِي نَظْرِي كَرَجُوْهُرٍ فَتَحَى لِسْرَاقِصِ
 زِمِيْثَالِ صَمَدِيْوْنِ نَقِشِ كِر
 مِيْثَالًا كَانَتْ حَاضِرِكِر
 قَلْبِ عَالِمٍ فَكِرْ فِعْلٍ وَإِنْ حَاضِرِكِر
 مَمَّ

اَوْشَيْئِي عَالَمٍ كُوْدِكِي خَالِقِ حَمِي لِكُشْفِ
دَانِشَانِي سِلِي لُوْدِبِرَه فِي وَعُظِي زَبُوخَلْقِي

دَانِيَه اَوْلَمَّا بِالْمَلِي نَمْدَا مَثْرِيَادِي سَعْدَا
مِنْ كُوْتِي عَالَمِ يَارَبِّ مِيْنْدَا اَكْرَتَامِ اَكْرَنَا

نِيْشَانِدِي حَبِي قَنْدِيْل طَا
اَفِي سَاقِي دِلْ كُو زُوِي اِنْسَاكَانِ خُوْنْدِي

مِنْ زَبُوْتَه چِنْدِي كُوْتِي وَعُظْكَ دَا
يَارَبِّ تُوْبِرَه رَقِيْبِ بِلَا اَمْرِنَكِي زَبُوْعَنِيْدِ

زَبُو مِنْ بُنْفِيْسَه سَعَا دَتَا سَرْمَدِي
حَسَنَاتِ نُوْرَهَا نُوْرَا جَلِيْلِ

زَبُو حَشْرِي مِنْ چِنْدِي اَلْقَامِ
حَضْرَتِ زِي مِيْشَالَا كُوْنُو كُنْعِ زِي نُوْنِ

يَارَبِّ كُنْ كَامِلَةً دَرَكَاةِ خُودِ
 هَمَّ زَبُونَا شَابَا اِيْمَانِ تُو بِنْفِيسِي بِاِزْ دَاخُودِ
 مَهْ فَفِيرَانْ مَهْ ذَلِيلُومَهْ عَلِيلَانْ
 تُو بِي بِي سِنَجَقَا رُو شَا حَشْرِ
 سُلْطَانْ كِي شَرِيْنِ پَر كَبَّارْ تُو بِي كِي شَاهِ كَبَّارْ
 هَمَّ لِحَشْرِ تُو مَهْ زِيْرَهْ دِيْنِي قَرَارْ
 اَمْ جَلْمَنَا اَمْ رِخُودَا هَرْنَهْ بَالِ شَاهِ كَبَّارْ
 رَنْ كِي رُو بِي مَهْ بِي بِي مِيْنَا نُو رَا قَمَرْ
 لِبَاسِي مَهْ بِي زَنْسَا سُنْدِيسِي
 نَسْعِي نَعْلَامَهْ قَامَهْ نِيصَابَا اَهْلِ جَنِّي
 حُوْرِ الْعَيْنِ لِبَرْمُوْتِي جَلِ لِبَاسِي جَنِّي بِيْنِ
 لَسْمَعِي رُوْحِي مُعْظَمِ هَلِيْنِيْنَ نَافَدَهْ چِيْنِيْ نُو كَابِيْنِيْ جَنِّي

أَهْلُ شَانِ أَلِي شَانِي نِشَانَهُ نِشَانِ تَامِي
تُو زُو زَانِ كَارُو بَرَانِي

أَخِ شِفَانِي پِر شِيرِينِ أَعْلَامِي
تُونَا زِكِ پِر كَبَسَا رِي

شِفَانِي بَرُوحِ كَارَانِي
بِر كَرِي هُو كِيچُ بَرَانِي

لَمِيرْكََا چِيمِنِ فُ دَسِي حَقِيْقَتِي
هَيَّهْ أُوچِي صَفَايِي نَزْبَتَا لِهِي

أَيُّ تُو بِي دِي رُوحي قَلْبِ عَالَمِ
أَيُّ تُو بِي دِي رُوحي قَلْبِ عَالَمِ

مَمْت

آئ مَرِيْدُ

آئ مَرِيْدُ كُوِي خَبَاتُ آئ مَرِيْدُ بِي خَبَاتُ
تَارِكِي ذِكْرِي خُودَا آئِ بِطَرِيْقَاذُو الْجَلَالُ

كِيْنُ بَعْضُ عَدَاوَتِ تُوْحَتَاثِيَا لِاِزْمِ تُوْحَسُوْدِنِي
زِيْرُ زَارِبَةُ آئِ تُوْبِرَانِبُهُ بِي هَقَالِ تُو

رُوْرَا حَشْرَمِيْنُهُ زُخَاْسِرِيْنَا
اَزِ دِطْرِسِمِ تُوْمُسَلِقِي آئِ مُسَلِقِي بِيْمِيْنِي لِقِيَامَتِي

دَسْتِي فَالَهُ تُوْرِي كُورْتِ بُوِي
آئِ عَمَلِ تِيْبَتِه كُو دِرِيْبَرِي

تُو بَخُوِه بِأَمْرِي خُودَا تُو نَاسِبِكُهُ
قَلْبِي خُوِه زِيْجَا سَتَا مَعْنُوِي طَاهِرِيْبِكُهُ

أَفْعَالٍ قَنْجِي مُحَمَّدِي بِئِدَا بِيكَه
تُوْرَامَرِ خَالِقِ بَاوَرِ بِيكَه

إِنَّ الْإِنْسَانَ مَعْدَنُ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ بَاوَرِ بِيكَه
كُوْلِحَدِيثِ هِيَه إِنَّ الْإِنْسَانَ مَعْدَنُ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ نَاسِبِكَه

نَفْسَانَه وَفَتِي تُوْطِفَالْبُو ظَارِكِ بُو
لِعَمْرِي بِيْنَجِ سَال لُوْجُوْهَرِكِ يَا كُرْتِي بُو

لِعَمْرِي يَا زِدَهَانَ بِيْسَتَانَ أَي كَتِيَه حَالَتِي تَجْنُوْسِي
بِي كُهَانَ كِذْبِ خِلَافِ حَسَدِ كِبْرُ عَجَبِ رِيَاءِ أَي زِنَقَاتِي

أَي غَافِلِ نَبَاهِ بِأَمْرِ خُودَا
مَا هِي مُرْشِدِ كُوْتِي تَه تُوْقَبُوْكَ كِي

تُوْتَرِكَا شَرْعَا مُحَمَّدِ مُصْطَفِي تُوْنَكِي
يَا مُرِيْدِي نَكَه جَدَلِ بِيْتِي مَا مِلُوْ بِتِي عَالِمَانَ كِسِي زِيْدِي

نَفْسَاخُوهُ نَأْسِبِكَّةَ تُوْشَرِنُقَطُّكَ أَفَامِنِي چِه كِرِي خَالِقِي تَه
چِنْدِي رُوْشَرُ مَه بِيْنَه لِسِرْمُحْرَمَامَ

وِي لِقْبَرِدَا خُونِ كُوْشْتُ نَجَاسَتِ لِي نِكَلْمَفِ بِي
يَان بَعْلُ كُوْ اَعْلَايَه يَان لِقِي بَاغِي جَنَّتِي نَازِلِ بِي يَان لِحْفَرِ اَكْرِي

هَفِيَاخُوهُ نَبَه هَم زَرْحَمَا خَالِقِ
لَا زِم دَائِم تُوْ نَفْسَاخُوهُ تَعْدِيلِ بِي

لِيَا سَا فخرِ كَبْرِي پُر نِيْوشِي
لِي دِيْت جَارِك لِيَا سَا اَكْرِي

مَالِي اِنْسَانُ مَخْلُوْقَانُ نَخَوَه
اِي بِلِي تُوْ نِي كَارِي بَارِي كُنْهَانُ بَطْنِ اَكْر تُوْ هَلِكْرِي

كَهْر كَسِي لُقْمَك زَمَال حَرَامِي خَارِي
هَفِيَاه چِل رُوْشَرَا عَمَلِ نَاجِي سَمَاءُ

تُوْنِبُهُ إِمْنٌ جُّجَارٌ نَكُوْتُوْا مِنْ بِي لِفِعْلًا شَيْطَانِ رَجِيْمٍ
هَمَّ نَبَهُ إِمْنٌ مَلِكِرِ خُوْدَا

هَرُوْكَى سُلَيْمَانُ لَازِمٌ دَائِيْمٌ عَامِي بِي
چَهْ كُوْتِ اِلْهِي اِسْتِغْفَارِي صِدْ هَزْ جَارِي بِي

وَقْتُ مُرِيْدٍ لَازِمٌ تَهْ كُوْنَهْ كِرْ حَسَنَاتِيْرَهْ بِي
لُوْرَا حَدِيْثًا شَرِيْفِي حَقِيْقَتْ كُوْهِيَهْ اَلْحَسَنَاتِيْذَهِيْنِ

تُوْلِيْبِي كُنْهَادَهْ اِسْتِغْفَارًا پِيْرَهْ يَكِي
اِيْ لِيْبِي كُنْهَادَهْ دَائِيْمٌ اِسْتِغْفَارًا پِيْرَهْ بِي

تَارِكِ جَبَادْنِيَا بَهْ بِلَا لِدَسْتِي تَهْ مَالْ هَبِي
جِحْكَمِ وَعُظْ شَرِيْعَتْ هَقِيْقِيَهْ تُوْاْمَرِي خَالِقِ بَاوْرِي بِي

صُوْفِيَا تِيْكَ لَازِمَهْ بِيْرَهْ شَاشِيْكَ نَابِي
بِيْزِيْبِي هَمْدَانِي نَابِي

کِنَّةً نَابِ تِجَارَةٌ عَادَتِي طَمَّ فَلَكَ جَرِيحٌ نَاجِي
 هَرُوكِي گَایِ رَشِ گَرِیْمَهٗ آئی دِخُوکَرِشُ جَرِنَابِ

نَبِنِ دَارِي رُبِ شَرِّهَا اَکْرِیْمَهٗ نَبِنِ رَزْهَرُوكِي مَلَابِي مَهٗ کَوْتِي
 تَرَکَا جَبَادِنِي لِاَزْمِ اَوَّلِ چِاَقِي سَرِخُوَهٗ آئی نَظَرِنِکِي لِحَرَامِ نِکِي

اَشِي کُنْهَانِ کُوْدَقَهٗ آئی لِسِ رِیْسَانِي
 آئی تُو بِلِیْسَانِي خُوَهٗ سَبَاکِی تُو نِکِي

اَکْرِیْمَهٗ حَقِیْقَهٗ وِي پِیْتَهٗ رُوْتَا قِیَامَهٗ
 لِاَزْمِ تُو جَارِ زِنَا تُو نِکِي

هَمِ بَدَقِ زِنَايَهٗ هَمِ چِاَقِ کُو زِنَايَهٗ هَمِ بَدَسْتِ کُو زِنَايَهٗ
 لِاَزْمِ تُو دُخُولِ بِي نِکِي

لِیَضَا نَاظَرِیْفِ پَرُوَا زُبُوِيَهٗ هَمِ لَبْرُ بَیْجِي عَمَدِ
 نِجَهٗ لِحِیْ رَا سْتِ بَرِي مُوْفِي وِي کُو گَا هَا پِرَاهِ

گس ناپینه خوئه لناق باغی خلقی کو تو نفسا خوئه راشی
 گارچک چیا ای ارسی لایم دایم نه خوئه زیا بی بیکی

هکر گو منعا خوئه ژمال حرا بی کو نکر
 تشبیه صیگی رش کولسر دالون کولاک دال ژمال حرا بی کو خوئه

ز راهر اگر نچیا لاعاده مجلسای دریاچی
 کولکر زون سببا کسی دایم نکر

نبه کلب عقوک خون کوشش کسی نه خوئه
 ری گا امری خالق کو امر کر خالق رحیبی مضطرا

لایم تو امر رحیب الله بگری
 سلیمان نبیره از وعظی ناکم

اول نفسا خوئه راشی بکه بامر خودی
 ای پاشو بیره عالمی

تمت

أَهْلُ دُنْيِي أَهْلُ دُنْيِي

أَهْلُ دُنْيِي أَهْلُ دُنْيِي أَهْلُ دُنْيَانِي دُنِّي دُنْيَا بَطَالٌ
نَبْتُ مَرْقُ زِي بُونَا سَانُ خَارِنِي

إِيمَانٌ بِأَسْمِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ خُودِي
هُوَنُ كُوَهْ نَدِنِ فِكْرِنِ خِرَابِ غَيْرِ شَرِيعَتَا خُودِي

حَبَا خُودَا جِي تَرَهْ زُ خَزَائِنِ قَارُونِ زُ جَمْعَا مَالِي دُنْيِي
سُنْتِي مَابُوسَا قِي عِنُونِ حَيِّ لِأَزْمِ شَاهِ نَكِنِ جَائِزِنِيهِ زُ بُوِي دُنْيِي

كَيْفُ خُوشِ نَبْنِ أَخْ بَارِضَا دُنْيِي
مَالِي دُنْيِي بِي فَايْدِيهِ قَبْرَا طَارِي مَالَامِيهِ

هَرَجِي كَهَادَايِ شَرْعَا خُودِي أَوْلِيَاغِي جَنَّتِي وَيِ جِهْ
إِيمَانٌ خِلَا مَلَكَهْ بِأَمْرِي خُودِي

هَرَجِي بِي نَدِيرَا دُنْيِي بِفِكْرِي غَيْرِي شَرْعَا خُودِي
نَعُودُ بِاللَّهِ زِي حِفْرَا أَكْرِي زُ حِفْرَا أَكْرِي

هَيْلِي دُنِي هَيْلِي دُنِي كُوهُ نَدِن مُلْكِ بَهَا جَا خُوِي
 هَرْ چِي كِرْتِي قَط بَرِنْدَا اِلَهْ كَنَهْ اَوَهْ لِدَارِي دُنِي

تَمَّ مِي بَاغِي جَانُ جَسَدِ اَي دَارِي جَانُ
 تَبْتُ اِلَى اللّٰهِ بِيكَهْ وَاِحِدِيكَهْ بِي هَقَالُ بِي شَرِيكُ

كُوهُ نَدِن نَفْسُ شَيْطَانُ هَوِي دُنِي
 هَوِي دُنِيَا كَلِكُ پِيَسُ تَشْبِيهِ لِي كَلِي خَبِيثَهْ

رِعَايَهْ كَسِي كُو بِيكُ زِيَرَهْ اَوُ بِيچَهْ سَجِيلُ اَكْرُوِي بِعِيْنَهْ تَبِيَهْ
 دُنِيَا دَارِكُ پِيَسُ بَلِي هَا تِيَهْ لَعْنَهْ لِبَارِيَهْ بِاَمْرِي خُوِي

حَدِيثُ حَقَّهْ بَلِي شَرِيَهْ الدُّنْيَا مَلْعُونٌ وَمَا فِيهَا كُو تَبِيَهْ
 اِلَّا بِيذِكْرِ اللّٰهِ حَدِيثُ حَقَّهْ حَبِيْبُ اَمْرِكُ لِدُنِيَدَهْ

دُنْيَا عَدُوَّةُ الرَّحْمٰنِ اَوَهْ خَمْرُ زَبُو شَيْطَانُ
 بِي خَمْرٍ مَسْكُوْرٌ نَبِيْنُ جَاهِلُ نَبِيْنُ وَكُو حَيَوَانُ

لَطَّبَعِي حَيَوَانِي نَهْ خَسْفِينِ لِدُنْيَايِي كُوتِيدَهْ
 لَطَّبَعِي حَيَوَانِي نَهْ خَسْفِينِ لِدُنْيَايِي كُوتِيدَهْ
 مَمْت

سُبْحَانَ رَبِّي خَالِقِي

سُبْحَانَ رَبِّي خَالِقِي عَرْشِي عَظِيمِ
 تَحْتِي سِلِّي وَكَلِي هَرْدُو بُونَهْ مَقَابِيلِ

جَانِي يَكِي مَاسِي دُرَهْ أَوْمَاسِي كُودِرُوحِ لِي رُونِ
 أَيِ لِبْرَجِي هَرْدُو بِنظَرَا دُرِ بِنِي فِكِي نِشَانِي لِدِنِ

تَحْتِي لِأُسْتَادِي رَا بِي طِي بَرُهَاجِي
 بَازِنِي اِسْمِي سَفَرِي نَوْرَا رَاسْتِي

لِي چَشْمِي قَلُوبِي صَفَايِي زِي مِشَالِي
 هَرْدُو بِيكُ لِسَاكِي رُونِ بِي زِينِ

سلي دبی گولي دُورا مينه گولي دبی سلیمان دُورا مينه
 سلیمان دبی گولي هچيکه سلیمان زبُو گولره دبنده قلمه ^{مقاله}

گستيلي خنصری ماضي شبالوخاتمه
 هرچی زی دواني سلامت بی او ژبو خاتمی مظینه

دنگهی پیرانو سلطان زمانی اویلی
 بحر و لایقی حمی زجر و لایت اشاهی مظینه

خالی گردان من حلا البی سنکوبی سلیمان زی گولره ^{مقاله}
 سگراتا موتی ایلی هقیبا گولاخوه بی

زونی گوگری میانو هو گچان لی دچیرین ^{بی} هقیبا سلطان
 دست کو صادقی ای لازیم زی دستیره غافلنه بی

ای گولي دبی سلیمان کانیکا غازیا ملاک شیرینه ^{بی} بلای لازیم زی ^{مقاله}
 بیندرا حسنا تا خوشه لبلی پاری کو کیف خوش بی ای مقامی گولره

خُو يَكْرِنَا گَرِي مِيَانُو هُو كِي چَان
 سَعَادَتَاوِي سَبِيلِ مَفْتِيَا زِي شَفَاكَ نَكَّة زَبَسْتَانِ گَلِيرَه

صُنْد بُوخُوَه كَسِي بِي بِي دُستِي گَلِي
 گَل مَظِينَه حُسْنَا زِي قِيدِيرَه

نَظَرُ زَمِي شَالَا دَقْتَرَا مِي مَالِي مُقَابِلِ عَيْنِيَه جَان
 رُو تَرَا كُونَا مَوْتِي هَبُو سَبْعَا شِرِينِي تَرِي گَلِيرَه

بَلِي نَظَرَا گَلِي لِقَبْرِيَه بَلِي سَرْمَرِي دَا حَقُّ رُو تَرَا قِيَا مَوْتِي
 صُنْد بُوخُوَه زِ عَالَمِيرَه يَتَرَه زِي حِسَابِي زِي مِي زِي حَقُّ رُو تَرَا بِي عِي شِي
 زِي عَشْرَه
 شَفَاعَتِي
 زِي بِي عِي شِي

سُلَيْمَانِ دِي گَلِي بَدِيلِ بِالْوَضْعِي هَر دُو تَحْتِي تَنَه
 سِينِيَا لِدُستِي سُلَيْمَانِ حَمِي زَبُو خَا يِرِي تَا جُو تَحْتِي تَنَه

سُبْحَانِ زَبُو وَي خَالِقِي عَرْشِي عَظِيمِ
 أَف كَمَبَرَا كُو پِشْتَا سُلَيْمَانِي حَمِي تِي دَه گَلُو نَقْشِي تَنَه

رَاضِيُونَنا جَمِيعِي مَلَكانَ لِبِلي اِقْلاعِ قَلْبي مُؤْمِنِي فِي زَمَاني
حَمِي بِكُونِ خَبَرِ دَانُو اَمَرِي تَنَافَرِ

گَر تِنَا مَرِيدا كَر تِنَا سائِلُ فَعِيرِ زَا اَمَّا هَر چِي كَسِي سُلَيْماني تَوْبِكَه
حَمِي بِرُو تَكْبِيرِ فَنِ اَي بَلِي فِعْلي كِيرِي نُو اَجْمالا عَمَلِي تَنَه

اَنِي گُلي دِبي سُلَيْماني كَانِي اِنِشاني حُسْنِي زَقُوسا تَبِيرِي
كَفانِكِ لِدَسْتِي گُلي يَه سَرِي نِي اَنُورِ اَنْظَرِي بَلِي دِكْفَه قَلْبي سِيَلِي نَبِي

حَاصِلِ اقْراري فِكْرِي نِصابي مَه دِيْتِ اَقْ دَنكي قَراري عَادَتِي
زَنُورِ اَصْحِي سَاكِنِي زِجْزِيرِي نَظَرِ دِكِي چَقْاصِ كَسِي نَظَرِي گُلي لَكَه

بَلِي قَلْبي وِي دِبي ضَبْطِ اَهْدائِي بَلِي دِبي عَقْدِ اَلِي بِسِيرِ زِ سُلَيْماني
مَعْدِ اَعْنائِي اَنُورِ اَجْلالِي زِي رَه حَاصِلِ دِبي زَفُوتِيرَه

كَسِي سِي دَسْتِي سُلَيْماني گُلي ضَنْدِ بَحوَه بَلِي بِتَه كُورِي رَه هَر شَقانَه
حَمِ لِنَبِي اَبِي هَمِ لِاِخْرَتِي بِشْتَه مِيرَه زِيرَه

سَلِي دَبِي كُو لِيَسْتَانِي مَا لَامَهُ لِي زُو زَانِي فِي سَقِيهِمُو
 شَمَا كَلَامِيْن شَرِيْنَهُ زِيْنْدَانَا دُنْيَا يِي سُلَيْمَانَا دَانِيْنِيَه تِيْدَهُ

زُبُو نَخْتِي كُو لِيَسْتَانَهُ
 زُبُو نَخْتِي كُو لِيَسْتَانَهُ

تمت

أَيُّ مُحَمَّدَنَا تُو خَرَانِي

أَيُّ مُحَمَّدَنَا تُو زَانِي مُحَمَّد سُلْطَانِي جِيْنُ اِنْسَانُ بُو
 مُرْشِيْدِي جَمِيْعِي اَهْلِي مَعْنَوِي بُو

وَقْتِي اَصْحَابِيْتِي رَسُوْلُ اللّٰهِ
 دِكْرَ تَبْلِيْغَا مَرِي قُرْآنِي زُبُو مُشْرِكَانُ

ظَاهِر دَبُو مُسْلِمَانُ دَاخِل اَلْهَقْدُ دَبُوْنُ فَا سِي
 هَم دَبُوْنُ مَفْرُوْدُ هَم دَبُوْنُ مَرْدُوْدُ

اَيُّ زَعِيشِي قُرْآنُ زَعِيشِي اَمْرِي مُحَمَّدٌ مَصْطَقِي
 اَيُّ دَبَوْنَه مَزْدَوْدِي طَرِيقِي
 يَا مُرِيدِي تَحُلُّ بِكَه لِسْرَ اَمْرِي مُرْشِدِي
 تَغْبِي بَيْنَه لِحُضُورِ اَمْرٍ شَدْحَالِي تَه اِي بِي بِي حَالِي اِحْتِقَاتِي
 لَوْرَا طَرِيقَا حَالِ دِدُونَه يَك طَرِيقَا حَقِيقَتِي
 اَوْ بِرُوحِي مُرْشِدَا اَوْ زُرُوحِي اَوْلِيَا اِي خُدَا يِي
 اَوْ دَبْتِ اَهْلِي حَقِيقَتِي
 يَا مَرِي شَرِيعَتُو طَرِيقَتُو حَقِيقَتِي
 اَيُّ طَرِيقَا شَيْطَانِ عَلَيْهِ اَلْغَنَه دِكَه وَسُوسِيَه
 اَيُّ فَيْفِي هَوَا يِي نَفْسِيَه
 اَيُّ مُرِيدِي بَعْمَلِي جَالِي مُرِيدِي دَاخِلِ دِكَه
 اَوْ بَعِيشِي عَجِيبُ دَاخِلِ دِكَه

اُمّی جالی نفسو هوا بی آخ مُرید بوی و سوسای اُمّی بوی طریقا باطل
 اُمّی بترکا اُمّی مُرشد اُمّی دیکه خسارت
 تمت

اُمّی سلی دبی

اُمّی سلی دبی کویستانی اُمّی بلبلیم
 بلی نیشانی نوباری دِخازم
 اُمّی من دل صواری دیت گلی نوری
 از دست و قور و روحی سُلطانی خوه دِگلیتم زیاده
 تفتیشا حالی سُلیمانی توبکی
 نظر بکی ز دلفی سلامه عادتِ روحی مقامی دفران
 گلی دبی سُلیمان شرف یا خودایه یارب العالمین
 اوکسو تر طریقاً محسبی ز اُمّی شریعتی و طریقی دکتف

خَوْهٗ بِنَفْسَا حَقِيقَتِي بِيْنِي
بِلَا اَوْ بِرَاثَبَهٗ عَيْشِي وَيِ بَا طِلَهٗ اَوْ جُوِيَهٗ ضَلَالَتِي

چَمَكِي اَمَّا كُو دِيْنِي اِسْلَامِي بِقُرْآنِ جَدِيْثِ حَنْبُوِيَهٗ
اَفْكَارِي اَمْرِي مُرْشِدًا اِلٰهِي دِي فِي بِقُرْآنِ جَدِيْثِي

لَوْ حَجِي حَالِي حَقِيقَتِي دِي فِي
دِي فِي لَا تَقِي بَطْنِي قُرْآنِ حَدِيْثِي مَوْجُوْدِي

دَهٗ كُو لِدُنْيَايِ نَبِي خِلَافْ
نَهٗ كُو لِدُنْيَايِ نَبِي خِلَافْ

تمت

اَيُّ دَرْدِي سَدِّ سُلَيْمَانِي

اَيُّ دَرْدِي تَهْ سُلَيْمَانِي
دَرْدِي حَالِيْنَه زِيْعَرَهْ تِي لُقْمَانِي

خُوْدَا لِيْتَهْ كِرِي اِكْرَامُ كَرَمِ
نَازِيْ بُو لِقْلَبِي تَهْ صُوْرَهْ اِحْسَانِي

هَمْ مَحَالِي عَارِفِيْنَا اَيُّ يَلُطْفَا بَارِي
نَازِيْ دَرْدِي زِيْبُو لِسَانِي

اُوْدَهْ بِيْتْ نَا اَدِيْبُ نَضِيْحَتْ
اِنْشَاء اللّٰهْ كُو بِي مَعْرِفَتَا طَرِيْقَا سُبْحَانِي

دِيْلَبْرَا تُو لِيْ كُوْنِي نُوْرِي
جِيْهَتِي رُوْحِي هَفُوْكَ لَا صَمْدَانِي

هَمَّ لِقَلْبِي سُلَيْمَانَ تَوْفَنَرِي
يَا نَ تَوْ شَمْسًا أَسِيمَانِ

يَا نَ بِي زَانِم تَوْ عَارِفِي هَمَّ ذَاهِدِي
هَمَّ عَالِمِي عِلْمِي ضَمِيرِي تَوْ سُلْطَانِك نَزْبِي

أَيُّ مَوْضِعِي تَه تَوْ سُلْطَانِي جَزِيرِي
رُكْنِي تَه دَانِي بِي خِلَافِ نُورِهَا بَيْتُهُ دَانِي سَلِيمَانِي ؟

هَمَّ بِرُوحُو هَمَّ بِرُوحَانِي
هَمَّ بِرُكْنَا كَلْهَانَا صَمْدَانِي

أَوْ سَيْدِي خَوْه شَا لَوْلَاكَ دَانِي
أَيُّ دَه بَحْرِي تَه بِي كِت فِي قِصْصِي

دَه أَمَّ بِهَمَّ أَمْرِي تَه بِي كِن فِي قِصْصِي
دَه عَالَمِ بِي زَانِي فِي عِيْرَتِي

أَيْ فِي قِصَّتِي قَلْبِي خُوه كُنْ
 خُوه زِجْمِي مَعْرِيفَتَا عَارِفِينَا مَحْرُومِ كُنْ
 دَه هُنْ بَغْرَتُ زِخْوَرَه
 اَمْرِي شَرِيحَتُو طَرِيقَتُو حَقِيقَتِي
 اَيْ اَمْرِي حَقِيقَتِي اَمْرُكَ حَقِّه
 اَيْ زِيُوْرَه نِيَزْبَتَا نُوْرَهَا حَقُّ مُطْلَقَه
 زِكَاسَا شَرِيْفَا رَه شَفَقَه
 رُوْحِي سُلَيْمَان تِيْرَه دَاخِلِي اَمْرِي حَقِيقَتَه
 وَرِنْ بِيْنْ تَابِعِي فِي قِصَّتِي
 اَيْ چِه حَالْ فَنَابُوْمْ زِ اَمْرِي كَيْفَا يِ
 نُوْرَهَا زِيُوْرَهِي رُوْحِ زِيْنَه جِدَابُوْمْ
 هَكْمِ سُوْجُوْمَا لِي قَلْبِي اَمْرُ فَرْمَانَا سُلْطَانِي خُوه بُوْمْ

هَكَرْ هَبِنِ اَهْلِي حَقِيقَتِي تُعْزِزُ بِيَدِنَا حَالِي سُلَيْمَانِي
 دَه هُونِ بِي زَانِ بِي اِذْنَا خُودَا حِيَلَا تِي دِه بِي زِنِ

اَكْرَتُو پُرْسَا حَالِي سُلَيْمَانِي بِي
 زَابَه هَرَه صُحْبَه تَمِينَه جَم كَسْ

بِالْحُسْنَا يَارِي زِي تَه رَه هَبْتُ بِي دَسْتِ
 تَه كَه تَجَسُّوسِي زِي تَه رَه بَصْدُنُو عَايَانِ سِي تَه رَه

رُوحُو اَخْفَا خَفِي جَدُّو لَا تُو حَبِي
 اَتِي لِسْرَطْبَقَا صَمَدِي بَرِي كَفِي

حَالِي سُلَيْمَانِ حِكْمَتَه هَم حِكْمَتُو هَم رَغْبَتَه
 هَم مَفْرِي فُو هَم رُو تَقَد

هَم صُحْبَتَه هَم عِشْرِي عَدَا لَتَد
 هَم مَسَا حِبْ زَكَاوَتَد

لَا زِمَهُ بِوِي زَكَوَاتِ بِيَدِهِ
تَخْصِيلاً عَلَيَّ لِنُحْصَايَ بِيَهُ

هِنَكُوفُ أَمِنْ اِيْرُودِي بِكُمْ قِصَّتِي
أَيُّ دِي بِكُمْ قِصَّتِي

دُرْدَانَهُ بُولِيُورْجِي

دُرْدَانَهُ بُولِيُورْجِي نَيْنِكِي كَسْدُكْ
أُوَيْدِ مَلُولَانَتْ جَوْهَرِي بُو

قَالُوْ بَلِي يِيْدَا دُلْفِي رَمَزِمْ
قَالُوْ بَلِي يِيْدَا أَمِيْر بُو

هَيْفِيِيَهْ هَيْرُ دُنْيَا تَفْنَهُ بُو
حَالِي عَاشِقِيْنَا بِيْرْمَانَا خُوْدَانِيَهْ هَبُو

حَالِي عِشْقِي بِرِ صَافِيَدُ
جُمَلُو نَقَطَتِي حُرُوفِيْنَ مَعْمَانَدُ

دِدِيَّتْ حُكْمِي دُلْفَا عِرْضِي
حَالِي نُوْرِي خِيْرَانِكُدُ

اَكْرَعُ رَفَاتَه تُوْبِي
تُوْبِي اَهْلِي عُرْفَا مَعْرِيفَتَا قَوْمِي اَهْلِي طَرِيْقَتِي

تَفْسِيْرَا حَالِي سُلَيْمَانِي تُوْنَدَه
چُنْكَ حَالِي جَنْدِي حَالِي فَنَائِي حَالِي بَقَائِي تُوْنِرَانِي

هَمَّ زِعِيْشِي جَبْرُوْتِي نَامُوْتِي
هَمَّ زِعِيْشِي لَاهُوْتِي تُوْنِرَانِي

نَبَه دَاخِلِ خُوَه نَكَه كُنْهَكَر
تُوْبِعِيْشِي اَمْرِي اَهْلِي حَقِيْقَتِي

حَالِي سَلِيمَانٌ حَالِكِي پُرْكَامَلَهُ
زُرْ نُورًا حُمْدَرَهُ مُقَابِلَهُ

هَمُّ صَافِي هَمِّ أَثُوبًا نُورَهُ جَانِي مَهْ فِدَائِي
بَلِي بُلْبُلِي نُورِي سَرْدِخُونِي كَهْ

هَمِّ حِكْمَتًا بَاطِنٌ خَبْرَانِي
سَالُوكٌ دِخُونِي زِيرَهُ بُلْبُلَهُ

جِنَكِي بَصِيرَتِي مِشْكَاتًا نُورًا نُبُوتِي
حُكْمِي اِظْهَارِ دِكْهْ جِي حَالِي مُورِي دِي

قَامَتَا طَرِيفَتُو شَرِيعَتِي طَرِيفَتُو حَقِيقَتِي
بِأَمْرِي حَبِيبِ اللّٰهِ فِي مُنْسَلَمُونِ

هَمِّ حُكْمِي قُرْآنُ وَحْدِي شِي
أَقْ حُكْمِي عِشْقًا اِلٰهِي هَاثِي كِهْ اِخْبَارِ

هَمَّ جَدِيثِي هَمَّ بَعْلِي لَدُنِّي
تَوْبِزَانَهُ عَيْشِي حَقِيقَتِي

كَأَنَّ رَامِيْنَ زِيْنُورَا خُودَا
يُغْمَرُو فَتْرِي زِيْنِي

سَلَّمَ إِلَيْكُمْ زَائِرُ ضَعِيفِي حَقِيرِ
دِكَّتِ مَلْحِي خُودَا رُوسُولُ سَيِّدِ قَدْرِي
سُلْطَانِي پِيْرَانِي طَرِيقَتِي

هَمَّ دِكَّتِ جِحْثَا أَمْرِي مَعْرُوفُ نَهْيَا مُنْكَرِي
هَمَّ دِكَّتِ جِحْثَا زَكْنِي أَرْكَانِي شَرِيعَتِي
هَمَّ بِالْوَضْمِ بِرِي عَالِمِي أَخِيذِ دِكْتِي
بِرُوحِي مُرِيدَا نَازِلَا فَلَكَي چَرَحَا جَبْرُوتِي

أَيُّ أَخِيذِ دِكَّةِ بِرُوحِي مُطْلَقُ
مِلْكَانِي لِأَمْكَانِ مُنْزِلِي زَبِيصَا طِي

هَمَّ زَقَلْبُو رُوْحُو جَسَدُ مَنْزِيْلَادِ سَتِّگِرِ امْرُسَلُ
مَهْ دَرِيْدَهْ دَرِگَهْ نُوْرَانِي دِگِرْتِ دَاخِلُو وُصَلْتِ

كُوْمُرِيْدِي صَادِقُو عَزِيْزُو اَهْلِي تَقْوَايِي
اِي بِيگِهِيْنَهْ مَقَامِي حَقِيْقَتِي

فَقَطُّ مُرِيْدِ جَاهِلَهْ كُوْرَهْ بِي عَاقِلَهْ
كُو خَيْرِ دَدَهْ زِيْحَكِي حِكْمَتَا حَقُوْرِي حَقِيْقَتِي

چِمَكِي مِيْدَانَا حَقِيْقَتِي كُوْرُ دُوْرَهْ
عَالَمُ صَدَهْ زَارِ دِدُو نَا چِنِي

لُوْدِيْتِ فَرُو كِبُرُو رِيْآءُ عَجِبْ
بِيْلَا هَرَكْسِ صَمِيْمِيْتِ عَالَمُ زِيْحَمَتِي سَاكِيْنِي

چِمَكِي مِيْدَانَا حَقِيْقَتِي كُوْرُ دُوْرَهْ
هَرَكْسِ نِيْكَارَهْ بِيگِهِيْرِي

أَيُّ حَضُورًا جَبْرُوتٍ لَاهُوتٍ نَاصُوتٍ
نِزَانِ عِشِي شَرِيعَتُ طَرِيقَتُ حَقِيقَتِي

حَتَّى مُرِيدَ مَا ذُوتَ نَهَبِي
لَا زِمَ خَبْرَتِي زِحْمِي عِشِي حَقِيقَتِي

فَقَطَّ حَلَالَهُ الْكُرْمِي زَانِبِي عِشِي شَرِيعَتُ طَرِيقَتِي
لَا زِمَ عِشِي طَرِيقَتُ شَرِيعَتِي خَبْرَتِي حَلَالَهُ

فَقَطَّ عِشِي قِيمَتِي كُورُ دُورَةٍ
فَقَطَّ عِشِي حَقِيقَتَا وَيِ كُورُ دُورَةٍ

حَتَّى وَصَلْنَا حُكْمِي حَقِيقَتِي
رُوحِي رُوحِ مُطْلَقًا أَوْ دَخَلِي سِرِّي قَلْبِي

بِنُورِ رُوحِي مَنْزِلًا مَكَانِي دَرَجَاتِي أَوْلِيَاءِ نَيْجَةٍ
لَا زِمَهُ زِعْمِي حَقِيقَتِي خَبْرَتُهُ

لَوْبِيبِهِ عَارِيبِهِ ضَعِيفِ بَيْهِ نَزَاتٍ
دَبِيقِ عَالَمِ دَهْ وَي بِيهِ غَرِيبِ طَرِيقِ

جُومَهُ مَيْدَانَا يَحْلُوَانَا بَلِي تَيْدَاهَبُونَ
فَقَطَّازُ بِنَحْوِهِ ضَعِيفُ ذَلِيلُ زَارُ يَرْحَقِيرُ

نَهَكُوا زَنْكَارِمُ هَرَمَهُ مَيْدَانِي بَخَانِرِمُ
دَبِيتِ مَكَانِي قَهْرُ غَلَطِ زَنْتِيهِ بِيَمِ ضَعِيفِ يَحْلُوَانِي ^{طَرِيقِ}

تمت

مَدْبُوقِ بَايِشِي دِيلِ

مَهْ بُو بَايِشِي دِيلِ دِيلِي بَرِي دِيلِي شَرِينِ دِرْ
سَاكِنِي دُرْدَانِيَا شَرِينِ دِ بُو مَرِي

پَرُوَانِ زِينَتِي سِينِي جِنَا حَاتِنِ قَلْبِي دِدِه چَرِي
هَزَار هَزَار سَالَا يِيكْ طَرَفَه الْعَيْنِي رُوْحِ پَرِه فَرِي

نَاسِ دِكْتِ اَيُّ بَرِجُو مَقَامَانِ
مَقَامُ بَرِجِ مَهْ تَقُو نَاسِكِرِ

اَيُّ بَوَاتِ بَرِجَا مَهْ دُوْر دَرَانِي
اَيُّ مَهْ دُوْر دَرَانِي ثَرِ خُرْجَابَانِ

اَيُّ زِيُوَا خُرْجَابَانِ مَهْ دُوْر دَرَانِي
دِهْ بِيْبَهْ زِيْبَهْ حُكْمِي بَرِجَانِ

دَمَا يَارَ تَيْتَه هِمَّتُو طُورِي قَلْبِي طُورِنَا طِي
سِينِي جُو هَزِي بِي بِنُطَقِي خَبَرِي بِي لُوَا طُورُ

نَظَرَا نُورِي رُطُورِي قَلْبِي مَسِيلَه
حَكْمِي تَعْرِضَه رِعْرَفَانِي تُو دِرَانِي

اَيُّ بَوَا سُرْجَابَانِ سِرُورِ كَيْفِ خَوْشِ دِي
حَاصِلِي دِمَعْنِيَه مَحَبُّو جَذْبُو كَرِينُو مَحَبُّو تَكَلَّمِ دِي

سُرُورَا بَوَانِ قَلْبَا سَكِينِ
لِينِي يَارُو مَحَبُّو بِيَانِ رُوحِ دِگَرِي

اَيُّ بِلُطْفِي نُورَا سُرْسِينِي سَوَا سِينِي جُو هَرَا لُطْفَا سِرَانِ
سَرَايِينِ دِلِ فِكَه جَارَكِ مَكَانِي لَامَكَانِ

زَهْنِي سِينِمِي كَا رَا نِه
هَرَا لُطْفِكِي شَرِينِ عَيْنِيَه زِيَرَه لَوَانِ مِيكَانِ

اَوْ مِرْكَاجِيْمِنِي فُطِيقِي كَلْزَارِ مِّنْ دِيْلِبْرَاكْ دِيْتِ
 نَسَايَا حُكْمِي مَعْلُومَهٗ لِقَامَتِي سَبَالِي اَوْ كَا شِفَاةٓ

يَارِي مَهٗ كُوْتِي فَا سَتَقِيْمْ كَمَا اَمِرْتِ لِقُرْآنِي تُوْبِرَانَهٗ اَمْرِي
 حُبَّاجِبِ اللّٰهٗ فَرَضُ الْعَيْنِ لِبَلِي تُوْبِرَانِي

اَمْرِي رَبِّ الْعَالَمِيْنَ حَقَّهٗ تُوْبِرَانِي
 لِقُرْآنِي لِتَفْسِيْرِي بَلِي زَكُوْتُوْبِرَانِي

اَمْرِي قَلْبِي بِمَشْكَاةٓ بِاللّٰهَامِي حَقِيْقَتْ هَرْدُوْرِي بِقُرْآنِي بِسُرِيْعِي حَقِيْقِي
 كُوْبَلِي مَعْرِيفَتَا قَلْبُو سِرِّي تُوْبِرَانِي

نَظْرًا زَنُوْرًا مُرْشِدَ رُوْحِي مُطْلَقًا نَازِلِي قَلْبِي نَسِي
 لَازِمَهٗ تُوْغِيْشِي وَيِ بِرَانِي

عِنَايَتَا خُدَا كُوْدِي قَلْبِي مُرِيْدِي بِاَمْرِي رُوْحِي قَلْبِي مُرْشِدَ
 تُوْ نَازِلِي لُطْفُوْ اِحْسَانَا نَقْشِي اِسْمِي اَعْظَمِ بِيْ لَازِمَهٗ تُوْبِرَانِي

تَفَكَّرُ تَعْلِيمِ نِشَانِ سَلَامَةً حُسْنُ كَلِمَاتِهَا قَلْبِي
بِمَوْضِعِي أَمْرِي فَإِنِّي نُورٌ أَجَلَالِي مُجَلِّدِي تَوْبِي بِزَانِي

زِي نِصْوَتِي دِلَالَتَا عِشْقَا عَارِفِينَا زِ أَمْرِي أَحْمَدِي جِزِي
سُلْطَانِي عَاشِقِينَا فَارِسِي شِرَازِي

حَالِي جَذْبَا إِلَهِي بِنُورِ أَمْرِي عِلْمِي بَاطِنِي
تَكَلَّمَا حُكْمِي أَمْرِي عَرُوضِي تَوْبِي زَانِي

صَدِّ صَالِي مُرِيدِي أَكْرَمِي زَيْتِي بِپُرْسِ كَرِينِي
تَوْجَحْتَا عَرُوضِي لِدُنْيَايِي تَوْجَارِي تَوْبِي زَانِي

أَكْرَمِيكَ حَالِي جَذْبَا رُوحِ زَيْتِي بِپُرْسِ بَكِي
أَيُّ تَوْبِي زَانِي جَوَابَا وَيِ حَالِي

حَالِي حَقِيقَتِي فَارِسِيَّةِ تُرْكِيَّةِ كُرْمَانِجِيَّةِ سُرْيَانِيَّةِ
جَالِي جَمِيعِي لِسَانِي دَارِ أَقْوَابِ رُوكَانِي حَيَوَانِيَّةِ

جَمِيعِ اَمْرِ دِكْ مَسِيْنِمْ
 چُوْمَهْ باغِي چِيْنَهْ مُرْدُ سِيْرِي عَرْضِ اَهْلِلْ لَاتِيْنُ

سَلَامَتَا اَمْرِي يَقِيْنُ نَهْ زِدَلِدَهْ غَرَائِضِي سَلَامَتَا قَلْبِي
 تُو زُوِي حَالِي قَطْ نِيْرَانِي

كُوْكَا دَارِي اَكْرُ صَحِيْحِي بِي بِيْكَوْكَا دَارَا شَانِي
 شَمَائِدِي اَمْرِي فَائِي كُوْرْتَهْ رَهْ مُوْجُوْدِ دِي

اَكْرُ تُو بِيْ اَمْرِي عَمَلْ بِيْ
 هِنْگِي هَقِيْبَهْ مَنْفَعَتُوْرُ حَتُوْدُوْ قُوْفِيْضَاتُوْرِيْ هِيْ

تُو دِقَلْبِي خُوْكَهْ مَكَانِي قَلْبِي
 اِسَارَتَا اَمْرِي نُوْرًا فَائِقُ تُوْرُ خُوْرَهْ تُوْكَا بَرَانِي

تمت

لِظُوظَانِي بِنَانِي دِكْتِمِ

لِظُوظَانِي بِنَانِي دِكْتِمِ اِيْرُوْلِدِشْتِي پُرْفِرَه تِيْمِ
كَارُوْبَارِي سِيْنِي جِهَادِي صِرَانِ

لِظُوظَانِي تَرْتَرِيْنِي كَشْتِي قَاضِي دَارِ
حُسْنَامِفْتَا حِي هِدِي هِدِي تِي لِدِيْمِي قَرَارِ

سَلَامِ لِبُسْتَاكَانِ شَاهِ
سِيْنِمِ زِي كَشْدَا كَا زِي بُلْبُلِي رَاضِي كِرِيْلِي لِي

وَإِي دِلُوْلَامِ چِيِيَه بِلِي لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
مُحَمَّدٌ رَسُوْلُ اللَّهِ

اِيْرُو دُنْيَا حَمِي ثَرِ خَوْرَه كَتِيَه مَالِي دُنِي ذِرُو ذِرِ كِرَانِ
اِيْرُو هَا زَا وَا مِيْمِ حَا مِيْمِ دَاكِ تُوْنِيْنَه

رِصْدًا دِدُو بِحَالِي صِفَتِي كَامِلِيَّتِي مُصَلِّيَّتِي
نِشَانِي بَرْدَاتِي سِينِي دَوْرًا بِنَانِيغِي

اِيْرُو بَجْرًا وَجُوْدُ مِيْشَالًا جُجْرِي
كَسْ تُوْنَهٗ رِخُوْرَهٗ بَرَهٗ اَزْ فَقِيْرِمُ رُوِي جُجْرِي اَزْ مَحْرُوْمِمُ

مِيْرِي مِنْ مَظْنَهٗ اَوْ پَادِشَاهِي كَرْمِي
اَقْ كَائِنَاتِ حَلِيْقِ كِرِي رِ تُوْنَهٗ اَنِي وَجُوْدِي

صُوْنَدُ دِخُوْمُ هِنْدَا كُو چِيْكِرِي مِثْقَالِكُ رِ ذَرَاتُوْنَهٗ
لُوِي اَمْرِي كَانِ مِمَّا كَانِ مِمَّا يَكُوْنُ فِي

يَا رَبَّنَا اِيْمَانًا مِنْ بَتَهٗ يَهٗ
اَوْ اَمْرِي مِمَّا كَانِ مِمَّا يَكُوْنُ فِي

زِيْنِي زِيْنِي زِيْنِي زِيْنِي زِيْنِي تَهْمَهٗ
هِيْدِي هِيْدِي بَايَاتِي تَهْمَهٗ

حُسْنُ شَبَالِي فِي ظُوظَانِي چو زینبی سَرَانَسَرُ
از حَقِيقَا چَاك بَشِي تَه مَه

كَسِي عَنِيَاوِي بَش بَه اَوْه اَهْلِي اِيْمَانِي
نُورًا تَوْحِيدِي نِيْدَه مُشْرُوبَه اَز مُشْرُوبِي نِي تَه مَه

وَنَّا لِظُوظَانِي بِنَانِغِي دِكْتِمُ اِيْرُو تِيْرِيْرِيْنَه
مِنِي بِالْاِخْوَه دَايِي لِنَاقِي مُدْكَوْچِيْمَنَابَلِي حَمِي كُوِي سَقِيْنَه

حَجِي مِيْرِي بَاشِنُ مِيْرِي عَزِيْرَتُ
وَاللّٰهُ دِرَازِنِمُ حَمِي شِرْاَنُ زَلِيْنَه

مِيْرِي كَافِرُو فَاجِرُو ظَالِمُوْنَه قَنْجُ
حَمِي غَافِلِيْنُ نُورًا وَاثُ نِيْنَه

كَسِي دِيْلِي وَي بِيْكَفِي نُورًا قَدِيْلِي
صُوْنَدُ دِخُوْمُ حَمِي بِيْ اِيْمَانِي بِي تَوْحِيدِي بَاوْرِيْنَه

اَيُّ وِزِي لِسِرِي چِيَايِي مَلَكُويِي دِكْتِمِ
دِيِيژِن بَلِي مِيِرِي چِيَا

صَفَرِيَا نُورِي سَكِنِي لَبِي اِيرو بِلِنْد بُوِيَه قَدَر
چِيِكِم وَاللّٰهِ رِيَا اِيْمَانِي پِرَسِدِكِم بِلِنْد بُوِيَه چُوِيَه بِلِنْدِي چِيَا

حَسَابِي عَالَمِي مَالُو ذِيرو پِرَه نَه
گَلُو كْتِنَه بَر مَالُو چِيَا

حَيَاتَا اِنْسَانَا كْتِيَه ز نَفْسِي هَوَايِي
شَيْطَان بُوِيَه رَهْبَرَايِي چِيِكِم دُور بُونَه زِي فَرِيَشِيَا

ازِي اِيرو لِي دُنْيَايِي رُونَشْتِيَه
وِزِي لِي قُولِنگان لِي طِيَرِي سِيِي دِكِم گَارِي

پَنجَرَا شَرِيشَكَاتَا بَدِيَرَا اَنُورَا نُورَا مُصْطَفِي
ازِي تِيَه دِكِم گَارِي

رَعْنِيَا قَرَارَا ذِكْرِي دِيَسَا بِي لَاسِيَا تِي
 چَهَارَ رِقْوَسَا تِي مُكْرَسِي نِي چَغَالَت

حَرْفِي بَرِي جَارِنَانِ كَتْمَه اِسْمِي صَرِي
 اَز چِيكِم دَرْت دَانِيَه هَر عَلْتِي بِلَا تِي طُوفَانِ تَهَانِي

كَتْمَه سَرْدَارِي فِي دُنْيَا تِي فِي بِلَا تِي
 اِي كَتْمَه سَرْدَارِي فِي دُنْيَا تِي فِي بِلَا تِي

كَمَّتِي

وَيَرْضَايَا جَسَدًا غَرِيبًا حَبِيبِي

وَيَرْضَايَا جَسَدًا غَرِيبًا حَبِيبِي
لَوْ كَوْنِي زَانِنٌ رِبِّي لِكُؤُوه

رَضَا وَضَلًا مِثْلِي جَادًا دُنِي
هَرَكْسَكَ كَتِيهَةً لَدَّتْ تَوْلَدًا مَالِي فِي دُنِي

تُؤْبِدِي فِي صَدِّ هَكَ زَانِنِي
كَسِي بُوْنَهُ لِسَارُ دُنِي

يَانُ كَلُّو تَيْبَةً يَانُ رَاضِيُونَكَ
لَازِمَةٌ تُوْبِرَانَهُ فِعْلِي تُوْفِي دُنِي

شَاهِدَاتُهُ قَامِدِيَارُ
مَسْنُورٌ بِخَوْهٍ فِي مِرِينِي

لَوْ قَلْبٌ حَشَكُو مِرِي زَوْهٌ وَرِهِ اِنْ سَا نَهُ
زِحْيَوَانَا خِرَابِ تَرِنٌ اِنْ سِي دِرِنِ
زِي تِي صَدَا دِرُو مَانُ اَهْلِي طَرِيقَتِي
رُوشِشٌ بُوِيَهْ نَفْسُو شَيْطَانُ اَهْلِي زِي

رَضِيَا حِرْ مَسْ تُو دِي لَاهُو تَنَه بُونُ
لِي بَلِي اَهْلِي اِيْمَانِ هَبُونُ
يَا رَبَّنَا مَحْتَا جِي رَحْمَاتَه مَهْ
يَا رَبَّنَا اَنْرُ مَحْتَا جِي رَحْمَاتَه مَهْ

حِي كَارِي زِي زِي نِي شِي پَالِي
زِي نِ شِي پَالِ لِيَا كُ جُو هِرَانُ يَكُهْ

لُو كُو تُو زِي رِي اَحْمَرِ تُو كُو هْ دِي كِي
صَدُ بِي تَرَهْ لَائِقُ نَسِي

تُوْجِهَ زِيْرَ چِه پَاخِر دِيْرَانِ
فَاخِرِ صَدْرِ لِدُنْيَايِ كُوْرَبُوْنَه صَدْحَرِ اَرْچُوْنَه نُوْرِ

قَطْ نِيْرَانِ فَتَحْ شُهُوْدَ
اَوْ بِقَلْبِي خُو پِيْر نَزَانَه

لَوْ بُوِيَه عِيْشِي كِيَفُو سُرُوْرِ
هَر كَسِي عِيْشِي فَه كَتِي

عِيْشِي مَعْمُوْر خُو دَا بُو طَبْعَا دِلِي بُو
تُوْنَه كَه لَوْمَانِ اِي كُو لَوْمَه نَه كَه لِسِي

سُلَيْمَانِ مُطْلَقُ الْعِلْمِي
اَز نَه زُوَانِي جَا حَاشَا وَكَلَّا كُوْنَه خُوْنَدِي

كُو بُوِيَه دُوْرِي يَار اَمِيْنِ عَلِي
مُحَمَّدُ مُضْطَفِي سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنِ

چہ جازِ ثِقَلِیْ مُقَدَّسِ نَاجِی
آئِ حَسِّی رُوشَا مِ رِیْبِ

لِ چہ بِيْثِيْمُ يَارِیْ كُوْتِ كَفَانِيْبَه
هَمْدِيْده هَمْدِيْده كُوْتِيْوِي

ذَكَوْ چَنْدَكُ بِيْرَقِيْنُ بَالِ يَارِی
ذَكَوْ چَنْدَكُ بِيْرَقِيْنُ بَالِ يَارِی

حَسُوْنُ كَهْ لِيْدِ قَلْبِيْمُ
شَكُوْ شِيْرِيْنُ طُوْرًا حَالِيْ نَادِيْنُ مِيْنِ بَلِي

دَهْ بِيْمُ دِقْتُوْرِيْ اَمْلَانُ
اَمِيْرِيْده نُوْرًا نَظْرَانُ

شَيْطَانٌ نَفْسُوهَوَايِ دَرْتِي نِي
لَوْجُمَلَه مَه شَمْسِي قَالِبْ قَلْبِي خُوِيَانْ

نَه كِن لَوْمَانْ كَسِي لَوْمَه كَر صُوفِيَانْ
هَرَوَكِي صُوفُونْ نَاكِتْ أَقَلِي صَرَايِ وَاَنْ

دَه بِي بِيژِيْنِ اَوْبُونَه جِمَارْ
چُونَد بِي نَدَرَانْ

مِرْگِي نِي نِي نِه زَكْسَرَه اِيْرُو
عَشْرِي مُبَشَّر بُونَه اَهْلِي جَنَّتِي

اَلْحِي اَهْلِي خُودَاتْ
اَوْ حَكِيْمْ اَوْه لِقْمَانِي بَرِيْنَانْ

مَمَّنْ

آئ مَرَجَاتُ زَيْنَبِ

آئ مَرَجَاتُ زَيْنَبِ كَلَا دِلَالَانُ
بُلْبُلِي مَحْبُوبَانُ نَاصِحِي خَاصَانُ

نِيچِيرَا سُوِي وَفِي مِيْعَادُ
چِيه بِي بِيْزِيْمُ پُر كَمَالُ

كَسِي دُنْيَا بَطَالُ كِرْتِي وَي بِي بِيه عَقْدَالُ
چِنْدِي سَالُ مَانِه وَي بِي بِيه غَفْلَتِي عَالَمُ زَانِيه

شِيْرْتِي مِنْ قَلْبِي خَوْه كِنُ
خَوْه زِي سِلُو كَانُ مَحْرُومُ نَه كِنُ

سِلُو كَا ذُهْدِي بَطْنُ خَالِي اِيْرُوْنَه مَائِيه
لُوْرَا تُو بِيْرَانِي عِيْشُ كِتِيه سَر خِزْمَتِي

اَکْزَلْکِی خِزْمَةٌ نَهْکِرْ
وَجُودِی حُدُوثًا رُوحِی پَیْدَانَهْکِرْ
رَهْزَبِی مَعْبُودِیَّتِی پَیْدَانَهْکِرْ
طَبِیْبِی بَرِیْنًا پَیْدَانَهْکِرْ

مَنْ

الثانية والستون
 {في مدح شيخه الشيخ رمضان قدس سرهما}
 [أطلع الله شمسًا دارت على الأمجاد]

أَطَّلَعَ اللَّهُ شَمْسًا دَارَتْ عَلَى الْأَمْجَادِ تَبَيَّنَتْهُ لُجَيْنٌ إِبْضَاحٌ لِلْمُرَادِ
 بَلْ لَوْلُو وَعَيْنٌ خَالٍ عَنِ ازْدِيَادِ أَحْسَنَ بِذَوْقٍ فِيهِ عُسَيْلٌ لِلْفُؤَادِ
 أَطَّلَعَ اللَّهُ شَمْسًا دَارَتْ عَلَى الْأَمْجَادِ تَبَيَّنَتْهُ لُجَيْنٌ إِبْضَاحٌ لِلْمُرَادِ
 يَا رَبِّ زِدْهُ عِلْمًا وَنُضْحًا لِلْعِبَادِ لِلَّهِ دُرٌّ بَدْرٍ بَارِعٍ فِي الْجِهَادِ
 أَطَّلَعَ اللَّهُ شَمْسًا دَارَتْ عَلَى الْأَمْجَادِ تَبَيَّنَتْهُ لُجَيْنٌ إِبْضَاحٌ لِلْمُرَادِ
 لَا شَلَّتْ مِنْهُ عَضُو مَقْبُولٌ فِي الْحَسَادِ يَا لَهُ مِنْ نَصِيرٍ شَهِيرٍ فِي الزُّهَادِ
 أَطَّلَعَ اللَّهُ شَمْسًا دَارَتْ عَلَى الْأَمْجَادِ تَبَيَّنَتْهُ لُجَيْنٌ إِبْضَاحٌ لِلْمُرَادِ
 هُوَ السَّائِقُ الْقَائِدُ إِلَى نَهْجِ الرَّشَادِ أَضَاءَ شَمْسُ الضُّحَى فِي الصَّخْوِ لِلْأَكْرَادِ
 أَطَّلَعَ اللَّهُ شَمْسًا دَارَتْ عَلَى الْأَمْجَادِ تَبَيَّنَتْهُ لُجَيْنٌ إِبْضَاحٌ لِلْمُرَادِ
 أَعْلَامُهُ فِي الْعَرَبِ وَالتُّرْكِ فِي الْبِلَادِ أَزَاحَ ظُلْمَةَ السُّوءِ عَلَى ظَهْرِ الْوَهَادِ
 أَطَّلَعَ اللَّهُ شَمْسًا دَارَتْ عَلَى الْأَمْجَادِ تَبَيَّنَتْهُ لُجَيْنٌ إِبْضَاحٌ لِلْمُرَادِ
 نَاشِرًا لِلْفَرَائِدِ سَمَحًا لَهَا يُنَادِي هَمَّتْهُ جَرَارَةٌ لِقَلْبِ كُلِّ صَادِي

أَطْلَعُ اللَّهُ شَمْسًا دَارَتْ عَلَى الْأَمْجَادِ تَبَيَّنَتْهُ لُجَيْنٌ إِيضًا لِلْمُرَادِ

إِهْدِ قَلْبِي وَالْأَحْبَابَ نُورَ عَيْنِ الْفُؤَادِ يَا مِيرْغِي أَنْتَ تَحْتَ مِيرَابِهِ تُنَادِي

أَطْلَعُ اللَّهُ شَمْسًا دَارَتْ عَلَى الْأَمْجَادِ تَبَيَّنَتْهُ لُجَيْنٌ إِيضًا لِلْمُرَادِ

رَبِّ أَخْلِصْ أَعْمَالِي وَاعْفِرْ لِأَهْلِ النَّادِي بَعْدَ الْحَمْدِ وَالصَّلَاةِ الْفَاتِحَةِ مُرَادِي

[Faint bleed-through text from the reverse side of the page, including phrases like 'اللهم صل على محمد وآل محمد' and 'يا ميرغي أنت تحت ميرابه تنادي']

الثالثة والستون

{فيه أيضا} [دوستِ دوستانِ دوستِ دوستانِ دوستِ دوستانِ]

دُوستِی دُوستانِ دُوستِی دُوستانِ دُوستِی دُوستانِ،

دُوستِی دُوستانِ دُوستِی دُوستانِ دُوستِی دُوستانِ

گُلستانِی باغِی بوکا جزیرا بوٲا

خوزی ژ خیرا خدیرا ته تیز مدخ وٲنا ژ اوصافی دُوستا ژ مرا بگوتتا

بلکی بجاه وخرمت و قدری دُوستا ته مرض وکل ألما دلی مه بصوتتا

دُوستِی دُوستانِ دُوستِی دُوستانِ دُوستِی دُوستانِ

شِیحِی مه شیخ حاجی رمضانه

گل و نیرگز و بنفش و ریحانا جزیرا بوٲانه

سنجاق و بیراقا مستقیمه د کُردستانه

حکیمی قلبی فقیر و مسکینو ژارو مُردانه

صدر دیوانا رهبرو مُرشد و واعظ و عاشقانه

شاهباز و پهلوان و قهرمان و دستور و هشیار کز قلبی غافل و نائم و ساهیانه

ترباقا ألما زهر و عقرب و مار و مهلكانه

دُوستِی دُوستانِ دُوستِی دُوستانِ دُوستِی دُوستانِ،

دُوستِی دُوستانِ دُوستِی دُوستانِ دُوستِی دُوستانِ

گُلستانِی باغِی بوکا جزیرا بوٲا

خَوِزِي ۙ خَيْرًا خُدَيْرًا تَه تِيرِ مَدْحُ وَثَنَا ۙ اَوْصَافِي دُوسْتَا ۙ مَرَا بِكُوتَا
بَلِكِي بِجَاهُ وَحُرْمَتِ وَقَدْرِي دُوسْتَا تَه مَرَضُ وَكُلُّ اَلْمَا دِلِي مَه بِصُوتَا

وَرَه دُوسْتُو، وَرَه دُوسْتُو، وَرَه دُوسْتُو، وَرَه دُوسْتُو، وَرَه دُوسْتُو تُو بِيئَرَه

اَسْرَارُ ۙ اَنْوَارِي حِكْمَتِي قَلْبِي خَوَه ۙ دُوسْتَانُ رَا بَرِيئَرَه

قَلْبِي خَافُ وَكَنِي وَقَاسِي وَطَارِي ۙ وِبَاكِرِي حُبَا خَدَا هَم مُحَمَّدُ مُصْطَفِي تُو بِيئَرَه

لِي بَلِي مَرِيْدُ خُولِي سَرَه كُورَه كَرَه لَالَه كِيئَرَه

نَزَانَتْ اَقَانُ دُرُ وَيَاقُوتُ وَزَبَرْجَدُ وَجَوَاهِرَانُ ۙ چِه مَعْدَنَانُ اَوْ تَافِيئَرَه

وَاللّٰهُ وَبِاللّٰهِ وَتَاللّٰهِ اَفْ مَاطُورًا مَوَدَّتْ وَمَحَبَّتِي سِرًّا خَفِي پَر ۙ مِيئَرَه

دُوسْتِي دُوسْتَانُ دُوسْتِي دُوسْتَانُ دُوسْتِي دُوسْتَانُ،

دُوسْتِي دُوسْتَانُ دُوسْتِي دُوسْتَانُ دُوسْتِي دُوسْتَانُ

كُلِسْتَانِي بَاغِي بُوكَ جَزِيرَا بُوْتَا

خَوِزِي ۙ خَيْرًا خُدَيْرًا تَه تِيرِ مَدْحُ وَثَنَا ۙ اَوْصَافِي دُوسْتَا ۙ مَرَا بِكُوتَا
بَلِكِي بِجَاهُ وَحُرْمَتِ وَقَدْرِي دُوسْتَا تَه مَرَضُ وَكُلُّ اَلْمَا دِلِي مَه بِصُوتَا

اَزِي اِنْ شَاءَ اللّٰهُ دَسْتِي دُوسْتِي دُوسْتَانُ بِكْرِمُ قَطُ بَرْنَادِمُ

اَزِي ۙ بَرُ جِبَالِي رَاسِخَاتِي دُنُوبُ وَعَيْبُوبُ وَكُرُوبَانُ خَوْشُ بِنَالِمُ

اَزِي ۙ بَارِي كِرَانُ صِفْتُ وَكَنِي سَفَرَا بَعِيدُ دِ حُضُورَا خَدَا رَسُولِي وَيِ شَرْمَزَارِمُ

أَزِي ۛ هَيْبَتَا سَكَرَاتُ وَعَذَابِي قَبْرِي عَجِيْبِيْنَ حَشْرِيْ حِسَابُ وَمِيْرَانُ وَصِرَاطِيْ بَرِيْنْدَارِيْمُ
 أَزِيْ خَوْه بَاشِيْمُ دَرْكَاهِيْ خُدَا حَيِيْبِيْ وَي بَتُوْفِيْقَا وَي لِيْخُ دُوْستِيْ دُوْستَانُ ۛ دِلْ بِكَالِيْمُ
 أَزُ پُوْشْمَانِيْمُ أَزُ پُوْشْمَانِيْمُ أَزُ شُوْفَانِيْمُ أَزُ شُوْفَانِيْمُ
 أَزُ كُوْفَانِيْمُ أَزُ كُوْفَانِيْمُ تُوْبْدَارِيْمُ تُوْبْدَارِيْمُ
 ۛ رَبِّيْ خَوْه قَطْرَتِيْ رَحْمَتَا كُوْنَهَانُ ۛ بِحَارِيْ رَحْمَتِيْ رِجَاكَارِيْمُ

دُوْستِيْ دُوْستَانُ دُوْستِيْ دُوْستَانُ دُوْستِيْ دُوْستَانُ،

دُوْستِيْ دُوْستَانُ دُوْستِيْ دُوْستَانُ دُوْستِيْ دُوْستَانُ

كُلِسْتَانِيْ بَاغِيْ بُوكَا جَزِيْرَا بُوْتَا

خُوْزِي ۛ خِيْرَا خُدِيْرَا تَه تِيْرُ مَدْحُ وَثَنَا ۛ اَوْصَافِيْ دُوْستَا ۛ مَرَا بِكُوْتَا
 بَلِكِيْ بِجَاهُ وَحُرْمَتُ وَقَدْرِيْ دُوْستَا تَه مَرَضُ وَكُلُّ اَلْمَا دِلِيْ مَه بِصُوْتَا

اِلٰهِي سَيِيْدِيْ مَوْلَايْ سَرِيْ عِلْمُ وَفَهْمُ وَحِكْمَتُ وَهَيْبَتُ خَوْفَا تَه يَه
 عَلَامَتِيْ عِلْمِيْ فِيْ اللّٰهُ زُهْدُ وَوَرَعُ وَخَشِيْتُ وَصَبْرًا لِسِرِّ اَدِيْتِيْ عِبَادِيْ تَه يَه
 هَرْچِيْ عَمَلْ نَكِيْتُ بَعْلِيْمِيْ خَوْه پِيْشِيَا صَنَمُ پَارِيْسُ عَذَابُ ۛ تِيْرَا هِيَه
 عَالِيْمِيْ نَه قَنَجُ عَبْدِيْ دِنِيْ كَفْرِيْ مَرْنُ پِيْشِيَا اَقِيْ مَانِعِيْ رَحْمَا تَه يَه
 كُوْرَه خُوِيْ نُوْرَه تِيْرُ قُصُوْرَه ۛ رَحِيْمِيْ دُوْرَه يَا رَبُّ اُوْ ۛ قُضَا ۛ حِكْمَتَا تَه يَه

دُوسْتِي دُوسْتَانِ دُوسْتِي دُوسْتَانِ دُوسْتِي دُوسْتَانِ،

دُوسْتِي دُوسْتَانِ دُوسْتِي دُوسْتَانِ دُوسْتِي دُوسْتَانِ

گُلِسْتَانِي بَاغِي بُوكَا جَزِيرَا بُوتَا

خُوزِي ژِ خَيْرَا خُدَيْرَا تَه تِيرِ مَدْحُ وَتَنَا وَ اَوْصَافِي دُوسْتَا ژِ مَرَا بَكُوتَا
بَلِكِي بَجَاهُ وَخُرْمَتُ وَقَدْرِي دُوسْتَا تَه مَرَضُ وَكُلُّ اَلْمَا دِلِي مَه بِصُوتَا

مُحَمَّدُ مُصْطَفَى اَمْرٍ كَرِيهٍ اَكْثَرِي مُنَافِقِيْنِ اُمَّتَا مِنْ اَهْلِي خَوْنِدِي

اَلْعُلَمَاءُ اُمَّتَا الرُّسُلِ مَا لَمْ يُخَالِطُوا السُّلْطَانَ وَيَدْخُلُوا الدُّنْيَا تِي خَوْنِدِي

اِمَامِي مَالِكُ كُوتِيه: هَرَجِي بَقِيَّتْ مَشْهُورِ بِيْتِ بَعْلَمِي بِيَسْتَرَه ژِ اِنْلِيَسِي لَعِيْنِ كُوه نَدِي

ذَا النُّونِ كُوتِيه: اِتَّقُوهُمْ حَسَادُ اَهْلُ زُورِ اَهْلُ كَسْرِ بِنِي بِنِي

كُوه بَدَنِ حَكِيْمَا بَقْلِي تَمِيْرُ ژِ عِنَادِي ژِ فَسَادِي دَا هُونُ صَبَه نَبِيْتَرِنُ وَيَلَا لَمِنِي

دُوسْتِي دُوسْتَانِ دُوسْتِي دُوسْتَانِ دُوسْتِي دُوسْتَانِ،

دُوسْتِي دُوسْتَانِ دُوسْتِي دُوسْتَانِ دُوسْتِي دُوسْتَانِ

گُلِسْتَانِي بَاغِي بُوكَا جَزِيرَا بُوتَا

خُوزِي ژِ خَيْرَا خُدَيْرَا تَه تِيرِ مَدْحُ وَتَنَا وَ اَوْصَافِي دُوسْتَا ژِ مَرَا بَكُوتَا
بَلِكِي بَجَاهُ وَخُرْمَتُ وَقَدْرِي دُوسْتَا تَه مَرَضُ وَكُلُّ اَلْمَا دِلِي مَه بِصُوتَا

دُوسْتِي مَه دُوسْتَك اَنُورَه پُر عَجِيْبَه
 مَدْحُ وِثْنًا وُ وَكْ اَمَطَارَانْ وَكْ اَزْهَارَانْ پُر غَرِيْبَه
 لِلّٰهِ الْحَمْدُ نِعْمَةُ اللّٰهِ هَيْبَةُ اللّٰهِ اَيَّةُ اللّٰهِ پُر حَبِيْبَه
 يَا رَبِّ هِمَّتِي اَنْظَارَانْ هَمْ اَفْكَارَانْ هَمْ اَسْرَارَانْ بِكِي نَصِيْبَه
 مَه بِكِي رَفِيْقِ لِيُوِي دِيْنِي لِيَقِي دِيْنِي لَا مَرِيْبَه

دُوسْتِي دُوسْتَانْ دُوسْتِي دُوسْتَانْ دُوسْتِي دُوسْتَانْ،
 دُوسْتِي دُوسْتَانْ دُوسْتِي دُوسْتَانْ دُوسْتِي دُوسْتَانْ
 گُلِسْتَانِي بَاغِي بُوكَا چِرِيْرَا بُوْتَا
 خُوَزِي ژُ خِيْرَا خِيْدِيْرَا تَه تِيْرُ مَدْحُ وِثْنًا وُ اَوْصَافِي دُوسْتَا ژُ مَرَا بِگُوْتَا
 بَلِكِي بِجَاهُ وُحْرَمَتْ وَقَدْرِي دُوسْتَا تَه مَرَضُ وَكُلُّ اَلْمَا دِلِي مَه بِصُوْتَا

دِ صَالَا هَزَارُ سَيِّدُ نَهَوِيْتَانْ ژُ هِيْجَرَتِي تَه اَمَّ حَلَانْدِي
 فُيُوْضُ وَاَنْوَارِي طَرِيْقَتْ وَحَقِيْقَتِي لِسَرُ مُرِيْدَانْ قَنْجُ رَشَانْدِي
 بَرَقِيْنِ صَاعِقَه ژُ قَلْبِي تَه اَهْلِي وَاَنْ پُر طَفَانْدِي
 نَصْرُ مِنْ اللّٰهِ وَفَتْحُ قَرِيْبُ خَوْشُ گَرَانْدِي
 شَيْخُ قُضَاةُ اَعْدَاءِ عُنَاةُ قَوْلِي اَوَانْ وَرَغْرَانْدِي
 فَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ اِلَّا بِاللّٰهِ مَه زَحْفُ خُونْدِي

دُوسْتِي دُوسْتَانُ دُوسْتِي دُوسْتَانُ دُوسْتِي دُوسْتَانُ،

دُوسْتِي دُوسْتَانُ دُوسْتِي دُوسْتَانُ دُوسْتِي دُوسْتَانُ

گُلِسْتَانِي بَاغِي بُوكَا جَزِيرَا بُوتَا

خُوزِي رُ خَيْرَا خُدَيْرَا تَه تِيرِ مَدُحْ وَثَنَا وَ أَوْصَافِي دُوسْتَا رُ مَرَا بِكُوتَا
بَلِكِي بِجَاهْ وَحُرْمَتْ وَقَدْرِي دُوسْتَا تَه مَرَضْ وَكُلُّ أَلْمَا دِلِي مَه بِصُوتَا

يَا رَبِّ عَمَلِي خَالِصِ بِكِي قَبُولِ بِكِي لِيْنِكَ تَه يَه

وَمَا تَشَاؤُنَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ قَوْلِي تَه يَه

تَوْبِكَ نُصُوحِ ذِكْرِي دَائِمِ عِلْمِي رَاسِخِ بَدِي مَه يَه

عَبْدُ الرَّحْمَنِ وَعَظْمِي بِكَه تُو نَه بِيئَرَه بِي فَيَدَه يَه

فَذَكَّرْ بِالْقُرْآنِ مَنْ يَخَافُ وَعِيدِ حُكْمِ أَمْرِي تَه يَه

وَيَتَجَنَّبُهَا الْأَشْقَى الَّذِي يَصْلَى النَّارَ الْكُبْرَى قَوْلِي تَه يَه

يَا رَبِّ تُو أَمْرَاضِي قَلْبِيَه رُ مَه پَاقِرْ بِكِي رُوحِي مَه لِبَرِ مِيرَابَا رَحْمَتَا تَه يَه

دُوسْتِي دُوسْتَانُ دُوسْتِي دُوسْتَانُ دُوسْتِي دُوسْتَانُ،

دُوسْتِي دُوسْتَانُ دُوسْتِي دُوسْتَانُ دُوسْتِي دُوسْتَانُ

گُلِسْتَانِي بَاغِي بُوكَا جَزِيرَا بُوتَا

خُوزِي رُ خَيْرَا خُدَيْرَا تَه تِيرِ مَدُحْ وَثَنَا وَ أَوْصَافِي دُوسْتَا رُ مَرَا بِكُوتَا
بَلِكِي بِجَاهْ وَحُرْمَتْ وَقَدْرِي دُوسْتَا تَه مَرَضْ وَكُلُّ أَلْمَا دِلِي مَه بِصُوتَا
